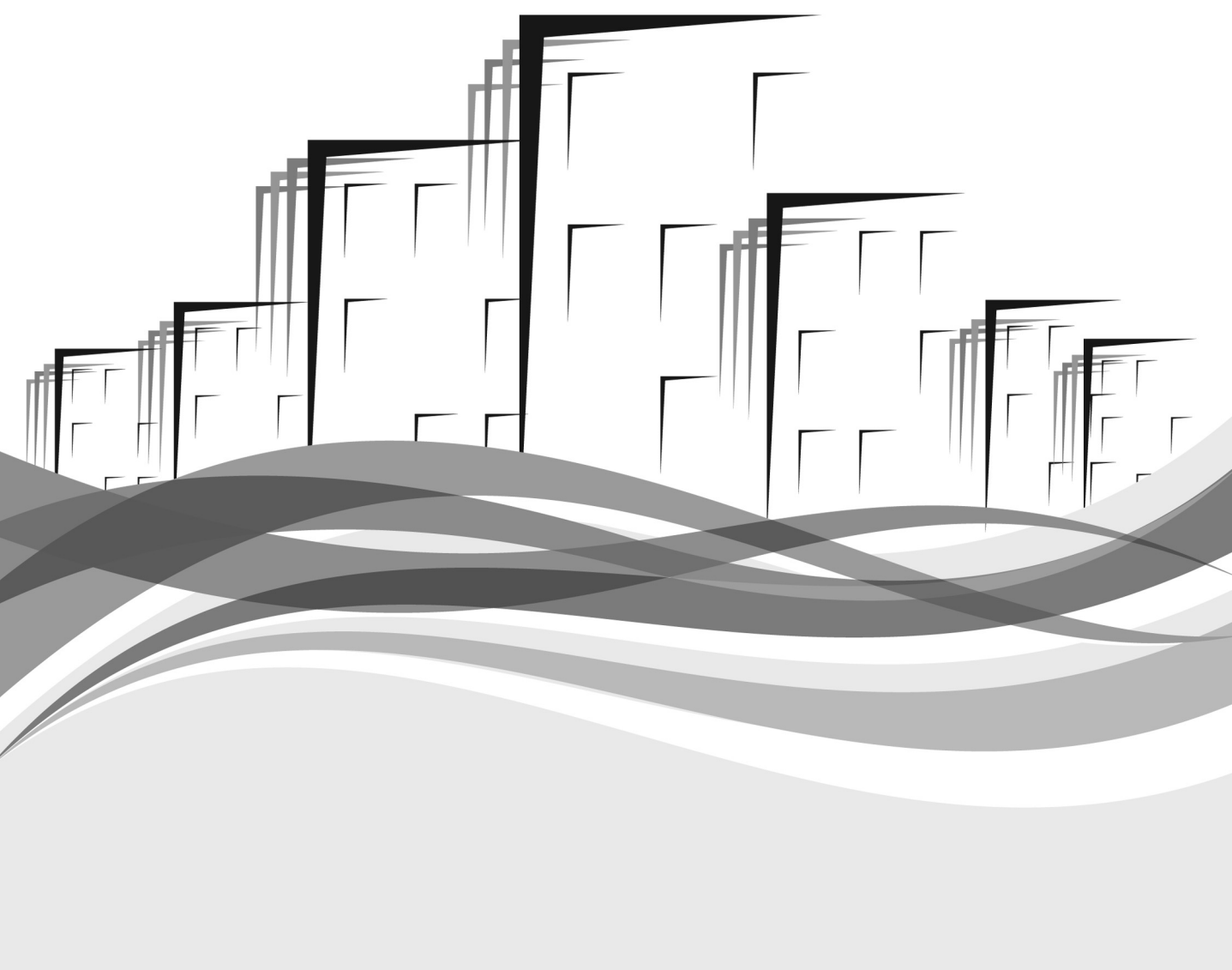

วารสารสังคมศาสตร์วิจัย

JOURNAL FOR SOCIAL SCIENCES RESEARCH

วารสารสังคมศาสตร์วิจัย

JOURNAL FOR SOCIAL SCIENCES RESEARCH

ความเป็นมา

ด้วยเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2548 ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 ข้อที่ 13.2.1, 13.2.2 และ 13.3.1, 13.3.2 (สำนักงานคณะกรรมการ การอุดมศึกษา 2549: 28-30) ได้กำหนดให้การตีพิมพ์ผลงานวิทยานิพนธ์หรือบางส่วนของผลงาน วิทยานิพนธ์ ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์ทางวิชาการ หรือการเสนอผลงานบางส่วนต่อที่ประชุมวิชาการที่มี มีรายงานการประชุม (Proceeding) ในกรณีของนักศึกษาระดับมหาบัณฑิต และสิ่งพิมพ์ทางวิชาการที่มี กรรมการภายนอกมาร่วมกลั่นกรอง (Peer Review) ในกรณีของนักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต เป็น ส่วนหนึ่งของเกณฑ์การสำเร็จการศึกษา และตามมติของการประชุมการพัฒนางานบัณฑิตศึกษา ของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภูมิภาคตะวันตก ครั้งที่ 1/2551 เมื่อวันที่ 23 เมษายน พ.ศ. 2551 ได้เห็นชอบให้มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภูมิภาคตะวันตก มีภาระงานร่วมกัน คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏ เพชรบุรี รับผิดชอบจัดทำวารสารบัณฑิตศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัย ราชภัฏนครปฐม รับผิดชอบจัดทำวารสารบัณฑิตศึกษาสาขาสังคมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยราชภัฏ หมู่บ้านจอมบึง และมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี รับผิดชอบการจัดประชุมทางวิชาการ

ต่อมาที่ประชุมการพัฒนางานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภูมิภาคตะวันตก ครั้งที่ 2/2551 เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2551 ได้มีมติรับหลักการตามร่างโครงการจัดทำ วารสารบัณฑิตศึกษาสาขาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภูมิภาคตะวันตก และให้มหาวิทยาลัย ราชภัฏแต่ละแห่งที่รับผิดชอบภาระงานตามมติที่ประชุมครั้งที่ 1/2551 จัดทำร่างโครงการเพื่อเสนอ ต่อที่ประชุมอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภูมิภาคตะวันตก ในวันเสาร์ที่ 6 ธันวาคม 2551 ซึ่งที่ประชุมอธิการบดีในครั้งนั้นมีมติเห็นชอบในหลักการตามเสนอ

วัตถุประสงค์ : เพื่อเผยแพร่ผลงานการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาสาขาสังคมศาสตร์ของนักศึกษา คณาจารย์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภูมิภาคตะวันตก มหาวิทยาลัย และ สถาบันการศึกษาอื่น ๆ และผู้สนใจทั่วไป

เจ้าของ : มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภูมิภาคตะวันตก (มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม และมหาวิทยาลัย ราชภัฏกาญจนบุรี)

สาขาที่เปิดรับ : การศึกษา สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์

สารบัญ / CONTENT

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม

LEARNING ACHIEVEMENT AND SCIENCE PROBLEM SOLVING ABILITIES OF MATAYOMSUKSA THREE STUDENTS AFTER TAUGHT WITH SCIENCE, TECHNOLOGY AND SOCIETY LEARNING APPROACH.....5

จิรดา น้าใจดี / JIRADA NAMJAIDEE

จุฬารัตน์ ธรรมประทีป / JURARAT THAMMAPRATEEP

การพัฒนาบทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น เรื่อง ส้มโอ พืชเศรษฐกิจ อำเภอสามพราน จังหวัด นครปฐม สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนยอแซฟอุปถัมภ์ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

DEVELOPMENT OF LOCAL SCIENCE LESSON ON “POMELO, THE ECONOMIC PLANT OF SAM PHRAN DISTRICT, NAKHON PATHOM PROVINCE” FOR THE SECOND LEVEL STUDENTS OF JOSEPH UPATHAM SCHOOL, SAM PHRAN DISTRICT, NAKHON PATHOM PROVINCE..... 22

ณัฐริตา มาลาพันธุ์ / NUTTEETA MALAPHAN

พงษ์นารถ นาถวานันต์ / PONGNART NARTWARANANT

จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย / JITTIRAT SAENGLOETUTAI

พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการทำงาน ตามการรับรู้ของครูใน สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

LEADERSHIP BEHAVIOR OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND JOB SATISFACTION AS PERCEIVED BY TEACHERS IN SCHOOLS UNDER LOP BURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2..... 38

ธีราพร ขยันการ / THEERAPORN KHAYANKARN

กุลชลี จงเจริญ / KOOLCHALEE CHONGCHAROEN

ฐชาติ พ่วงสมจิตร / CHOOCHART PHUANGSOMJITR

การสร้างสื่อประสมเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบเทียนแฟนซี สำหรับนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

CREATING MULTIMEDIA IN FANCY CANDLE DESIGN TO DEVELOP CREATIVE THINKING OF GRADE 10 STUDENTS..... 51

ภาวศุทธิ ดั่งหอม / PAWASUT DUANGHOM

สุวิมล มรรควินุลย์ชัย / SUVIMOL MUKVIBOONCHAI

จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย / JITTIRAT SAENGLOETUTHAI

การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

ACADEMIC ADMINISTRATION AFFECTING LEARNING ORGANIZATION IN EDUCATIONAL INSTITUTION UNDER THE JURISDICTION OF RATCHABURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2..... 68

ยุพิน ภารนันท์ / YUPIN PHARANANT

พิชญาภา ยืนยาว / PITCHAYAPA YUENYAW

รูปแบบวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8

TYPES OF ORGANIZATIONAL CULTURE AFFECTING KNOWLEDGE MANAGEMENT IN
EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER THE JURISDICTION OF SECONDARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 8.....88

ราเชนทร์ แก้วพิทักษ์ / RACHEN KAEWPITAK

พิชญภา ยืนยาว / PITCHAYAPA YUENYAW

พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการจัดบริการแนะแนวของโรงเรียนเฉพาะความ
พิการ ประเภทความบกพร่องทางการได้ยิน กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน

ADMINISTRATIVE BEHAVIORS OF ADMINISTRATORS AFFECTING GUIDANCE SERVICES
OF SPECIAL EDUCATION SCHOOLS FOR HEARING IMPAIRMENT IN EDUCATIONAL
INSTITUTION GROUP 1 UNDER THE JURISDICTION OF THE OFFICE OF BASIC EDUCATION
COMMISSION.....109

วลลี จันทร์แจ้ง / WANLEE CHANCHAENG

โยธิน ศรีโสภะ / YOTHIN SRISOPHA

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัด
กิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน

DEVELOPMENT OF GRADE 2 STUDENT'S MATHEMATICS ACHIEVEMENT USING PROJECT
BASED LEARNING ACTIVITIES129

สิริรัตน์ แพงเทียน / SIRIRAT PAENGTHIAN

จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย / JITTIRAT SAENGLOETUTHAI

การใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้าง: กรณีศึกษาจังหวัดนครปฐม

UTILIZATION OF THE UNUSED SANDFIELD AREAS: A CASE STUDY OF NAKHON PATHOM
PROVINCE.....147

อรรถกร ดอกสายหยุด / ATTAKORN DOKSAIYUD

วิชัย ลำไย / WICHAI LAMYAI

สมชาย ลักษณานุรักษ์ / SOMCHAI LAKANANURUK

บทวิจารณ์หนังสือ: พฤติกรรมองค์การ

BOOK REVIEW: ORGANIZATIONAL BEHAVIOR.....171

อาจารย์ ดร.พิชญภา ยืนยาว/PITCHYAPA YUENYAN

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม

LEARNING ACHIVEMENT AND SCIENCE PROBLEM SOLVING ABILITIES OF MATAYOMSUKSA THREE STUDENTS AFTER TAUGHT WITH SCIENCE, TECHNOLOGY AND SOCIETY LEARNING APPROACH

จิรดา น้ำใจดี / JIRADA NAMJAIDEE¹

จุฬารัตน์ ธรรมประทีป / JURARAT THAMMAPRATEEP²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนโดยได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมกับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามแผนปกติ 3) เปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหา ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม และ 4) เปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาหลังเรียนโดยได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมกับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามแผนปกติ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุพรรณบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 80 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จำนวนกลุ่มละเท่า ๆ กัน กลุ่มทดลองได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม กลุ่มควบคุมได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแผนปกติ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม แผนการจัดการเรียนรู้ตามคู่มือครูกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ การทดสอบค่าที

¹ นักศึกษาลัทธิธรรมการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

² อาจารย์ภาควิชาศึกษาศาสตร์ แผนกวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) ความสามารถในการแก้ปัญหาลงเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการแก้ปัญหา

ABSTRACT

The purposes of this research were to compare: 1) students' learning achievements before and after taught with science, technology and society learning approach (STS); 2) learning achievement of students taught with science, technology and society approach and students taught with the teacher's manual; 3) students' science problem solving abilities before and after taught with science, technology and society approach; and 4) science problem solving abilities of students taught with science, technology and society approach and students taught with the teacher's manual. The sample consisted of 80 Mathayomsuksa 3 students studying in the first semester of the academic year 2013 at Kanchanapisekwiththayalai Suphanburi School. The students were equally divided into the experiment and control group by simple random sampling. The experimental group was taught with science, technology and society approach, while the control group was taught with the teacher's manual. The research instruments were science, technology and society approach lesson plans, lesson plans followed the science teacher's manual, a science learning achievement test, and a problem solving ability test. The statistic used for data analysis was t-test.

The research findings revealed that: 1) the students' learning achievement after taught with science, technology and society learning approach was higher than that of before with a statistical significant level at .05. 2) The students' learning achievement of

the experimental group was higher than of the control group with a statistical significant level at .05. 3) The students' science problem solving abilities after taught with science, technology and society approach was higher than that of before with a statistical significant level at .05. 4) The students' science problem solving abilities of the experimental group was higher than that of the control group with a statistical significant level at .05.

Keywords: science, technology and society approach (STS), science learning, achievement, problem solving

บทนำ

การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ผู้เรียนส่วนใหญ่มีเป้าหมายเพื่อนำความรู้ไปสอบแข่งขันเพื่อศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา และส่วนใหญ่ก็มีค่านิยมเกี่ยวกับการเรียนวิทยาศาสตร์ว่าเป็นวิชาที่ยากสลับซับซ้อนต้องเรียนเสริมหรือเรียนเพิ่มเติมตามสถาบันกวดวิชาต่าง ๆ จึงจะสามารถทำข้อสอบแข่งขันได้ ทำให้เวลาอ่านหนังสือหรือการทำความเข้าใจในเนื้อหาสาระและธรรมชาติของวิชานั้น ๆ ลดน้อยลง ในการสอบผู้เรียนจะเน้นเทคนิควิธีลัดในการทำข้อสอบ โดยเฉพาะในวิชาวิทยาศาสตร์เป็นวิชาที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีกระบวนการคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบตามกระบวนการวิทยาศาสตร์ นอกจากนั้น เนื้อหาสาระในวิทยาศาสตร์ยังเป็นสาระที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจปรากฏการณ์จริงในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัว แต่กระบวนการเรียนการสอนเหล่านี้ มิได้เกิดขึ้นในห้องเรียน หรือผู้เรียนไม่ได้สนใจเพราะไม่ได้ช่วยให้ผู้เรียนทำข้อสอบในการสอบแข่งขันได้ ดังนั้น การเรียนวิทยาศาสตร์จึงเป็นการเรียนที่ไม่ได้เรียนรู้ธรรมชาติของวิทยาศาสตร์ให้ลึกซึ้งหรือไม่ได้สนใจเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ทำให้การเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ไม่มีความเป็นวิทยาศาสตร์ กลายเป็นวิทยาศาสตร์เป็นสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันเพราะเป็นแค่ความรู้ความจำที่ใช้สอบเท่านั้น เจตคติดังกล่าวอาจทำให้สังคมไทยมีความเป็นวิทยาศาสตร์น้อยลง (โชคชัย ยืนยง, 2550: 29-39)

การปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนเสียใหม่ให้เชื่อมโยงกับชีวิตจริงเพื่อให้นักเรียนมองเห็นความสำคัญของวิทยาศาสตร์ เข้าใจปรากฏการณ์รอบตัว รู้ที่มาที่ไป ความรู้สึกนี้จะนำไปสู่การรักความรู้และกระบวนการคิดแบบวิทยาศาสตร์ที่ถูกต้องต่อไป ดังนั้น การเรียนการสอนต้องเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น เหมาะกับความสนใจ ความรู้ความเข้าใจ ความสามารถและประสบการณ์ของนักเรียน แนวทางนี้สอดคล้องกับพินิค (Penick, 1996 อ้างถึงใน ประหยัด โพธิ์ศรี, 2550) การเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถของนักเรียนนั้น จะต้องเริ่มต้นด้วยการกระตุ้นนักเรียนในลักษณะของกิจกรรมหรือหัวข้อที่นักเรียนสามารถทำการสำรวจแนวคิด ตั้งคำถามหาคำตอบได้ด้วยตนเอง หรือได้ด้วยกลุ่มเพื่อน นั่นคือการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์จะต้องทำให้

นักเรียนรู้สึกสนุกเพลิดเพลินและอยากเรียน ผู้เรียนต้องมองเห็นคุณค่าและคุณประโยชน์ของสิ่งที่เรียน สามารถนำสิ่งที่เรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ อยากพัฒนาตัวเอง อยากเพิ่มทักษะ และความรู้ความสามารถทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของตนเองให้มากยิ่งขึ้น เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง เป็นการเรียนอันเนื่องมาจากความอยากรู้ของผู้เรียนอย่างแท้จริง และเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับโลกปัจจุบันที่กำลังประสบปัญหาหอบด้าน ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการเมือง และด้านสังคม รวมถึงโลกในอนาคตที่เชื่อว่าจะเป็นโลกที่เจริญก้าวหน้าและแตกต่างจากโลกปัจจุบันอย่างมหาศาล การเรียนการสอนจึงควรเตรียมคนให้มีความพร้อมที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข สามารถนำความรู้มาใช้ประโยชน์โดยมีความคิดสร้างสรรค์ กล้าตัดสินใจ และเคารพความคิดเห็นและความรู้สึกของผู้อื่น การเรียนการสอนที่จะทำให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังกล่าวควรเป็นการเรียนการสอนที่เน้นความสัมพันธ์ของวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีที่เรียกว่า การเรียนการสอนตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม (Science Technology and Society Approach: STS)

การเรียนการสอนตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม (STS) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เป็นการบูรณาการการเรียนการสอนผ่านกระบวนการทางสังคมโดยเน้นความสัมพันธ์ระหว่างวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม (ณัฐวิทย์ พจนตันติ, 2546) โดยกิจกรรมการเรียนการสอนจะเริ่มต้นด้วยสถานการณ์ คำถามปัญหา หรือประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสังคม ซึ่งครูเป็นผู้สร้างขึ้น หรือหยิบยกมา หรืออาจจะเริ่มจากคำถามของนักเรียนที่มาจากประสบการณ์ของตนเองก็ได้ เพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจและเห็นว่าคำถามและการสืบค้นให้ได้มาซึ่งคำตอบของคำถามนั้นมีประโยชน์ต่อตนเองและสังคม สามารถนำไปใช้ในชีวิตได้จริง เมื่อได้คำถามแล้วนักเรียนวางแผนและลงมือดำเนินกิจกรรม ซึ่งครูมีบทบาทในการจัดสถานการณ์และอำนวยความสะดวกให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ หลักสูตรวิทยาศาสตร์ที่ยึดแต่เนื้อหาจะไม่สามารถทำให้สิ่งที่ถูกสอนมีความหมายสมบูรณ์ได้ แนวทางของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมจึงถูกออกแบบมาเพื่อให้นักเรียนวิทยาศาสตร์เกิดผลสำหรับผู้เรียนส่วนใหญ่ โดยการกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดเกี่ยวกับการนำความรู้ที่เรียนมาแล้วไปใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม (ชวนชื่น โชติโรสง, 2541: 24) การจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ร่วมกัน บูรณาการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมให้มีความสอดคล้องเชื่อมโยงสัมพันธ์ในสถานการณ์จริง ใช้สื่อ และแหล่งทรัพยากรในชุมชน เพื่อให้ได้ตระหนักและเห็นคุณค่าของวิทยาศาสตร์ที่จะนำไปประยุกต์ใช้และตัดสินใจคิดแก้ปัญหาในชีวิตได้ กิจกรรมการเรียนรู้อตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม สามารถแบ่งขั้นตอนของการนำเสนอกิจกรรมออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นกระตุ้นความสนใจ (invitation) ครูสร้างการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เกิดความอยากรู้ การสังเกต สงสัย ที่โยงไปสู่การตั้งคำถามเกี่ยวกับปัญหาสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยให้นักเรียนสังเกตสิ่งรอบตัว ใช้สื่อ เทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น คลิปวิดีโอ การเล่านิทาน ฟังเพลง เพื่อกระตุ้นความสนใจใฝ่เรียนรู้

2. **ขั้นบ่งชี้ปัญหา (identify the problem)** ครูใช้คำถามให้นักเรียนเกิดปัญหาและหาวิธีแก้ปัญหาด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

3. **ขั้นค้นหาคำตอบ (investigate)** ครูแนะนำนักเรียนให้วางแผนการค้นหาคำตอบ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกต ค้นคว้า และรวบรวมวัสดุ อุปกรณ์ เอกสาร และแหล่งความรู้ต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนค้นหาคำตอบ ครูช่วยเหลือ และให้คำแนะนำนักเรียนในขณะที่นักเรียนกำลังทำกิจกรรม เรียนรู้ พิสูจน์สมมติฐาน ปฏิบัติการทดลอง ค้นหาคำตอบ เช่น การศึกษา เก็บข้อมูล จากสถานที่จริงในชุมชน ท้องถิ่น การเรียบเรียง จัดระเบียบ และการอภิปรายเกี่ยวกับข้อมูล การค้นหา เอกสาร และแหล่งข้อมูลจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ

4. **ขั้นลงความเห็นและสะท้อนความคิด (infer and reflect)** ครูแนะนำนักเรียนในการสรุปสิ่งที่เขาเรียนรู้ วิเคราะห์ และเชื่อมโยงข้อมูล และองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่เขาเรียนรู้ มาเข้าด้วยกัน จัดหาวิธีการต่าง ๆ ที่เอื้อ และลงใจให้นักเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ครูจัดโอกาสให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดกับผู้อื่นในเรื่องที่เขาเรียนรู้มา และมีโอกาสได้เรียนรู้จากผู้อื่น จากสถานที่จริง โดยใช้กระบวนการกลุ่ม การใช้คำถาม และการแสดงผลของการปฏิบัติงาน

5. **ขั้นตรวจสอบความเข้าใจและประเมินผล (I see)** ครูใช้คำถามถามนักเรียนเพื่อตรวจสอบความเข้าใจและแนะนำนักเรียนในการสรุปผลการทำกิจกรรมนั้น ๆ นักเรียนตอบคำถามในสิ่งที่ครูถาม และเสนอแนะข้อคิดเห็นต่าง ๆ จากคำถามเหล่านั้น เพื่อเป็นการตรวจสอบความรู้ที่ตัวนักเรียน มีแล้วนำความรู้เหล่านั้นไปใช้ประกอบการทำไปงานต่อไป

จากขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ข้างต้นจะเห็นว่ารูปแบบดังกล่าวช่วยพัฒนานักเรียนให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ซึ่งเป็นการเตรียมตัวนักเรียนให้เป็นพลเมืองที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข เป็นผู้ที่สามารถนำความรู้วิทยาศาสตร์ที่เรียนจากห้องเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เป็นผู้รู้จักตัดสินใจในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับประเด็นปัญหาของสังคมที่อยู่ใกล้ตัวตามความสามารถ และสติปัญญา ทำให้ผู้เรียนมีความตระหนักในประเด็นปัญหาท้องถิ่นชุมชนหรือสังคม มีความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้การสอนด้วยความกระตือรือร้น และมีความพึงพอใจในการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภูมิ พระรักษา (2549) ซึ่งได้ศึกษา การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม เพื่อพัฒนาความสามารถ ในการแก้ปัญหาวิทยาศาสตร์ และศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่าการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม เป็นการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง นักเรียนมีส่วนร่วม การเรียนโดยการตั้งคำถาม วางแผนค้นหาคำตอบ สะท้อนความคิดเห็น แลกเปลี่ยนประสบการณ์ นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหา วิทยาศาสตร์เฉลี่ยร้อยละ 84.80 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 70 และจำนวนนักเรียนที่

ผ่านเกณฑ์รอบรู้ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาร้อยละ 84 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 80 และมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยร้อยละ 54.80 ซึ่งผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำร้อยละ 50 จำนวนนักเรียนร้อยละ 80 และยังสอดคล้องกับวิจัยของสุภาวดี แก้วงาม (2549) ซึ่งได้ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ที่ได้รับการสอนตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนตามแนววิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม เรื่องโครงสร้างและหน้าที่ของระบบต่าง ๆ ของร่างกายมนุษย์มีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์นักเรียน 10 คน และครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ 5 คน พบว่า เนื้อหาวิชาวิทยาศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่นักเรียนประสบปัญหาในการเรียนคือ เรื่อง ระบบนิเวศ ซึ่งเป็นเรื่องที่นักเรียนไม่เคยศึกษาจากสิ่งที่เป็นรูปธรรม ส่วนใหญ่เคยเรียนแต่ในภาคทฤษฎี ไม่ได้ลงมือปฏิบัติจริง คุณครูไม่ได้เน้นเนื้อหามากนัก เพราะคิดว่านักเรียนมีพื้นฐานความรู้มาตั้งแต่ชั้นประถมศึกษา แต่ในความเป็นจริงเมื่อสอบถามถึงหลักการ นิยามต่าง ๆ นักเรียนไม่สามารถตอบและแสดงความเข้าใจที่ชัดเจนได้ เนื้อหาเรื่องระบบนิเวศนั้นเป็นเรื่องที่อยู่ใกล้ตัวนักเรียนมาก หากนักเรียนสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้จะทำให้นักเรียนเกิดความรู้ที่คงทน รวมทั้งมีความสามารถในการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นหนึ่งข้อของสมรรถนะผู้เรียนที่ต้องมีและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำแนวคิดการจัดการเรียนตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม (STS) มาใช้ในการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง ระบบนิเวศ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุพรรณบุรี ก่อนและหลังเรียนโดยได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุพรรณบุรี หลังเรียนโดยได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม กับการเรียนตามปกติ
3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุพรรณบุรี ก่อนและหลังเรียนโดยได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม

4. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุพรรณบุรี หลังเรียนโดยได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม กับการเรียนตามปกติ

สมมติฐานการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม สูงกว่ากลุ่มปกติ
3. ความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
4. ความสามารถในการแก้ปัญหาหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม สูงกว่ากลุ่มปกติ

วิธีการดำเนินการ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 ทั้งหมด 9 ห้อง 368 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 2 ห้องเรียน ที่คัดเลือกห้องแบบเจาะจง มีนักเรียนทั้งหมด 80 คน โดยสุ่มอย่างง่ายเข้ากลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ทั้งสองกลุ่มได้รับการจัดการเรียนรู้ต่างกัน ดังนี้

กลุ่มทดลอง จำนวน 40 คน ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม

กลุ่มควบคุม จำนวน 40 คน ได้รับการจัดการเรียนรู้สอนโดยใช้แผนปกติ สอนตามคู่มือครู ใช้รูปแบบการสอน 5E

ตัวแปรที่ใช้ศึกษา

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม และการจัดการเรียนรู้แบบปกติ
2. ตัวแปรตาม
 - 2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบนิเวศ
 - 2.2 ความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม เรื่อง ระบบนิเวศ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 6 แผน แต่ละแผนใช้เวลา 3 ชั่วโมง รวมเวลา 18 ชั่วโมง โดยแบ่งการจัดการเรียนรู้ออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นกระตุ้นความสนใจ 2) ขั้นบ่งชี้ปัญหา 3) ขั้นค้นหาคำตอบ 4) ขั้นลงความเห็นและสะท้อนความคิด และ 5) ขั้นตรวจสอบความเข้าใจและประเมินผล
2. แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ จำนวน 5 แผน แต่ละแผนใช้เวลา 3 ชั่วโมง รวมเวลา 15 ชั่วโมง
3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่อง ระบบนิเวศ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 40 ข้อ ซึ่งเป็นแบบปรนัยแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.22 – 0.77 มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.27 - 0.81 และค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.89
4. แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 10 สถานการณ์แต่ละข้อมีคำถามวัดความสามารถในการแก้ปัญหาสร้างเป็นแบบปรนัยแบบเลือกตอบ รวม 40 ข้อ มีค่าความยาก อยู่ระหว่าง 0.52 - 0.80 มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.20 – 0.75 และมีค่าความเที่ยง 0.87

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1. ทดสอบกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนทดลอง (pretest) ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ และแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาแล้วนำผลการทดสอบมาตรวจให้คะแนน
2. ดำเนินการจัดการเรียนรู้ให้กลุ่มทดลองโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ส่วนกลุ่มควบคุมจัดการเรียนรู้โดยใช้คู่มือครูปกติ
3. ทดสอบหลังการทดลอง (posttest) กับกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เมื่อเรียนจบตามแผนการจัดการเรียนรู้ครบทุกแผนแล้ว ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ และแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา แล้วนำผลการทดสอบมาตรวจให้คะแนน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ และความสามารถในการแก้ปัญหา โดยใช้ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย
2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ และความสามารถในการแก้ปัญหาระหว่างก่อนและหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม โดยใช้ t-test แบบ dependent group
3. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ และความสามารถในการแก้ปัญหาลงเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม กับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ โดยใช้ t-test แบบ independent group

ผลการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิจัยดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนโดยได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ค่าดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม

(n=80)

กลุ่ม	n	$\bar{X}$	S.D.	t
ก่อนเรียน	40	26.05	2.20	27.967*
หลังเรียน	40	35.60	1.87	

*p < .05

จากตารางที่ 1 พบว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและค่าเฉลี่ยของนักเรียนที่เรียนโดยได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนระหว่างนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมกับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ค่าดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมกับแบบปกติ

(n=80)

กลุ่ม	n	$\bar{X}$	S.D.	t
กลุ่มทดลอง	40	35.60	1.87	4.695*
กลุ่มควบคุม	40	33.85	1.42	

* p < .05

จากตารางที่ 2 พบว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และค่าเฉลี่ยหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหา ก่อนและหลังเรียน โดยได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ค่าดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม

(n=80)				
กลุ่ม	n	$\bar{X}$	S.D.	t
ก่อนเรียน	40	70.30	6.251	14.553*
หลังเรียน	40	82.50	3.987	

*p < .05

จากตารางที่ 3 พบว่าคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 4 การเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาลังเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม กับแบบปกติ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ค่าดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมกับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

(n=80)

กลุ่ม	n	$\bar{X}$	S.D.	t
กลุ่มทดลอง	40	82.50	3.98	3.168*
กลุ่มควบคุม	40	78.97	5.79	

*p < .05

จากตารางที่ 4 พบว่าความสามารถในการแก้ปัญหาและค่าเฉลี่ยหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์

ผลการวิจัยพบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและสูงกว่าแบบปกติ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์สูงขึ้นและสูงกว่ากลุ่มปกติ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุภาวดี แก้วงาม (2549) ชาพินา หลักแหล่ง (2551) และอัมพวา รักบิดา (2549) ที่พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และยังสอดคล้องกับพรพิพร โตไทยะ (2541) ที่พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ

การที่กลุ่มนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

1) การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ใช้กิจกรรมหลากหลาย เช่น การสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การตอบคำถาม การอภิปรายกลุ่มย่อย การศึกษาใบความรู้ และใบกิจกรรม การทดลองในห้องปฏิบัติการ

และการศึกษาสภาพจริง การสำรวจศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น จัดประสบการณ์ตรงให้ผู้เรียนได้ศึกษาสถานที่จริง ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ กล้าคิด กล้าทำ การเขียนรายงานสรุป การนำเสนอผลงาน ซึ่งจะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจกระบวนการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง นักเรียนมีความสุขจากกิจกรรมที่ได้ทำ โดยสังเกตจากใบหน้า แววตา และรอยยิ้มที่เกิดขึ้น มีความสามารถในการหารายละเอียดของข้อมูล สามารถนำความรู้ที่ได้มาอภิปรายร่วมกันจนได้ข้อสรุปที่เป็นองค์ความรู้ที่แท้จริง

2) การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม มีการจัดกิจกรรมให้นักเรียนเรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน โดยให้นักเรียนได้สำรวจสิ่งแวดล้อม และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น มีการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน จำลองและทดลองเสมือนจริง ทำให้นักเรียนมีความสนใจ มีเจตคติที่ดีต่อการเรียน ดังที่ เกียรติศักดิ์ ชินวงศ์ (2544) กล่าวว่า ประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ผู้เรียนจะมีเจตคติในทางบวกและพัฒนาเจตคติในทางบวกต่อวิชาวิทยาศาสตร์ ครูวิทยาศาสตร์ และห้องเรียนวิทยาศาสตร์ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีความหมาย ทำให้นักเรียนแสวงหาความรู้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ได้อย่างลึกซึ้ง มีความมั่นใจในการนำเสนอความรู้และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ด้วยเหตุผล ดังกล่าว ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม สูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามคู่มือครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของอชมา สิงห์แก้วสืบ (2538) ที่พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยวิธีการสำรวจสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น กับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามคู่มือครูมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ความสามารถในการแก้ปัญหา

ผลการวิจัยพบว่า คะแนนความสามารถในการแก้ปัญหของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และความสามารถในการแก้ปัญหหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม สูงกว่าแบบปกติ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม มีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงขึ้น และสูงกว่ากลุ่มปกติ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุภากร พูลสุข (2547) ที่พบว่านักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม มีความสามารถในการแก้ปัญหา สูงกว่านักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับภูมิ พระรักษา (2549) ประหยัด โพธิ์ศรี (2550) และชัชวาล ต้นสินนท์ (2553) ที่พบว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม มีผลสัมฤทธิ์ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 และสูงกว่าเป้าหมายที่กำหนด

การที่กลุ่มนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม มีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามปกติ ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

1) การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นกระตุ้นความสนใจ ขั้นบ่งชี้ปัญหา ขั้นค้นหาคำตอบ ขั้นลงความเห็นและสะท้อนความคิด และขั้นตรวจสอบความเข้าใจและประเมินผล ส่งผลต่อการแก้ปัญหาของนักเรียน ทำให้นักเรียนสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้ เพราะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เริ่มจากความคิด ความสนใจ ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่น ชาวโครงการซูซันบุรี ศรีอัมพวา ปัญหาเพลิงระเบิดในนาข้าว เป็นต้น โดยผู้วิจัยตั้งคำถามให้นักเรียน วางแผนดำเนินการในการหาคำตอบ ลงมือปฏิบัติในการค้นหาคำตอบ นำเสนอความรู้จากการค้นคว้า แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ส่งผลให้นักเรียนเห็นความสัมพันธ์ของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีที่เกิดขึ้นจริงในสังคม สามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้ในห้องเรียนกับชีวิตประจำวันได้ สอดคล้องกับคำกล่าวของทศนิยม ตาชาลี (2554) ที่ว่าการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งหมายให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันระหว่างวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม โดยครูเป็นผู้กำหนดประเด็นการเรียนรู้ จากสภาวะความเป็นจริงหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นจากวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในการดำเนินชีวิตในท้องถิ่น หรือเป็นปัญหาที่ผู้เรียนเป็นผู้พบเองในสังคมเพื่อให้ผู้เรียนวางแผนการแก้ปัญหา โดยใช้ความรู้และประสบการณ์ของตนเองคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล เสาะแสวงหาความรู้เพื่อเป็นพื้นฐานแนวคิดในการตัดสินใจและลงมือปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจมองเห็นคุณค่าของวิทยาศาสตร์ สิ่งแวดล้อม และมีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม

2) การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม มีการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน เกี่ยวกับการแก้ปัญหาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตซึ่งเป็นภาระงานในโรงเรียน ทำให้นักเรียนมีความสนใจ กล้าถาม กล้าแสดงความคิดเห็น ได้รับความรู้ ในการกำจัดการรู้ที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย มีเจตคติที่ดีต่อการเรียน ดังที่ เกียรติศักดิ์ ชินวงศ์ (2544) กล่าวว่า ประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ผู้เรียนจะมีเจตคติในทางบวกและพัฒนาเจตคติในทางบวกต่อวิชาวิทยาศาสตร์ ครูวิทยาศาสตร์ และห้องเรียนวิทยาศาสตร์ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีความหมาย ทำให้นักเรียนแสวงหาความรู้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ได้อย่างลึกซึ้ง มีความมั่นใจในการนำเสนอความรู้และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

3) ในการวิจัยครั้งนี้ความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติไม่มากนัก เนื่องมาจากเวลาที่ใช้ในการทดลองอยู่ในระยะสั้น ถ้านักเรียนได้เรียนต่อเพิ่มในระยะยาวความสามารถในการแก้ปัญหาจะเพิ่มขึ้นได้มากกว่านี้

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาแล้วที่ทำให้ความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติสอดคล้องจากการศึกษาเอกสารสามารถประมวลบทบาทของครูและนักเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ทฤษฎีสรณนิยม (constructivism) พบว่า กระบวนการเรียนการสอนในทฤษฎีสรณนิยม มักเป็นไปในแบบที่ให้นักเรียนสร้างความรู้จากการช่วยกันแก้ปัญหา กระบวนการเรียนการสอนจะเริ่มต้นด้วยปัญหาที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญา นั่นคือประสบการณ์และโครงสร้างทางปัญญาที่มีอยู่เดิมไม่สามารถจัดการกับปัญหานั้นได้ลงตัวพอดีเหมือนปัญหาที่เคยแก้มาแล้ว ต้องมีการคิดค้นเพิ่มเติมที่เรียกว่า “การปรับโครงสร้าง” หรือ “การสร้างโครงสร้างใหม่” ทางปัญญา โดยการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ถกเถียงปัญหา ชักค้ำจนกระทั่งหาเหตุผล หรือหลักฐานในเชิงประจักษ์มาขจัดความขัดแย้งทางปัญญาภายในตนเอง และระหว่างบุคคลได้ ลักษณะบรรยายภาศการเรียนรู้ บทบาทของครูและนักเรียนโดยรวมจะมีลักษณะดังนี้

1) ผู้เรียนลงมือกระทำด้วยตนเอง ความสำคัญของการเรียนตามแนวทฤษฎีสรณนิยมเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนบูรณาการข้อมูลใหม่กับประสบการณ์ที่มีมาก่อนหรือความรู้เดิมของผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ แนวคิดที่หลากหลายเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น ตามแนวทางทฤษฎีสรณนิยม กล่าวไว้ว่า ผู้เรียนจะต้องสร้างแนวคิดของตนเอง แนวคิดนี้จำเป็นต้องประกอบด้วยแนวคิดที่หลากหลายและกว้างขวาง แหล่งข้อมูลต่าง ๆ โดยที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ เช่น ครู กลุ่มเพื่อน นักปราชญ์ และหนังสือ เป็นต้น ทฤษฎีสรณนิยม ส่งเสริมให้ผู้เรียนรวบรวมแนวคิดที่หลากหลายและสังเคราะห์สิ่งเหล่านี้เป็นแนวคิดที่บูรณาการขึ้นมาใหม่

2) การเรียนรู้ควรสนับสนุนการร่วมมือกันไม่ใช่การแข่งขัน จากการแลกเปลี่ยนแนวคิดที่หลากหลายนั้นหมายถึงการร่วมมือ ในระหว่างที่มีการร่วมมือ ผู้เรียนต้องมีการสนทนากับคนอื่น ๆ เกี่ยวกับเรื่องที่กำลังเรียนรู้ กระบวนการนี้คือ การร่วมมือและแลกเปลี่ยน หรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งเป็นการทำให้ผู้เรียนตกผลึกและถ่วงถ่วงสิ่งที่สร้างขึ้นแทนความรู้ภายในสมอง มาเป็นคำพูดที่ใช้ในการสนทนาที่แสดงออกมาภายนอกที่เป็นรูปธรรม และส่งเสริมการสังเคราะห์ความรู้ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ และการสร้างความหมายในการเรียนรู้ของตนเอง ดังนั้น สิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่จัดให้มีการร่วมมือกันจะเป็นการส่งเสริมการสร้างความรู้ซึ่งกันและกันที่มีความจำเป็นต่อการเรียนรู้

3) ให้ความสำคัญกับการควบคุมตนเองตามระดับของผู้เรียน ถ้าผู้เรียนลงมือกระทำในบริบท การเรียนรู้ โดยการร่วมมือกับผู้เรียนคนอื่น และผู้สอนจำเป็นต้องควบคุมกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองมากกว่าการเรียนรู้ในลักษณะที่เป็นผู้รับฟังจากการบรรยายของผู้สอน นี่แสดงเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพื้นฐานกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียน

4) นำเสนอประสบการณ์การเรียนรู้ที่ตรงกับสภาพที่เป็นจริงหรือประสบการณ์การเรียนรู้ในชีวิตจริง ความรู้ที่ถูกแยกออกจากบริบทในสภาพจริงในระหว่างการสอนสิ่งที่เรียนเป็นสิ่งที่ไม่ใช่สภาพจริงนั้น มักจะเป็นสิ่งที่ไม่มีความหมายต่อผู้เรียนมากนัก แต่สภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีสมรรถนิยม ที่จัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่อยู่ในบริบทของสภาพจริง ดังนั้นประสบการณ์ การเรียนรู้ที่ประยุกต์ไปสู่ปัญหาในชีวิตจริง จะช่วยสร้างการเชื่อมโยงที่แข็งแกร่ง และส่งผลให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์สิ่งที่ได้เรียนไปสู่สถานการณ์ใหม่ในสภาพชีวิตจริงได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะสำหรับครู

- 1) การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคมไปใช้ ผู้สอนควรศึกษาและวิเคราะห์สภาพบริบทต่าง ๆ ของโรงเรียนในด้านสถานที่ และสิ่งแวดล้อมรอบโรงเรียน
- 2) การจัดกิจกรรมครูควรมีการเตรียมความพร้อมของนักเรียนในเรื่องขั้นตอนในการทำกิจกรรม การใช้เครื่องมือวิทยาศาสตร์ ก่อนการปฏิบัติจริง
- 3) การจัดกิจกรรมครูต้องมีการวางแผนในด้านการออกภาคสนามเพื่อป้องกันความวุ่นวาย และอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นได้

1.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหาร

ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับกิจกรรมการเรียนการสอนนอกห้องเรียนสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น โดยสนับสนุนให้ครูภายในโรงเรียนนำการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมไปใช้ในการเรียนการสอน จะได้เป็นการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้รอบโรงเรียน สานสัมพันธ์กับชุมชนอีกด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษากิจกรรมจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม สำหรับนักเรียนที่เป็นเด็กพิเศษ

2.2 ควรมีการศึกษาตัวแปรตามอื่น ๆ ที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม เช่น ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ จิตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น

2.3 ควรศึกษาวิธีการสอนอื่น ๆ ที่บูรณาการในเรื่องของสิ่งแวดล้อมกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม เช่น วิธีสอนตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

สรุป

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญ

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). **คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- เกียรติศักดิ์ ชินวงศ์. (2544, พฤศจิกายน). การสอนตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม (STS) โดยใช้ห้องเรียนธรรมชาติ. **วารสารวิชาการ**, 4 (11), 13-27.
- ชวนชื่น โชติไธสง. (2541). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อปัญหามลพิษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มที่ได้รับการสอนตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม (STS) กับการสอนปกติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชัชวาล ต้นสีนน. (2553). **ความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เสียง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาค้นคว้าและการศึกษาต่อเนื่อง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- โชคชัย ยืนยง. (2550). การใช้แนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์. **วารสารวิชาการ**, 10 (2), 29-34.
- ชาปีณา หลักแหล่ง. (2552). **ผลของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนมูลนิธิอาชีสสถานจังหวัดปัตตานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ณัฐวิทย์ พจนตันติ. (2546). **การจัดการเรียนการสอนวิชาชีววิทยาตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ทัศนีย์ ตาซาลี. (2554). **การศึกษาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ปัญหาสิ่งแวดล้อม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- นฤมล ยุตาคม. (2542). การจัดประสบการณ์การเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ โดยใช้โมเดลการสอน วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม. วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์, 14 (3), 29-48.
- ประหยัด โพธิ์ศรี. (2550). ผลสัมฤทธิ์และความสามารถในการตัดสินใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม. รายงานการศึกษาอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ภูมิ พระรักษา. (2549). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมเพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์และศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- รพีพร โตไทยะ. (2541). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาวิชา วิทยาศาสตร์ของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนแบบแก้ปัญหา ตามแนววิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุภากร พูลสุข. (2547). ผลของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมต่อความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความพึงพอใจต่อการจัดการ เรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ของนักศึกษาประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม วิทยาลัยเทคนิคพังงา. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สุภาวดี แก้วงาม. (2549). ความสามารถในการแก้ปัญหาและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ขั้นบูรณาการของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ที่ได้รับการสอนตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา วิทยาศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อชฌา สิงห์แก้วสืบ. (2538). การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติต่อ สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในวิชาสังคมศึกษา จากการสอน โดยวิธีศึกษาสำรวจสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น กับการสอนตามคู่มือครู. สานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อัมพวา รักบิดา. (2549). ผลของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และความ พึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

การพัฒนาบทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น เรื่อง ส้มโอ พืชเศรษฐกิจ อำเภอสามพราน
จังหวัดนครปฐม สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนยอแซฟอุปถัมภ์
อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

DEVELOPMENT OF LOCAL SCIENCE LESSON ON “POMELO,
THE ECONOMIC PLANT OF SAM PHRAN DISTRICT,
NAKHON PATHOM PROVINCE” FOR THE SECOND
LEVEL STUDENTS OF JOSEPH UPATHAM SCHOOL,
SAM PHRAN DISTRICT, NAKHON PATHOM PROVINCE

ณัฐธิดา มาลาพันธุ์ / NUTTEETA MALAPHAN¹

พงษ์นารถ นาถวรานันต์ / PONGNART NARTWARANANT²

จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย / JITTIRAT SAENGLOETUTAI³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาและประเมินผลบทเรียนวิทยาศาสตร์เรื่อง ส้มโอ พืชเศรษฐกิจชุมชน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม และ 2) ศึกษาผลการใช้บทเรียนวิทยาศาสตร์ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ จิตวิทยาาสตร์ และความพึงพอใจ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 37 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบ แบบวัดจิตวิทยาาสตร์ และแบบสอบถามความพึงพอใจ สร้างขึ้นโดยผู้วิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที

¹ นักศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

² รองศาสตราจารย์ ดร. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลพัฒนาบทเรียนและประเมินบทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น เรื่อง ส้มโอพืชเศรษฐกิจ พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 แสดงว่า บทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่นที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้องกันทุกองค์ประกอบ

2. ผลการใช้บทเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่อง ส้มโอพืชเศรษฐกิจชุมชน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนการเรียนโดยใช้บทเรียนวิทยาศาสตร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการศึกษาคีตวิทยาของนักเรียนหลังจากใช้บทเรียนวิทยาศาสตร์ พบว่า นักเรียนมีจิตวิทยาในระดับมาก และมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: บทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น จิตวิทยา ส้มโอ พืชเศรษฐกิจ

ABSTRACT

This research aimed to: 1) develop and evaluate a local science lesson on “Pomelo, the Economic Plant of Sam Phran District, Nakhon Pathom Province”; and 2) study implementing results of the developed local science lesson in the aspects of learning achievement, scientific mind and satisfaction. The research sample was 37 students of grade 5, derived by cluster random sampling. The research instruments were an achievement test, a scientific mind test and a satisfaction questionnaire constructed by the researcher. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation and t-test.

The research findings revealed that:

1. The results of the development and evaluation of the local science lesson on “Pomelo, the Economic Plant of Sam Phran District, Nakhon Pathom Province” showed the IOC between 0.67 – 1.00, which indicated that all elements of the developed local science lesson were congruent;

2. According to the implementing results of the lesson, the students’ learning achievement after learning with the local science lesson was higher than that of before with the statistical significance of .01 level. Moreover, the students’ scientific mind after implementing the local science lesson was at a high level as well as the student’s satisfaction was at a high level.

Keywords: local science lessons, scientific mind, pomelo, economic plant

บทนำ

วิทยาศาสตร์ เป็นการศึกษาความรู้เกี่ยวกับปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในธรรมชาติที่เกิดขึ้นอย่างมีระบบ ประกอบด้วยองค์ความรู้และกระบวนการที่จะได้มาซึ่งความรู้ นั้น ๆ ซึ่งมีทั้งเป็นความรู้ที่เป็นสากลและความรู้ที่มีอยู่เฉพาะถิ่น การศึกษาความรู้เฉพาะถิ่นโดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ จึงเป็นหลักการสำคัญของวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น (local science) เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่เชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่น สังคม และวัฒนธรรม ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นเป็นผู้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของสังคมในแต่ละท้องถิ่น มีการส่งเสริมให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้และรูปแบบการจัดการศึกษาที่แตกต่างกันในแต่ละชุมชน อันจะส่งผลไปสู่คนในชุมชนให้มีความสามารถในการพัฒนาตนเอง ดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมในสังคมโลกาภิวัตน์ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงท่ามกลางการแข่งขัน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อตอบสนองความต้องการในชีวิตอย่างแท้จริง กระบวนการจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับกระบวนการให้ผู้เรียนมองกว้าง คิดไกล ใฝ่ดีมีการตอบสนองความต้องการที่ผู้เรียนได้เผชิญอยู่ในวิถีชีวิตที่แท้จริง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดแนวทางการศึกษา กระบวนการเรียนรู้และการจัดหลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับท้องถิ่น โดยมีความสมดุลระหว่างศาสตร์และศิลป์ ทฤษฎีและปฏิบัติ เทคโนโลยีและธรรมชาติ (มาตรา 10 และ มาตรา 27) ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน (กรมวิชาการ, 2550) ผู้สอนจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดทำเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับท้องถิ่น พัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล ทดลองใช้ และการปรับปรุงแก้ไข ซึ่งเป็นการวิจัยทางการศึกษา ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ค้นคว้าหาความรู้ในสิ่งที่ต้องการอย่างมีระบบ ตรงกับการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้ชุมชนถิ่นอาศัยและปราชญ์ชาวบ้านเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นักวิจัยและจิตวิทยวิจัยเกิดจากผู้เรียน ผู้สอน และชาวบ้านร่วมกันค้นหาประเด็นที่ต้องการศึกษา จึงเป็นการวิจัยที่สร้างความเข้มแข็งทางปัญญา (research for empowerment)

ชุมชนบ้านทรงคนอง ตั้งอยู่ที่ตำบลทรงคนอง อำเภอสามพรวณ จังหวัดนครปฐม พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การเพาะปลูก มีแม่น้ำท่าจีนไหลผ่านระหว่างกลางของตำบล อาชีพส่วนใหญ่ของประชากรในตำบลทรงคนอง คือ การทำเกษตรกรรม เช่น ทำสวนส้มโอ ฝรั่ง มะพร้าว หอม เป็นต้น ส้มโอเป็นพืชเศรษฐกิจที่ปลูกกันมากเป็นอันดับ 1 ในตำบลทรงคนองและเป็นอาชีพที่สืบทอดกันมาช้านาน (องค์การบริหารส่วนตำบลทรงคนอง, 2552) โรงเรียนยอแซฟอุปถัมภ์อยู่ในชุมชนอำเภอสามพรวณ ตั้งอยู่เลขที่ 2 หมู่ 6 ตำบลท่าข้าม อำเภอสามพรวณ จังหวัดนครปฐม เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งโรงเรียนได้เล็งเห็นความสำคัญเกี่ยวกับ

พืชเศรษฐกิจในชุมชน ประกอบกับผู้ปกครองของนักเรียนประกอบอาชีพการทำสวนส้มโอ และเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับส้มโอ ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจของชุมชนแห่งนี้ เพื่อให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ในสิ่งที่สำคัญใกล้ตัว เกิดการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิด จิตวิทยาาสตร์ และเกิดจิตสำนึกที่ดีต่อถิ่นอาศัยของตน

จากความสำคัญของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการประกอบอาชีพการทำสวนส้มโอของชุมชนสามพรานดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการพัฒนาบทเรียนโดยมุ่งเน้นการใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างครู นักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียน ยอแซฟอุปถัมภ์ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และชาวชุมชนบ้านทรงคนอง เพื่อเกิดองค์ความรู้ที่เชื่อมโยงกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาท้องถิ่น สังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาให้นักเรียนให้มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลและเป็นระบบ มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ได้เรียนรู้ความจริงจากธรรมชาติจากวิถีชีวิตของตนเองและชุมชน (กรมวิชาการ, 2545: 14) นอกจากนี้ยังเป็นการพิสูจน์ความสามารถของนักเรียนด้านการพัฒนาศักยภาพ การค้นหาองค์ความรู้ในท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งทำให้นักเรียนเกิดการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดเกิดจิตวิทยาาสตร์ (scientific mind) เกิดการเรียนรู้อย่างสนุกสนาน มีเจตคติที่ดีต่อวิทยาศาสตร์ และเกิดจิตสำนึกที่ดีต่อถิ่นอาศัย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาและประเมินผลบทเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่อง ส้มโอพืชเศรษฐกิจชุมชน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อทดลองใช้และปรับปรุงบทเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่อง ส้มโอพืชเศรษฐกิจชุมชน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

นิยามศัพท์เฉพาะ

การพัฒนาบทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น หมายถึง สื่อการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียน ผู้เรียนจะเรียนรู้ตามสภาพจริงของตนเอง สามารถนำความรู้ไปใช้การพัฒนาตนเอง ครอบครัวและชุมชนได้ โดยประกอบด้วยบทเรียนย่อยทั้งหมด 10 เรื่อง

ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่ผู้เรียนและความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนยอแซฟอุปถัมภ์ ปีการศึกษา 2555 ที่มีต่อบทเรียนท้องถิ่น

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนที่ได้จากการทำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ เรื่อง ส้มโอพืชเศรษฐกิจ แบบทดสอบปรนัยแบบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

จิตวิทยาาสตร์ หมายถึง ลักษณะนิสัยของของนักเรียนที่เกิดขึ้นจากการศึกษาหาความรู้โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ประกอบด้วย ความสนใจใฝ่รู้ ความมุ่งมั่น อดทน รอบคอบ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ประหยัด การร่วมแสดงความคิดเห็นและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ความมีเหตุผล การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งวัดได้จากแบบวัดจิตวิทยาาสตร์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

วิธีการดำเนินการ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาบทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น เรื่อง ส้มโอพืชเศรษฐกิจ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนยอแซฟอุปถัมภ์ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เป็นลักษณะของงานวิจัยและพัฒนา (research and development) โดยมีขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัย ดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน
- ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาและประเมินบทเรียน
- ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้บทเรียนวิทยาศาสตร์
- ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนยอแซฟอุปถัมภ์ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 4 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น จำนวน 157 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนยอแซฟอุปถัมภ์ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 ห้อง ป. 5/3 จำนวน 37 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (cluster random sampling)

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรต้น คือ บทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น เรื่อง ส้มโอพืชเศรษฐกิจ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

ตัวแปรตาม คือ ผลที่ได้จากการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น เรื่อง ส้มโอพืชเศรษฐกิจ แบ่งเป็น

- ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- จิตวิทยาาสตร์
- ความพึงพอใจของนักเรียนต่อบทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น เรื่อง ส้มโอพืชเศรษฐกิจ

อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. บทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่นเรื่อง ส้มโอ พืชเศรษฐกิจ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้
3. แบบวัดจิตวิทยาศาสตร์
4. แบบวัดความพึงพอใจ

ขั้นตอนการพัฒนาบทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น เรื่อง ส้มโอ พืชเศรษฐกิจ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

งานวิจัยและพัฒนา (research and development) นี้มีขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัย ดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน
- ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาและประเมินบทเรียน
- ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้บทเรียนวิทยาศาสตร์
- ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

วิเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น ข้อมูลเกี่ยวกับส้มโอ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบทเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย และวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์รวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้สวนส้มโอ บริเวณชุมชนทรงคนองใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เพื่อจะได้ข้อมูลที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ในสภาพจริงนำมาสร้างเป็นบทเรียนและแบบฝึกหัดในการศึกษาเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของพืช

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาและประเมินบทเรียน

1. การร่างโครงร่างบทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น นำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 ได้แก่ การศึกษานโยบายการศึกษา การวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 การวิเคราะห์เอกสารกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ช่วงชั้นที่ 2 จากการสัมภาษณ์ผู้คนในชุมชนทรงคนองเกี่ยวกับการทำสวนส้มโอ การสอบถามผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ปกครองและนักเรียน มาวิเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างบทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น เรื่อง ส้มโอ พืชเศรษฐกิจ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

2. การประเมินบทเรียน

- 2.1 การตรวจสอบบทเรียนโดยผู้เชี่ยวชาญ เมื่อสร้างบทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่นเสร็จสิ้น ผู้วิจัยได้นำบทเรียนที่พัฒนาขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความเหมาะสมและปรับแก้ตามคำแนะนำ จากนั้นนำแบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบความสอดคล้องของโครงร่างบทเรียน

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล นำเครื่องมือที่สร้างขึ้น พร้อมทั้งโครงร่างบทเรียนไปให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านพิจารณาและตรวจสอบคุณภาพของโครงร่างบทเรียน

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านส่วนประกอบโครงร่างบทเรียน ใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้บทเรียนวิทยาศาสตร์

การทดลองใช้บทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น เรื่อง สัมไอพีชเศรษฐกิจ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนยอแซฟอุปถัมภ์ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองใช้บทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่นกับนักเรียนโรงเรียนยอแซฟอุปถัมภ์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/3 จำนวน 37 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (cluster random sampling) จากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทั้งหมด 157 คน

การทดลองใช้บทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น เรื่อง สัมไอพีชเศรษฐกิจ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนยอแซฟอุปถัมภ์ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เพื่อพิจารณาผลที่เกิดกับกระบวนการทดลองใช้บทเรียนวิทยาศาสตร์ ด้วยแบบแผนการวิจัย การทดสอบก่อนและหลังการใช้บทเรียน (one group pretest posttest design) ดังนี้

1. บทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้น

ผู้วิจัยได้กำหนดแนวการสอน แผนการจัดการเรียนรู้ 10 แผน ใช้เวลาในการสอน 6 สัปดาห์จำนวน 10 ชั่วโมง ในภาคทฤษฎีผู้วิจัยได้ดำเนินการสอนเอง ส่วนในภาคปฏิบัติให้นักเรียนปฏิบัติตามกิจกรรมตามรายละเอียดที่กำหนดในกิจกรรม โดยใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และแหล่งการเรียนรู้ส่วนสัมไอหมู่บ้านทรงคนอง โดยผู้วิจัยและคณะครูจากโรงเรียนยอแซฟอุปถัมภ์ ได้ควบคุมการปฏิบัติกิจกรรม

2. การจัดการเรียนการสอน

การทดลองใช้บทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองใช้บทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนยอแซฟอุปถัมภ์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 37 คน ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ในบทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น ใช้เวลาในการสอน 6 สัปดาห์ จำนวน 18 ชั่วโมง ในภาคทฤษฎีผู้วิจัยได้ดำเนินการสอนเอง ส่วนในภาคปฏิบัติให้นักเรียนปฏิบัติตามกิจกรรมตามรายละเอียดที่กำหนดในกิจกรรม โดยใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และแหล่งการเรียนรู้ส่วนสัมไอชุมชนบ้านทรงคนอง โดยผู้วิจัย ได้ควบคุมการปฏิบัติกิจกรรม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การทดลองวิจัยการพัฒนบทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น เรื่อง ส้มโอพืชเศรษฐกิจ
อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

หน่วยการเรียนรู้ ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	เวลา/ชั่วโมง
1.	ความรู้เกี่ยวกับชุมชนทรงคนอง - ประวัติความเป็นมาของชุมชนทรงคนอง - พืชเศรษฐกิจ	(2) 1 1
2.	พฤกษศาสตร์เบื้องต้นของส้มโอ - ลักษณะพฤกษศาสตร์ของส้มโอ - พืชใบเลี้ยงเดี่ยวและใบเลี้ยงคู่	(3) 2 1
3.	การเจริญเติบโตของส้มโอ - วัฏจักรการเจริญเติบโต - ปัจจัยที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของส้มโอ - กระบวนการสังเคราะห์แสงของส้มโอ - การสืบพันธุ์และขยายพันธุ์ของส้มโอ	(7) 1 1 1 4
4.	การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ - ส้มโอแก้ว - การทำปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพจากเปลือกส้มโอ	(6) 3 3
รวม		18

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข

ผู้วิจัยได้นำบทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่นเรื่อง ส้มโอพืชเศรษฐกิจอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ไปใช้ และนำมาพิจารณาปรับปรุง เพื่อพัฒนาให้ได้บทเรียนที่มีประสิทธิภาพ

การสร้างเครื่องมือแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง โครงสร้างหลักสูตร เนื้อหา
2. ร่างข้อสอบ
3. ออกข้อสอบ จำนวน 50 ข้อ

4. ตรวจสอบคุณภาพของข้อสอบ โดยหาค่าความเที่ยงตรงตามตามเนื้อหา (content validity) ด้วยการให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบ เพื่อพิจารณาความสอดคล้องของแบบวัดผลสัมฤทธิ์ กับวัตถุประสงค์ (IOC: Item objective congruence) ได้ค่า IOC มีค่าระหว่าง 0.67 – 1.00

5. ปรับปรุงแก้ไข

6. นำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีความใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน เพื่อหาค่าความยาก และค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบเป็นรายข้อ รวมทั้งหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.93 ค่าความยาก มีค่าระหว่าง 0.10 - 0.81 และค่าอำนาจจำแนก มีค่าระหว่าง 0.36 - 0.89

7. คัดเลือกข้อสอบที่ได้คุณภาพ

8. ปรับปรุงแก้ไขแบบวัดผลสัมฤทธิ์จนได้แบบวัด จำนวน 30 ข้อ

9. นำแบบวัดไปใช้จริง

การสร้างเครื่องมือแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์

1. ศึกษาเอกสาร รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ที่มีตอบทเรียนวิทยาศาสตร์

2. นำแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ได้ค่า IOC มีค่าระหว่าง 0.67 – 1.00

3. นำแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ที่ผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขไปทดลองใช้ (tryout) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 คน

4. นำผลที่ได้จากข้อ 3 มาหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.89

5. นำแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

การสร้างเครื่องมือแบบวัดความพึงพอใจ

1. ศึกษาเอกสาร รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแบบวัดความพึงพอใจที่มีตอบทเรียนท้องถิ่นวิทยาศาสตร์

2. นำแบบวัดความพึงพอใจไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบ ได้ค่า IOC มีค่าระหว่าง 0.67 – 1.00 แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

3. นำแบบวัดความพึงพอใจที่ผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขไปทดลองใช้ (tryout) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน

4. นำผลที่ได้จากข้อ 3 มาหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.80

5. นำแบบวัดความพึงพอใจจากข้อ 4 ไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบ แบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ และแบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนจากบทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น เรื่อง สัมไอพีชเศรษฐกิจ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

ตารางที่ 2 ผลการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนจำแนกตามหน่วยการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้การทดลอง

หน่วยการเรียนรู้	การทดลอง	$\bar{x}$	$S.D.$	$\bar{d}$	$S.D_{\bar{d}}$	t
หน่วยที่ 1	ก่อนเรียน	5.432	1.482	1.730	1.694	6.211**
	หลังเรียน	7.162	1.573			
หน่วยที่ 2	ก่อนเรียน	5.351	1.111	1.568	1.444	6.603**
	หลังเรียน	6.919	1.211			
หน่วยที่ 3	ก่อนเรียน	5.000	1.312	1.838	2.089	5.353**
	หลังเรียน	6.838	1.500			
หน่วยที่ 4	ก่อนเรียน	5.622	1.114	1.405	1.518	5.633**
	หลังเรียน	7.027	1.404			

**p < .01

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนหลังเรียนและคะแนนก่อนเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าคะแนนหลังเรียนมีค่าสูงกว่าคะแนนก่อนเรียน ทั้ง 4 หน่วยการเรียนรู้

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{d}$	$S.D._d$	t
ก่อนเรียน	14.541	3.633	3.162	2.872	6.696**
หลังเรียน	17.703	3.688			

P < .01

จากตารางที่ 3 แสดงว่า คะแนนหลังเรียนและคะแนนก่อนเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยหลังเรียนมีค่าสูงกว่าก่อนเรียน

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาคติวิทยาสตรของนักเรียนหลังจากเรียนโดยใช้บทเรียนวิทยาศาสตร์เรื่อง สัมไอ พีชเศรษฐกิจชุมชน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

ตารางที่ 4 ผลการวัดจิตวิทยาสตร

ข้อคำถาม	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. เมื่อเรียนเรื่องสัมไอ: พีชเศรษฐกิจหลักของชุมชนทรงคนองแล้วรู้สึกมีความสุข	4.081	0.547	เห็นด้วย
2. ในช่วงเวลาเรียนเรื่องสัมไอ: พีชเศรษฐกิจหลักของชุมชนทรงคนองจะไม่มีภาระหนักเรียน	4.054	0.575	เห็นด้วย
3. คนเก่งเท่านั้นที่ชอบเรียนเรื่องสัมไอ: พีชเศรษฐกิจหลักของชุมชนทรงคนอง	1.027	0.164	ไม่เห็นด้วย
4. เมื่อเรียนเรื่องสัมไอ: พีชเศรษฐกิจหลักของชุมชนทรงคนองแล้วทำให้เป็นคนรู้จักคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์อย่างมีเหตุผล	4.135	0.585	เห็นด้วย
5. การเรียนการสอนเรื่องสัมไอ: พีชเศรษฐกิจหลักของชุมชนทรงคนองมีการใช้แหล่งการเรียนรู้วัสดุ อุปกรณ์ สารเคมีจริง ทำให้มีความรู้และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มากขึ้น	4.459	0.505	เห็นด้วย
6. การเรียนเรื่องสัมไอ: พีชเศรษฐกิจหลักของชุมชนทรงคนองเป็นวิชาที่ไม่ทันสมัยไม่น่าสนใจ	1.081	0.277	ไม่เห็นด้วย
7. การเรียนเรื่องสัมไอ: พีชเศรษฐกิจหลักของชุมชนทรงคนองเป็นเรื่องที่เรารู้ได้ยาก	1.135	0.347	ไม่เห็นด้วย
8. เมื่อถึงช่วงเวลาเรียนเรื่องสัมไอ: พีชเศรษฐกิจหลักของชุมชนทรงคนองมีความทุกข์ใจมาก	1.000	0.000	ไม่เห็นด้วย

ตารางที่ 4 ผลการวัดจิตวิทยาาสตร์ (ต่อ)

ข้อคำถาม	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
9. การเรียนเรื่องส้มโอ: พี่เศษฐกิจหลักของชุมชนทรงคนองมีการปฏิบัติการทดลองเสริมทักษะเป็นการเปลืองเวลาโดยใช้เหตุ	1.000	0.000	ไม่เห็นด้วย
10. อยากให้เวลาหมดเร็วขึ้นเมื่อเรียนเรื่องส้มโอ: พี่เศษฐกิจหลักของชุมชนทรงคนอง	1.027	0.164	ไม่เห็นด้วย
11. การเรียนส้มโอ: พี่เศษฐกิจหลักของชุมชนทรงคนองเป็นวิชาที่เรียนแล้วเกิดความรู้สึภาคภูมิใจ	4.081	0.722	เห็นด้วย
12. ไม่ชอบอ่านหนังสือที่เกี่ยวข้องกับเรื่องส้มโอ: พี่เศษฐกิจหลักของชุมชนทรงคนอง	1.000	0.000	ไม่เห็นด้วย
13. การเรียนเรื่องส้มโอ: พี่เศษฐกิจหลักของชุมชนทรงคนอง ทำให้เป็นคนที่มีมองโลกไม่กว้างไกล	1.000	0.000	ไม่เห็นด้วย
14. การเรียนเรื่องส้มโอ: พี่เศษฐกิจหลักของชุมชนทรงคนองเป็นวิชาที่สนับสนุนการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม	4.135	0.673	เห็นด้วย
15. ควรส่งเสริมการปลูกส้มโอ ให้อยู่คู่กับชุมชนทรงคนองตลอดไป	4.162	0.688	เห็นด้วย
16. การเรียนเรื่องส้มโอ: พี่เศษฐกิจหลักของชุมชนทรงคนองเป็นวิชาที่ส่งเสริม การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.189	0.660	เห็นด้วย
17. การเรียนเรื่องส้มโอ: พี่เศษฐกิจหลักของชุมชนทรงคนองมีความเข้าใจและปฏิบัติได้ดีกว่าเรื่องอื่นๆ	4.243	0.760	เห็นด้วย
18. การเรียนเรื่องส้มโอ: พี่เศษฐกิจหลักของชุมชนทรงคนองเป็นวิชาที่น่าเบื่อหน่ายเพราะมีกระบวนการและขั้นตอนมาก	1.000	0.000	ไม่เห็นด้วย
19. อยากให้เพิ่มเวลาการเรียนเรื่องส้มโอ: พี่เศษฐกิจหลักของชุมชนทรงคนองมากขึ้นกว่าเดิม	4.000	0.667	เห็นด้วย
20. ควรอนุรักษ์อาชีพทำสวนส้มโอ ให้อยู่คู่ชุมชนทรงคนองตลอดไป	4.216	0.630	เห็นด้วย
รวมข้อความทางบวกทั้งหมด	4.160	0.637	เห็นด้วย
รวมข้อความทางลบทั้งหมด	1.030	0.106	ไม่เห็นด้วย

จากตารางที่ 4 แสดงว่า นักเรียนมีจิตวิทยาศาสตร์ในภาพรวม สำหรับข้อความทางบวก อยู่ในระดับเห็นด้วย โดยมีค่าเฉลี่ย 4.160 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.637 และเมื่อพิจารณาภาพรวม ทางด้านลบ แสดงว่า อยู่ในระดับไม่เห็นด้วย โดยมีค่าเฉลี่ย 1.030 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.106

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจ นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการใช้บทเรียน ท้องถิ่น

ตารางที่ 5 ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนयोแซฟอุปถัมภ์ ปีการศึกษา 2555
ที่มีต่อบทเรียนท้องถิ่น

ข้อที่	รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1	สะดวกในการเรียนรู้	3.97	0.91	พึงพอใจมาก
2	เนื้อหาเรียงตามลำดับขั้นตอน	3.92	0.97	พึงพอใจมาก
3	ไม่รู้สึกเบื่อหน่ายในการใช้บทเรียนท้องถิ่น	3.54	0.94	พึงพอใจมาก
4	กิจกรรมในบทเรียนน่าสนใจ	3.92	0.87	พึงพอใจมาก
5	คำอธิบายในบทเรียนเข้าใจง่าย	4.14	0.80	พึงพอใจมาก
6	ภาพประกอบน่าสนใจ	3.75	1.13	พึงพอใจมาก
7	ช่วยให้ฝึกปฏิบัติได้ดี	3.89	1.01	พึงพอใจมาก
8	เข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น	3.97	1.00	พึงพอใจมาก
9	สามารถศึกษาด้วยตนเองได้	3.64	1.20	พึงพอใจมาก
10	ใช้บททวนบทเรียนได้	4.08	1.00	พึงพอใจมาก
ประเมินโดยภาพรวม		3.88	0.98	พึงพอใจมาก

จากตารางที่ 5 แสดงว่า ในภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการใช้บทเรียนท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.88$, S.D. = 0.98) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจมาก โดยรายการประเมินที่นักเรียนมีความพึงพอใจมากที่สุด ได้แก่ คำอธิบายในบทเรียนเข้าใจง่าย ($\bar{x} = 4.14$, S.D. = 0.80) รองลงมา คือ ใช้บททวนบทเรียนได้ ($\bar{x} = 4.08$, S.D. = 1.00) และรายการประเมินที่นักเรียนมีความพึงพอใจน้อยที่สุด ได้แก่ ไม่รู้สึกเบื่อหน่ายในการใช้บทเรียนท้องถิ่น ($\bar{x} = 3.54$, S.D. = 0.94)

อภิปรายผล

การพัฒนาและประเมินผลและปรับปรุงบทเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่อง สัมไอ พืชเศรษฐกิจ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นผลมาจากแผนการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยใช้บทเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่อง สัมไอ พืชเศรษฐกิจ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ได้ผ่านขั้นตอน กระบวนการสร้างและพัฒนาให้มีคุณภาพอย่างเป็นระบบ โดยการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาและยึดหลักผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน สอดคล้องกับการวิจัยของจามรีศิริจันทร์ และคณะ (2549: 135-144) ซึ่งศึกษากระบวนการทำงานของครุภคองในการดำข้าวตามวัฒนธรรมของชาวอีสาน

ผลการทดลองใช้และปรับปรุงบทเรียนวิทยาศาสตร์นั้น ผู้วิจัยทำการศึกษาโดยการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน การศึกษาจิตวิทยาศาสตร์ การศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในลักษณะของคะแนนหลังเรียนจากการใช้บทเรียนวิทยาศาสตร์มีค่าสูงกว่าก่อนเรียนทั้งภาพรวมทั้งหมด และจำแนกเป็นรายเล่ม แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนโดยใช้บทเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่อง สัมไอ พืชเศรษฐกิจ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม สามารถทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้น สอดคล้องกับบุญสิทธิ์ จันทรหอม และคณะ (2549: 125-133) ศึกษาวิจัยกระบวนการผลิตข้าวเกรียบว่าว ด้วยหน่วยกระพังไหม ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นในการนำเอาหน่วยกระพังไหมมาใส่ในแป้งทำข้าวเกรียบ ทำให้ข้าวเกรียบหวานและกรอบ ความรู้ดังกล่าวสามารถนำมาจัดทำเป็นชุดการเรียนรู้ ในสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง สิ่งมีชีวิตกับการดำรงชีวิต และสมบัติของสาร โดยผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์หลังเรียนโดยใช้ชุดการเรียนรู้มีค่าสูงกว่าก่อนเรียน

สำหรับผลการศึกษาจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนหลังจากเรียนโดยใช้บทเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่อง สัมไอ พืชเศรษฐกิจชุมชน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่า นักเรียนมีจิตวิทยาศาสตร์ในภาพรวม สำหรับข้อความทางบวก อยู่ในระดับเห็นด้วย เมื่อพิจารณาภาพรวมทางด้านลบ พบว่า อยู่ในระดับไม่เห็นด้วย แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีจิตวิทยาศาสตร์ที่ดีหลังจากที่เรียนโดยใช้บทเรียนวิทยาศาสตร์ นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนโดยบทเรียนวิทยาศาสตร์ยังมีขั้นตอนที่เ้าความสนใจ กระตุ้นความสนใจให้นักเรียนเกิดความสงสัย เกิดปัญหา และพยายามแก้ปัญหาด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกลึกซึ้งสนุกสนาน อยากเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตลอดเวลา ส่วนผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่อง สัมไอ พืชเศรษฐกิจชุมชน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่าในภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการใช้บทเรียนท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาเหตุผล พบว่าเกิดจากคำอธิบายในบทเรียน

เข้าใจง่าย และสามารถใช้ทบทวนบทเรียนได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพงษ์นารถ นาถวรานันต์ และคณะ (2550) ศึกษาวิจัยการสร้างบทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น เรื่อง การเกษตรอินทรีย์ ชุมชน บ้านหนองโพธิ์ ตำบลห้วยหมอนทอง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ผลการประเมิน ความพึงพอใจในการะบวนการเรียนการสอนของผู้เรียนอยู่ในระดับที่ดีมากที่สุด ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน ผู้สอนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นทั้งสองระดับ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1.1 ในการพัฒนาและประเมินผลบทเรียนวิทยาศาสตร์เรื่อง สัมไอพีชเศรษฐกิจชุมชน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ควรมีการศึกษาข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้องในแง่ของความต้องการ รูปแบบที่ต้องการให้สร้าง เนื้อหาที่ต้องการ รวมถึงการวัดผลประเมินผลหลังจากมีการใช้บทเรียน วิทยาศาสตร์แล้ว

1.2 ในการทดลองใช้และปรับปรุงบทเรียนวิทยาศาสตร์เรื่อง สัมไอพีชเศรษฐกิจชุมชน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ควรมีการปรับปรุงบทเรียนหลังจากทดลองใช้แล้วทุกครั้ง เนื่องจากถึงแม้ค่าสถิติต่าง ๆ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จิตวิทยาาสตร์ หรือความพึงพอใจที่มีต่อบทเรียน วิทยาศาสตร์ ต่างก็ชี้ให้เห็นว่าบทเรียนที่สร้างขึ้นมีคุณภาพ เหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ แต่เนื่องจากในการสร้างหลักสูตรนั้น เมื่อเวลาผ่านไปจะมีความล้าสมัย ไม่ทันต่อเหตุการณ์ ในการใช้บทเรียนทุกครั้ง จึงต้องคำนึงถึงบริบท วาระโอกาส และเวลา ที่จะนำไปใช้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการจัดทำบทเรียนท้องถิ่นในลักษณะนี้เพิ่มขึ้น โดยอาจมีการบูรณาการในแต่ละ กลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อให้เนื้อหาสามารถใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้กว้างมากยิ่งขึ้น เพิ่มสื่อการสอน ในแต่ละรายหน่วยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอนความเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น

สรุป

การพัฒนาบทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น เรื่อง สัมไอพีชเศรษฐกิจ อำเภอสามพราน จังหวัด นครปฐม สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การพัฒนาและประเมินผลบทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น เรื่อง สัมไอพีชเศรษฐกิจ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00

2. การทดลองใช้และปรับปรุงบทเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่อง สัมไอพีชเศรษฐกิจชุมชน อำเภอ สามพราน จังหวัดนครปฐม คะแนนหลังเรียนและคะแนนก่อนเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. การศึกษาจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนหลังจากเรียนโดยใช้บทเรียนวิทยาศาสตร์ นักเรียนมีจิตวิทยาศาสตร์ในภาพรวม สำหรับข้อความทางบวก อยู่ในระดับเห็นด้วย เมื่อพิจารณาภาพรวมทางด้านลบ พบว่า อยู่ในระดับไม่เห็นด้วย

4. การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่อง สัมไอ ฟิชเศรษฐกิจชุมชน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการใช้บทเรียน ท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ นักเรียนมีความพึงพอใจมาก

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2550). การวัดผลประเมินผลในชั้นเรียนสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2545). แนวการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้า และพัสดุภัณฑ์.
- จามรี ศิริจันทร์ และคณะ. (2549). การศึกษากระบวนการการทำงานของกรมองค์ในการดำซ้ำตาม วัฒนธรรมของชาวอีสาน. ใน แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยงานวิจัยทาง วิทยาศาสตร์. (Learning process concept and development based on scientific research). (หน้า 135-144) กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- บุญสิทธิ์ จันทร์หอม และคณะ. (2549). งานวิจัยกระบวนการผลิตซ้ำเกี่ยวกับด้วยหญ้ากระพังโหม. ใน แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยงานวิจัยวิทยาศาสตร์ “กระบวนการ เรียนรู้คู่วิจัย”. (หน้า 125). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- พงษ์นาถ นาถวรานันต์ และคณะ. (2550). บทเรียนวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น เรื่อง การเกษตรอินทรีย์ ชุมชนบ้านหนองโพธิ์ ตำบลห้วยหมอนทอง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ เพื่อร่วมเฉลิมพระเกียรติปีมหามงคลเฉลิมพระชน พรษา 80 พรรษา การพัฒนาการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์แบบบูรณาการกับ วิถีชีวิต: จากวิทยาศาสตร์ท้องถิ่นสู่การเรียนรู้ (28 – 31 มีนาคม หน้า 44). เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- องค์การบริหารส่วนตำบลทรงคนอง. (2552). แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลทรงคนอง ประจำปี 2553-2555. นครปฐม: องค์การบริหารส่วนตำบลทรงคนอง. (เอกสารอัดสำเนา)

พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการทำงาน
ตามการรับรู้ของครูในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาลพบุรี เขต 2

LEADERSHIP BEHAVIOR OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND JOB
SATISFACTION AS PERCEIVED BY TEACHERS IN SCHOOLS UNDER
LOP BURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ธีรพร ขยันการ / THEERAPORN KHAYANKARN¹
กุลชลี จงเจริญ / KOOLCHALEE CHONGCHAROEN²
ชูชาติ พ่วงสมจิตร / CHOOCHART PHUANGSOMJITR³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) แบบพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู 2) ความพึงพอใจในการทำงานของครูในสถานศึกษา และ 3) ความพึงพอใจในการทำงานของครูจำแนกตามแบบพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 จำนวน 300 คน ได้มาโดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครซี่และมอร์แกนจากนั้นสุ่มตัวอย่างแบบมีชั้นภูมิและสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า

1) พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน และเมื่อจำแนกตามแบบพฤติกรรมผู้นำ ส่วนใหญ่เป็นแบบพฤติกรรมที่มุ่งเน้นงานและมุ่งเน้นคน

2) ความพึงพอใจในการทำงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ด้านปัจจัยกระตุ้นและด้านปัจจัยค้ำจุน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

¹ นักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

² อาจารย์ ดร. สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์

3) ความพึงพอใจในการทำงานของครูในปัจจัยกระตุ้นและปัจจัยค้ำจุนที่มีต่อการบริหารของผู้นำแบบมุ่งเน้นงานและมุ่งเน้นคน ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และความพึงพอใจในการทำงานของครูในปัจจัยกระตุ้นและปัจจัยค้ำจุน ที่มีต่อการบริหารของผู้นำแบบไม่มุ่งเน้นงานและไม่มุ่งเน้นคนในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

คำสำคัญ: พฤติกรรมผู้นำ ผู้บริหารสถานศึกษา ความพึงพอใจของครู

ABSTRACT

The purposes of this research were to study: 1) the leadership behavior style of school administrators according to teachers' perception; 2) the job satisfaction of teachers in schools; and 3) the job satisfaction of teachers as classified by the leadership behavior style of the school administrators under Lop Buri Primary Educational Service Area Office 2.

The research sample consisted of 300 teachers in schools under Lop Buri Primary Education Service Area Office 2, derived by stratified and simple random sampling techniques. The sample size was determined based on Krejcie and Morgan's table. The data collection instrument was a 5-scale rating questionnaire. The statistics used for data analysis were the frequency, percentage, mean and standard deviation.

The research findings were as follows:

1) Overall the leadership behavior of school administrators was at a high level. When considering each aspect, all aspects were at a high level. As classified by leadership behavior styles, it was found that the majority of administrators' leadership behaviors were that of high initiating structure and high consideration behaviors.

2) The job satisfactions of teachers in schools under Lop Buri Primary Educational Service Area Office 2 in the motivation factors and hygiene factors were at a high level both in overall and specific aspects.

3) The teachers' job satisfactions towards the administrators' leadership behavior of high initiating structure and high consideration behaviors in the motivation factors and hygiene factors were at a high level, in overall and specific aspects. However, the job satisfactions towards the administrators' leadership behavior of low initiating structure and low consideration behaviors in the motivation factors and hygiene factors were at a moderate level, in overall and specific aspects.

Keywords: leadership behavior, school administrator, teacher's satisfaction

บทนำ

ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการต่าง ๆ ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเศรษฐกิจของประเทศ ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องสร้างสมรรถนะของประชากรให้มีคุณภาพ และทัดเทียมกับนานาประเทศ ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพประชากร คือ การศึกษา ซึ่งตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546: 5) มาตรา 6 ได้กำหนดว่า การจัดการศึกษาจะต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาค้นหาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยให้สถานศึกษาทำหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพและการที่สถานศึกษาจะจัดการศึกษาให้มีคุณภาพนั้นจึงจำเป็นต้องมีระบบการจัดการที่ดี มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลสูงสุด ทั้งนี้เพื่อการพัฒนา ด้านคุณภาพของผู้เรียนและความพึงพอใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งครู ผู้ปกครอง และชุมชน สถานศึกษาในฐานะเป็นองค์การทางการศึกษาขององค์กรหนึ่งที่มีภารกิจสำคัญในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาบุคลากรให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ เป็นคนดี คนเก่ง สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นที่ยอมรับของสังคมทั่วไป ตลอดจนให้ผู้รับบริการมีความเชื่อมั่นว่าเมื่อได้ส่งบุตรหลานเข้ามาแล้วจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ และได้มาตรฐาน

สอดคล้องกับสาระที่ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546: 5) มาตรา 15 ว่าด้วยภารกิจของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ การจัดการศึกษาในสถานศึกษาทั้งรูปแบบในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย จัดทำสาระของหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ผู้บริหารเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญต่อองค์การที่จะนำพาองค์การให้ก้าวไปในกระแสแห่งการปฏิบัติได้อย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี ผู้บริหารในยุคการเปลี่ยนแปลงเปรียบได้กับผู้บริหารมืออาชีพที่ต้องพัฒนาไปสู่การปฏิบัติให้เห็นถึงศักยภาพ คุณภาพ เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการบริหารจัดการ จากภารกิจของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550: 28-122) กล่าวถึงการบริหารงานงานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานบริหารทั่วไป และในภารกิจงานที่นอกเหนือจากงานหลักมากมาย สิ่งหนึ่งที่สำคัญที่ผู้บริหารต้องตระหนักถึงความสำคัญเป็นอย่างมาก คือการบริหารงานบุคคล เพื่อให้บุคคลเกิดความพึงพอใจ มีการทำงานเป็นทีม ซึ่งจะส่งผลกับความสำเร็จในภารกิจดังกล่าว ซึ่งจะเห็นได้ว่าความพึงพอใจในการทำงานจะเป็นปัจจัยที่ทำให้บุคคลทำงานสำเร็จ บุคคลที่มีความพึงพอใจจะส่งผลให้งานนั้นประสบผลสำเร็จและได้ผลดีกว่าบุคคลที่ไม่มีความพึงพอใจในการทำงาน ความพึงพอใจจะก่อให้เกิดความร่วมมือ เกิดความศรัทธาและเชื่อมั่นในองค์การพร้อมที่จะทำงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดด้วยความเต็มใจ

และมีความรู้สึกที่ตนเองเป็นส่วนหนึ่งขององค์การที่จะต้องรับผิดชอบต่อความสำเร็จของงาน นอกจากนี้ความพึงพอใจจะเกื้อหนุนให้สมาชิกขององค์การเกิดความคิดสร้างสรรค์ในกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การ จะเห็นได้ว่าความสำคัญของความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในองค์การหรือหน่วยงานใด หากสามารถจัดการบริการต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการของผู้ปฏิบัติงานได้ จะส่งผลให้บุคคลเกิดความพึงพอใจในการทำงาน รักงานและจะปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ถ้าไม่สามารถจัดสนองความต้องการจะทำให้ได้ผลงานต่ำและผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความเบื่อหน่าย ทำให้งานขาดประสิทธิภาพ ผู้บริหารจึงต้องตระหนักถึงการสร้างความพึงพอใจให้เกิดขึ้นแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อที่จะทำให้งานที่ปฏิบัติมีคุณภาพและมีประสิทธิผล รวมทั้งโน้มน้าวจิตใจของผู้ใต้บังคับบัญชา และผู้ร่วมงานให้ประสานสามัคคี และมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน เพื่อพลังที่จะนำองค์การไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้และส่งผลโดยตรงกับความสำเร็จของงาน จะเห็นได้ว่าความพึงพอใจในการปฏิบัติงานจะส่งผลให้งานเกิดประสิทธิภาพ รวมทั้งจะเป็นการสร้างความร่วมมือและพลังในการทำงานเพื่อตอบสนองเป้าหมายขององค์การและผู้บริหารจะเป็นบุคคลที่สำคัญยิ่งที่จะเสริมสร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูให้เกิดขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการทำงานตามการรับรู้ของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 เพื่อให้ทราบถึงพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาและผลจากการวิจัยในครั้งนี้จะนำไปเป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไข และเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและแผนการพัฒนาเพื่อพัฒนาบุคลากรและครูในสถานศึกษาให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน ส่งผลให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิภาพและประโยชน์สูงสุดต่อด้านคุณภาพนักเรียน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแบบพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ตามการรับรู้ของครู
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการทำงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการทำงานของครูจำแนกตามแบบพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

วิธีดำเนินการ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) โดยมีขั้นตอนการวิจัยดังนี้
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. **ประชากร** ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ลพบุรี เขต 2 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 155 แห่ง จำนวนครูทั้งสิ้น 1,368 คน

2. **กลุ่มตัวอย่าง** ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ลพบุรี เขต 2 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 155 แห่ง จำนวนครูทั้งสิ้น 1,368 คน จำนวน 300 คน ได้มา
โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครซี่และมอร์แกน จากนั้นสุ่มตัวอย่างแบบมีชั้นภูมิและ
สุ่มตัวอย่างแบบง่าย จำแนกรายละเอียดทั้งหมด 7 อำเภอ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ปรับปรุงและพัฒนามาจากสมหมาย
เผือกสีทอง (2554: 180) โดยนำแนวคิดเกี่ยวกับแบบพฤติกรรมของผู้นำของ ฮาลปิน (Halpin, 1966:
103) และทฤษฎี 2 ปัจจัยของเฮิร์ซเบอร์ก มอสเนอร์และชไนเดอร์แมน (Herzberg, Mausner &
Snyderman, 1959: 110-115) มาพัฒนาเป็นเครื่องมือการวิจัย จำนวน 1 ฉบับ มี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับสถานะภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ
ประสบการณ์ทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน และวุฒิการศึกษาสูงสุด โดยข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบ
(checklist)

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับแบบพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ซึ่งจำแนกออกเป็น 2 แบบ ได้แก่ พฤติกรรมผู้นำแบบ
กิจสัมพันธ์ และพฤติกรรมผู้นำแบบมิตรสัมพันธ์ มีข้อคำถามทั้งหมด 20 ข้อ ดังนี้ แบบพฤติกรรมผู้นำ
แบบกิจสัมพันธ์จำนวน 10 ข้อ (ข้อที่ 1-10) แบบพฤติกรรมผู้นำแบบมิตรสัมพันธ์ จำนวน 10 ข้อ
(ข้อที่ 11-20) ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า (rating scale)

ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการวัดระดับความพึงพอใจในการทำงานตามการรับรู้ของครู
ในสถานศึกษา ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ จำนวน 80 ข้อ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยหาค่าความเที่ยง (reliability) ของแบบสอบถาม
ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach, 1990: 202) ได้ค่าความเที่ยงดังนี้

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับแบบพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ได้ค่าความเที่ยง
เท่ากับ 0.85

ตอนที่ 3 ข้อคำถามเกี่ยวกับการวัดระดับความพึงพอใจในการทำงานตามการรับรู้ของครู
ในสถานศึกษา ได้ค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.96

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูล โดย

ผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามโดยทางไปรษณีย์เพื่อขอความอนุเคราะห์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังสถานศึกษาที่มีครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยสอดซองติดแสตมป์ถึงผู้ตอบแบบสอบถามและขอความกรุณาผู้ตอบแบบสอบถามส่งกลับคืนมายังผู้วิจัยภายในระยะเวลาที่กำหนด และติดตามเป็นรายโรงเรียนที่ยังได้กลับมาไม่ครบ และผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามที่ได้กลับคืนมาร้อยละ 100 โดยตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้รับแบบสอบถามคืนมาแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำแบบสอบถามไปบันทึกข้อมูล แล้วนำไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อหาค่าสถิติ โดยใช้ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ประสบการณ์ทำงาน ในตำแหน่งปัจจุบัน และวุฒิการศึกษาสูงสุด โดยแจกแจงความถี่ และหาร้อยละ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างในสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 196 คน คิดเป็นร้อยละ 65.3 และเป็นเพศชาย จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 34.6 มีอายุระหว่าง 50 ปีขึ้นไป จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 43.3 มีประสบการณ์ทำงานในตำแหน่งปัจจุบันตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 44.0 และมีวุฒิการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรี จำนวน 233 คน คิดเป็นร้อยละ 77.6

2. ผลการวิเคราะห์แบบพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา

ผลการวิเคราะห์ระดับพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ปรากฏผลดังนี้ พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.323$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พฤติกรรมผู้นำทั้งสองด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งด้านพฤติกรรมผู้นำแบบมิตรสัมพันธ์ ($\bar{x} = 4.359$) และพฤติกรรมผู้นำแบบกิจสัมพันธ์ ($\bar{x} = 4.286$) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มตัวอย่าง

(n=300)

พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
พฤติกรรมผู้นำแบบกิจสัมพันธ์	4.286	0.659	มาก
พฤติกรรมผู้นำแบบมิตรสัมพันธ์	4.359	0.658	มาก
เฉลี่ยรวม	4.323	0.659	มาก

และพบว่า การรับรู้ของครูที่มีต่อพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามแบบของพฤติกรรมผู้นำ พบว่า พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ส่วนใหญ่เป็นแบบที่ 1 พฤติกรรมผู้นำที่มุ่งเน้นงานและมุ่งเน้นคน ถึงร้อยละ 99.00 และแบบที่ 3 พฤติกรรมผู้นำที่ไม่มุ่งเน้นงานและไม่มุ่งเน้นคน มีเพียง ร้อยละ 1.00 ส่วนแบบอื่น ๆ ไม่ปรากฏ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การรับรู้ของครูที่มีต่อพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตามแบบของพฤติกรรมผู้นำ

(n=300)

แบบของพฤติกรรมผู้นำ	จำนวน	ร้อยละ
แบบที่ 1 พฤติกรรมผู้นำที่มุ่งเน้นงานและมุ่งเน้นคน (แบบกิจสัมพันธ์สูงและแบบมิตรสัมพันธ์สูง)	297	99.00
แบบที่ 2 พฤติกรรมผู้นำที่มุ่งเน้นงานเป็นหลัก (แบบกิจสัมพันธ์สูงและแบบมิตรสัมพันธ์ต่ำ)	-	-
แบบที่ 3 พฤติกรรมผู้นำที่ไม่มุ่งเน้นงานและไม่มุ่งเน้นคน (แบบกิจสัมพันธ์ต่ำและแบบมิตรสัมพันธ์ต่ำ)	3	1.00
แบบที่ 4 พฤติกรรมผู้นำที่มุ่งเน้นคนเป็นหลัก (แบบกิจสัมพันธ์ต่ำและแบบมิตรสัมพันธ์สูง)	-	-

3. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจในการทำงานของครูในสถานศึกษา

ผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจในการทำงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ระดับความพึงพอใจในการทำงานของครูโดยภาพรวมมีความพึงพอใจในการทำงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.197$) สำหรับปัจจัยกระตุ้นพบว่า ในภาพรวมความพึงพอใจของครูอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.181$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับ คือ ความรับผิดชอบ ($\bar{x} = 4.315$) ความสำเร็จของงาน ($\bar{x} = 4.182$) และลักษณะของงาน ($\bar{x} = 4.168$) ส่วนปัจจัยค้ำจุน พบว่า ในภาพรวมความพึงพอใจของครูในระดับมาก ($\bar{x} = 4.210$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับ คือ ความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน ($\bar{x} = 4.288$) การปกครองบังคับบัญชา ($\bar{x} = 4.271$) และสภาพการทำงาน ($\bar{x} = 4.200$) ตามลำดับ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจในการทำงานของครูในสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน

(n=300)

รายการ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
ปัจจัยกระตุ้น			
1. ความสำเร็จของงาน	4.182	0.630	มาก
2. การได้รับความยอมรับนับถือ	4.117	0.690	มาก
3. ลักษณะของงาน	4.168	0.661	มาก
4. ความรับผิดชอบ	4.315	0.624	มาก
5. ความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน	4.124	0.728	มาก
เฉลี่ย	4.181	0.671	มาก
ปัจจัยค้ำจุน			
1. นโยบายและการบริหาร	4.190	0.663	มาก
2. การปกครองบังคับบัญชา	4.271	0.698	มาก
3. ความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน	4.288	0.647	มาก
4. สภาพการทำงาน	4.200	0.652	มาก
5. ผลประโยชน์ตอบแทน	4.120	0.764	มาก
เฉลี่ย	4.210	0.764	มาก
เฉลี่ยรวม	4.197	0.680	มาก

อภิปรายผล

ในการอภิปรายผลการวิจัย ผู้วิจัยมีประเด็นสำคัญอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาแบบพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 อภิปรายผลการวิจัยดังต่อไปนี้ จากผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พฤติกรรมผู้นำทั้งสองด้านอยู่ในระดับมากทั้งด้านพฤติกรรมผู้นำแบบกิจสัมพันธ์ และพฤติกรรมผู้นำแบบมิตรสัมพันธ์ อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาได้รับการฝึกอบรมได้รับการพัฒนาและส่งเสริม ในด้านการพัฒนาตนเองและการส่งเสริมบุคลากร สำหรับผู้บริหารแนวใหม่ซึ่งเป็นผู้นำสู่การเปลี่ยนแปลง ให้เหมาะสมกับสภาพสิ่งแวดล้อมของแต่ละบริบทที่ผู้บริหารต้องเป็นทั้งผู้นำและเป็นทั้งเพื่อนร่วมงานเพื่อให้ผลจากการรวมพลังทั้งองค์การ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการบริหารการเปลี่ยนแปลง ซึ่งกุลชวลี จงเจริญ (2556: 12) ได้กล่าวถึง ผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานและผู้ตามโดยพยายามเปลี่ยนแปลงและพัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานและผู้ตาม ให้ไปสู่ระดับที่สูงขึ้น ผู้นำจะต้องดูแลเอาใจใส่ผู้ตามเป็นรายบุคคล ทำให้ผู้ตามรู้สึกมีคุณค่า ให้ความสำคัญกับความต้องการของผู้ตามรวมทั้งพัฒนาศักยภาพของผู้ตามให้สูงขึ้นจะสนับสนุนให้ผู้ตามได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ

ส่วนแบบภาวะผู้นำเพื่อการบริหารงานตามแบบพฤติกรรมผู้นำ 2 แบบ คือ 1) พฤติกรรมผู้นำที่มุ่งเน้นงานและมุ่งเน้นคน และ 2) พฤติกรรมผู้นำที่ไม่มุ่งเน้นงานและไม่มุ่งเน้นคน พฤติกรรมผู้นำโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นแบบมุ่งเน้นงานและแบบมุ่งเน้นคนเป็นหลักถึงร้อยละ 99.00 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเบลค และมูตัน (Blake and Mouton, 1964: 10) ได้กล่าวถึงการวางโครงการเพื่อพัฒนาฝ่ายบริหารจึงสร้างตารางข่ายการบริหาร (Managerial Grid) ขึ้น ตามแนวความคิดนี้ได้แบ่งพฤติกรรมผู้นำออกเป็น 2 ด้านใหญ่ ๆ คือ มุ่งงาน และมุ่งคน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับหลักการที่ว่า ผู้นำที่ดีที่สุดควรจะต้องเป็นผู้นำทั้งด้านงานและคน คือผู้นำแบบ (9, 9) เป็นผู้นำที่เน้นทั้งคนและผลของงานชอบทำงานเป็นหมู่คณะ เพื่อนร่วมงาน มีความพอใจในการทำงาน ทำให้งานประสบความสำเร็จสูงและคนก็พอใจ และพฤติกรรมผู้นำโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นแบบไม่มุ่งเน้นงานและไม่มุ่งเน้นคน มีเพียงร้อยละ 1.00 เห็นพ้องกับแนวคิดของเบลค และมูตัน (Blake and Mouton, 1964: 10) ตามแบบผู้นำแบบ (1, 1) เป็นผู้นำที่ไม่สนใจคนและไม่มุ่งหวังผลของงาน บริหารงานเฉื่อยชา แบบเข้าขามเยินขาม

2. การศึกษาความพึงพอใจในการทำงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 อภิปรายผลการวิจัยดังต่อไปนี้ จากผลการวิจัยพบว่าความพึงพอใจในการทำงานของครูในสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สำหรับปัจจัยกระตุ้นพบว่าในภาพรวมความพึงพอใจของครูอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน และความพึงพอใจที่สูงสุดลำดับแรก คือ ความรับผิดชอบ ส่วนปัจจัยค่าจุน พบว่าในภาพรวมความพึงพอใจของครูอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก

ทุกด้าน และความพึงพอใจที่สูงสุดลำดับแรก คือ ความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของกมลรัตน์ มีผดุง (2550: 70-72) ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูด้านปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านในปัจจัยจูงใจอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความสำเร็จของงาน ลักษณะงาน การยอมรับนับถือ และความก้าวหน้า สำหรับปัจจัยค้ำจุน พบว่า อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านนโยบายและการบริหาร ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน สภาพแวดล้อมการทำงาน การปกครองบังคับบัญชา ด้านเงินเดือนและผลประโยชน์เกื้อกูล

การที่ครูในสถานศึกษา มีความพึงพอใจในด้านความรับผิดชอบ ในภาพรวมแสดงให้เห็นว่า ครูมีความรับผิดชอบในการทำงานสูง การที่ครูแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อนักเรียนและมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อนโยบายการบริหารและเกิดความสำเร็จก็จะทำให้เกิดความพึงพอใจเนื่องจากความรับผิดชอบของตนเองสอดคล้องกับทฤษฎีสองปัจจัยของเฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg, 1957: 113-115) ที่ว่า การปฏิบัติการสอน หน้าที่ความรับผิดชอบ และความมั่นคงในอาชีพ เป็นปัจจัยจูงใจ ปัจจัยในกลุ่มนี้จะช่วยให้บุคคลทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

การที่ครูในสถานศึกษา มีความพึงพอใจในด้านความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน ในภาพรวมแสดงให้เห็นว่า ครูมีการทำงานแบบมีส่วนร่วม มีการพึ่งพาอาศัยกัน ย่อมส่งผลให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานสอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจของมาสโลว์ (Maslow, 1970: 170) ขั้นที่ 4 ที่ว่าบุคคลทั่วไปต้องการการยอมรับนับถือ เป็นความต้องการให้ผู้อื่นนับถือยกย่อง ต้องการมีชื่อเสียง ความสำเร็จ ความโดดเด่นในสังคม การได้รับการนับถือในความสามารถ เป็นไปตามธรรมชาติของมนุษย์ การได้รับการตอบสนองด้านการได้รับการยอมรับนับถือ จากบุคคลต่าง ๆ รอบตัวจะนำมาซึ่งความภาคภูมิใจรู้สึกที่ตนเองประสบความสำเร็จในการทำงาน นอกจากนี้ในปัจจุบันครูมีสภาพการทำงานที่ดี มีความพร้อมในด้านต่าง ๆ เมื่อพิจารณาความสอดคล้องกับทฤษฎีสองปัจจัยของเฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg, 1957: 113-115) พบว่าโดยส่วนใหญ่ความพึงพอใจในระดับมาก

3. การศึกษาความพึงพอใจในการทำงานจำแนกตามแบบพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 อภิปรายผลการวิจัยดังต่อไปนี้

ความพึงพอใจในการทำงานของครูในปัจจัยกระตุ้นและในปัจจัยค้ำจุน ที่มีต่อการบริหารของผู้หน้าที่มุ่งเน้นงานและมุ่งเน้นคนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารทำงานสำเร็จอยู่เสมอ และเป็นผู้บริหารมีน้ำใจไมตรีที่ดี ครูอาจารย์รักใคร่นับถือ เป็นผู้มุ่งมั่นงานและมุ่งคนสูง อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ การบริหารจัดการ มีการให้ขวัญกำลังใจในการทำงานของพนักงานครู ตลอดทั้งครูก็ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาตนเอง รวมทั้งได้รับการส่งเสริมสนับสนุนอย่างเป็นรูปธรรมเกี่ยวกับงานที่รับผิดชอบ นอกจากนี้ครูยังเห็นว่าผู้บริหารได้มีการวางแผน

โครงสร้าง บริหารโรงเรียนอย่างเป็นระบบ จัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม ตลอดจนจัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมความก้าวหน้าของครู จึงทำให้ครูมีความพึงพอใจต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมาก สอดคล้องกับทฤษฎีผู้นำแบบ 3 – D ของเรดดิน (Reddin, 1970: 238) กล่าวว่าผู้นำนั้นมีแบบพื้นฐาน แบบงานสูง – สัมพันธ์สูง หรือแบบมิตรสัมพันธ์ (related styles) ผู้นำประเภทนี้เป็นผู้นำที่มุ่งคนโดยให้ทำงานที่มีความหมายและมุ่งงาน โดยให้คนได้ตระหนักถึงความรับผิดชอบ เห็นพ้องกับงานวิจัยของกลุ่ม โอไฮโอ สเตท (Ohio State Research Team, อ้างถึงใน กาญจนา เสวตกาญจน์, 2552: 77) ได้แบ่งมิติด้านภาวะผู้นำเป็น 2 แบบ คือ มุ่งกิจสัมพันธ์และมุ่งมิตรสัมพันธ์ จากการสรุปพบว่า ผู้นำที่มีประสิทธิภาพจะมีพฤติกรรมมุ่งเน้นทั้งสองมิติ คือ ทั้งด้านกิจสัมพันธ์และมิตรสัมพันธ์

ความพึงพอใจในการทำงานของครูในปัจจุบันกระตุ้นและในปัจจุบันค้ำจุนที่มีต่อการบริหารของผู้นำไม่มุ่งเน้นงานและไม่มุ่งเน้นคนในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารใส่ใจในเรื่องความสำเร็จของงานน้อยและผู้บริหารมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับครูน้อย ไม่ให้ความไว้วางใจหรือให้การนับถือเท่าที่ควร หรือที่เรียกว่าผู้นำมุ่งงานมุ่งคนต่ำ อาจเป็นเพราะด้วยภาระงานที่รับผิดชอบมากมาย จึงทำให้คณะครูมีภาระหน้าที่ในบางส่วนที่ผู้บริหารไม่จำเป็นต้องเข้าไปเกี่ยวข้องมากนัก จึงทำให้ผู้บริหารขาดความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน สอดคล้องกับทฤษฎีผู้นำแบบ 3 – D ของเรดดิน (Reddin, 1970: 238) กล่าวว่าผู้นำนั้นมีแบบพื้นฐานแบบงานต่ำ – สัมพันธ์ต่ำ หรือแบบแยกตัว (separated styles) เป็นผู้นำที่มีได้มุ่งงาน หรือมีความสัมพันธ์กับผู้ใดตามทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ 5 ขั้นของมาสโลว์ (Maslow, 1970: 170) ถือว่าสภาพการทำงานเป็นความต้องการอันดับแรกของมนุษย์คือความต้องการทางกายภาพ (physiological needs) ที่ควรสนองความต้องการของบุคคลทฤษฎีสองปัจจัยของเฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg, 1957: 113-115) ถือว่าสภาพการทำงานเป็นปัจจัยค้ำจุนซึ่งป้องกันไม่ให้เกิดความไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมผู้นำโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นแบบมุ่งเน้นงานและแบบมุ่งเน้นคนสูง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 มีศักยภาพที่ดีในการพัฒนาผู้บริหารซึ่งจะมาเป็นผู้นำในการบริหารโรงเรียนในเขตพื้นที่ให้มีคุณภาพ จึงควรรักษาระบบและแบบแผนในการพัฒนาและส่งเสริมสนับสนุน เพื่อการวางแผนนโยบายเพื่อพัฒนาผู้อำนวยการสถานศึกษาในรุ่นต่อไป ให้มีคุณภาพขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ

1.2 จากผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจในการทำงานตามการรับรู้ของครูในสถานศึกษา อยู่ในระดับมากทั้งในปัจจุบันและปัจจัยกระตุ้นและปัจจัยค้ำจุน ดังนั้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 และผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการศึกษาและพัฒนาระดับความพึงพอใจในการทำงานของครู และพัฒนาการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพให้เพิ่มมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของครูในสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลดีเด่น

2.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจของครูต่อพฤติกรรมผู้นำตามแนวคิดการบริหารสมัยใหม่ในสถานศึกษาในแต่ละระดับ เช่น ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับอาชีวศึกษา และระดับอุดมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: อักษรไทย.
- กมลรัตน์ มีผดุง. (2550). ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- กาญจนา เสดตกาญจน์. (2552). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการทำงานของครู ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- กุลชลี จงเจริญ. (2556). ภาวะผู้นำและการเปลี่ยนแปลง. ในประมวลชุดวิชาการพัฒนาทักษะประสบการณ์วิชาชีพสำหรับผู้นำทางการศึกษา หน่วยที่ 2. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาศึกษาศาสตร์.
- สมหมาย เมื่อกลีทอง. (2554). ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการทำงานของครูในสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 18. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). **แนวทางการกระจายอำนาจ การบริหาร และการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550**. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- Blake, R. R. and Mouton, J. S. (1964). **The managerial grid**. Houston, Texas: Gulf.
- Cronbach, L. J. (1990). **Essentials of psychology testing** (5th ed.). New York: Harper Collins Publishers.
- Halpin, A. W. (1966). **Theory and research in administration**. New York: McGraw-Hill.
- Herzberg, F. B. (1957). **Job attitudes: Review of research and opinions**. Pittsburg: Psychological Service.
- Herzberg, F. B., Mausner, B. and Synderman, B. (1959). **The motivation to work**. New York: John Wiley & Sons.
- Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. **Educational and Psychological Measurement**, 30 (3), 208-610.
- Maslow, A. H. (1970). **Motivation and personality**. New York: Harper & Row.
- Reddin, W. J. (1970). **Managerial effectiveness**. New York: McGraw-Hill Book.

**การสร้างสื่อประสมเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบ
เทียนแฟนซี สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
CREATING MULTIMEDIA IN FANCY CANDLE DESIGN TO DEVELOP CREATIVE
THINKING OF GRADE 10 STUDENTS**

**ภาวศุทธิ ด้วงหอม / PAWASUT DUANGHOM¹
สุวิมล มรรควิบูลย์ชัย / SUVIMOL MUKVIBOONCHAI²
จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย / JITTIRAT SAENGLOETUTHAI³**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างสื่อประสมในรายวิชาเทียนแฟนซี สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 2) เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยสื่อประสม และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อสื่อประสม กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนราชโบริกานุเคราะห์ ปีการศึกษา 2555 ที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 50 คน เครื่องมือการวิจัย ซึ่งสร้างโดยผู้วิจัยประกอบด้วย 1) สื่อประสม 2) แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อสื่อประสม ที่สร้างโดยผู้วิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สื่อประสม มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 83.44/81.96
2. ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่เรียนรายวิชาเทียนแฟนซี โดยใช้ สื่อประสมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
3. ความพึงพอใจนักเรียนที่มีต่อสื่อประสม อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ความคิดสร้างสรรค์ การเรียนด้วยสื่อประสม นักเรียนมัธยมศึกษา

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ABSTRACT

The purposes of this research were to: 1) develop the multimedia in fancy candle course for grade 10 students; 2) compare creative thinking of grade 10 students before and after learning with the developed multimedia; and 3) study student's satisfaction toward developed multimedia. The sample derived by purposive sampling was 50 grade 10 students at Rachaborikanukhrok School in the academic year 2012. The research instruments constructed by the researcher were 1) multimedia, 2) creative thinking test, and 3) satisfaction questionnaire. The statistics used for data analysis were percentage, mean and standard deviation.

The findings of this research showed that:

1. The efficiency of the developed multimedia met the criterion at 83.44/81.96.
2. The student's creative thinking after learning with the developed multimedia was higher than before.
3. The student's satisfaction towards developed multimedia was at the highest level.

Keywords: creative thinking, multimedia learning, secondary student

บทนำ

การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่ผ่านมานั้น สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้ดำเนินการติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา พบปัญหาที่ต้องเร่งปรับปรุงแก้ไข พัฒนาด้านเทคโนโลยีทางการศึกษาว่า มีปัญหาการดำเนินการเนื่องมาจากขาดการพัฒนาเนื้อหาผ่านสื่อที่มีคุณภาพ ครูและนักเรียนนำความรู้ ด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนและการเรียนรู้ด้วยตนเองน้อย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552: 8) สอดคล้องกับการประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ผ่านมา ได้กำหนดประเด็นสำคัญของระบบการศึกษาและเรียนรู้ที่ต้องการปฏิรูปอย่างเร่งด่วนเรื่องการพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ให้มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ตั้งแต่ปฐมวัย สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองและแสวงหาความรู้ อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีความสามารถในการสื่อสาร สามารถคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา คิดริเริ่มสร้างสรรค์ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552: 14) และได้กล่าวถึงสื่อการเรียนการสอนว่า หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนควรผลิตสื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ รวมทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และสนับสนุนให้มีระบบการทดสอบผู้เรียนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552: 37) สื่อการเรียนการสอนที่พัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ควรส่งเสริมให้

ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการทางสมองของมนุษย์ที่คิดหลายแง่หลายมุม เป็นความคิดอเนกนัยที่ประกอบด้วย ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ ดัดแปลงจากสิ่งที่มีอยู่แล้ว นำมาสร้างสรรค์ บรรจุความคิดใหม่เป็นรูปทรงใหม่ เป็นการสร้างชิ้นงานชิ้นใหม่ให้ดีกว่าเดิม ตลอดจนความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถนี้มีอยู่ในตัวของแต่ละบุคคล ในระดับที่แตกต่างกัน ซึ่งสามารถพัฒนาขึ้นได้ถ้าได้รับการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสม บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์เป็นที่ต้องการของสังคมปัจจุบัน ครูสามารถช่วยให้ลูกศิษย์เป็นเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์ได้ด้วยการนำสื่อและเทคนิควิธีการสอนแปลก ๆ ใหม่ ๆ มาให้เด็กได้ฝึกฝน จัดกิจกรรมกระตุ้นให้เด็กเกิดความคิดจินตนาการ จะสามารถช่วยให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ได้ การส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์มีความสำคัญในการช่วยส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในด้านต่าง ๆ ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ซึ่งจะทำให้เด็กมีพัฒนาการที่สมบูรณ์เจริญเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ช่วยพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้า เป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญต่อไป

ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาเขียนแผนชี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ซึ่งเป็นวิชาเพิ่มเติม ดำเนินการจัดการเรียนการสอนโดยแบ่งเป็น ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เน้นกระบวนการปฏิบัติงานและการออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง ภาคทฤษฎีนั้นใช้วิธีการสอนแบบบรรยายประกอบกับหนังสือ เอกสารประกอบการสอนและตัวอย่างของจริง ส่วนภาคปฏิบัติใช้วิธีการสาธิตและให้นักเรียนลงมือปฏิบัติตามนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาปัญหาที่พบจากบันทึกผลหลังสอนและข้อมูลอื่น ๆ ของการเรียนที่ผ่านมา และได้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมตามประเด็นต่าง ๆ พบว่าผลการผ่านมาตรฐาน ตัวชี้วัดช่วงชั้น รายวิชาเขียนแผนชี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในปีการศึกษา 2554 มาตรฐาน ง 1.1 ตัวชี้วัด ม.4-6/2 สร้างผลงานอย่างมีความคิดสร้างสรรค์และมีทักษะการทำงานร่วมกัน มีนักเรียนร้อยละ 45 อยู่ในระดับพอใช้ ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับไม่ต่ำเท่าที่ควร และจากการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สมศ.) พบว่าผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสอง กลุ่มตัวบ่งชี้พื้นฐาน ตัวบ่งชี้ที่ 3 ผู้เรียนมีความใฝ่รู้และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ได้คะแนน 7.37 และตัวบ่งชี้ที่ 4 ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น ได้คะแนน 7.25 อยู่ในระดับดี ซึ่งโรงเรียนราชโบริกานุเคราะห์ได้ตั้งเป้าหมายในการพัฒนาถึงขั้น ดีมาก สมศ. ได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ว่าสถานศึกษาจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอยู่แล้วแต่ควรส่งเสริมให้ครูใช้สื่อเทคโนโลยีให้มากขึ้น จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า นักเรียนมีปัญหาด้านการปฏิบัติและการเรียนรู้ซ้ำ ปฏิบัติงานตามแบบโดยไม่ใช้ความคิดสร้างสรรค์ ศึกษาด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ พบปัญหา ด้านสื่อการเรียนการสอนว่า สื่อการเรียนการสอนที่ใช้ในการพัฒนานักเรียน ให้มีผลการผ่านมาตรฐาน ตัวชี้วัด ยังไม่ดีเท่าที่ควร กล่าวคือ หนังสือ วารสาร เอกสารประกอบการเรียน และตัวอย่างของจริงนั้นไม่ทันสมัย ไม่เป็นที่น่าพอใจ ยังไม่หลากหลาย ไม่กระตุ้นให้นักเรียนต้องการเรียนรู้ ยังไม่

ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างถาวร จนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ประกอบกับการที่โรงเรียนมีกิจกรรมเสริมหลักสูตร ซึ่งมักจะขอความร่วมมือให้นักเรียนไปร่วมกิจกรรมอยู่เสมอ ทำให้เสียเวลาเรียนในช่วงโม่งปกติ ต้องใช้การสอนซ่อมเสริมนอกเวลา

จากการศึกษาปัญหาที่พบจากบันทึกผลหลังสอน และศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว สรุปได้ว่าปัญหาสำคัญในการจัดการเรียนการสอนคือ ขาดสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัยที่จะกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความต้องการเรียนรู้ เกิดความรู้ความเข้าใจ ไม่สามารถปฏิบัติงานได้เสร็จทันเวลา ไม่เกิดทักษะเท่าที่ควร ผลงานที่ได้ไม่แปลกใหม่ ไม่มีความคิดสร้างสรรค์ เมื่อผู้วิจัยได้สำรวจความต้องการของนักเรียนพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะเรียนรู้เพิ่มเติมจากที่ครูได้จัดให้เรียน โดยเฉพาะเรื่องการออกแบบผลงานเขียนแผนชีด้วยความคิดสร้างสรรค์

ผลจากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างสื่อการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เพื่อหาวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว พบว่า ครูควรใช้สื่อการสอนช่วยจัดและเสริมประสบการณ์ของผู้เรียน สื่อการสอนเป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก เพิ่มพูนทักษะ ประสบการณ์ สร้างสถานการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาศักยภาพทางการคิด ได้แก่ การคิดไตร่ตรอง การคิดสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ตลอดจนสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมให้แก่ผู้เรียน สื่อการสอนเป็นพาหนะที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะและเจตคติ ให้บรรลุผลตามจุดประสงค์การเรียนการสอน และตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้ดียิ่งขึ้น การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องนำสื่อและนวัตกรรมมาประกอบประกอบการเรียนการสอน เลือกสื่อและนวัตกรรมที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาที่สอน เพราะสื่อและนวัตกรรมแต่ละอย่างย่อมมีคุณสมบัติเฉพาะที่แตกต่างกัน การเลือกใช้สื่อและนวัตกรรมที่เหมาะสมจะช่วยให้การเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะสร้างสื่อประสมเรื่อง สรรค์สร้างแนวคิดประดิษฐ์เขียน เพื่อนำไปใช้ประกอบกิจกรรมการเรียนการสอนการประดิษฐ์เขียนแผนชี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในชั้นเรียน และสามารถนำศึกษาเพิ่มเติมด้วยตนเองได้ตลอดเวลา สามารถโต้ตอบย้อนกลับตรวจสอบระหว่างครูและนักเรียนได้ โดยเน้นการฝึกปฏิบัติจริง ส่งเสริมการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการสรรค์สร้างผลงานเขียนแผนชีให้หลากหลาย ทำให้สามารถปฏิบัติงานด้วยความคิดสร้างสรรค์ได้ดีขึ้น ชิ้นงานมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เป็นที่ต้องการของท้องตลาด สามารถจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้ระหว่างเรียน หรือพัฒนาเป็นอาชีพ และเพื่อปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ ให้นักเรียนมีนิสัยรักการทำงาน เต็มใจทำงานร่วมกับผู้อื่น รวมถึงการมีทักษะในการจัดการซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการทำงานให้มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561)

วัตถุประสงค์

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อสร้างสื่อประสมเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบเทียนแพนซี สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยสื่อประสม
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อสื่อประสมเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบเทียนแพนซี

วิธีดำเนินการ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนราชโบริกานุเคราะห์ ปีการศึกษา 2555 จำนวน 2 ห้องเรียน จำนวน 100 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนราชโบริกานุเคราะห์ ที่เลือกเรียนรายวิชาเทียนแพนซี ปีการศึกษา 2555 ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 50 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย

1. ตัวแปรต้น คือ การเรียนด้วยสื่อประสม
2. ตัวแปรตาม คือ
 - 2.1 ความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบเทียนแพนซี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
 - 2.2 ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อสื่อประสมเรื่องสร้างสรรค์สร้าง

แนวคิดประดิษฐ์เทียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. สื่อประสมเรื่องสร้างสรรค์สร้างแนวคิดประดิษฐ์เทียน
2. แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อสื่อประสม

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือในการวิจัย

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาเครื่องมือแต่ละประเภท ดังนี้

1. สื่อประสมเรื่องสร้างสรรค์สร้างแนวคิดประดิษฐ์เทียน ประกอบด้วยสื่อต่าง ๆ ดังนี้

1.1 E-Learning เรื่องเทคนิคเบื้องต้นในการประดิษฐ์เทียนแพนซี และ E-Learning เรื่องหลักการออกแบบ ได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

- 1) ศึกษา วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด จัดทำคำอธิบายรายวิชาและโครงสร้างรายวิชาเทียนแพนซี โดยแบ่งเนื้อหาเรื่อง การประดิษฐ์เทียนแพนซีเบื้องต้น ออกเป็น 9 หน่วย ดังนี้

หน่วยที่ 1 เทียนแพนซีประเภทหล่อไม่ถอดแบบ

หน่วยที่ 2 เทียนแพนซีประเภทหล่อถอดแบบ

หน่วยที่ 3 เทียนแพนซีประเภทหล่อถอดแบบ

หน่วยที่ 4 เทียนแพนซีประเภทการชุบ

หน่วยที่ 5 เทียนแพนซีประเภทการปั้น

หน่วยที่ 6 เทียนแพนซีประเภทการตีให้ขึ้นฟู

หน่วยที่ 7 เทียนแพนซีประเภทการแกะสลัก

หน่วยที่ 8 เทียนแพนซีประเภทเทคนิคผสม

หน่วยที่ 9 เทียนแพนซีประเภทเทคนิคพิเศษ

เนื้อหาเรื่องหลักการออกแบบ คือเรื่ององค์ประกอบศิลปะ ประกอบด้วย จุด เส้น รูปร่างรูปทรง ลักษณะผิว สี จังหวะ ความกลมกลืน ความสมดุล และเอกภาพ

2) หาค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ (Index of Item Objective Congruence: IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องด้านมัลติมีเดียเท่ากับ 0.94 ด้านเนื้อหาเท่ากับ 1.00 โดยข้อที่มีค่าระหว่าง 0.67-1.00 เป็นข้อที่นำไปใช้ได้

3) นำ E-Learning ที่ผ่านการตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนราชโบริกานุเคราะห์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน เพื่อหาประสิทธิภาพ ให้ได้ E-Learning ที่มีประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้ได้จริงกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95

1.2 แบบฝึกความคิดสร้างสรรค์เรื่องการออกแบบเทียนแพนซี

การสร้างแบบฝึกความคิดสร้างสรรค์เรื่องการออกแบบเทียนแพนซี ตามแนวของ ทอแรนซ์ (Torrance, 1962) มีวิธีการดำเนินการ ดังนี้

1) ศึกษาทฤษฎี เอกสาร ตำรา บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ และการสร้างแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์

2) เขียนนิยามความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วยความคิด 4 ลักษณะ ตามแนวของกิลฟอร์ด คือ

2.1) ความคิดริเริ่ม

2.2) ความคิดคล่อง

2.3) ความคิดยืดหยุ่น

2.4) ความคิดละเอียดลออ

3) สร้างแบบฝึกความคิดสร้างสรรค์ตามแนวของกิลฟอร์ด (Guilford, 1971) เป็นแบบเขียนตอบเรื่อง การวาดภาพจากเส้น การประกอบภาพจากรูปทรง การตั้งชื่อภาพ การใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ ความคล้ายคลึง ผลที่จะเกิดตามมา การสร้างคำศัพท์ การต่อเติมภาพ การออกแบบเทียนแพนซี รวม 9 ชุด จำนวน 27 ข้อ

4) นำแบบฝึกความคิดสร้างสรรค์เรื่องการออกแบบเทียนแพนซี ที่ผ่านการตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โรงเรียนราชโบริกานุเคราะห์ จำนวน 50 คน เพื่อหาประสิทธิภาพของแบบฝึก เพื่อให้ได้แบบฝึกที่นำไปใช้ได้จริง ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93

2. แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อสื่อประสม

ผู้วิจัยได้นำแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนจากงานวิจัยและได้นำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เหมาะสมกับนักเรียนโดยดำเนินการดังนี้

- 1) ศึกษารูปแบบการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนจากงานวิจัยต่าง ๆ
- 2) ดำเนินการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน โดยปรับเปลี่ยนข้อความบางข้อให้เหมาะสม ชัดเจน จำนวน 10 ข้อ ใช้ระดับการประเมินของเบสท์ (Best, 1981: 179-182) เป็นลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับช่วงคะแนนดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความพึงพอใจมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

- 3) นำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องด้านเนื้อหาและการใช้ภาษา ซึ่งค่าดัชนีความสอดคล้องด้านเนื้อหาและการใช้ภาษาเท่ากับ 1.00

- 4) นำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน ที่ผ่านการตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างโรงเรียนราชโบริกานุเคราะห์ จำนวน 50 คน เพื่อหาประสิทธิภาพ ที่นำไปใช้ได้จริง ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ให้นักเรียนทดสอบความคิดสร้างสรรค์ก่อนการเรียนแต่ละด้าน โดยใช้แบบฝึกความคิดสร้างสรรค์ก่อนเรียน และเก็บรวบรวมคะแนนเพื่อคิดคำนวณค่าทางสถิติ
2. ดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสม
3. เมื่อจบบทเรียนให้นักเรียนทำแบบฝึกความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนแต่ละด้าน และทำแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ เก็บรวบรวมคะแนนเพื่อคิดคำนวณค่าทางสถิติ
4. ให้นักเรียนสอบถามความพึงพอใจ เพื่อให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นและเก็บรวบรวมคะแนนเพื่อคิดคำนวณค่าทางสถิติต่อไป

ผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพของสื่อประสม ตามเกณฑ์ 80:80

ผลการหาค่าประสิทธิภาพของสื่อประสมมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 การหาค่าประสิทธิภาพของสื่อประสม ตามเกณฑ์ 80:80 รายวิชาเทียนแพนซี

รายการ	คะแนนการปฏิบัติกิจกรรม 50 คะแนน	คะแนนทดสอบหลังเรียน 50 คะแนน
คะแนนความคิดริเริ่ม	381	376
คะแนนความคิดคล่อง	467	463
คะแนนความคิดยืดหยุ่น	376	371
คะแนนความละเอียดลออ	408	397
คะแนนความคิดสร้างสรรค์	454	442
รวม	2086	2049
เฉลี่ย	41.72	40.98
ร้อยละ	83.44	81.96

จากตารางที่ 1 แสดงประสิทธิภาพของสื่อประสม ตามเกณฑ์ 80:80 พบว่าสื่อประสมเรื่อง สรรค์สร้างแนวคิดประดิษฐ์เทียน มีประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 83.44/ 81.96 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สื่อประสมเรื่อง สรรค์สร้างแนวคิดประดิษฐ์เทียน มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ 80:80 จึงส่งผลให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้น

2. เปรียบเทียบผลความคิดสร้างสรรค์เรื่องการออกแบบเทียนแพนซี หลังเรียน ด้วยสื่อประสม

ผลการหาค่าเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์เรื่องการออกแบบเทียนแพนซี ระหว่าง คะแนนเฉลี่ยการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยสื่อประสม มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แบบฝึกความคิดสร้างสรรค์เรื่องการออกแบบเทียนแพนซี

(n=50)

	คะแนนก่อนเรียน 50 คะแนน	คะแนนหลังเรียน 50 คะแนน	ความก้าวหน้า
คะแนนความคิดริเริ่ม	238	376	138
คะแนนความคิดคล่อง	346	463	117
คะแนนความคิดยืดหยุ่น	280	371	91
คะแนนความคิดละเอียดลออ	243	397	154
คะแนนความคิดสร้างสรรค์	311	442	131
คะแนนรวม	1418	2049	631
คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	28.36	40.98	12.62
คะแนนเฉลี่ยร้อยละ ($\bar{X}$)	56.72	81.96	25.24

จากตารางที่ 2 แสดงว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีคะแนนทดสอบก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 56.72 คะแนนทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 81.96 ผลความก้าวหน้ามีค่าเฉลี่ยร้อยละ 25.24 จะเห็นได้ว่านักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้น และสูงกว่าเกณฑ์ความก้าวหน้าร้อยละ 20 ทุกคน

เมื่อพิจารณาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนโดยใช้แบบฝึกความคิดสร้างสรรค์เรื่องการออกแบบเทียนแพนซีเป็นรายด้าน พบว่านักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนทุกด้าน โดยอันดับที่หนึ่ง ได้แก่ ด้านความคิดละเอียดลออ (ค่าเฉลี่ยร้อยละ 30.80) รองลงมา ได้แก่ ด้านความคิดริเริ่ม (ค่าเฉลี่ยร้อยละ 27.60) ด้านความคิดสร้างสรรค์ (ค่าเฉลี่ยร้อยละ 26.20) ด้านความคิดคล่อง (ค่าเฉลี่ยร้อยละ 23.40) และด้านความคิดยืดหยุ่น (ค่าเฉลี่ยร้อยละ 18.20) เป็นอันดับสุดท้าย

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนรายวิชา
เทียนแพนซี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แบบฝึกความคิดสร้างสรรค์เรื่องการออกแบบ
เทียนแพนซี

(n=50)

คะแนน	$\bar{X}$	S.D.
ก่อนเรียน	28.36	3.53
หลังเรียน	40.98	3.19

จากตารางที่ 3 แสดงว่า ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนรายวิชาเขียนแผนชี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แบบฝึกความคิดสร้างสรรค์เรื่องการออกแบบเขียนแผนชีหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3. หาค่าคะแนนจากแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อสื่อประสม

การหาค่าคะแนนจากแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อสื่อประสมเรื่องสร้างสรรค์แนวคิดประดิษฐ์เขียนมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อสื่อประสม

(n=50)

ที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านการจัดการเรียนการสอน				
1	นักเรียนพอใจต่อสื่อประสม ช่วยกระตุ้นให้มีความสนใจในกิจกรรมการเรียนมากขึ้น	4.55	0.50	มากที่สุด
2	นักเรียนพอใจต่อความหลากหลายของรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาและการตอบสนอง	4.50	0.50	มากที่สุด
ด้านรูปแบบวิธีการ				
3	นักเรียนพอใจในวิธีการเรียนโดยใช้สื่อประสมซึ่งไม่ยุ่งยากหรือซับซ้อนเกินไป	4.40	0.49	มาก
4	นักเรียนพอใจต่อการควบคุมบทเรียนตามความต้องการของตน ซึ่งสามารถใช้ได้ไม่จำกัดเวลาและสถานที่	4.60	0.49	มากที่สุด
5	นักเรียนพอใจต่อการให้ข้อมูลย้อนกลับได้อย่างเหมาะสม	4.40	0.49	มาก
6	นักเรียนรู้สึกชอบและสนุกกับวิธีการเรียนโดยใช้สื่อประสม	4.50	0.50	มากที่สุด
ด้านประโยชน์และการนำไปใช้				
7	นักเรียนพอใจต่อการส่งเสริมให้ได้ใช้ความสามารถของตนเอง	4.35	0.48	มาก
8	นักเรียนพอใจวิธีการเรียนโดยใช้สื่อประสม ทำให้เข้าใจบทเรียนดีขึ้น	4.40	0.09	มาก
9	นักเรียนพอใจต่อวิธีการเรียนโดยใช้สื่อประสมทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์มากขึ้น	4.75	0.43	มากที่สุด
10	นักเรียนพอใจต่อการนำความรู้ที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับตนเอง	4.55	0.59	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย		4.51	0.50	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 แสดงว่า ความพึงพอใจนักเรียนต่อสื่อประสมเรื่องสร้างสรรค์สร้างแนวคิดประดิษฐ์เทียนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.51$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด 6 ข้อ และมาก 4 ข้อ เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกดังนี้ วิธีการเรียนโดยใช้สื่อประสมทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์มากขึ้น ($\bar{x} = 4.75$, S.D. = 0.43) นักเรียนสามารถควบคุมบทเรียนตามความต้องการของตน สามารถใช้ได้ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ($\bar{x} = 4.60$, S.D. = 0.49) และสื่อประสมช่วยกระตุ้นให้มีความสนใจในกิจกรรมการเรียนมากขึ้นมั่นใจว่าจะนำความรู้ที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับตนเอง ($\bar{x} = 4.55$, S.D. = 0.59) ตามลำดับ ข้อที่ต่ำที่สุดคือนักเรียนพอใจต่อการส่งเสริมให้ได้ใช้ความสามารถของตนเอง ($\bar{x} = 4.35$)

จากการที่ผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยสื่อประสมเรื่องสร้างสรรค์สร้างแนวคิดประดิษฐ์เทียนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบเทียนแพนซี สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ทุกขั้นตอนเป็นอย่างดี ด้วยความสนุกสนาน สภาพการเรียนรู้ที่มีบรรยากาศหลากหลาย สื่อประสมที่มีความสะดวกในการใช้ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกเรียนตามความสนใจ ได้ปฏิบัติกิจกรรมที่เข้าใจ ได้ประสบการณ์ด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามความสามารถและความถนัดของแต่ละบุคคล การได้ร่วมกิจกรรมกับผู้อื่นทำให้เกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง การที่นักเรียนได้รับข้อมูลย้อนกลับทันทีในขณะที่เรียน ทำให้นักเรียนเกิดความพยายามยิ่งขึ้น เป็นการเสริมแรงจากความสำเร็จที่เกิดจากตัวของนักเรียนเอง และช่วยแก้ปัญหาให้นักเรียนบางคนที่ไม่กล้าถามข้อสงสัยหรือตอบคำถามในห้องเรียนให้มีความกล้ามากกว่าเดิม เนื่องจากไม่ต้องแสดงตนต่อหน้าครู และเพื่อนร่วมชั้น ผลงานการออกแบบเทียนแพนซีของนักเรียนมีความคิดริเริ่ม โดยประยุกต์ดัดแปลงสิ่งต่าง ๆ ให้มีความแปลกใหม่ นักเรียนมีความมั่นใจในการทำงาน มีอิสระในการคิดและการแสดงออก ทำให้ได้ผลงานที่แปลกใหม่ ดีกว่าที่มีอยู่แล้ว ทำให้เกิดเอกลักษณ์ใหม่ที่ไม่เหมือนของใคร

จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบเทียนแพนซีสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้สื่อประสมเรื่องสร้างสรรค์สร้างแนวคิดประดิษฐ์เทียนนั้น จำเป็นต้องมีเครื่องมือ อุปกรณ์ และระบบเครือข่ายที่พร้อมและสมบูรณ์ เพื่อให้ นักเรียนสามารถเลือกเรียนได้ทุกช่วงเวลาตามที่ต้องการ นักเรียนและครูต้องมีความรู้และทักษะทั้งด้านคอมพิวเตอร์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ต นักเรียนจะต้องมีความพร้อมทั้งทางจิตใจและความรู้ คือจะต้องยอมรับในเทคโนโลยีรูปแบบนี้ ยอมรับการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความกระตือรือร้น ตื่นตัว ใฝ่รู้ มีความรับผิดชอบกล้าแสดงความคิดเห็นและศึกษาความรู้ใหม่ ๆ ครูจะต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้แนะนำ มาเป็นผู้อำนวยความสะดวก โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็น อยากรู้ การกระตุ้นการทํากิจกรรม เนื้อหาบทเรียนจะต้องเหมาะสมกับนักเรียนให้มากที่สุด มีหลากหลายให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเลือกเรียนได้ด้วยตนเอง มีกิจกรรมวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน การลำดับเนื้อหาไม่ซับซ้อน และไม่ก่อให้เกิดความสับสน การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยใช้

สื่อประสมสามารถบูรณาการร่วมกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ได้อีกด้วย เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ จึงพอสรุปได้ว่าควรนำสื่อประสมมาใช้ในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนต่อไป

อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการแก้ปัญหาและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบเขียนแผนซี โดยใช้สื่อประสม ซึ่งประสบความสำเร็จ และได้มีสิ่งที่ค้นพบสมควรนำมาอภิปรายดังนี้

1. สื่อประสมเรื่องสรรค์สร้างแนวคิดประดิษฐ์เขียน มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ 80:80 เป็นไปตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เนื่องจากผู้วิจัยได้มีการวิเคราะห์ศึกษาหลักสูตร คู่มือต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดทำสื่อประสมเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องชัดเจนตามหลักวิชา ซึ่งประกอบด้วย E-Learning เรื่องเทคนิคเบื้องต้นในการประดิษฐ์เขียนแผนซี และ E-Learning เรื่องหลักการออกแบบ และแบบฝึกความคิดสร้างสรรค์เรื่องการออกแบบเขียนแผนซีมาบูรณาการเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ สื่อประสมประกอบด้วยภาพกราฟิก วิดีทัศน์ และเสียง ดึงดูดความสนใจของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ช่วยในการสื่อสารระหว่างผู้สอนและผู้เรียน มีความสะดวกในการใช้ มีการตรวจสอบและพัฒนาแล้ว สามารถยืดหยุ่นได้ สื่อประสมช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์จากประสาทสัมผัสที่ผสมผสานกัน ได้พบวิธีที่จะเรียนในสิ่งที่ต้องการได้ด้วยตนเองมากขึ้น ทำให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมที่เข้าใจ ได้ประสบการณ์ด้วยตนเอง ได้เรียนรู้ตามความสามารถและความถนัดของแต่ละบุคคล สื่อประสมรายวิชาเขียนแผนซี ที่มีประสิทธิภาพ จึงส่งผลให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของแสงอรุณ สุขเกษม (2549: 100) ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบฝึกสื่อประสมเพื่อการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า แบบฝึกสื่อประสมเรื่องการคิดวิเคราะห์ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 89.68/84.80 ดังที่ อัมภา วรรณกายนต์ (2551: 93) ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาชุดทดลองสื่อประสมเรื่องการอินเทอร์เน็ตสำหรับนักเรียนศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ พบว่า ชุดทดลองสื่อประสมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ 90.67/90.11 เป็นไปตามเกณฑ์ 90/90 สอดคล้องกับพิมพ์ภัทร ศิริเม (2553: 97) ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาสื่อประสมบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่องการสะกดคำอักษรนำ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สรุปผลการวิจัยพบว่า สื่อประสมบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเรื่องการสะกดอักษรนำ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 87.04/84.20 เช่นเดียวกับประภาวดี ก่องมั่ง และคณะ (2552: 106) ได้ศึกษาการพัฒนาบทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเรื่องการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดกิจกรรมการสอนแบบ 4 MAT พบว่าบทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมีประสิทธิภาพ 75.55/79.94 สอดคล้องกับพรสวรรค์ ปราบภัย (2551: 91) ได้ศึกษาผลการเรียนด้วยโปรแกรมบทเรียนกับการเรียนเป็นกลุ่มร่วมมือแบบ Jigsaw ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถม

ศึกษาปีที่ 3 พบว่าโปรแกรมบทเรียน มีประสิทธิภาพ 90.10/89.60 และสอดคล้องกับเสวาลักษณ์ กอผจญ (2548: 103) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้และความคิดสร้างสรรค์เรื่องงานประดิษฐ์คิดสร้างสรรค์ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์กับการเรียนตามคู่มือครู พบว่าบทเรียนคอมพิวเตอร์มีประสิทธิภาพ 85.83/86.22 สรุปได้ว่า นักเรียนมีความสนใจและตั้งใจเรียนด้วยสื่อประสม ดังนั้นสื่อประสมจึงมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน 80:80 สอดคล้องกับสมมติฐาน

2. ผลการเปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนรายวิชาเขียนแผนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แบบฝึกความคิดสร้างสรรค์ พบว่านักเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละความก้าวหน้า 20 ทุกคน เป็นไปตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เนื่องจากผู้วิจัยได้สร้างแบบฝึกความคิดสร้างสรรค์ตามแนวของกิลฟอร์ด (Guilford, 1971) ประกอบด้วยความคิด 4 ลักษณะคือ ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่อง ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ เป็นแบบเขียนตอบเรื่องการวาดภาพจากเส้น การประกอบภาพจากรูปทรง การตั้งชื่อภาพ การใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ ความคล้ายคลึง ผลที่จะเกิดตามมา การสร้างคำศัพท์ การต่อเติมภาพ การออกแบบเขียนแผนชี รวม 9 ชุด จำนวน 27 ข้อ นักเรียนได้ทำแบบฝึกด้วยการใช้ความคิดจินตนาการอย่างอิสระ สนุกสนาน ตื่นเต้น นักเรียนมีคะแนนก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 56.72 คะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 81.92 ผลความก้าวหน้ามีค่าเฉลี่ยร้อยละ 25.20 ตามตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่านักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของนรินทร์ สุ่มมาตร (2548: 87) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างการเรียนจากวีดิทัศน์แบบปฏิสัมพันธ์กับการสอนแบบปกติ เรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์ กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เช่นเดียวกับเสวาลักษณ์ กอผจญ (2548: 103) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้และความคิดสร้างสรรค์เรื่องงานประดิษฐ์คิดสร้างสรรค์ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์กับการเรียนตามคู่มือครู พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 สอดคล้องกับอุทัย เสนารักษ์ (2548: 79) ได้ศึกษาผลของการใช้ซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์กราฟิกต่อความคิดสร้างสรรค์และเจตคติต่อการเรียนวิชาออกแบบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่านักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ดังที่ พรสวรรค์ ปราบภัย (2551: 92) ได้ศึกษาผลการเรียนด้วยโปรแกรมบทเรียนกับการเรียน เป็นกลุ่มร่วมมือแบบ Jigsaw ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่านักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และสอดคล้องกับประภาวดี ก่องมั่ง และคณะ (2552: 108) ได้ศึกษาการพัฒนาบทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเรื่องการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดกิจกรรมการสอนแบบ 4 MAT พบว่านักเรียนมีความคิด

สร้างสรรค์สูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ดังนั้น การกระตุ้นให้นักเรียนได้ใช้ความคิดโดยใช้สื่อประสมเรื่องสรรค์สร้างแนวคิดประดิษฐ์เทียน ทำให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้น

3. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อสื่อประสมเรื่องสรรค์สร้างแนวคิดประดิษฐ์เทียน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เป็นไปตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เนื่องจากสื่อประสมประกอบด้วยภาพกราฟิก วีดิทัศน์ และเสียงจะดึงดูดความสนใจของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี สามารถเรียนได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ เรียนตามความสนใจไม่จำเป็นต้องเรียนไปตามลำดับเนื้อหาเข้าใจง่าย นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน สามารถตรวจสอบคำตอบได้ ตื่นเต้นสนุกสนานในการทำกิจกรรมทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ตามความสามารถของตนเอง จากตารางที่ 4 พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อสื่อประสมเรื่องสรรค์สร้างแนวคิดประดิษฐ์เทียนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.51$, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด 6 ข้อ และมาก 4 ข้อ แสดงให้เห็นว่านักเรียนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจสอดคล้องกันว่า วิธีการเรียนโดยใช้สื่อประสมทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์มากขึ้น นักเรียนสามารถควบคุมบทเรียนตามความต้องการของตน สามารถใช้ได้ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ และสื่อประสมช่วยกระตุ้นให้มีความสนใจในกิจกรรมการเรียนมากขึ้นมั่นใจว่าจะนำความรู้ที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับตนเอง สอดคล้องกับนรินทร์ สุ่มมาตร (2548: 88) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างการเรียนจากวีดิทัศน์แบบปฏิสัมพันธ์กับการสอนแบบปกติ เรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้งานอาชีพและเทคโนโลยี พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อวีดิทัศน์อยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับเสาวลักษณ์ กอผจญ (2548: 103) ศึกษาวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้และความคิดสร้างสรรค์ เรื่องงานประดิษฐ์คิดสร้างสรรค์ กลุ่มสาระการเรียนรู้งานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์กับการเรียนตามคู่มือครู สรุปผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับประภาวดี ก่องมั่ง และคณะ (2552: 109) ได้ศึกษาการพัฒนาบทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เรื่องการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดกิจกรรมการสอนแบบ 4 MAT พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความพึงพอใจต่อบทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.23$) และสอดคล้องกับพิมพ์ภัทร ศิริเม (2553: 98) ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาสื่อประสมบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่องการสะกดคำอักษรนำ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สรุปผลการวิจัยพบว่านักเรียนมากกว่าร้อยละ 80 มีความพึงพอใจต่อการใช้สื่อประสมบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเรื่อง การสะกดคำอักษรนำ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในระดับมาก ดังนั้น นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จึงมีความพึงพอใจต่อสื่อประสมเรื่องสรรค์สร้างแนวคิดประดิษฐ์เทียนอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 จากการวิจัยพบว่า ก่อนนำสื่อประสมไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ควรอธิบายวิธีการศึกษาและปฏิบัติกิจกรรมให้ผู้เรียนเข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 การเรียนรู้ด้วย E-Learning ผู้เรียนควรมีความรู้เกี่ยวกับการใช้งานคอมพิวเตอร์ และระบบอินเทอร์เน็ต เพื่อความสะดวกและคล่องตัวของผู้เรียน ควรมีความพร้อมของห้องเรียนและเครื่องคอมพิวเตอร์ที่สามารถเชื่อมต่อกับระบบเครือข่าย ต้องมีประสิทธิภาพที่ดี เป็นอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงที่สามารถโหลดข้อมูลได้เร็ว เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้รวดเร็ว ไม่เบื่อก่อนหน้ากับการรอการแสดงผล

1.3 การจัดกิจกรรมเพื่อฝึกความคิดสร้างสรรค์ควรมีลักษณะกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อสนองพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยยึดหลักความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัยเรื่องการสร้างสื่อประสมเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบเทียนแพนซี สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

2.1 ควรมีการศึกษาลักษณะของสื่อประสมเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ที่เหมาะสมกับความต้องการและสภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน เพราะผู้เรียนแต่ละคนมีระดับสติปัญญา มีศักยภาพที่ต่างกันไป

2.2 ควรมีการเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อประสมกับการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีอื่น ๆ เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาการ จัดกระบวนการเรียนรู้ต่อไป

สรุป

การสร้างสื่อประสมเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบเทียนแพนซี สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ให้นักเรียนมีทักษะการออกแบบงาน สร้างและพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือวิธีการใหม่อย่างสร้างสรรค์ มีความคิดสร้างสรรค์ ในการแก้ปัญหา หรือสนองความต้องการในงานที่ผลิตเอง หรือการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ผู้อื่นผลิต โดยการใช้สื่อหลากหลายมิติที่ดึงดูดความสนใจของนักเรียนได้เป็นอย่างดี ให้นักเรียนสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้กว้างขวางและหลากหลายอย่างรวดเร็ว โดยไม่จำเป็นต้องเรียนไปตามลำดับเนื้อหา นักเรียนและสื่อมีปฏิสัมพันธ์กัน สามารถตรวจสอบย้อนหลังและแก้ไขจุดอ่อนในการเรียนได้ เป็นการสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนของนักเรียน สื่อประสมจะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ เข้าใจ และมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ตามความสามารถของตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- _____. (2546). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545**. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- นรินทร์ สุ่มมาตร. (2548). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างการเรียนรู้จากวีดิทัศน์แบบปฏิสัมพันธ์กับการสอนแบบปกติเรื่อง การออกแบบผลิตภัณฑ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ประภาวดี ก่องมั่ง และคณะ. (2552). การพัฒนาและหาประสิทธิภาพบทเรียนบนเครือข่าย อินเทอร์เน็ต เรื่องการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัด กิจกรรมการสอนแบบ 4 MAT. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พรสวรรค์ ปรายภัย. (2551). ผลการเรียนรู้ด้วยโปรแกรมการเรียนกับการเรียนเป็นกลุ่มร่วมมือแบบ Jigsaw ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พิมพ์ภัทร ศิริเม. (2553). การพัฒนาสื่อประสมบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเรื่องการสะกดคำอักษรนำ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). **ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561)**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- เสาวลักษณ์ กอผจญ. (2548). การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้และความคิดสร้างสรรค์เรื่องงานประดิษฐ์คิดสร้างสรรค์ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างการเรียนรู้ด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์กับการเรียนตามคู่มือครู. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- แสงอรุณ สุขเกษม. (2549). การพัฒนาแบบฝึกสื่อประสมเพื่อการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

- อัษฎา วรรณกายนต์. (2551). **การพัฒนาชุดทดลองสื่อประสมเรื่องการอินเทอร์เฟซพอร์ตนานสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- อุทัย เสนารักษ์. (2548). **ผลของการใช้ซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์กราฟิกต่อความคิดสร้างสรรค์และเจตคติต่อการเรียนวิชาออกแบบ 1 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Best, J. W. (1981). **Research in education** (4th ed.). Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.
- Guilford, J. P. & Hoepfner, R. (1971). **The analysis of intelligence**. New York: McGraw-Hill.
- Torrance, E. P. (1962). **Guiding creative talent**. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.

การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2

ACADEMIC ADMINISTRATION AFFECTING LEARNING ORGANIZATION IN EDUCATIONAL INSTITUTION UNDER THE JURISDICTION OF RATCHABURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ยุพิน ภารนันท์/ YUPIN PHARANANT¹
พิชญาภา ยืนยาว/ PITCHAYAPA YUENYAW²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา 2) ระดับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา 3) การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา และ 4) ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะที่มีต่อการบริหารงานวิชาการและการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 จำนวน 276 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามที่สร้างขึ้นโดยผู้วิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา อยู่ในระดับมากทั้งภาพรวมและรายด้าน
2. การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา อยู่ในระดับมากทั้งภาพรวมและรายด้าน
3. การบริหารงานวิชาการส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ 1) การนิเทศและการแนะแนวการศึกษา 2) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและแหล่งเรียนรู้ 3) การวางแผนงานวิชาการ 4) การพัฒนาหลักสูตร 5) การส่งเสริม สนับสนุน และประสานความร่วมมืองานด้านวิชาการ และ 6) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา โดยร่วมกันทำน่ายได้ร้อยละ 85.60

¹ นักศึกษาลัทธิศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

² อาจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

4. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการและการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ พบว่า สถานศึกษาขาดแคลนครู งบประมาณ สื่อ และอุปกรณ์สนับสนุนในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ครูมีภาระหน้าที่นอกเหนืองานสอนมาก ดังนั้น สถานศึกษาควรเพิ่มงบประมาณ สื่อ และเทคโนโลยีให้เพียงพอ สร้างความร่วมมือกันในการทำงานทั้งภายในและภายนอกเพื่อปรับปรุงการทำงานให้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ : การบริหารงานวิชาการ องค์การแห่งการเรียนรู้ สถานศึกษา ประถมศึกษา

ABSTRACT

This research aimed to study: 1) the level of academic administration of educational institutions; 2) the level of learning organization of educational institutions; 3) academic administration affecting learning organization in educational institutions; and 4) problems and suggestions for academic administration and learning organization in educational institutions. The research samples were 276 administrators and teachers in educational institutions under the Jurisdiction of Ratchaburi Primary Educational Service Area Office 2 derived by proportional stratified random sampling. The research instrument was a questionnaire constructed by the researcher. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, stepwise multiple regression analysis and content analysis.

The findings of this research were as follows:

1. Academic administration of educational institutions was at a high level in both overall and individual aspects.

2. Learning organization of educational institutions was at a high level in both overall and individual aspects.

3. Academic administration affected learning organization in educational institutions with statistical significance at .05 level in 6 aspects: 1) supervision and guidance; 2) development of media, innovations and technologies for education and learning sources; 3) academic planning; 4) curriculum development; 5) academic support and coordination; and 6) the development of an internal quality assurance system and educational standards, accounting for 85.60% of variance explained.

4. Regarding problems and suggestions for academic administration and learning organization of educational institutions, it was found that institutions lacked teachers,

funding, media, and educational devices for learning and learning development. Teachers also had excessive workloads. Therefore, educational institutions should provide sufficient funding, media, and technology. Educational institutions should also encourage both internal and external collaborations in order to enhance their performance.

Keywords: academic administration, learning organization, educational institution, primary education

บทนำ

การศึกษานับว่ามีความสำคัญกับสภาพสังคมไทยในปัจจุบันอย่างยิ่ง เนื่องจากการจัดการศึกษาเป็นกระบวนการในการพัฒนาคนให้มีประสิทธิภาพ และมีความสามารถที่จะปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ การศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนามนุษย์และสังคม ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช 2545 ตามหมวด 1 กำหนดบททั่วไปความมุ่งหมายและหลักการมาตรา 6 “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และตามมาตรา 8 “การจัดการศึกษาให้ยึดหลักการดังนี้ 1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน 2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง เป็นการเปลี่ยนแปลงองค์รวมทางการศึกษาทั้งแนวคิดโครงสร้างกระบวนการจัดการศึกษาการปฏิรูปการจัดระบบการศึกษาเพื่อปรับเปลี่ยนบทบาทให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545: 1)

การพัฒนาสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาเพื่อการสร้างสรรคความรู้ ความสามารถของผู้เรียนให้มีความหลากหลายตามความต้องการของผู้เรียน ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาที่จะตอบสนองต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และสร้างค่านิยมแบบประชาธิปไตย โดยมีจุดหมายที่จะทำให้การจัดการศึกษาที่มีรูปแบบเป็นการศึกษาเพื่อสร้างคน สร้างงาน และสร้างชาติในอนาคตต่อไป ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 81 ระบุให้มีการปฏิรูปการเรียนรู้โดยใช้กลยุทธ์การจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ แสวงหาและสร้างองค์ความรู้ได้นั้น การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นการบริหารรูปแบบหนึ่งที่ใช้เป็นพื้นฐานในการก้าวไปสู่ความสำเร็จขององค์กรโดยอาศัยรูปแบบการทำงานเป็นทีมและการเรียนรู้ร่วมกัน ตลอดจนมีความคิดความเข้าใจในเชิงระบบที่จะประสานสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความได้เปรียบที่ยั่งยืนต่อการแข่งขัน ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ตลอดไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547: 96) สอดคล้องกับ

ฮอยและมิสเกล (Hoy and Miskel, 2001: 98) กล่าวว่าโรงเรียนควรเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มากกว่าองค์กรประเภทใด ๆ ทั้งนี้เป็นเพราะโรงเรียนเป็นแหล่งในการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ให้เกิดกับบุคลากรทุกระดับให้มีการใฝ่รู้ใฝ่เรียน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การทำงานร่วมกันเป็นทีม รวมถึงการปรับปรุงความคิดและการทำงานอย่างเป็นระบบ วัฒนธรรมการทำงานเป็นทีม และเครือข่ายบรรยากาศที่สนับสนุนระบบการเอื้ออำนาจ (empowerment) ให้แก่บุคลากรในองค์กร การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การยอมรับในความแตกต่างของบุคคลความเท่าเทียมกัน ความมีอิสระในการตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเองการกระจายความรับผิดชอบและการตัดสินใจแก้ปัญหาไปสู่ผู้ปฏิบัติ

สำหรับในสถานศึกษานั้น การบริหารงานวิชาการเป็นพันธกิจหลักของสถานศึกษาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 36 และกำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมทางสังคมแห่งการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ดังนั้น การจัดการศึกษาในสถานศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญในพันธกิจนี้ อย่างมุ่งมั่นและทุ่มเท เพราะงานวิชาการถือเป็นหัวใจของการบริหารการศึกษาส่วนงานอื่น ๆ เป็นไปเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้งานวิชาการและการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และตรงตามจุดประสงค์การศึกษาที่กำหนดไว้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545: 24)

ดังนั้น จากคำกล่าวในข้างต้นจึงแสดงให้เห็นว่า การบริหารงานวิชาการเป็นองค์ประกอบสำคัญในการที่จะพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพนั้น จำเป็นต้องพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพราะการบริหารงานวิชาการเป็นการบริหารงานที่สำคัญ และเป็นภารกิจหลักในการจัดการศึกษาของโรงเรียน เพราะเป็นการบริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียนโดยตรง สามารถสะท้อนถึงคุณภาพของโรงเรียน และความสามารถในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ในการนำสถานศึกษาไปสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ผู้วิจัยในฐานะของครูผู้สอนในโรงเรียนสถานศึกษาสนใจที่จะศึกษาการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 เพื่อที่ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษานั้นจะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาสมรรถภาพของบุคลากร เกิดประสิทธิผลของผู้เรียน และเพื่อเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษา ชุมชน วงการการศึกษาและการพัฒนาประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2
2. เพื่อศึกษาระดับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2
3. เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2
4. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการบริหารงานวิชาการและการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

คำจำกัดความเชิงปฏิบัติการ

1. **การบริหารงานวิชาการ** หมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมสนับสนุนและปรับปรุงการเรียนการสอนให้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดหมายของหลักสูตร ประกอบด้วย 1) การพัฒนาหลักสูตร 2) การวางแผนงานวิชาการ 3) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 4) การวัดผล ประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน 5) การวิจัยเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 6) การนิเทศและการแนะแนวการศึกษา 7) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา 8) การส่งเสริม สนับสนุน และประสานความร่วมมืองานด้านวิชาการ และ 9) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและแหล่งเรียนรู้
2. **องค์การแห่งการเรียนรู้** หมายถึง กระบวนการดำเนินการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ใช้การเรียนรู้ เป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อก้าวไปสู่ความสำเร็จขององค์การ ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในทุกระดับขององค์การคือ ระดับปัจเจกบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์การ ที่สมาชิกทุกคนจะต้องเรียนรู้ร่วมกันและเรียนรู้อย่างมีพลังแล้วปรับเปลี่ยนตัวเองอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาให้ดีขึ้นเกี่ยวกับการแสวงหาความรู้ การจัดการกับความรู้ การใช้ความรู้เพื่อความสำเร็จขององค์การ และใช้เทคโนโลยีเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้และผลิตผลงานให้สูงสุด สร้างความเป็นเลิศแก่องค์การอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 1) พลวัตแห่งการเรียนรู้ 2) การปรับเปลี่ยนองค์การ 3) การเสริมอำนาจบุคคล 4) การจัดการความรู้ และ 5) การใช้เทคโนโลยี

วิธีดำเนินการ

การวิจัย เรื่อง การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) โดยใช้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูเป็นหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis)

ประชากร

ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ในปีการศึกษา 2556 จำนวน 1,666 คน

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ในปีการศึกษา 2556 ในเขตอำเภอโพธาราม อำเภอบ้านโป่ง อำเภอบางแพ และอำเภอดำเนินสะดวก ได้มาโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) อ้างถึงใน สุภาเพ็ญ จริยะเศรษฐ์, 2542: 84) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (proportional stratified random sampling) ซึ่งจำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 30 คน และครูผู้สอน จำนวน 283 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 313 คน จากสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ดังปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนประชากร กลุ่มตัวอย่าง

อำเภอ	ประชากร		กลุ่มตัวอย่าง	
	ผู้บริหาร สถานศึกษา	ครูผู้สอน	ผู้บริหาร สถานศึกษา	ครูผู้สอน
โพธาราม	55	500	10	94
บ้านโป่ง	49	473	9	89
บางแพ	25	193	5	36
ดำเนินสะดวก	31	340	6	64
รวม	160	1,506	30	283
รวมทั้งหมด	1,666		313	

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับ ดังนี้
ขั้นที่ 1 ศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ และการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างเนื้อหาตามนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ ตัวแปรที่ศึกษา และกำหนดดัชนี

ขั้นที่ 2 สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นตามนิยามตัวแปรให้ครอบคลุมตัวแปรที่ศึกษา ภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

ขั้นที่ 3 นำแบบสอบถามความคิดเห็นที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบแก้ไข

ขั้นที่ 4 นำส่งผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและตรวจสอบค่าของความตรงด้านเนื้อหา (content validity) โดยหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยเลือกเฉพาะข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.67-1.00 ได้ข้อกระทงคำถามทั้งหมด 92 ข้อ

ขั้นที่ 5 แก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามความคิดเห็นตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ก่อนนำไปทดลองใช้

ขั้นที่ 6 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (tryout) กับผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเที่ยง (reliability)

ขั้นที่ 7 นำแบบสอบถามความคิดเห็นจากการทดลองใช้กลับคืนมาตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามความคิดเห็นทั้งฉบับด้วยวิธีของครอนบาค (Cronbach, 1974 อ้างถึงใน พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2546: 125) แบบสอบถามความคิดเห็นด้านการบริหารงานวิชาการได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.98 และแบบสอบถามความคิดเห็นด้านการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.97

ขั้นที่ 8 ปรับปรุงแก้ไขข้อกระทงคำถาม ในด้านการใช้ภาษาให้มีความเหมาะสมถูกต้อง โดยผ่านการแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วจัดทำแบบสอบถามความคิดเห็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นเป็นเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้เก็บข้อมูลจากตัวอย่าง 2 กลุ่มคือ กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาและกลุ่มครูที่ปฏิบัติการสอน แบบสอบถามมี 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 4 ตอน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามตรวจสอบรายการ (checklist)

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา

แบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ กำหนดเกณฑ์การให้ระดับดังนี้

- 5 หมายถึง การบริหารงานวิชาการ/การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง การบริหารงานวิชาการ/การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง การบริหารงานวิชาการ/การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง การบริหารงานวิชาการ/การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ อยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง การบริหารงานวิชาการ/การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของการบริหารงานวิชาการและการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (open-ended)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการจัดส่งแบบสอบถาม จำนวน 313 ฉบับ ไปยังสถานศึกษาที่มีผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปฏิบัติการสอนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นโดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ตามวัน เวลาที่นัดหมาย ได้รับแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์กลับคืนมา จำนวน 276 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 88.18

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกตามลักษณะของแบบสอบถามในแต่ละตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้วยวิธีการแจกแจงความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage)
2. การวิเคราะห์ระดับเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการและการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาใช้การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)
3. การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการและการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ใช้การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient: r_{xy})
4. การวิเคราะห์การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis)
5. วิเคราะห์คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการบริหารงานวิชาการและการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลกระทบต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา

การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและข้อมูลมีการกระจายตัวน้อย ($\bar{x} = 4.43$, S.D. = 0.44) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษาอยู่ในลำดับสูงสุด ($\bar{x} = 4.54$, S.D. = 0.52) รองลงมา ได้แก่ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ($\bar{x} = 4.48$, S.D. = 0.45) และการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาอยู่ในลำดับต่ำสุด ($\bar{x} = 4.33$, S.D. = 0.59) ดังปรากฏในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับและลำดับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา

(n = 276)

ข้อ	การบริหารงานวิชาการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1.	การพัฒนาหลักสูตร	4.40	0.54	มาก	6
2.	การวางแผนงานวิชาการ	4.47	0.50	มาก	3
3.	การพัฒนากระบวนการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา	4.48	0.45	มาก	2
4.	การวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียนรู้	4.41	0.46	มาก	5
5.	การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา	4.33	0.59	มาก	9
6.	การนิเทศและแนะแนวการศึกษา	4.45	0.52	มาก	4
7.	การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา	4.54	0.52	มากที่สุด	1
8.	การส่งเสริม สนับสนุน ประสานความร่วมมืองานด้านวิชาการ	4.38	0.55	มาก	7
9.	การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและแหล่งเรียนรู้	4.36	0.54	มาก	8
รวม		4.43	0.44	มาก	

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและข้อมูลมีการกระจายตัวน้อย ($\bar{x} = 4.47$, S.D. = 0.45) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาด้านพลวัตแห่งการเรียนรู้อยู่ในลำดับสูงที่สุด ($\bar{x} = 4.56$, S.D. = 0.51) รองลงมาคือ ด้านการจัดการความรู้ ($\bar{x} = 4.49$, S.D. = 0.53) และด้านการใช้เทคโนโลยีอยู่ในลำดับต่ำที่สุด ($\bar{x} = 4.40$, S.D. = 0.52) ดังปรากฏในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ระดับและลำดับ การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา

(n = 276)

ข้อ	การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1.	พลวัตแห่งการเรียนรู้	4.56	0.51	มากที่สุด	1
2.	การปรับเปลี่ยนองค์กร	4.43	0.50	มาก	4
3.	การเสริมอำนาจบุคคล	4.48	0.53	มาก	3
4.	การจัดการความรู้	4.49	0.53	มาก	2
5.	เทคโนโลยีหรือการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี	4.40	0.52	มาก	5
รวม		4.47	0.45	มาก	

ตอนที่ 3 การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภายในของการบริหารงานวิชาการ ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง .472-.825 และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของการบริหารงานวิชาการกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา (Y_{tot}) พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง .635 -.858 ดังปรากฏในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปร	การพัฒนาหลักสูตร (X_1)	การวางแผนงานวิชาการ (X_2)	การพัฒนากระบวนการเรียนรู้และการ จัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา (X_3)	การวัดผล ประเมินผลและการเทียบโอนผล การเรียนรู้ (X_4)	การวิจัยเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาใน สถานศึกษา (X_5)	การนิเทศและการแนะแนวการศึกษา (X_6)	การพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายใน และมาตรฐานการศึกษา (X_7)	การส่งเสริม สนับสนุน และประสานความ ร่วมมืองานด้านวิชาการ (X_8)	การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อ การศึกษาและแหล่งเรียนรู้ (X_9)	การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ สถานศึกษา (Y_{tot})
การพัฒนาหลักสูตร (X_1)	1.000									
การวางแผนงานวิชาการ (X_2)	.813"	1.000								
การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และการจัดการเรียนการสอน ในสถานศึกษา (X_3)	.711"	.723"	1.000							
การวัดผล ประเมินผลและ การเทียบโอนผลการเรียน (X_4)	.572"	.613"	.685"	1.000						
การวิจัยเพื่อการพัฒนา คุณภาพการศึกษาใน สถานศึกษา (X_5)	.825"	.714"	.722"	.615"	1.000					
การนิเทศและการแนะ แนวการศึกษา (X_6)	.776"	.733"	.759"	.672"	.769"	1.000				
การพัฒนากระบวนการ ประกันคุณภาพ ภายในและมาตรฐาน การศึกษา (X_7)	.577"	.580"	.545"	.472"	.547"	.574"	1.000			
การส่งเสริม สนับสนุน และประสานความร่วมมือ งานด้านวิชาการ (X_8)	.742"	.698"	.725"	.612"	.741"	.736"	.581"	1.000		
การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และแหล่งเรียนรู้ (X_9)	.755"	.747"	.745"	.666"	.767"	.781"	.621"	.819"	1.000	
การเป็นองค์กรแห่ง การเรียนรู้ของ สถานศึกษา (Y_{tot})	.821"	.810"	.766"	.667"	.790"	.858"	.635"	.795"	.847"	1.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การบริหารงานวิชาการ ด้านการนิเทศและการแนะแนวการศึกษา (X_6) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและแหล่งเรียนรู้ (X_9) การวางแผนงานวิชาการ (X_2) การพัฒนา หลักสูตร (X_1) การส่งเสริม สนับสนุน และประสานความร่วมมืองานด้านวิชาการ (X_8) และการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา (X_7) เป็นตัวแปรที่ได้รับเลือกเข้าสมการถดถอย และสามารถอธิบายความผันแปรของการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 (Y_{tot}) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R^2) เท่ากับ 0.856 ซึ่งแสดงว่า ด้านการนิเทศและการแนะแนวการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและแหล่งเรียนรู้ การวางแผนงานวิชาการ การพัฒนาหลักสูตร การส่งเสริม สนับสนุนและประสานความร่วมมืองานด้านวิชาการ และการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษาส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา และสามารถทำนายการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาได้ร้อยละ 85.60 โดยสามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปของคะแนนดิบคือ

$$\hat{Y}_{tot} = 0.509 + 0.293 (X_6) + 0.195 (X_9) + 0.165 (X_2) + 0.106 (X_1) + 0.083 (X_8) + 0.054 (X_7)$$

สมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปของคะแนนมาตรฐาน คือ

$$\hat{Z}_{tot} = 0.335 (Z_6) + 0.234 (Z_9) + 0.182 (Z_2) + 0.126 (Z_1) + 0.101 (Z_8) + 0.061 (Z_7)$$

ดังปรากฏในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้

(n = 276)

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
Regression	6	48.145	8.024	265.465*	.000
Residual	269	8.131	0.030		
Total	275	56.276			

ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ	b	Beta	SE _b	t	Sig.
ค่าคงที่	0.509		0.108	4.723*	.000
การนิเทศและแนะแนวการศึกษา (X ₆)	0.293	0.335	0.037	7.862*	.000
การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี					
เพื่อการศึกษาและแหล่งเรียนรู้ (X ₉)	0.195	0.234	0.040	4.874*	.000
การวางแผนงานวิชาการ (X ₂)	0.165	0.182	0.039	4.218*	.000
การพัฒนาหลักสูตร (X ₁)	0.106	0.126	0.039	2.720*	.007
การส่งเสริม สนับสนุน และประสาน					
ความร่วมมืองานด้านวิชาการ (X ₈)	0.083	0.101	0.036	2.322*	.021
การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ					
ภายในและมาตรฐานการศึกษา (X ₇)	0.054	0.061	0.027	1.976*	.049

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

R = 0.925 R² = 0.856 SEE. = 0.173

ตอนที่ 4 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ และการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2

ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ส่วนใหญ่เกิดจากบุคลากรครูไม่เพียงพอ ทำให้มีครูสอนไม่ครบตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือครูสอนไม่ตรงกับสาขาที่จบการศึกษามา และปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ส่วนใหญ่เกิดจากขาดงบประมาณ ขาดสื่อ อุปกรณ์สนับสนุนในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ข้อเสนอแนะมากที่สุด คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเพิ่มงบประมาณ สื่อและเทคโนโลยีให้เพียงพอและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา คือ เพิ่มงบประมาณให้เพียงพอต่อการวิจัยและพัฒนา

อภิปรายผล

1. การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การบริหารงานวิชาการโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษาอยู่ในลำดับสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ด้านการวางแผนงานวิชาการ ด้านการนิเทศและการแนะแนวการศึกษา ด้านการวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตรด้านการส่งเสริม สนับสนุน ประสานความร่วมมืองานด้านวิชาการ ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและแหล่งเรียนรู้ และด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากงานวิชาการเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชนท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่นได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับสมพร พรหมชินวงศ์ (2550: 132) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่าโดยภาพรวมทั้ง 12 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ด้านการวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการแนะแนวการศึกษา ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ด้านการส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน ด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น และด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กรหน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาพบว่าสภาพการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. ระดับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ระดับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านพลวัตแห่งการเรียนรู้อยู่ในลำดับสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการจัดการความรู้ ด้านการเสริมอำนาจบุคคล ด้านการปรับเปลี่ยนองค์กรและด้านการใช้เทคโนโลยี ทั้งนี้เนื่องจากตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 81 ระบุให้มีการปฏิรูปการเรียนรู้โดยใช้กลยุทธ์ การจัดการกระบวนการเรียนรู้

ให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ การจัดกระบวนการเรียนรู้ แสวงหาและสร้างองค์ความรู้ได้นั้น การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้เป็นการบริหารรูปแบบหนึ่งที่ใช้พื้นฐานในการก้าวไปสู่ความสำเร็จขององค์การ โดยอาศัยรูปแบบการทำงานเป็นทีมและการเรียนรู้ร่วมกัน ตลอดจนมีความคิดความเข้าใจในเชิงระบบที่จะประสานสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดความได้เปรียบที่ยั่งยืนต่อการแข่งขัน ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ตลอดไป (คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547: 96) ดังที่ อภิชาติ เทิดเทียนวงศ์ และคณะ (2547: 17) ที่กล่าวไว้ว่า องค์การแห่งการเรียนรู้คือ องค์การที่มีกระบวนการที่มุ่งเน้นกระตุ้นเร้าและจูงใจให้สมาชิกทุกคนในองค์การกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อเพิ่มและขยายสมรรถภาพของตนเองและขององค์การในการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยอาศัยรูปแบบของการทำงานเป็นทีมและการเรียนรู้ร่วมกัน ตลอดจนมีความคิดความเข้าใจเชิงระบบที่จะประสานกัน เพื่อให้เกิดเป็นความสามารถความได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างยั่งยืนตลอดไป สอดคล้องกับธีรยุทธ จิมอาษา (2550: 101-103) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า ระดับการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 อยู่ในระดับมากทั้งภาพรวมและรายด้าน

3. การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการนิเทศและแนะแนวการศึกษา ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและแหล่งเรียนรู้ ด้านการวางแผนงานวิชาการ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการส่งเสริม สนับสนุน และประสานความร่วมมืองาน ด้านวิชาการ และด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยจะสามารถทำนายการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาได้ร้อยละ 85.60 โดยอธิบายผลเป็นรายด้านดังนี้

3.1 การบริหารงานวิชาการด้านการนิเทศและการแนะแนวการศึกษาส่งผลต่อการองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษาสร้างความตระหนักให้แก่ครูและผู้เกี่ยวข้องเข้าใจกระบวนการนิเทศและแนะแนวการศึกษาภายในว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารงานวิชาการ และการพัฒนาปรับปรุงวิธีการทำงานของแต่ละบุคคลเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับวัชรวิทย์ (2553: 27) ที่กล่าวว่า การนิเทศเพื่อให้โรงเรียนพัฒนาตนเองจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การวิเคราะห์สภาพปัญหาและสาเหตุของปัญหาเพื่อการนิเทศ การหาทางเลือกและตัดสินใจใช้ยุทธศาสตร์ การนิเทศ การกำหนดระยะเวลาและการปฏิบัติงาน การจัดทำสื่อและเอกสารประกอบการนิเทศ การสรุปและรายงาน และการดำเนินงาน

พัฒนาก่อนและหลังการพัฒนา พบว่า ครูมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการใช้วิธีการประเมินเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน และการดำเนินการประเมิน เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับ ครุสดการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยแบบทดสอบน้อยลง โดยไปประเมินตามแนวทางเลือกใหม่เพิ่มขึ้น เนื่องจากมีการประชุมร่วมกัน สังเกตการสอนและการประเมินการใช้ข้อมูลสะท้อนกลับทันที จึงทำให้ครูผู้สอนนักเรียนเกิดความเข้าใจในการประเมินผลการเรียนรู้ตามแนวทางเลือกใหม่

3.2 การบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และแหล่งเรียนรู้ ส่งผลต่อการองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สอดคล้องกับกิดานันท์ มลิทอง (2548: 12-16) ที่ได้กล่าวว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในปัจจุบันเป็นการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิรูปการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเป็นจุดศูนย์กลางของการเรียนหรือเป็นสำคัญ เป็นการเปลี่ยนบทบาทของผู้เรียนจากผู้รับแต่เพียงฝ่ายเดียวมาเป็นผู้กระตือรือร้น รวมถึงการมีส่วนร่วมในการเรียน ขณะเดียวกันผู้สอนเปลี่ยนจากเป็นจุดศูนย์กลางของการเรียนการสอนมาเป็นผู้คอยชี้แนะผู้สนับสนุนให้ความร่วมมือและบางครั้งจะเป็นผู้เรียนรู้ร่วมกับผู้เรียนด้วย

3.3 การบริหารงานวิชาการด้านการวางแผนงานวิชาการ ส่งผลต่อการองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2542: 4) ได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานผู้บริหารการศึกษาของคุรุสภา 2540 ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนงานวิชาการไว้ดังนี้ เกณฑ์มาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนงานวิชาการมีบางประการดังนี้ มาตรฐานที่ 4 พัฒนาแผนงานขององค์กรให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง คือผู้บริหารมีอาชีพวางแผนงานขององค์กรได้อย่างมียุทธศาสตร์ เหมาะสมกับเงื่อนไขข้อจำกัดของผู้เรียน ครู ผู้ร่วมงาน ชุมชน ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับนโยบาย แนวทาง เป้าหมายของการพัฒนา เมื่อนำไปปฏิบัติจะเกิดผลต่อการพัฒนาอย่างแท้จริง แผนงานต้องมีกิจกรรมสำคัญที่นำไปสู่ผลของการพัฒนาความสอดคล้องของเป้าหมาย กิจกรรม และผลงานถือเป็นคุณภาพ สำคัญที่นำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพสูง มีความคุ้มค่า และเกิดผลอย่างแท้จริงระดับคุณภาพ

3.4 การบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาหลักสูตร ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาและบุคลากรในสถานศึกษามีบทบาทในเรื่องของหลักสูตรมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการจัดทำสาระของหลักสูตรที่สอดคล้องกับท้องถิ่น และต้องปรับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งการประเมินผลให้สอดคล้องกับเนื้อหาตามบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว ดังนั้น ครู อาจารย์ในสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเป็นอย่างดี จึงจะทำให้การจัดการศึกษาสามารถดำเนินไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ได้ต่อไป และสอดคล้องกับภานุภิกษา วอแพง (2548: 83) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2 ผลการวิจัยพบว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2 อยู่ในระดับมาก

3.5 การบริหารงานวิชาการด้านการส่งเสริม สนับสนุน และประสานความร่วมมือ งานด้านวิชาการ ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้ โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็วสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถาบันศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็ง ในการบริหารและการจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดและ ประเมินผล สอดคล้องกับสมพร พรหมชินวงศ์ (2550: 132) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาการบริหาร งานวิชาการในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ผลการวิจัย พบว่าการบริหารงานวิชาการด้านการส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชนโดยภาพรวมมีการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก การพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาของรัฐเอกชนและ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดการศึกษาชั้นพื้นฐานมีการบริหารงานอยู่ในระดับมาก และด้าน การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร และหน่วยงานอื่น ที่จัดการศึกษา โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

3.6 การบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพในและมาตรฐาน การศึกษา ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และการประกันคุณภาพการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 ได้กำหนดจุดหมายและหลักการของ การจัดการศึกษาที่ต้องมุ่งเน้นคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาโดยกำหนดรายละเอียดไว้ในหมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษามาตรา 47 กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพ การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกัน คุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก และในวรรคสองบัญญัติว่า ระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ ได้ออกกฎกระทรวง คือ กฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 ข้อ 2 วรรคสองบัญญัติว่า ระบบ การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา

สำหรับการวิจัยครั้งนี้พบว่า การบริหารงานวิชาการด้านการวิจัยเพื่อการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษา ไม่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ทั้งนี้เนื่องจากปัญหาครุขาดความชำนาญในการจัด การเรียนการสอน ใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย ขาดการใช้สื่อประกอบการสอน และหน่วยงานต้นสังกัด มอบหมายภาระงานให้สถานศึกษาและครูมากมายทั้งงานเอกสาร การจัดแผนงาน และการจัดอบรม ต่าง ๆ ทำให้ครูต้องสละเวลาสอนเพื่อไปปฏิบัติงานอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับดอกฝ้าย ทศเกตุ

(2553: 58) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายใหม่ ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการด้านการวิจัยและพัฒนาการศึกษาในการปฏิบัติของผู้บริหารที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด พบว่า ผู้บริหารต้องหาวิธีการใหม่ ๆ แนวทางใหม่ ๆ และสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานครู โดยใช้เทคนิคด้านการพูด และการสร้างขวัญกำลังใจ ผู้บริหารต้องยอมรับผลการปฏิบัติงานของครู โดยชื่นชมงาน ถึงแม้ว่าคุณภาพงานจะต่ำ และเปิดโอกาสให้ครูได้ปรับปรุงแก้ไข ต้องส่งเสริมพลังอำนาจให้แก่ครู ซึ่งเป็นกระบวนการจัดการภายในองค์กร เพื่อเพิ่มสมรรถนะให้กับครู เนื่องจากครูมีภารกิจด้านงานอื่น ๆ อีกมาก จึงมีเวลาไม่มากนักในการคิดวางแผนส่งเสริมด้านการวิจัยและพัฒนา

ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาคือ ส่วนใหญ่เกิดจากบุคลากรครูไม่เพียงพอ ทำให้มีครูสอนไม่ครบตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ และปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา คือ ส่วนใหญ่เกิดจากขาดงบประมาณ ขาดสื่ออุปกรณ์สนับสนุนในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาข้อเสนอแนะมากที่สุด คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเพิ่มงบประมาณ สื่อและเทคโนโลยีให้เพียงพอ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ข้อเสนอแนะมากที่สุด คือ เพิ่มงบประมาณให้เพียงพอต่อการวิจัยและพัฒนา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1.1 การบริหารงานวิชาการ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา ควรเปิดโอกาสให้ครูในการสร้างองค์ความรู้ทักษะการทำวิจัย การประยุกต์ใช้ การตระหนักถึงทางเลือกที่เป็นไปได้ที่จะเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น เป็นการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ของครู

1.2 การบริหารงานวิชาการ ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและแหล่งเรียนรู้สถานศึกษาจึงควรให้ความสำคัญในการใช้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ต่อผู้เรียนอย่างจริงจัง เพิ่มงบประมาณทรัพยากร ด้านสื่อและเทคโนโลยีให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้เรียนและบุคลากรภายในสถานศึกษา

1.3 การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาด้านการใช้เทคโนโลยีสถานศึกษาควรมีเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ โดยการนำวิทยาการคอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ตเข้ามาสนับสนุนการปฏิบัติงานให้เกิดการเรียนรู้และเพิ่มพูนสมรรถนะที่จะก่อเกิดความก้าวหน้าในการดำเนินกิจการไปสู่เป้าหมายร่วมกันขององค์กร เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร

1.4 ในการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สถานศึกษาควรให้ความสำคัญในการบริหารงานวิชาการ โดยพิจารณาจากด้านการนิเทศและแนะแนวการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและแหล่งเรียนรู้ การวางแผนงานวิชาการ การพัฒนาหลักสูตร การส่งเสริม สนับสนุน และประสานความร่วมมืองานด้านวิชาการ การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากเป็นปัจจัยที่เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการ

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

2.3 ควรศึกษากิจกรรมการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

สรุป

การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 พบว่า การบริหารงานวิชาการอยู่ระดับมากทั้งในภาพรวมและรายด้าน การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาอยู่ระดับมากทั้งในภาพรวมและรายด้าน การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการนิเทศและการแนะแนวการศึกษา 2) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและแหล่งเรียนรู้ 3) การวางแผนงานวิชาการ 4) การพัฒนาหลักสูตร 5) การส่งเสริม สนับสนุน และประสานความร่วมมืองานด้านวิชาการ และ 6) และการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา โดยร่วมกันทำนายนำได้ร้อยละ 85.60 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการและการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ พบว่า สถานศึกษาขาดแคลนครู งบประมาณ สื่อ และอุปกรณ์สนับสนุนในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ครูมีภาระหน้าที่นอกเหนืองานสอนมาก ดังนั้น สถานศึกษาควรเพิ่มงบประมาณ สื่อ และเทคโนโลยีให้เพียงพอ สร้างความร่วมมือกันในการทำงานทั้งภายในและภายนอกเพื่อปรับปรุงการทำงานให้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กิดานันท์ มลิทอง. (2548). **เทคโนโลยีและการสื่อสารเพื่อการศึกษา**. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- ณัฐริกา วอแพง. (2548). **กระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- ดอกฝ้าย ทัดเกตุ. (2553). **แนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ธีรยุทธ จิมอาษา. (2550). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2546). **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 7)**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ยุทธพงษ์ ไกยวรรณ. (2543). **พื้นฐานการวิจัย**. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วัชรรา เล่าเรียนดี. (2553). **รูปแบบและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด (พิมพ์ครั้งที่ 5)**. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุภาเพ็ญ จริยะเศรษฐ์. (2542). **ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการวิจัย**. กาญจนบุรี: ภาควิชาทดสอบและวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี.
- สมพร พรหมชินวงศ์. (2550). **การศึกษการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). **การเรียนรู้บูรณาการ: ยุทธศาสตร์ครูปฏิรูป**. กรุงเทพฯ: อุษากการพิมพ์.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2542). **เกณฑ์มาตรฐานผู้บริหารการศึกษาของคุรุสภา 2540**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- อภิชัย เทิดเทียนวงศ์ และคณะ. (2547). **การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถาบันผู้บริหารการศึกษา**. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- Hoy, W. K & C. G. Miskel. (2001). *Educational administration: Theory, research, and practice* (6th ed.) New York: McGraw-Hill.

**รูปแบบวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8**
**TYPES OF ORGANIZATIONAL CULTURE AFFECTING KNOWLEDGE
MANAGEMENT IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER
THE JURISDICTION OF SECONDARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 8**

ราเชนทร์ แก้วพิทักษ์ / RACHEN KAEWPITAK¹
พิชญาภา ยืนยาว / PITCHAYAPA YUENYAW²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการปฏิบัติตามรูปแบบวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษา 2) ระดับการจัดการความรู้ของสถานศึกษา 3) รูปแบบวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ของสถานศึกษา และ 4) ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบวัฒนธรรมองค์กรและการจัดการความรู้ของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 จำนวน 335 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามที่สร้างขึ้นโดยผู้วิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทั้งภาพรวมและรายด้าน
2. การจัดการความรู้ของสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทั้งภาพรวมและรายด้าน
3. รูปแบบวัฒนธรรมองค์กรส่งผลต่อการจัดการความรู้ของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านวัฒนธรรมแบบเน้นการตลาด ด้านวัฒนธรรมแบบเน้นสายการบังคับบัญชา และด้านวัฒนธรรมแบบเฉพาะกิจ โดยร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 74.80
4. ปัญหาและอุปสรรคของรูปแบบวัฒนธรรมองค์กรและการจัดการความรู้ของสถานศึกษา ได้แก่ บุคลากรไม่ให้ความสำคัญในการปฏิบัติงานร่วมกัน ขาดสื่อและแหล่งสืบค้นความรู้ใน

¹ นักศึกษาลัทธิศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

² อาจารย์ ดร. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

การพัฒนา การจัดการความรู้ ดังนั้น สถานศึกษาควรส่งเสริมให้บุคลากรทำหน้าที่อย่างเต็มความสามารถจัดทีมงานนิเทศ กำกับ ติดตาม และอบรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสร้างสื่อที่ทันสมัย

คำสำคัญ: วัฒนธรรมองค์กร การจัดการความรู้ สถานศึกษา มัธยมศึกษา

ABSTRACT

This research aimed to study: 1) the implementation level of organizational culture types of educational institutions; 2) the level of knowledge management of educational institutions; 3) types of organizational culture affecting knowledge management in educational institutions; and 4) problems and suggestions for organizational culture and knowledge management in educational institutions. The research samples were 335 administrators and teachers from educational institutions under the Jurisdiction of Secondary Educational Service Area Office 8, derived by proportional stratified random sampling. The research instrument was a questionnaire constructed by the researcher. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, stepwise multiple regression analysis and content analysis.

The findings of this research were as follows:

1. Types of organizational culture implemented by educational institutions were at a high level in both overall and individual aspects.
2. Knowledge management of educational institutions was at a high level in both overall and individual aspects.
3. Three types of organizational culture that affected knowledge management in educational institutions with statistical significance at .01 level were market culture, hierarchy culture and adhocracy culture, accounting for 74.80% of variance explained.
4. Regarding problems on types of organizational culture and knowledge management in educational institutions, it was found that the staff did not view work collaboration as important. The findings also revealed that the educational institutions lacked media and educational sources for developing knowledge management. Therefore, the educational institutions should encourage their staff to perform their duties at full capacity and appoint team supervisors to monitor and train their staff in how to use information technologies and create modern media.

Keywords: organizational culture, knowledge management, educational institution, secondary education

บทนำ

ในสถานการณ์ปัจจุบัน ความเจริญก้าวหน้าในวิทยาการด้านต่าง ๆ ดำเนินไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้น สถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชนต้องเตรียมพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่ต้องเผชิญไม่ว่าจะเป็นบุคคล หรือองค์กร การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในโลกปัจจุบันนั้น มีปัจจัยมาจากการก้าวกระโดดของเทคโนโลยีสารสนเทศที่พัฒนาอย่างต่อเนื่อง และความซับซ้อนของระบบเศรษฐกิจซึ่งส่งผลกระทบกับการดำเนินการทั้งภายในและภายนอกองค์กร การแข่งขันจากที่เคยจำกัดอยู่ในวงแคบ ๆ ก็ได้ขยายขอบเขตออกไปครอบคลุมทั่วโลก นอกจากนี้แล้วแนวคิดในการบริหารจัดการสมัยใหม่ ไม่ว่าจะเป็นการบริหารการเปลี่ยนแปลง การจัดการคุณภาพ การจัดการห่วงโซ่อุปทาน รวมถึงการจัดการความรู้ ทำให้องค์กรและหน่วยงานทั้งหลายต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอด โดยมีความเป็นพลวัตขับเคลื่อนที่สำคัญ เพราะในตัวตนมีทักษะและประสบการณ์ ที่ก่อให้เกิดความชำนาญซึ่งเป็นทุนความรู้ จึงจำเป็นต้องสร้างค่านิยมขององค์กร และวัฒนธรรมองค์กรให้สอดคล้องและปรับตัวได้ตามสภาวะเงื่อนไขที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อความอยู่รอดและการพัฒนาที่ก้าวหน้าและสามารถบรรลุผลที่ตั้งไว้ได้ (สรวิสนันท์ ธีรศิริโชติ, 2554: 1)

ปัจจุบันการบริหารงานภาครัฐ มีเป้าหมายเพื่อมุ่งผลสัมฤทธิ์ มีประสิทธิภาพ และความคุ้มค่า ตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 มาตรา 11 ส่วนราชการมีหน้าที่พัฒนาความรู้ในส่วนราชการ เพื่อให้มีลักษณะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ อย่างสม่ำเสมอ โดยต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสารและสามารถประมวลผลความรู้ในด้านต่าง ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติราชการได้อย่างถูกต้อง รวดเร็วและเหมาะสมกับสถานการณ์ รวมทั้งต้องส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความสามารถ สร้างวิสัยทัศน์และปรับเปลี่ยนเจตคติของข้าราชการในสังกัดให้เป็นบุคลากรที่มีประสิทธิภาพและมีการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติราชการของส่วนราชการให้สอดคล้องกับการบริหารราชการให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามพระราชกฤษฎีกานี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2547: 4) และเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 มาตรา 11 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2548: 8) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาของชาติไว้ 3 มาตรฐาน ในส่วนของมาตรฐานที่ 3 ได้แก่ แนวการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ หรือสังคมแห่งความรู้การสร้างวิถีการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ให้เข้มแข็ง การเรียนรู้ ความรู้ นวัตกรรม สื่อ และเทคโนโลยีนั้น ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาสู่สังคมแห่งความรู้ทั้งสิ้น ซึ่งสถานศึกษาทุกแห่งจำเป็นต้องมีกระบวนการพัฒนาองค์กรของตนโดยใช้วิธีการจัดการความรู้ ดังที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการได้กำหนดกระบวนการจัดการความรู้ขององค์กรว่า ควรประกอบด้วย การบ่งชี้ความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดความรู้ให้เป็นระบบการประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้และการเรียนรู้

ดังนั้น วัฒนธรรมองค์กรนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญยิ่ง ที่จะส่งเสริมกระบวนการจัดการความรู้ของสถานศึกษาให้กลายเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้ ดังที่ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) ได้ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สวก.) และสถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.) ดำเนินการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรทางการศึกษาด้วยการจัดการความรู้ เพื่อศึกษาและพัฒนารูปแบบ และกระบวนการจัดการความรู้ขององค์กรทางการศึกษา ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้องค์กรมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ทั้งในด้านการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่และภาระงานขององค์กร รวมไปถึงการส่งเสริม สนับสนุน และจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพให้กับผู้เรียน ทั้งยังขยายผลไปสู่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอื่น ๆ อีกด้วย และที่สำคัญเพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการใช้กระบวนการจัดการความรู้เพื่อประโยชน์ในการเพิ่มประสิทธิภาพของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้พัฒนาเพิ่มมากขึ้น โดยมีนโยบายและงบประมาณสนับสนุนให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศดำเนินการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานขององค์กร ตามข้อตกลงของการปฏิรูประบบราชการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553: 4)

สรุปได้ว่า การสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนนั้น องค์กรจำเป็นต้องกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อเป็นวิถีปฏิบัติที่บุคลากรเห็นคุณค่าร่วมกันตระหนักและเข้าใจตรงกัน นั่นคือค่านิยมขององค์กรนั่นเอง แต่ในสภาพความเป็นจริงปัจจุบันมีข้อค้นพบที่เป็นแนวโน้มของวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษา ซึ่งพบว่า ผู้บริหารระดับสูงมีแนวโน้มให้คะแนนด้านวัฒนธรรมสัมพันธ์เกื้อกูล สูงกว่าผู้บริหารระดับกลาง คะแนนด้านวัฒนธรรมการปรับเปลี่ยนมีแนวโน้มน้อยที่สุด และหลาย ๆ องค์กรมีแนวโน้มที่เน้นวัฒนธรรมสายบังคับบัญชาและการตลาด ดังที่คาเมรอน และควินน์ (Cameron and Quinn, 1999: 121) แสดงให้เห็นว่าองค์กรต่าง ๆ จำนวนน้อยที่มีวัฒนธรรมองค์กรเป็นวัฒนธรรมการปรับเปลี่ยน เพราะมีลักษณะวัฒนธรรมที่มีการกระจายอำนาจลงสู่ผู้ปฏิบัติโดยตรง เนื่องจากผู้นำองค์กรกล้าเสี่ยงและมีการคาดการณ์อนาคต โดยจุดมุ่งหมายคือการพัฒนาองค์กรและสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นกับองค์กรของตนเอง ซึ่งแตกต่างจากสถานศึกษาส่วนใหญ่ในประเทศไทยที่จะมีลักษณะของวัฒนธรรมสายบังคับบัญชาเป็นวัฒนธรรมหลัก เนื่องจากหน่วยงานของทางราชการมีโครงสร้างที่เป็นทางการ มีกฎระเบียบในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน ผู้นำองค์กรมีทักษะในการจัดการและการประสานงานที่ดี เพื่อดำเนินงานที่ราบรื่น จุดมุ่งหมายคือ ความสำเร็จของงานที่มีความน่าเชื่อถือและต้นทุนต่ำ (พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต, 2552: 247)

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะบุคลากรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความสนใจที่จะศึกษาวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 8 เพื่อนำมาซึ่งการปรับปรุงและพัฒนาในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับรูปแบบวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8
2. เพื่อศึกษาระดับการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 8
3. เพื่อศึกษารูปแบบวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8
4. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะรูปแบบวัฒนธรรมองค์กรและการจัดการ ความรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8

สมมติฐานการวิจัย

รูปแบบวัฒนธรรมองค์กรส่งผลต่อการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8

คำจำกัดความเชิงปฏิบัติการ

1. วัฒนธรรมองค์กร หมายถึง ผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 มีความเชื่อ ค่านิยม รูปแบบแผนความคิด ธรรมเนียมปฏิบัติที่ได้ปฏิบัติ สืบทอดกันมาเป็นที่ยอมรับโดยสมาชิกองค์กรและมีการถ่ายทอดให้แก่สมาชิกจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ของสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) วัฒนธรรมองค์กร แบบครอบครั้ว 2) วัฒนธรรมองค์กรแบบเฉพาะกิจ 3) วัฒนธรรมองค์กรแบบเน้นสายการบังคับบัญชา และ 4) วัฒนธรรมองค์กรแบบเน้นการตลาด

2. การจัดการความรู้ หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 มีการแสวงหาความรู้อย่างเป็นระบบ รวบรวม พัฒนาให้เป็นระบบอยู่ในลักษณะที่เป็นแหล่งความรู้ ที่ทุกคนในสถานศึกษาสามารถเข้าถึงความรู้ ได้ง่าย และแลกเปลี่ยนความรู้กันได้ เพื่อพัฒนาให้เป็นผู้รู้ ส่งผลให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การบ่งชี้ความรู้ 2) การสร้างและแสวงหาความรู้ 3) การจัดความรู้ ให้เป็นระบบ 4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ 5) การเข้าถึงความรู้ 6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยน ความรู้ และ 7) การเรียนรู้

วิธีดำเนินการ

การวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาเป็นหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) โดยมีวิธีดำเนินการตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

1. **ประชากร** ได้แก่ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ในปีการศึกษา 2556 จำแนกตามที่ตั้งของจังหวัดคือ จังหวัดกาญจนบุรี และจังหวัดราชบุรี และแบ่งตามขนาดของสถานศึกษา 4 ขนาด โดยใช้เกณฑ์การแบ่งขนาดสถานศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วยผู้บริหาร 158 คน ครู 3,065 คน รวมทั้งสิ้น 3,223 คน

2. **กลุ่มตัวอย่าง** ได้แก่ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 จำนวน 3,223 คน ใช้ตารางกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970: 607-610 อ้างถึงใน สุวิมล ติรภานนท์, 2551: 179) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (proportional stratified random sampling) และได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 346 คน ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและขนาดกลุ่มตัวอย่าง

จังหวัด	ขนาดสถานศึกษา	ประชากร			กลุ่มตัวอย่าง		
		ผู้บริหาร	ครู	รวม	ผู้บริหาร	ครู	รวม
กาญจนบุรี	ขนาดเล็ก	15	204	219	2	22	24
	ขนาดกลาง	14	223	237	2	24	26
	ขนาดใหญ่	20	369	389	2	39	41
	ขนาดใหญ่พิเศษ	27	705	732	3	76	79
ราชบุรี	ขนาดเล็ก	14	164	178	1	17	18
	ขนาดกลาง	21	315	336	2	34	36
	ขนาดใหญ่	17	230	247	2	25	27
	ขนาดใหญ่พิเศษ	30	855	885	3	92	95
รวม		158	3,065	3,223	17	329	346

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีขั้นตอนการสร้างและการพัฒนาดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบวัฒนธรรมองค์กรและการจัดการความรู้ แล้วกำหนดรูปแบบและโครงสร้างของแบบสอบถาม

ขั้นที่ 2 กำหนดพฤติกรรมบ่งชี้ให้ครอบคลุมนิยามตัวแปรและนำมาจัดทำเป็นข้อกระทงคำถามสำหรับการวิจัยโดยผ่านคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา

ขั้นที่ 3 นำกระทงคำถามที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพความตรงด้านเนื้อหา (content validity) ของข้อกระทงคำถามแล้วหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยเลือกเฉพาะข้อที่มีค่าดัชนีตั้งแต่ 0.5- 1.00 ได้ข้อกระทงคำถามทั้งหมด 64 ข้อ

ขั้นที่ 4 แก้ไขข้อกระทงคำถามแล้วจัดแบบสอบถามความคิดเห็นตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ที่ปรึกษา

ขั้นที่ 5 นำแบบสอบถามความคิดเห็นไปทดลองใช้ (tryout) กับผู้บริหารและครูผู้สอนซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

ขั้นที่ 6 นำแบบสอบถามความคิดเห็นที่รับกลับคืนมา ตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยง (reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α – coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1970: 161 อ้างถึงใน สุวิมล ติรภานันท์, 2551: 156) คุณภาพด้านความเที่ยงของรูปแบบวัฒนธรรมองค์กรได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.97 และคุณภาพด้านความเที่ยงของการจัดการความรู้ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.97

ขั้นที่ 7 ปรับปรุงข้อกระทงคำถามในด้านการใช้ภาษา ให้มีความเหมาะสมและถูกต้อง โดยผ่านการแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา และจัดทำแบบสอบถามความคิดเห็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มี 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (checklist)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามวัดระดับรูปแบบวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษา เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามระดับการจัดการความรู้ของสถานศึกษา มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale)

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับของรูปแบบ
วัฒนธรรมองค์กรและการจัดการความรู้ของสถานศึกษา เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (open-ended)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการจัดส่งแบบสอบถาม จำนวน 346 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์กลับ
คืนมา จำนวน 335 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 96.82

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์เกี่ยวกับระดับของรูปแบบวัฒนธรรมองค์กรและการจัดการความรู้ของ
สถานศึกษาใช้การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
2. การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบวัฒนธรรมองค์กรและการจัดการความรู้ของ
สถานศึกษาใช้การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product-moment
correlation coefficient: r_{xy})
3. การวิเคราะห์ของรูปแบบวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ของสถานศึกษา
ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression)
4. การศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในรูปแบบวัฒนธรรมองค์กรและการจัด
การความรู้ของสถานศึกษาใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลรูปแบบวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ดังนี้

ตอนที่ 1 ระดับรูปแบบวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8

รูปแบบวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต 8 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและข้อมูลมีการกระจายตัวน้อย ($\bar{x}=3.90$, S.D.=0.58) และเมื่อ
พิจารณาเป็นรายด้านพบว่าวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยวัฒนธรรม
แบบครอบครัวอยู่ในลำดับสูงสุด ($\bar{x}=3.97$, S.D. = 0.56) รองลงมา ได้แก่ วัฒนธรรมองค์กร
แบบเน้นสายการบังคับบัญชา ($\bar{x}=3.94$, S.D. = 0.66) วัฒนธรรมองค์กรแบบเฉพาะกิจ ($\bar{x}=3.85$,
S.D. = 0.63) และวัฒนธรรมองค์กรแบบเน้นการตลาด ($\bar{x}=3.85$, S.D. = 0.67) ตามลำดับ
ดังปรากฏในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับและลำดับรูปแบบวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 8

(n=335)

รูปแบบวัฒนธรรมองค์กร	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. วัฒนธรรมองค์กรแบบครอบครัว	3.97	0.56	มาก	1
2. วัฒนธรรมองค์กรแบบเฉพาะกิจ	3.85	0.63	มาก	3
3. วัฒนธรรมองค์กรแบบเน้นสายการบังคับบัญชา	3.94	0.66	มาก	2
4. วัฒนธรรมองค์กรแบบเน้นการตลาด	3.85	0.67	มาก	4
รวม	3.90	0.58	มาก	

ตอนที่ 2 ระดับการจัดการความรู้สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 8

การจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 8 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและข้อมูลมีการกระจายตัวน้อย ($\bar{x} = 3.87$, S.D. = 0.60) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าการจัดการความรู้อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยการจัดการความรู้ด้านการเรียนรู้อยู่ในลำดับสูงสุด ($\bar{x} = 3.95$, S.D. = 0.64) รองลงมา ได้แก่ ด้านการบ่งชี้ความรู้ ($\bar{x} = 3.93$, S.D. = 0.66) และด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบอยู่ในลำดับต่ำที่สุด ($\bar{x} = 3.79$, S.D. = 0.77) ดังปรากฏในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ระดับและลำดับการจัดการความรู้ของสถานศึกษา

(n=335)

การจัดการความรู้	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. การบ่งชี้ความรู้	3.93	0.66	มาก	2
2. การสร้างและแสวงหาความรู้	3.88	0.63	มาก	4
3. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ	3.79	0.77	มาก	7
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้	3.81	0.71	มาก	5
5. การเข้าถึงความรู้	3.79	0.75	มาก	6
6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้	3.89	0.67	มาก	3
7. การเรียนรู้	3.95	0.64	มาก	1
รวม	3.87	0.60	มาก	

ตอนที่ 3 รูปแบบวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภายในของรูปแบบวัฒนธรรมองค์กรซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง .702-.793 และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของวัฒนธรรมองค์กรกับการจัดการความรู้ของสถานศึกษา (Y_{tot}) พบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง .653-.821 ดังปรากฏในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรส่งผลต่อการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปร	วัฒนธรรมองค์กรแบบ ครอบจักรวาล (X_1)	วัฒนธรรมองค์กรแบบ เฉพาะกิจ (X_2)	วัฒนธรรมองค์กรแบบเน้น สายการบังคับบัญชา (X_3)	วัฒนธรรมองค์กรแบบเน้น การตลาด (X_4)	การจัดการความรู้ของ สถานศึกษา (Y_{tot})
วัฒนธรรมองค์กรแบบครอบจักรวาล (X_1)	1.00				
วัฒนธรรมองค์กรแบบเฉพาะกิจ (X_2)	.780**	1.00			
วัฒนธรรมองค์กรแบบเน้นสายการบังคับบัญชา (X_3)	.722**	.756**	1.00		
วัฒนธรรมองค์กรแบบเน้นการตลาด (X_4)	.702**	.782**	.793**	1.00	
การจัดการความรู้ของสถานศึกษา (Y_{tot})	.653**	.776**	.793**	.821**	1.00

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน พบว่า รูปแบบวัฒนธรรมองค์กรด้านวัฒนธรรมองค์กรแบบเน้นการตลาด (X_4) วัฒนธรรมองค์กรแบบเน้นสายการบังคับบัญชา (X_3) วัฒนธรรมองค์กรแบบเฉพาะกิจ (X_2) เป็นตัวแปรที่ได้รับเลือกเข้าสมการถดถอยและสามารถอธิบายความผันแปรของการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 (Y_{tot}) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R^2) เท่ากับ 0.748 ซึ่งแสดงว่า ด้านวัฒนธรรมองค์กรแบบเน้นการตลาด วัฒนธรรมองค์กรแบบเน้นสายการบังคับบัญชา และวัฒนธรรมองค์กรแบบเฉพาะกิจส่งผลต่อการจัดการความรู้ของสถานศึกษา และสามารถทำนายการจัดการความรู้ของสถานศึกษาได้ร้อยละ 74.80 โดยสามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ ดังนี้

สมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปของคะแนนดิบคือ

$$\hat{Y}_{tot} = 0.62 + 0.36 (X_4) + 0.26 (X_3) + 0.22 (X_2)$$

สมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปของคะแนนมาตรฐาน คือ

$$\hat{Z}_{tot} = 0.40 (Z_4) + 0.29 (Z_3) + 0.24 (Z_2)$$

ดังปรากฏในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

(n=335)

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
Regression	3	90.41	30.14	326.77**	.00
Residual	331	30.53	.09		
Total	334	120.94			

ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ	b	Beta	SE _b	t	Sig.
ค่าคงที่	.62		.11	5.81**	.00
วัฒนธรรมองค์กรแบบเน้นการตลาด (X ₄)	.36	.40	.05	7.83**	.00
วัฒนธรรมองค์กรแบบเน้นสายการบังคับบัญชา (X ₃)	.26	.29	.04	6.06**	.00
วัฒนธรรมองค์กรแบบเฉพาะกิจ (X ₂)	.22	.24	.04	5.08**	.00

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

R = 0.865 R² = 0.748 SEE. = 0.303

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะรูปแบบวัฒนธรรมองค์กรและการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8

ผลการวิเคราะห์พบว่าปัญหาและอุปสรรคของรูปแบบวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษา ข้อที่เป็นอุปสรรคมากที่สุด คือ บุคลากรไม่ให้ความสำคัญในการปฏิบัติงานร่วมกัน รองลงมาคือ 1) บุคลากรไม่มีความผูกพันกับสถานศึกษา 2) บุคลากรขาดความเคารพในสิทธิและหน้าที่ซึ่งกันและกัน 3) บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง 4) บุคลากรขัดแย้งและไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และ 5) บุคลากรทำงานไม่เป็นไปตามลำดับขั้นตอนและระเบียบ

ข้อเสนอแนะมากที่สุด คือ สถานศึกษาควรส่งเสริมให้บุคลากรทำหน้าที่ของตนเองตามความถนัดอย่างเต็มความสามารถ รองลงมาตามลำดับ คือ 1) สถานศึกษากำหนดขอบข่ายหน้าที่ของแต่ละงานลงในคู่มือการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน 2) สถานศึกษาควรส่งเสริมให้บุคลากรได้เรียนรู้เพิ่มเติมตามภาระหน้าที่และจัดให้มีทีมงานนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน 3) สถานศึกษาควรจัดทีมนิเทศ กำกับ ติดตาม ให้ความรู้กับบุคลากรในแต่ละด้านและจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานในแต่ละงานอย่างละเอียด 4) ผู้บริหารควรจัดการกับความขัดแย้งอย่างยุติธรรมและคำนึงถึงการพัฒนาของสถานศึกษาร่วมกัน 5) สถานศึกษาควรให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาและมีการสร้างขวัญกำลังใจอยู่เสมอ

ปัญหาและอุปสรรคของการจัดการความรู้ของสถานศึกษาข้อที่เป็นอุปสรรคมากที่สุด คือ ขาดสื่อและแหล่งสืบค้นความรู้ที่หลากหลายและเพียงพอต่อการจัดการความรู้ รองลงมาตามลำดับ คือ 1) มีกิจกรรมอื่น ๆ สอดแทรกเข้ามาทำให้บุคลากรมีภาระงานมาก 2) บุคลากรที่มีประสบการณ์ มักจะขอย้ายกลับภูมิลำเนาเดิมทำให้การจัดการความรู้ในสถานศึกษาไม่ต่อเนื่อง 3) หลังจากที่ได้ บุคลากรได้เข้ารับการอบรมแล้วไม่ได้นำความรู้ที่ได้รับมาขยายผลต่อให้กับบุคลากรในหน่วยงานของตนเอง 4) บุคลากรส่วนใหญ่มีอายุราชการไม่มากขาดประสบการณ์ ขาดทักษะในการทำงานเนื่องจาก บรรจุใหม่ และ 5) สถานศึกษายังไม่ได้ดำเนินการในการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการจัดการความรู้ของสถานศึกษา เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ข้อเสนอแนะมากที่สุดคือ สถานศึกษาควรจัดทีมงานนิเทศ กำกับ ติดตามและอบรมในการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสร้างสื่อให้กับบุคลากร รองลงมา คือ 1) ผู้บริหารควรจัดการการบริหารงาน ให้มีประสิทธิภาพ ลดภาระงานที่ซ้ำซ้อนหรือไม่จำเป็น 2) สถานศึกษาควรสนับสนุนงบประมาณ ในการติดตั้งระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้มีจำนวนเพียงพอกับความต้องการและมีการจัดเก็บสื่อ อย่างเป็นระบบและจัดทำช่องทางในการสืบค้นความรู้ที่หลากหลาย 3) สถานศึกษาควรเปิดโอกาส ให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนกลยุทธ์พัฒนาการจัดการความรู้ของสถานศึกษา 4) สถานศึกษาควรสร้างทีมงานที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละด้านเป็นที่ปรึกษาแก่บุคลากรในสถานศึกษา เปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้ที่มีความเชี่ยวชาญภายนอกสถานศึกษา และ 5) สถานศึกษา ควรส่งเสริมให้บุคลากรสร้างความรู้ที่ได้รับมาจากการอบรม โดยจัดทำเป็นผลงานทางวิชาการและ เผยแพร่ความรู้ให้กับบุคลากรทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

อภิปรายผล

การอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยมีดังนี้

1. รูปแบบวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า วัฒนธรรมองค์กรของ สถานศึกษาด้านวัฒนธรรมองค์กรแบบครอบครัวอยู่ในระดับสูงสุด รองลงมาคือ ด้านวัฒนธรรม องค์กรแบบเน้นสายการบังคับบัญชา ด้านวัฒนธรรมองค์กรแบบเฉพาะกิจ และด้านวัฒนธรรม แบบเน้นการตลาด ตามลำดับ ทั้งนี้เพราะผู้บริหาร และบุคลากรตระหนักถึงความสำคัญของหน้าที่ ความรับผิดชอบ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายการปฏิบัติงานร่วมกันเพื่อเป็นวิถีปฏิบัติที่บุคลากร เห็นคุณค่าร่วมกัน ตระหนักและเข้าใจตรงกัน รวมทั้งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2555: 14) ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้เข้มแข็ง และพัฒนาศักยภาพ องค์กรให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้ จัดทำเอกสารแนวทางการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ได้ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการเสริมสร้าง และพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรให้มีเป้าหมาย รวมทั้ง

สร้างค่านิยมขององค์กรที่บุคลากรในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานคาดหวังที่จะยึดถือปฏิบัติ จนกลายเป็นวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษาในแต่ละแห่ง ซึ่งจะช่วยผลักดันให้การปฏิบัติงานบรรลุผล สอดคล้องกับนพมาศ ประภา (2552: 89-101) ได้ศึกษาเรื่อง วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ระดับวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยรวมสถานศึกษาทุกขนาดมีระดับวัฒนธรรมองค์กรอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ระดับวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษา ทุกขนาดอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. การจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การจัดการความรู้ของสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการเรียนรู้ ด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านการเข้าถึงความรู้ และด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบ ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2547: 4) พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 มาตรา 11 ระบุว่า ส่วนราชการมีหน้าที่พัฒนาความรู้ในส่วนราชการ เพื่อให้มีลักษณะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ อย่างสม่ำเสมอ โดยต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และสามารถประมวลผลความรู้ในด้านต่าง ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติราชการได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเหมาะสมกับสถานการณ์ รวมทั้งต้องส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความสามารถ สร้างวิสัยทัศน์และปรับเปลี่ยนทัศนคติของข้าราชการในสังกัดให้เป็นบุคลากรที่มีประสิทธิภาพและมีการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติราชการของส่วนราชการให้สอดคล้องกับการบริหารราชการให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามพระราชกฤษฎีกา อีกทั้ง สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2548: 8) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาของชาติไว้ 3 มาตรฐาน ในส่วนของมาตรฐานที่ 3 ได้แก่ แนวการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ หรือสังคมแห่งความรู้ การสร้างวิถีการเรียนรู้ และแหล่งการเรียนรู้ให้เข้มแข็ง การเรียนรู้ ความรู้ นวัตกรรม สื่อและเทคโนโลยี ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาสู่สังคมแห่งความรู้ทั้งสิ้น ซึ่งสถานศึกษาทุกแห่งจำเป็นต้องมีกระบวนการ พัฒนาองค์กรของตนโดยใช้วิธีการจัดการความรู้ ดังที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการได้กำหนดไว้ สอดคล้องกับปัญญา มาศวรรณ (2551: 117-119) ได้ศึกษาเรื่อง ระดับการปฏิบัติการจัดการความรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ระดับการปฏิบัติการจัดการความรู้ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีการปฏิบัติการจัดการความรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน มีระดับการปฏิบัติงานจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านการจัดเก็บข้อมูลและการสืบค้นความรู้ ด้านการสร้างความรู้ และด้านการถ่ายทอดความรู้และการใช้ประโยชน์ ตามลำดับ

3. รูปแบบวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 เรียงลำดับตามอิทธิพลจากมากไปหาน้อย ซึ่งได้แก่ ด้านวัฒนธรรมองค์กรแบบเน้นการตลาด ด้านวัฒนธรรมองค์กรแบบเน้นสายการบังคับบัญชา และด้านวัฒนธรรมองค์กรแบบเฉพาะกิจเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยจะสามารถทำนายการดำเนินงานของสถานศึกษาได้ร้อยละ 74.80 ซึ่งสอดคล้องกับกัญญาณัฐ บุญพวง (2551: 98-99) ได้ศึกษาเรื่อง วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ การเรียนรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การค้นหาความรู้ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ และการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ วัฒนธรรมองค์กรโดยภาพรวมส่งผลต่อการจัดการความรู้ของสถานศึกษา เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความหลากหลายของบุคลากรและความมุ่งประสงค์ของสถานศึกษา ส่งผลต่อการจัดการความรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2 ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยอภิปรายผลวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ จำแนกเป็นรายด้านเรียงตามลำดับอิทธิพลได้ดังนี้

3.1 ด้านวัฒนธรรมองค์กรแบบเน้นการตลาด ส่งผลต่อการจัดการความรู้ของสถานศึกษามากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษาให้ความสำคัญกับความสำเร็จของสถานศึกษาตามเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจและใช้หลักเหตุและผลในการบริหารงานอย่างเหมาะสม มีการประเมินผลโดยการเปรียบเทียบผลงานของบุคลากรอย่างยุติธรรม ด้วยเหตุนี้บุคลากรรู้สึกว่าการที่ท้าทายความสามารถในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้มีการแข่งขันกันสร้างผลงานเพื่อเป็นการวัดความสำเร็จในการปฏิบัติงานสูง บุคลากรจึงต้องพัฒนาในด้านทักษะ ความรู้ ความสามารถ เพื่อการแข่งขันในองค์กรของตนสอดคล้องกับจิราภรณ์ พงษ์ศรีทัศน์ (2553: 264) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กรและการจัดการความรู้ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ผลการวิจัยพบว่าด้านวัฒนธรรมองค์กรแบบเน้นการตลาด มีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลทุกด้าน โดยผ่านการระบุนความรู้ให้เป็นระบบ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการประยุกต์ใช้ความรู้ ทั้งนี้เนื่องจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ต้องดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ซึ่งมีการกำหนดเป้าหมายในแต่ละองค์ประกอบหรือแต่ละตัวบ่งชี้ที่แน่นอนและต้องดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งรูปแบบวัฒนธรรมองค์กรแบบเน้นการตลาดนั้นให้ความสำคัญกับเป้าหมายขององค์กรเช่นกัน

3.2 ด้านวัฒนธรรมองค์กรแบบเน้นสายการบังคับบัญชา ส่งผลต่อการจัดการความรู้ของสถานศึกษาในอันดับรองลงมา ทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษามีโครงสร้างสายการบังคับบัญชาที่แสดงอำนาจ หน้าที่ของแต่ละสายงานอย่างชัดเจน ผู้บริหารสนับสนุนให้การดำเนินการของ

สถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีการตรวจสอบการปฏิบัติงานที่รัดกุม บุคลากรมีความมั่นคงในหน้าที่การงานโดยได้รับสวัสดิการด้านต่าง ๆ อย่างเพียงพอต่อการดำรงชีวิต ด้วยเหตุนี้ทำให้นักศึกษายึดถือการปฏิบัติงานตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด ทุ่มเท แรงกาย แรงใจ ในการปฏิบัติงานของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ มีการตรวจสอบการปฏิบัติงานของตนเองอยู่เสมอ เพื่อป้องกันความผิดพลาด สอดคล้องกับจิราภรณ์ พงษ์ศรีทัศน์ (2553: 263) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กรและการจัดการความรู้ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ผลการวิจัยพบว่า ด้านวัฒนธรรมองค์กรแบบเน้นสายบังคับบัญชา มีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในทุกด้าน โดยผ่านการระบุนความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การแลกเปลี่ยนความรู้ และการประยุกต์ใช้ความรู้ ทั้งนี้เนื่องจากการทำงานภายในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลนั้น คนบดี้จะเป็นผู้ควบคุมดูแลประสานงานให้อาจารย์ในคณะของตน ปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับนโยบายของมหาวิทยาลัย ซึ่งในการเป็นมหาวิทยาลัยนั้น มีเป้าหมายหลักอยู่ที่ความรู้

3.3 ด้านวัฒนธรรมองค์กรแบบเฉพาะกิจส่งผลต่อการจัดการความรู้ของสถานศึกษาเป็นลำดับสุดท้าย จากการศึกษาประเภทของวัฒนธรรมองค์กรแบบเฉพาะกิจ ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้นิยามคำจำกัดความไว้แตกต่างกัน เช่น วัฒนธรรมองค์กรแบบเฉพาะกิจ วัฒนธรรมองค์กรแบบเน้นการพัฒนา ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ใช้คำว่า “วัฒนธรรมองค์กรแบบเฉพาะกิจ” ทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษามุ่งเน้นและส่งเสริมให้องค์กรประสบความสำเร็จตามเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจ มีการปรับเปลี่ยนตำแหน่ง หน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรเพื่อให้การดำเนินการประสบความสำเร็จและผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรสนับสนุนแนวความคิดที่ทำทนายและสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ อยู่เสมอ ด้วยเหตุนี้บุคลากรจึงมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานเพื่อความเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพและพัฒนาตนเองให้มีการนำความรู้ใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในการปฏิบัติงานมีการแข่งขันสูงทั้งภายนอกและภายในเพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าของสถานศึกษาสอดคล้องกับจิราภรณ์ พงษ์ศรีทัศน์ (2553: 263) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กรและการจัดการความรู้ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ผลการวิจัยพบว่า ด้านวัฒนธรรมองค์กรแบบเน้นการพัฒนา มีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในทุกด้าน โดยผ่านการระบุนความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การแลกเปลี่ยนความรู้ และการประยุกต์ใช้ความรู้ เนื่องจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ต้องดำเนินการจัดการความรู้ ตามเป้าหมายการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

3.4 สำหรับการวิจัยครั้งนี้พบว่า วัฒนธรรมองค์กรแบบครอบครัวไม่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ทั้งนี้เนื่องจากปัญหาวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษายังไม่ให้ความสำคัญต่อการยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน จึงทำให้ขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน แสดงถึงการไม่เป็นกัลยาณมิตร อีกทั้งวัฒนธรรมองค์กรแบบครอบครัว มีรูปแบบที่ไม่ส่งเสริมการแข่งขันระหว่างบุคลากรในองค์กร ขาดการส่งเสริม

ความคิดสร้างสรรค์ในบุคลากร และการที่ไม่ยึดถือกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด ขาดความเกรงใจซึ่งกันและกัน การสั่งการไม่มีอำนาจเพียงพอ เนื่องจากความเป็นกันเองระหว่างผู้บริหารกับครูสอดคล้องกับผลงานวิจัยของจิราภรณ์ พงษ์ศรีทัศน์ (2553: 263) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กรและการจัดการความรู้ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมองค์กรแบบครอบครัว ไม่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในทุกด้าน โดยผ่านกระบวนการจัดการความรู้

4. ปัญหาและอุปสรรคของรูปแบบวัฒนธรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 พบว่า ปัญหาและอุปสรรคเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ บุคลากรไม่ให้ความสำคัญในการปฏิบัติงานร่วมกัน รองลงมาคือ 1) บุคลากรไม่มีความผูกพันกับสถานศึกษา 2) บุคลากรขาดความเคารพในสิทธิและหน้าที่ซึ่งกันและกัน 3) บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง 4) บุคลากรขัดแย้งและไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน 5) บุคลากรทำงานไม่เป็นไปตามลำดับขั้นตอนและระเบียบ สอดคล้องกับจิราภรณ์ ทองไทย (2552: 103-104) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยด้านวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษา กรณีศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ในการดำเนินงานด้านการจัดการความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครมีปัญหาอุปสรรคด้านวัฒนธรรมเกิดขึ้นทั้ง 6 ด้าน โดยเรียงตามลำดับปัญหาอุปสรรคที่มีผู้ตอบมากที่สุดได้แก่ 1) ปัญหาอุปสรรคด้านการมีส่วนร่วมนั้นเป็นปัญหาอุปสรรคที่พบมากที่สุด คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 67.44 2) ปัญหาอุปสรรคด้านการเรียนรู้เป็นปัญหาอุปสรรคที่พบในลำดับรองลงมา คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 31.78 3) ปัญหาอุปสรรคด้านการเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรม คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 27.90 4) ปัญหาอุปสรรคด้านความร่วมมือและเครือข่ายความรู้ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 26.35 5) ปัญหาอุปสรรคด้านการวางแผน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 13.95 และ 6) ปัญหาอุปสรรคด้านการกระตุ้นและการให้รางวัลเป็นปัญหาอุปสรรคที่เป็นลำดับสุดท้ายคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 6.97

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาวัฒนธรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ คือ สถานศึกษาควรส่งเสริมให้บุคลากรทำหน้าที่ของตนเองตามความถนัดอย่างเต็มความสามารถ รองลงมา คือ 1) สถานศึกษากำหนดขอบข่าย หน้าที่ของแต่ละงานลงในคู่มือการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน 2) สถานศึกษาควรส่งเสริมให้บุคลากรได้เรียนรู้เพิ่มเติมตามภาระหน้าที่และจัดให้มีทีมงานนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน 3) สถานศึกษาจัดทีมนิเทศ กำกับ ติดตาม ให้ความรู้กับบุคลากรในแต่ละด้านและจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานในแต่ละงานอย่างละเอียด 4) ผู้บริหารจัดการกับความขัดแย้งอย่างยุติธรรมและคำนึงถึงการพัฒนาของสถานศึกษาร่วมกัน 5) สถานศึกษาควรให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาและมีการให้ขวัญกำลังใจซึ่งกันและกันอยู่เสมอ สอดคล้องกับจิราภรณ์ พงษ์ศรีทัศน์ (2553: 270) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กรและการจัดการความรู้ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ผลการวิจัยพบว่า

วัฒนธรรมองค์กรแบบเน้นสายการบังคับบัญชาที่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลโดยรวม วัฒนธรรมองค์กรแบบเน้นสายการบังคับบัญชาที่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลด้านการสอน วัฒนธรรมองค์กรแบบครอบครัวที่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลด้านการวิจัย และวัฒนธรรมองค์กรแบบเน้นสายการบังคับบัญชาที่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลด้านการบริการวิชาการ ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายปรับโครงสร้างการทำงานให้มีการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละหน่วยงาน เพื่อให้บรรลุประสิทธิผลในทุก ๆ ด้าน เช่น ประสิทธิผลโดยรวมนั้นผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับการทำงานตามสายการบังคับบัญชา การสั่งการหรือการรายงานในมหาวิทยาลัยต้องยึดตามลำดับชั้นสายการบังคับบัญชา และมีการกำหนดระเบียบข้อบังคับไว้อย่างชัดเจน

5. ปัญหาและอุปสรรคการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 8 โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ขาดสื่อและแหล่งสืบค้นความรู้ที่หลากหลาย และเพียงพอต่อการจัดการความรู้ รองลงมาคือ 1) มีกิจกรรมอื่น ๆ สอดแทรกเข้ามาทำให้บุคลากรมีภาระงานมาก 2) บุคลากรที่มีประสบการณ์มักจะขอย้ายกลับภูมิลำเนาเดิมทำให้การจัดการความรู้ในสถานศึกษาไม่ต่อเนื่อง 3) หลังจากที่บุคลากรได้เข้ารับการอบรมแล้วไม่ได้นำความรู้ที่ได้รับมาขยายผลต่อให้กับบุคลากรในหน่วยงานของตนเอง 4) บุคลากรส่วนใหญ่มีอายุราชการไม่มาก จึงขาดประสบการณ์ และทักษะในการทำงาน 5) สถานศึกษายังไม่ได้ดำเนินการจัดการความรู้ให้เป็นระบบสอดคล้องกับชลธิชา โตลาภ (2552: 66) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพการณ์ดำเนินงาน ปัญหา และแนวทางแก้ไขในการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดเทศบาลในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ปัญหาในการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดเทศบาลในจังหวัดสุพรรณบุรี ในภาพรวม พบปัญหาในการจัดการความรู้ในสถานศึกษาเพียง 3 ด้าน คือ 1) ด้านกระบวนการจัดการความรู้ 2) ด้านวัฒนธรรมการจัดการความรู้ 3) ด้านเทคโนโลยีการจัดการความรู้ และอีก 2 ด้าน ที่ยังไม่เป็นปัญหาสำหรับสถานศึกษา คือ ด้านภาวะผู้นำในการจัดการความรู้ และด้านมาตรการการจัดการความรู้

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 8 โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ สถานศึกษาควรจัดทีมงาน นิเทศ กำกับ ติดตามและอบอรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสร้างสื่อให้กับบุคลากร รองลงมา คือ 1) ผู้บริหารควรจัดการการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ ลดภาระงานที่ซ้ำซ้อนหรือไม่จำเป็น 2) สถานศึกษาควรสนับสนุนงบประมาณในการติดตั้งระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ให้มีจำนวนเพียงพอกับความต้องการและมีการจัดเก็บสื่ออย่างเป็นระบบและควรจัดทำช่องทางในการสืบค้นความรู้ที่หลากหลาย 3) สถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนกลยุทธ์พัฒนาการจัดการความรู้ของสถานศึกษา 4) สถานศึกษาควรสร้างทีมงานที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละด้านเป็นที่ปรึกษาแก่บุคลากรในสถานศึกษาเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้ที่มีความเชี่ยวชาญภายนอกสถานศึกษา 5) สถานศึกษาควรส่งเสริมให้บุคลากรสร้างความรู้ที่ได้รับมาจากการอบรม โดยจัดทำเป็นผลงานทางวิชาการและเผยแพร่ความรู้ให้กับ

บุคลากรในและนอกสถานศึกษาสอดคล้องกับชลธิชา ไตลาก (2552: 66) ได้เสนอแนวทางแก้ไข ปัญหาไว้ว่าปัญหาส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นเกิดจากการที่ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษายังขาด ความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการนำการจัดการความรู้เข้ามาใช้ในสถานศึกษาแนวทางในการแก้ไข ที่สำคัญที่สุดคือการให้ความรู้แก่ผู้ที่ปฏิบัติให้มีความเข้าใจการจัดการความรู้และควรที่จะสร้าง ความตระหนักให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของการจัดการความรู้ ส่วนการขาดความรู้ในเรื่อง การใช้เทคโนโลยีมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาคือ การให้ผู้ปฏิบัติได้รับความรู้จากการที่ ลงมือปฏิบัติจริงไม่ใช่การได้รับความรู้จากการเข้ารับการอบรมเพียง อย่างเดียว ทั้งนี้การจัดการ ความรู้ยังต้องอาศัยการทำงานเป็นทีมอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1.1 ครูและบุคลากรทางการศึกษาควรให้ความสนใจวัฒนธรรมองค์การที่เน้น การแข่งขันแบบร่วมมือและกระตุ้นให้เกิดการแข่งขันและสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ตระหนักถึง ความสำคัญและความสำเร็จของสถานศึกษาตามเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจ

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนการจัดให้มีระบบ เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการจัดเก็บข้อมูลและการนำความรู้มาใช้ ให้เกิดประโยชน์

1.3 สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรนำผลการปฏิบัติงานมาปรับปรุงและวางแผน ในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

1.4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมและ อบรมผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาในการจัดเก็บความรู้ที่หลากหลายรูปแบบให้เป็นระบบ รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการจัดการความรู้

1.5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดให้มี การอบรมผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา เรื่องการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล การปฏิบัติงานและส่งเสริมให้สถานศึกษามีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานอย่างละเอียด

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาองค์ประกอบของวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา

2.2 ควรศึกษาแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการจัดการความรู้ของสถานศึกษา

2.3 ควรศึกษารูปแบบวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ สถานศึกษา

2.4 ควรศึกษาวิเคราะห์รูปแบบวัฒนธรรมองค์การที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงานใน สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาของไทย โดยใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ

สรุป

ผลการวิจัยสรุปได้ว่ารูปแบบวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษา อยู่ระดับมากทั้งในภาพรวมและรายด้าน การจัดการความรู้ของสถานศึกษาอยู่ระดับมากทั้งในภาพรวมและรายด้าน รูปแบบวัฒนธรรมองค์กรส่งผลต่อการจัดการความรู้ของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านวัฒนธรรมแบบเน้นการตลาด ด้านวัฒนธรรมแบบเน้นสายการบังคับบัญชาและวัฒนธรรมแบบเฉพาะกิจ โดยร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 74.80 ปัญหาและอุปสรรคของวัฒนธรรมองค์กรและการจัดการความรู้ของสถานศึกษา ได้แก่ บุคลากรไม่ให้ความสำคัญในการปฏิบัติงานร่วมกัน ดังนั้น สถานศึกษาควรส่งเสริมให้บุคลากรทำหน้าที่ของตนเองตามความถนัดอย่างเต็มความสามารถ ส่วนการขาดสื่อและแหล่งสืบค้นความรู้ที่หลากหลายและเพียงพอต่อการจัดการความรู้ นั้น สถานศึกษาควรจัดให้มีทีมงานนิเทศ กำกับ ติดตามและอบรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสร้างสื่อให้กับบุคลากร

เอกสารอ้างอิง

- กัญญาณัฐ บุญพวง. (2551). **วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ของสถานศึกษา** สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จิตราภรณ์ ทองไทย. (2552). **ปัจจัยด้านวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษา: กรณีศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการบริหาร คณะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- จิราภรณ์ พงษ์ศรีทัศน์. (2553). **ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กรและการจัดการความรู้ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล**. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชลธิชา ไตลาภ. (2552). **การศึกษาสภาพการดำเนินงาน ปัญหา และแนวทางแก้ไขในการจัดการความรู้ของสถานศึกษาสังกัดเทศบาลในจังหวัดสุพรรณบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- นพมาศ ประภา. (2552). **วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา** สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1. รายงานการศึกษาอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- ปัญญา มาศวรรณ. (2551). **ระดับการปฏิบัติการจัดการความรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. (2552). **องค์การและการบริหารจัดการ**. นนทบุรี: ปิยะอนด์ บุ๊คส์.
- สร้อยพันธ์ ธีรศรีโชติ. (2554). **ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการจัดการความรู้ วัฒนธรรมองค์การและความผูกพันต่อองค์กร: กรณีศึกษาบริษัทสำรวจและผลิตปิโตรเลียมแห่งหนึ่ง กลุ่มศึกษาจังหวัดกรุงเทพมหานคร**. งานวิจัยส่วนบุคคลปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2555). **แนวทางการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กร**. <<http://skm.sskedarea.net/plan/obce.PDF>> (16 ธันวาคม)
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2547). **คู่มือคำอธิบายและแนวทางปฏิบัติตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2548). **มาตรฐานการศึกษาของชาติ**. กรุงเทพฯ: สหภาพบล็อกและการพิมพ์.
- _____. (2553). **รายงานสภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ: ฉบับสรุป**. กรุงเทพฯ: อีเลฟเว่น สตาร์ อินเตอร์เทรด.
- สุวิมล ติรกานนท์. (2551). **ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ** (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Cameron, K. S. & Quinn, R. E. (1999). **Diagnosing and changing organizational culture: Based on the competing values framework**. Reading, Ma: Addison-Wesley.

**พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการจัดบริการแนะแนวของโรงเรียน
เฉพาะความพิการ ประเภทความบกพร่องทางการได้ยิน กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 1
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**

**ADMINISTRATIVE BEHAVIORS OF ADMINISTRATORS AFFECTING GUIDANCE
SERVICES OF SPECIAL EDUCATION SCHOOLS FOR HEARING IMPAIRMENT
IN EDUCATIONAL INSTITUTION GROUP 1 UNDER THE JURISDICTION OF
THE OFFICE OF BASIC EDUCATION COMMISSION**

**วัลลี จันทรแจ้ / WANLEE CHANCHAENG¹
โยธิน ศรีโสภา / YOTHIN SRISOPHA²**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหาร 2) ระดับการจัด บริการแนะแนว และ 3) พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการจัดบริการแนะแนว กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร หัวหน้างานแนะแนว ครูแนะแนว และครูประจำชั้นในโรงเรียนเฉพาะความพิการ ประเภทความบกพร่องทางการได้ยิน กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 145 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามที่สร้างขึ้นโดยผู้วิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า

1. พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารอยู่ระดับมากทั้งในภาพรวมและรายด้าน
2. การจัดบริการแนะแนวอยู่ระดับมากทั้งในภาพรวมและรายด้าน
3. พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารส่งผลต่อการจัดบริการแนะแนว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ 1) การติดต่อสื่อสาร และ 2) การตัดสินใจ โดยร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 54

คำสำคัญ: พฤติกรรมการบริหาร การจัดบริการแนะแนว โรงเรียนเฉพาะความพิการประเภทความบกพร่องทางการได้ยิน

¹นักศึกษาลัทธิศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ABSTRACT

This research aimed to study: 1) the level of administrative behaviors of administrators; 2) the level of guidance services; and 3) the administrative behavior affecting guidance services. The research sample, derived by proportional stratified random sampling, consisted of administrators, heads of guidance sections, guidance teachers and classroom teachers of special education schools for hearing impairment in Educational Institution Group 1 under the jurisdiction of the Office of Basic Education Commission, totaling 145 respondents. The research instrument was a questionnaire constructed by the researcher. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis.

The findings of this research were as follows:

1. Overall and in specific aspects, the administrative behavior of administrators was at the high level.
2. Overall and in specific aspects, the guidance service was at the high level.
3. The administrative behaviors of administrators affected the guidance services with the statistical significance at .05 level in 2 aspects, 1) communication and 2) decision making, accounting for 54 % of variance explained.

Keywords: administrative behavior, guidance service, special education school for hearing impaired students

บทนำ

กิจกรรมแนะแนวเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนให้รู้จัก เข้าใจ รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น สามารถตัดสินใจ แก้ปัญหา เลือก และวางแผนชีวิต การเรียน อาชีพ และสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังช่วยให้ผู้บริหาร ครู รู้จักและเข้าใจนักเรียนเพื่อการส่งเสริม ดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตลอดจนให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมพัฒนานักเรียนด้วย ดังนั้น การแนะแนวจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคนโดยองค์รวม ทั้งในด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม และจิตใจให้เป็นบุคคลที่สามารถบูรณาการความคิด ค่านิยม ประเพณี วัฒนธรรม และเทคโนโลยี เข้าสู่วิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสม ซึ่งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดให้ทุกโรงเรียนต้องจัดบริการและกิจกรรมแนะแนวให้นักเรียนทุกคน การจัดบริการ

แนะแนวในโรงเรียนทุกโรงเรียนสามารถจัดบริการแนะแนวอย่างเป็นระบบ โดยมีบริการครบห้าบริการ ได้แก่ บริการการศึกษาและรวบรวมข้อมูล บริการสนเทศ บริการให้คำปรึกษา บริการจัดวางตัวบุคคล และบริการติดตามและประเมินผล และครอบคลุมขอบข่ายงานแนะแนวทั้งสามด้าน คือ ด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554: 1-3) โรงเรียนเฉพาะความพิการประเภทความบกพร่องทางการได้ยินก็เช่นกันต้องจัดบริการและกิจกรรมแนะแนวให้กับนักเรียนให้สอดคล้องเหมาะสมตามความต้องการจำเป็นของนักเรียน โดยพื้นฐานชีวิตนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมีความแตกต่างกัน มาจากต่างพื้นที่ต่างวัฒนธรรม ต่างภาษา ทำให้มีพฤติกรรมที่หลากหลายทั้งด้านบวกและด้านลบ ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมายเมื่อมาอยู่รวมกันในโรงเรียนประจำ งานแนะแนวในโรงเรียนจึงมีความสำคัญและจำเป็นต่อนักเรียนอย่างยิ่ง เพราะจะเป็นการช่วยเหลือนักเรียนในการปรับตัวอยู่ร่วมกันกับเพื่อนในโรงเรียนได้อย่างเหมาะสม สามารถพัฒนาตนเองได้ตามธรรมชาติ และเติมตามศักยภาพ มีทักษะชีวิต สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข อันเป็นการป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นทำให้นักเรียนสามารถเผชิญกับปัญหาทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้อย่างเข้มแข็ง

แต่ในปัจจุบันการจัดบริการแนะแนวที่จัดขึ้นในโรงเรียนยังพบปัญหาต่าง ๆ หลายประการ ดังที่จตุพร เถาว์หิรัญ (2548: 116-117) ได้ศึกษา พบว่า สภาพการบริหารงานแนะแนว โดยใช้วงจรเดมมิง (PDCA) ของสถานศึกษาในห้าด้าน คือ ด้านบริการรวบรวมข้อมูลนักเรียน ด้านบริการสนเทศ ด้านบริการให้คำปรึกษา ด้านบริการจัดวางตัวบุคคล และด้านบริการติดตามผล พบว่าทุกรายด้านอยู่ในระดับมาก ผลการศึกษาของอุไรภรณ์ บุตดี (2550: 78) ในอีกสองปีต่อมาก็สอดคล้องกัน คือ ปัญหาการจัดบริการงานแนะแนวในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านบริการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนเป็นรายบุคคลอยู่ในระดับปานกลาง โรงเรียนเฉพาะความพิการประเภทความบกพร่องทางการได้ยินก็เช่นกันยังขาดแคลนบุคลากรทางการแนะแนวที่มีความรู้ความสามารถโดยตรงด้านการแนะแนวขาดสื่อและเครื่องมือทางการแนะแนวที่มีคุณภาพ หลากหลายและทันต่อเหตุการณ์ ตลอดจนหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำแผนพัฒนาการแนะแนวไปสู่การปฏิบัติในทุกระดับ ยังขาดความเอาใจใส่ที่จะให้การสนับสนุนและติดตามผลอย่างจริงจัง

อนึ่งการพัฒนาคุณภาพการจัดบริการแนะแนวจะประสบผลสำเร็จได้นั้น ต้องอาศัยความร่วมมือและการประสานสัมพันธ์ของผู้บริหารกับครูผู้สอน โดยผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทในการเป็นผู้นำ เพื่อให้ผู้ได้บังคับบัญชาให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานให้บรรลุผลด้วยความตั้งใจและเต็มใจ คุณภาพของการจัดบริการแนะแนวจึงขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารที่ดีควรแสดงพฤติกรรมการบริหารเพื่อกระตุ้นให้ผู้ได้บังคับบัญชาปฏิบัติงานให้เกิดผลดีอย่างมีประสิทธิภาพ พฤติกรรมของผู้บริหารจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะทำ

การบริหารหน่วยงาน หรือสถาบันดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล กล่าวคือ การกำหนดความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของหน่วยงานย่อมขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารในหน่วยงานนั้น ๆ และการบริหารที่ดีย่อมสามารถอธิบายถึงพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารด้วย พฤติกรรมของผู้บริหารจะเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการทำงาน และความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงานด้วย ซึ่งผลงานวิจัยของรุ่งชีวา สุขศรี (2556: 245-246) ในปีที่ออกมาก็สอดคล้องกัน คือ องค์ประกอบด้านพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารมีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลของโรงเรียนเรียนร่วมระดับมัธยมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ การสร้างแรงจูงใจ การติดต่อสื่อสาร การมีปฏิสัมพันธ์และการมีอิทธิพลต่อกัน การตัดสินใจ การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน และการพัฒนาบุคลากร สอดคล้องกับซูลีกร แก้วระยับ (2548: 123-124) ได้ศึกษาพบว่า พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารส่งผลต่อการปฏิบัติงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ด้านสภาพการมีปฏิสัมพันธ์และอิทธิพลที่มีต่อกัน ด้านสภาพการกำหนดเป้าหมายหรือสั่งการ ด้านลักษณะการควบคุมการปฏิบัติงาน และด้านลักษณะการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานและการฝึกอบรม ซึ่งการจัดบริการแนะแนวจะประสบผลสำเร็จลุล่วงไปได้ดีเพียงใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารโรงเรียนถือว่าเป็นกุญแจสำคัญในการจัดการศึกษา ถ้าเป็นผู้ที่มีความสามารถ มีเทคนิค ปรัชญา และมีหลักเกณฑ์ในการทำงานที่ดี โรงเรียนนั้นก็จะมีความสำเร็จก้าวหน้า แต่ถ้าผู้บริหารขาดคุณสมบัติดังกล่าว ไม่เอาใจใส่ในหน้าที่ของตน โรงเรียนนั้นก็คงจะมีความเจริญได้ยาก (ลักขณา สรวิวัฒน์, 2543: 365) ดังนั้น ผู้บริหารควรมีส่วนเกี่ยวข้องกับงานแนะแนว ดังที่สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554: 5) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานแนะแนวไว้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนในฐานะผู้บริหารซึ่งเป็นผู้หน้าที่จะตัดสินใจและสั่งการเพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานแนะแนว ผู้บริหารจึงมีความสำคัญสูงสุดต่อความสำเร็จของงาน ผู้บริหารจึงควรมีบทบาทความรับผิดชอบดังต่อไปนี้ เป็นผู้ริเริ่มหรือสนับสนุนส่งเสริมให้มีการจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นผู้อำนวยความสะดวก และกระตุ้น จูงใจให้ทุกฝ่ายร่วมมือกัน มีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เป็นผู้ตรวจสอบ ดูแล นิเทศ ติดตามและประเมินผล วิเคราะห์ปัญหาและแก้ไข และเป็นผู้นำทางการแนะแนวอย่างมีระบบและมาตรฐาน

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะที่ปฏิบัติงานเป็นครูผู้สอนในโรงเรียนเฉพาะความพิการ ประภาพทความบกพร่องทางการได้ยิน จึงสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการจัดบริการแนะแนวของโรงเรียนเฉพาะความพิการ ประภาพทความบกพร่องทางการได้ยิน กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อจะได้นำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลให้หน่วยงานระดับต่าง ๆ ของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ และโรงเรียนในสังกัดนำไปส่งเสริม แก้ไข ปรับปรุงและพัฒนาผู้บริหารโรงเรียน

ให้มีพฤติกรรมการบริหารงานให้ประสิทธิภาพ สามารถบริหารและนำพาให้ครูปฏิบัติงานแนะแนวอย่างมีคุณภาพ อันจะส่งผลถึงคุณภาพที่พึงประสงค์ทางด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์และสุขภาพที่ดีของนักเรียนในที่สุด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนเฉพาะความพิการ ประเภทความบกพร่องทางการได้ยิน กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อศึกษาระดับการจัดบริการแนะแนวของโรงเรียนเฉพาะความพิการ ประเภทความบกพร่องทางการได้ยิน กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการจัดบริการแนะแนวของโรงเรียนเฉพาะความพิการ ประเภทความบกพร่องทางการได้ยิน กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สมมติฐานการวิจัย

พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารส่งผลต่อการจัดบริการแนะแนวของโรงเรียนเฉพาะความพิการ ประเภทความบกพร่องทางการได้ยิน กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการจัดบริการแนะแนวของโรงเรียนเฉพาะความพิการ ประเภทความบกพร่องทางการได้ยิน กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้ผลงานวิจัยของรุ่งชีวา สุขศรี (2556: 245-246) ที่ได้ค้นพบพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญหกองค์ประกอบ ได้แก่ 1) การสร้างแรงจูงใจ 2) การติดต่อ สื่อสาร 3) การมีปฏิสัมพันธ์และการมีอิทธิพลต่อกัน 4) การตัดสินใจ 5) การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน และ 6) การพัฒนาบุคลากร ส่วนการจัดบริการแนะแนวใช้การจัดบริการแนะแนวของโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐมตามคู่มือแนะแนวโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม (2552: 3-4) ประกอบด้วยห้าด้าน คือ 1) การบริการการศึกษาและรวบรวมข้อมูล 2) การบริการสนเทศ 3) การบริการให้คำปรึกษา 4) การบริการจัดวางตัวบุคคล และ 5) การบริการติดตามและประเมินผล ดังแสดงในภาพที่ 1

ตัวแปรต้น

พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหาร
1. การสร้างแรงจูงใจ
2. การติดต่อสื่อสาร
3. การมีปฏิสัมพันธ์และการมีอิทธิพลต่อกัน
4. การตัดสินใจ
5. การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน
6. การพัฒนาบุคลากร

ตัวแปรตาม

การจัดบริการแนะแนว
1. การบริการการศึกษาและรวบรวมข้อมูล
2. การบริการสนเทศ
3. การบริการให้คำปรึกษา
4. การบริการจัดวางตัวบุคคล
5. การบริการติดตามและประเมินผล

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

คำจำกัดความเชิงปฏิบัติการ

1. พฤติกรรมการบริหาร หมายถึง ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูของโรงเรียนเฉพาะความพิการประเภทความบกพร่องทางการได้ยิน กลุ่มสถานศึกษากลุ่ม 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับการกระทำหรือการแสดงออก รวมถึงท่าทีที่ผู้บริหารปฏิบัติและสามารถสังเกตได้ของผู้บริหารโรงเรียนเฉพาะความพิการประเภทความบกพร่องทางการได้ยิน กลุ่มสถานศึกษากลุ่ม 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งประกอบด้วย หกองค์ประกอบ ได้แก่ 1) การสร้างแรงจูงใจ 2) การติดต่อสื่อสาร 3) การมีปฏิสัมพันธ์และการมีอิทธิพลต่อกัน 4) การตัดสินใจ 5) การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน และ 6) การพัฒนาบุคลากร

2. การจัดบริการแนะแนว หมายถึง ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูของโรงเรียนเฉพาะความพิการประเภทความบกพร่องทางการได้ยิน กลุ่มสถานศึกษากลุ่ม 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานแนะแนวห้าด้าน ได้แก่ 1) บริการการศึกษาและรวบรวมข้อมูล 2) บริการสนเทศ 3) บริการให้คำปรึกษา 4) บริการจัดวางตัวบุคคล และ 5) บริการติดตามและประเมินผล

วิธีดำเนินการ

การวิจัย เรื่อง พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการจัดบริการแนะแนวของโรงเรียนเฉพาะความพิการ ประเภทความบกพร่องทางการได้ยิน กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) โดยใช้ผู้บริหารและครูเป็นหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis)

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร หัวหน้างานแนะแนว ครูแนะแนว และครูประจำชั้นที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับงานแนะแนวในโรงเรียนเฉพาะความพิการประเภทความบกพร่องทางการได้ยิน กลุ่มสถานศึกษา 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 219 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารที่อยู่ในกลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 1 จำนวน 16 คน โดยใช้ทั้งประชากร ส่วนหัวหน้างานแนะแนว ครูแนะแนว และครูประจำชั้นที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับงานแนะแนวได้มาโดยการเปิดตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 อ้างถึงใน ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2552: 48-49) ในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง หัวหน้างานแนะแนว ครูแนะแนว และครูประจำชั้นที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับงานแนะแนว ใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (proportional stratified random sampling) โดยกระจายจำนวนตามโรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่างซึ่งจำแนกเป็นหัวหน้างานแนะแนว ครูแนะแนว และครูประจำชั้นที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับงานแนะแนว จำนวน 136 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยผู้ให้ข้อมูลต้องเป็นหัวหน้างานแนะแนว ครูแนะแนว และครูประจำชั้นที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับงานแนะแนวตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 รวมให้ข้อมูลทั้งหมด 152 คน

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับ ดังนี้
ขั้นที่ 1 ศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพฤติกรรม การบริหาร และการจัดบริการแนะแนว เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างเนื้อหาตามนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการตัวแปรที่ศึกษา และกำหนดดัชนี

ขั้นที่ 2 สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นตามนิยามตัวแปรให้ครอบคลุมตัวแปรที่ศึกษาภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

ขั้นที่ 3 นำแบบสอบถามความคิดเห็นที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบแก้ไข

ขั้นที่ 4 นำส่งผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและตรวจสอบค่าของความจริงด้านเนื้อหา (content validity) โดยหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยเลือกเฉพาะข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.67-1.00 ได้ข้อทรงคำถามทั้งหมด 90 ข้อ

ขั้นที่ 5 แก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามความคิดเห็นตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสามท่านก่อนนำไปทดลองใช้

ขั้นที่ 6 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (tryout) กับผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเที่ยง (reliability)

ขั้นที่ 7 นำแบบสอบถามความคิดเห็นจากการทดลองใช้กลับคืนมาตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามความคิดเห็นทั้งฉบับด้วยวิธีของครอนบาค (Cronbach, 1974 อ้างถึงใน พิสนุ พงศ์ศรี, 2551: 143) แบบสอบถามความคิดเห็นด้านพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.97 และแบบสอบถามความคิดเห็นด้านการจัดบริการแนะแนวได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.98 และได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามความคิดเห็นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.98

ขั้นที่ 8 ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องคำถาม ในด้านการใช้ภาษาให้มีความเหมาะสมถูกต้องโดยผ่านการแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วจัดทำแบบสอบถามความคิดเห็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นเป็นเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้เก็บข้อมูลจากตัวอย่างสองกลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหารและกลุ่มครูที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับงานแนะแนว แบบสอบถามความคิดเห็นมีหนึ่งฉบับ แบ่งออกเป็นสี่ตอน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามตรวจสอบรายการ (checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหาร

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดบริการแนะแนว

แบบสอบถามความคิดเห็นตอนที่ 2 และตอนที่ 3 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ห้าระดับ กำหนดเกณฑ์การให้ระดับดังนี้

5 หมายถึง พฤติกรรมการบริหาร/การจัดบริการแนะแนวอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง พฤติกรรมการบริหาร/การจัดบริการแนะแนวอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง พฤติกรรมการบริหาร/การจัดบริการแนะแนวอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง พฤติกรรมการบริหาร/การจัดบริการแนะแนวอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง พฤติกรรมการบริหาร/การจัดบริการแนะแนวอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารและการจัดบริการแนะแนวเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (open - ended)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการจัดส่งแบบสอบถาม จำนวน 152 ฉบับ ไปยังโรงเรียนที่มีผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับงานแนะแนวที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นโดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และจัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ระหว่างผู้วิจัยถึงโรงเรียนเฉพาะความพิการ ประเภทความบกพร่องทางการได้ยิน กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 1 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้รับแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์กลับคืนมา จำนวน 145 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 95.39

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกตามลักษณะของแบบสอบถามในแต่ละตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้วยวิธีการแจกแจงความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage)
2. การวิเคราะห์ระดับเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารและการจัดบริการแนะแนว ใช้การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
3. การวิเคราะห์พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการจัดบริการแนะแนวโรงเรียนเฉพาะความพิการประเภทความบกพร่องทางการได้ยิน โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการจัดบริการแนะแนวโรงเรียนเฉพาะความพิการประเภทความบกพร่องทางการได้ยิน กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหาร

พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนเฉพาะความพิการประเภทความบกพร่องทางการได้ยิน กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและข้อมูลมีการกระจายตัวน้อย ($\bar{x} = 4.01$, S.D. = 0.57) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการปฏิสัมพันธ์และการมีอิทธิพลต่อกันมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.10$, S.D. = 0.65) รองลงมา ได้แก่ ด้านการตัดสินใจ ($\bar{x} = 4.07$, S.D. = 0.63) ด้านการพัฒนาบุคลากร ($\bar{x} = 4.05$, S.D. = 0.63) ด้านการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน ($\bar{x} = 4.02$, S.D. = 0.67) ด้านการติดต่อสื่อสาร ($\bar{x} = 3.94$, S.D. = 0.66) และด้านการสร้างแรงจูงใจ ($\bar{x} = 3.90$, S.D. = 0.68) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับ และลำดับพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหาร

(n = 145)

พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหาร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. การสร้างแรงจูงใจ	3.90	0.68	มาก	6
2. การติดต่อสื่อสาร	3.94	0.66	มาก	5
3. การปฏิสัมพันธ์และการมีอิทธิพลต่อกัน	4.10	0.65	มาก	1
4. การตัดสินใจ	4.07	0.63	มาก	2
5. การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน	4.02	0.67	มาก	4
6. การพัฒนาบุคลากร	4.05	0.63	มาก	3
รวม	4.01	0.57	มาก	

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การจัดบริการแนะแนว

การจัดบริการแนะแนวของโรงเรียนเฉพาะความพิการประเภทความบกพร่องทางการได้ยิน กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และข้อมูลมีการกระจายตัวน้อย ($\bar{x} = 4.05$, S.D. = 0.55) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านบริการการศึกษาและรวบรวมข้อมูลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.19$, S.D. = 0.50) รองลงมา ได้แก่ ด้านบริการจัดวางตัวบุคคล ($\bar{x} = 4.17$, S.D. = 0.56) ด้านบริการสนเทศ ($\bar{x} = 4.12$, S.D. = 0.57) ด้านบริการติดตามและประเมินผล ($\bar{x} = 3.97$, S.D. = 0.67) และด้านบริการให้คำปรึกษา ($\bar{x} = 3.91$, S.D. = 0.70) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังปรากฏในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับ และลำดับการจัดบริการแนะแนว

(n = 145)

การจัดบริการแนะแนว	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. บริการการศึกษาและรวบรวมข้อมูล	4.19	0.50	มาก	1
2. บริการสนเทศ	4.12	0.57	มาก	3
3. บริการให้คำปรึกษา	3.91	0.70	มาก	5
4. บริการจัดวางตัวบุคคล	4.17	0.56	มาก	2
5. บริการติดตามและประเมินผล	3.97	0.67	มาก	4
รวม	4.05	0.55	มาก	

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการจัดบริการ แนะแนว

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภายในพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหาร ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าอยู่ระหว่าง 0.58-0.84 และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารกับการจัดบริการแนะแนว (Y_{tot}) พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง 0.58-0.72 ดังปรากฏในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

(n = 145)

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปร	การสร้างแรงจูงใจ (X_1)	การติดต่อสื่อสาร (X_2)	การปฏิสัมพันธ์และการมีอิทธิพลต่อกัน (X_3)	การตัดสินใจ (X_4)	การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน (X_5)	การพัฒนาบุคลากร (X_6)	พฤติกรรมการบริหาร (Y_{tot})
การสร้างแรงจูงใจ (X_1)	1.00						
การติดต่อสื่อสาร (X_2)	0.84**	1.00					
การปฏิสัมพันธ์และการมีอิทธิพลต่อกัน (X_3)	0.66**	0.75**	1.00				
การตัดสินใจ (X_4)	0.64**	0.74**	0.76**	1.00			
การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน (X_5)	0.63**	0.71**	0.58**	0.59**	1.00		
การพัฒนาบุคลากร (X_6)	0.65**	0.73**	0.73**	0.77**	0.58**	1.00	
การจัดบริการแนะแนว (Y_{tot})	0.57**	0.72**	0.61**	0.62**	0.57**	0.58**	1.00

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหาร ด้านการติดต่อสื่อสาร (X_2) และการตัดสินใจ (X_4) เป็นตัวแปรที่ได้รับเลือกเข้าสมการถดถอยและสามารถอธิบายความผันแปรของการจัดบริการแนะแนวของโรงเรียนเฉพาะความพิการประเภทความบกพร่องทางการได้ยิน กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวม (Y_{tot}) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R^2) เท่ากับ 0.540 ซึ่งแสดงว่า ด้านการติดต่อสื่อสาร และการตัดสินใจส่งผลต่อการจัดบริการแนะแนวของโรงเรียนเฉพาะความพิการประเภทความบกพร่องทางการได้ยินกลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 1 ในภาพรวม และสามารถร่วมกันทำนายการจัดบริการแนะแนวของโรงเรียนเฉพาะความพิการประเภทความบกพร่องทางการได้ยิน กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 1 ในภาพรวมได้ร้อยละ 54.00 โดยสามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปของคะแนนดิบ คือ

$$\hat{Y}_{\text{tot}} = 1.47 + 0.49 (X_2) + 0.15 (X_4)$$

สมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปของคะแนนมาตรฐาน คือ

$$\hat{Z}_{\text{tot}} = 0.59 (Z_2) + 0.18 (Z_4)$$

ดังปรากฏในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการจัดบริการแนะแนว

(n = 145)

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
Regression	2	24.30	12.154	83.45**	0.00
Residual	142	20.67	0.146		
Total	144	44.98			
ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ	b	Beta	SE _b	t	Sig.
ค่าคงที่	1.47		0.21	6.94**	0.00
การติดต่อสื่อสาร (X ₂)	0.49	0.59	0.07	6.89**	0.00
การตัดสินใจ (X ₄)	0.15	0.18	0.07	2.09*	0.03

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

R = 0.735 R² = 0.540 SEE = 0.381

ตอนที่ 4 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหาร และการจัดบริการ แนะแนวของโรงเรียนเฉพาะความพิการประเภทความบกพร่องทางการได้ยินกลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารส่วนใหญ่เกิดจากผู้บริหารขาดการนิเทศ กำกับ ติดตามงาน การประเมินผลการปฏิบัติงานของครูแนะแนวอย่างต่อเนื่อง และผู้บริหารไม่สามารถจูงใจให้ครูในโรงเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการทำงาน และปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการจัดบริการแนะแนว ส่วนใหญ่เกิดจากการขาดครูแนะแนวในโรงเรียน ครูไม่มีความชำนาญในการใช้ภาษามือในการสื่อสารกับนักเรียน และครูไม่เห็นความสำคัญของงานแนะแนว

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดบริการแนะแนวโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้
ข้อเสนอแนะมากที่สุด คือ ผู้บริหารควรจัดให้มีห้องแนะแนวที่เป็นสัดส่วนเฉพาะในโรงเรียน หน่วยงาน
ต้นสังกัดควรมีการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และประสบการณ์ต่าง ๆ ให้กับบุคลากร
ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง โดยการจัดอบรม และหน่วยงานต้นสังกัดควรมีการบรรจุครูผู้แนะแนว
หรือจิตวิทยาให้มีในทุกโรงเรียน

อภิปรายผล

1. พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนเฉพาะความพิการประเภทความบกพร่อง
ทางการได้ยิน กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดย
ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการปฏิสัมพันธ์และการมีอิทธิพล
ต่อกันมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการตัดสินใจ ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการกำหนดมาตรฐาน
การปฏิบัติงาน ด้านการติดต่อสื่อสาร และด้านการสร้างแรงจูงใจ ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก
ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556 หมวดที่ 1 ข้อที่ 7 ผู้ประกอบวิชาชีพผู้บริหาร
สถานศึกษาต้องมีคุณสมบัติไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการบริหารการศึกษา หรือเทียบเท่า หรือมีคุณสมบัติ
อื่นที่คุรุสภารับรอง โดยมีมาตรฐานความรู้และมาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพผู้บริหาร จึงจะสามารถ
สอบเข้าสู่ระบบตำแหน่งของผู้บริหารได้ และทุกตำแหน่งมีการสอบคัดเลือกโดยทดสอบความรู้
ความสามารถทั่วไปและความรู้ความสามารถเฉพาะตำแหน่ง มีการประเมินประสบการณ์ การทำงาน
และการฝึกอบรมข้าราชการครูสายงานบริหารตามหลักสูตรของคณะกรรมการข้าราชการครูที่ดำเนินการ
โดยสถาบันพัฒนาผู้บริหาร ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและมีประสิทธิภาพ
ในการทำงานมีความตั้งใจและเต็มใจที่จะปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ มีความรับผิดชอบ
ในภารกิจการจัดการศึกษาของโรงเรียน อีกทั้งยังมีจัดการประชุม อบรมสัมมนาเพิ่มประสิทธิภาพ
การบริหารอยู่เป็นประจำ ตลอดจนการใช้เทคนิคและวิธีการต่าง ๆ ตามกระบวนการบริหาร พร้อมทั้ง
จูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชา และผู้เกี่ยวข้องร่วมมือกันปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล
จึงทำให้ผู้บริหารโรงเรียนมีพฤติกรรมการบริหารโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และในปัจจุบันเป็นช่วง
เวลาแห่งการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) โดยมีเป้าหมายที่สำคัญคือ
ต้องมีการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบซึ่งตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดว่า การจัดการศึกษาต้องถือว่าผู้เรียน
สำคัญที่สุด ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ การจัดการศึกษาต้องส่งเสริม
ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนได้เต็มตามศักยภาพ ดังนั้นทุกโรงเรียนต้องมีการเปลี่ยนแปลงด้าน
การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติดังกล่าว ผู้บริหารโรงเรียนถือเป็นบุคคลสำคัญเนื่องจากเป็น
หัวหน้าส่วนราชการที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนโรงเรียนของตนให้สามารถปรับเปลี่ยน

การปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับรุ่งชีวา สุขศรี (2556: 245-246) ที่พบว่าองค์ประกอบด้านพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารมีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนเรียนร่วมระดับมัธยมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ การสร้างแรงจูงใจ การติดต่อสื่อสาร การมีปฏิสัมพันธ์และการมีอิทธิพลต่อกัน การตัดสินใจ การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน และการพัฒนาบุคลากร สอดคล้องกับเจลิยว แสนสำราญ (2550: 124) ได้ศึกษา พบว่า พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดเพชรบุรี ทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ภาวะผู้นำ การปฏิสัมพันธ์ การจูงใจ เป้าหมายของผลการปฏิบัติงานการฝึกอบรม การสื่อสาร การตัดสินใจ การกำหนดเป้าหมาย และการควบคุมการปฏิบัติงาน

2. การจัดบริการแนะแนวของโรงเรียนเฉพาะความพิการประเภทความบกพร่องทางการได้ยิน กลุ่มสถานศึกษากลุ่ม 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบริการการศึกษาและรวบรวมข้อมูลมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านบริการจัดวางตัวบุคคล ด้านบริการสนเทศ ด้านบริการติดตามและประเมินผล และด้านบริการให้คำปรึกษา ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องมาจากสาระสำคัญของหลักการแนะแนวมีความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 คือ กระบวนการแนะแนวเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักและเข้าใจตนเองอย่างถูกต้อง รู้ขอบเขตความสามารถของตน เห็นคุณค่าของตน มีทักษะและวิจารณญาณในการตัดสินใจแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองอย่างฉลาด และวางแผนทางการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและรู้เท่าทัน สามารถปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี มีสุขภาพจิตที่ดี เป็นสมาชิกที่ดี มีประโยชน์ต่อครอบครัวและสังคม ดังนั้นการแนะแนวจึงมีความสำคัญและจำเป็นต่อการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ นอกจากนี้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดให้การแนะแนวเป็นภารกิจที่โรงเรียนต้องดำเนินการเพื่อการส่งเสริม ดูแล ช่วยเหลือผู้เรียน ให้สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนได้ตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ และโรงเรียนต้องจัดบริการแนะแนวให้เป็นระบบ โดยมีบริการครบห้าบริการ และครอบคลุมขอบข่ายงานแนะแนวทั้งสามด้าน คือ ด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคม ทั้งนี้จะต้องมีการกำหนดผู้รับผิดชอบอยู่ในโครงสร้างการบริหารของโรงเรียน และต้องมีโครงการ แผนงาน งบประมาณ ที่แสดงถึงการปฏิบัติงานที่ต่อเนื่องทั้งปี โดยมีครูแนะแนวเป็นผู้นำในการดำเนินงานซึ่งสอดคล้องกับนิรมล วิบูลมงคล (2551: 148-149) ได้ศึกษาพบว่า การปฏิบัติงานแนะแนวของครูโรงเรียนสังกัดเทศบาล โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การปฏิบัติงานแนะแนวของครูโรงเรียนสังกัดเทศบาลอยู่ในระดับมากทั้ง 5 ด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ งานให้คำปรึกษา งานศึกษารวบรวมข้อมูล งานติดตามและประเมินผล งานจัดวางตัวบุคคลและงานสารสนเทศ ตามลำดับ

3. พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการจัดบริการแนะแนวของโรงเรียนเฉพาะความพิการประเภทความบกพร่องทางการได้ยิน กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเรียงตามลำดับการพยากรณ์จากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการติดต่อสื่อสาร และด้านการตัดสินใจเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดบริการแนะแนวของโรงเรียนเฉพาะความพิการประเภทความบกพร่องทางการได้ยิน กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สามารถทำนายการจัดบริการแนะแนวของโรงเรียนเฉพาะความพิการประเภทความบกพร่องทางการได้ยิน กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมได้ร้อยละ 54 โดยอภิปรายผลเป็นรายด้านดังนี้

3.1 พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารด้านการติดต่อสื่อสารส่งผลต่อการจัดบริการแนะแนวของโรงเรียนเฉพาะความพิการประเภทความบกพร่องทางการได้ยิน กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าของการติดต่อสื่อสาร เพราะการติดต่อสื่อสารที่ดีก่อให้เกิดการสร้าง ความเข้าใจตรงกันทำให้บุคลากรในโรงเรียนทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับสุพานี สุษฎฐวานิช (2552: 270) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการติดต่อสื่อสารในแง่ขององค์การว่า ในองค์การสมัยใหม่นั้นการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจะช่วยสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพให้เกิดขึ้น และสร้างความเข้าใจตลอดจนความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บริหารกับบุคลากร ทำให้เกิดการแรงงานสัมพันธ์ที่ดี และนอกจากนั้นการสื่อสารยังช่วยสร้างสรรคจริยธรรมขององค์การให้แข็งแกร่งตลอดจนสามารถสร้างองค์การให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ และถ้าองค์การจะต้องมีการเปลี่ยนแปลง การสื่อสารภายในองค์การจะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้การบริหาร การเปลี่ยนแปลงประสบความสำเร็จได้มากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับอาคม วัดโสง (2547: 99) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีภารกิจสำคัญที่ต้องปฏิบัติ 4 ด้าน คือ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ภารกิจทั้ง 4 ด้าน จะสำเร็จได้ผู้บริหาร ต้องมีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการทำงานของบุคลากร ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ดังนั้นการติดต่อสื่อสารจึงมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของรุ่งชีวา สุขศรี (2556: 245-246) ที่พบว่าองค์ประกอบด้านพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารมีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลของโรงเรียนเรียนร่วมระดับมัธยมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ การสร้างแรงจูงใจ การติดต่อสื่อสาร การมีปฏิสัมพันธ์และการมีอิทธิพลต่อกัน การตัดสินใจ การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน และการพัฒนาบุคลากร และสอดคล้องกับไพฑูรย์ อรุณศรีประดิษฐ์ (2552: 92) ได้ศึกษาพบว่า พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการกำหนดเป้าหมาย การติดต่อสื่อสาร การตัดสินใจ และการเป็นผู้นำ ส่งผลต่อการปฏิบัติการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 1

3.2 พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหาร ด้านการตัดสินใจส่งผลต่อการจัดบริการ
แนะแนวของโรงเรียนเฉพาะความพิการประเภทความบกพร่องทางการได้ยิน กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 1
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในอันดับรองลงมา ทั้งนี้เนื่องจากการตัดสินใจ
เป็นกระบวนการที่จำเป็นและมีความสำคัญต่อสภาวะการณ์ของการเป็นผู้นำในการบริหารงาน
อย่างมาก จนถือว่าเป็นหัวใจของการบริหารหน่วยงาน ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเกี่ยวข้องกับ
การตัดสินใจอยู่ตลอดเวลาไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งสอดคล้องกับนพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2551: 99)
ที่กล่าวว่า “การตัดสินใจเป็นแก่นสำคัญของการบริหาร ซึ่งงานหรือกระบวนการอย่างอื่นทั้งหมด
ต้องขึ้นอยู่กับมติตัดสินใจหรือสัมพันธ์หรือเกิดขึ้น เพื่อการตัดสินใจ” ดังนั้นผู้บริหารจึงมีความจำเป็น
ที่จะต้องศึกษาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้และลึกซึ้งถึงกระบวนการและขั้นตอนของการตัดสินใจ เพื่อจะ
ได้วินิจฉัยสั่งการได้ถูกต้องและเหมาะสม เพื่อจะได้บริหารให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น สอดคล้องกับ
สุพานี สุภะภูวนิช (2552: 139-140) ได้กล่าวถึงการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพไว้ว่า ผู้บริหาร
เมื่อต้องการตัดสินใจจะต้องเป็นการตัดสินใจที่ดี การตัดสินใจที่ดีจะประกอบไปด้วย 1) ต้องมี
คุณภาพ เป็นการตัดสินใจที่ส่งผลที่เหมาะสมที่สุด เช่น ทำให้องค์การได้รับกำไรเพิ่มขึ้น ให้บริการที่ดีขึ้น
ผลการปฏิบัติงานสูงขึ้น 2) ต้องทันต่อเวลา ผู้บริหารต้องตัดสินใจในกรอบเวลาที่เหมาะสมเพื่อให้
เกิดผลของการตัดสินใจที่เป็นประโยชน์ต่อการใช้งาน หรือต่อองค์การ การตัดสินใจที่ดีแต่ล่าช้า
ไม่ทันการณ์ การตัดสินใจนั้นก็ไม่มีคุณค่า 3) ได้รับการยอมรับ ถ้าการตัดสินใจอะไรที่จะต้องเกี่ยวข้อง
หรือต้องการการยอมรับ และการร่วมมือในการตัดสินใจ ควรให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ร่วมรับรู้ และมีส่วนร่วม
ในการตัดสินใจด้วย จะได้ลดปัญหาการต่อต้านไม่ร่วมมือ และไม่ยอมรับในการตัดสินใจ และ
4) เหมาะสมตามหลักจริยธรรม ด้วยการตัดสินใจที่ดีนั้นต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะมีต่อคนอื่น ๆ
ด้วยไม่ใช่คำนึงแต่ผลประโยชน์สูงสุดของตนเองเป็นที่ตั้งฝ่ายเดียว แต่ควรเป็นการตัดสินใจที่ไม่ทำให้
คนอื่นเดือดร้อนเสียหายด้วย สอดคล้องกับไพฑูริย์ อรุณศรีประดิษฐ์ (2552: 92) ได้ศึกษาพบว่า
พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการกำหนดเป้าหมายการติดต่อสื่อสาร
การตัดสินใจ และการเป็นผู้นำ ส่งผลต่อการปฏิบัติการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 1

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนเฉพาะความพิการ
ประเภท ความบกพร่องทางการได้ยิน กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมากทุกด้าน แต่เมื่อเรียงลำดับแล้วพบว่า ด้านการสร้างแรงจูงใจ
อยู่ในอันดับสุดท้าย ฉะนั้นผู้บริหารควรตระหนักว่าการสร้างแรงจูงใจในการจัดบริการแนะแนว

ในโรงเรียนก็เป็นเรื่องที่มีความสำคัญ ผู้บริหารควรสร้างแรงจูงใจให้กับครูที่ปฏิบัติหน้าที่งานแนะแนว โดยการจัดสภาพแวดล้อมและจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการปฏิบัติงานแนะแนว มอบหมายงานให้ครูที่ปฏิบัติงานแนะแนวให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถและความถนัด และให้การสนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ เพื่อช่วยสนับสนุนการดำเนินงานแนะแนว เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้ครูมีแรงจูงใจในการทำงานอย่างเต็มที่

1.2 จากผลการวิจัยที่พบว่า การจัดบริการแนะแนวของโรงเรียนเฉพาะความพิการ ประเภทความบกพร่องทางการได้ยิน กลุ่มสถานศึกษากลุ่ม 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมากทุกด้าน แต่เมื่อเรียงลำดับกันแล้วพบว่า ด้านบริการให้คำปรึกษา มีการปฏิบัติน้อยกว่าด้านอื่น ๆ ดังนั้นจึงขอเสนอแนะผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับเรื่องนี้อย่างจริงจัง โดยการสนับสนุนให้ครูได้รับพัฒนาตนเอง โดยการเข้ารับการอบรม ประชุม สัมมนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะทำให้ครูผู้รับผิดชอบการจัดบริการให้คำปรึกษาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบริการให้คำปรึกษาแก่นักเรียนไปในทิศทางที่ดีขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากบริการให้คำปรึกษาก็เป็นอีกหนึ่งบริการที่ช่วยสนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียนรู้และเข้าใจตนเอง สามารถตัดสินใจเลือก หรือแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง ตามคำแนะนำของครู

1.3 จากผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการจัดบริการแนะแนวของโรงเรียนเฉพาะความพิการ ประเภทความบกพร่องทางการได้ยิน กลุ่มสถานศึกษากลุ่ม 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ด้านการติดต่อสื่อสารและด้านการตัดสินใจเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดบริการแนะแนวของโรงเรียนเฉพาะความพิการ ประเภทความบกพร่องทางการได้ยิน กลุ่มสถานศึกษากลุ่ม 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสามารถทำนายการจัดบริการแนะแนวของโรงเรียนเฉพาะความพิการ ประเภทความบกพร่องทางการได้ยิน กลุ่มสถานศึกษากลุ่ม 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมได้ร้อยละ 54 ดังนั้น ผู้บริหารต้องมีพฤติกรรมการบริหารด้านการติดต่อสื่อสารและด้านตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนเฉพาะความพิการ ประเภทความบกพร่องทางการได้ยิน กลุ่มสถานศึกษากลุ่ม 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนด โดยการจัดทำแนวทางการพัฒนาด้านการติดต่อสื่อสารกับนักเรียน ครู ผู้ปกครอง และชุมชน อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ให้ครอบคลุมเนื้อหาและปริมาณ แต่งตั้งคณะกรรมการหรือทีมงานในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้กับบุคคลที่เกี่ยวข้องได้รับทราบความเคลื่อนไหวภายในโรงเรียนได้อย่างทันเหตุการณ์ ตรงไปตรงมา เพื่อความชัดเจน ถูกต้อง โปร่งใส และนอกจากนี้ด้านการตัดสินใจ ก่อนการตัดสินใจในเรื่องใด ๆ ผู้บริหารจะต้องศึกษาหาข้อมูลและมีข้อมูลที่ต้องมาประกอบการตัดสินใจอย่างมีขั้นตอน ชัดเจน และยุติธรรม เปิดโอกาสให้นักเรียน ครู ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการปฏิบัติงานแนะแนว เพื่อให้เกิดพลังจูงใจต่อผู้ที่นำไปปฏิบัติ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับทักษะการติดต่อสื่อสารของผู้บริหารกับการจัดบริการแนะแนวของโรงเรียนเฉพาะความพิการประเภทความบกพร่องทางการได้ยินหรือประเภทอื่น ๆ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับทักษะการตัดสินใจของผู้บริหารกับการจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนเฉพาะความพิการประเภทความบกพร่องทางการได้ยินหรือประเภทอื่น ๆ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.3 ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการบริหารงานแนะแนวในโรงเรียนเฉพาะความพิการประเภทความบกพร่องทางการได้ยิน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สรุป

พฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการจัดบริการแนะแนวของโรงเรียนเฉพาะความพิการ ประเภทความบกพร่องทางการได้ยิน กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารอยู่ระดับมากทั้งในภาพรวมและรายด้านและการจัดบริการแนะแนวอยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวมและรายด้าน และพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารด้านการติดต่อสื่อสาร และด้านการตัดสินใจส่งผลต่อการจัดบริการแนะแนวของโรงเรียนเฉพาะความพิการ ประเภทความบกพร่องทางการได้ยิน กลุ่มสถานศึกษา กลุ่ม 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 54.00 ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารส่วนใหญ่เกิดจากผู้บริหารขาดการนิเทศ กำกับ ติดตามงานและการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูแนะแนวอย่างต่อเนื่อง และปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการจัดบริการแนะแนวส่วนใหญ่เกิดจากการขาดครูแนะแนวในโรงเรียน ครูไม่มีความชำนาญในการใช้ภาษามือในการสื่อสารกับนักเรียน และครูไม่เห็นความสำคัญของงานแนะแนว ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดบริการแนะแนวโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ผู้บริหารควรจัดให้มีห้องแนะแนวที่เป็นสัดส่วนเฉพาะในโรงเรียน หน่วยงานต้นสังกัดควรมีการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทักษะ และประสบการณ์ต่าง ๆ ให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องโดยการจัดอบรม และหน่วยงานต้นสังกัดควรมีการบรรจุครูวุฒิแนะแนวหรือจิตวิทยาให้มีในทุกโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กิติ ตัยคานนท์. (2543). **เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ** (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: เบลวอักษร.
- จตุพร เถาว์หิรัญ. (2548). **สภาพและปัญหาการบริหารงานแนะแนวโดยใช้วงจรเดมมิง (พีดีซีเอ) ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรี เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.**
- เฉลียว แสงสำราญ. (2550). **พฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการรู้สารสนเทศของบุคลากรโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.**
- ชูสิกร แก้วระยับ. (2548). **พฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.**
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2552). **การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS** (พิมพ์ครั้งที่ 10). นนทบุรี: เอส อาร์ พรินติ้งเมสโปรดักส์.
- ธีระวุฒิ จันทคา. (2545). **พฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานชุมชนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.**
- นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์. (2551). **หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: เทียมฟ้า.**
- นิรมล วิบูลมงคล. (2551). **พฤติกรรมกรณีพิเศษของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานแนะแนวของครูโรงเรียนสังกัดเทศบาล. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.**
- พิสณุ พงศ์ศรี. (2551). **วิจัยทางการศึกษา** (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: พรอพเพอร์ตี้พรีน.
- ไพชยนต์ พูนขวัญ. (2548). **พฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารที่สัมพันธ์กับการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.**

- ไพฑูรย์ อรุณศรีประดิษฐ์. (2552). **พฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน** สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- รุ่งชีวา สุขศรี. (2556). **การพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนเรียนร่วมระดับมัธยมศึกษา**. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ลักขณา สริวัฒน์. (2543). **การแนะแนวเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สมาน รังสิโยภักย์. (2544). **หลักการบริหารเบื้องต้น** (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ. (2554). **แนวทางการจัดกิจกรรมแนะแนวระดับประถมศึกษา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุพานี สถุขภูวนิช. (2552). **พฤติกรรมองค์การสมัยใหม่: แนวคิด และทฤษฎี** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อาคม วัดไธสง. (2547). **หน้าที่ผู้นำในการบริหารการศึกษา** (พิมพ์ครั้งที่ 2). สงขลา: การกิจการผลิตเอกสารและตำรา กลุ่มงานบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- อุไรภร บุคดี. (2550). **ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการจัดบริการแนะแนวในโรงเรียน** สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

**การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2
โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน**
**DEVELOPMENT OF GRADE 2 STUDENT'S MATHEMATICS ACHIEVEMENT
USING PROJECT BASED LEARNING ACTIVITIES**

สิริรัตน์ แพงเทียน / SIRIRAT PAENGTHIAN¹
จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย / JITTIRAT SAENGLOETUTHAI²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้วัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนและหลังเรียนกับเกณฑ์ที่กำหนด และ 2) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานในวิชาคณิตศาสตร์ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านหนองปากโลง อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2) แบบสอบถามความพึงพอใจ ที่สร้างโดยผู้วิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 70
2. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานในวิชาคณิตศาสตร์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : การเรียนรู้แบบโครงงาน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คณิตศาสตร์

¹ นักศึกษาปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ABSTRACT

The purposes of this research were to: 1) compare student's mathematics achievement before and after learning by using project based learning activities, as well as to compare student's mathematics achievement after learning by using project based learning activities with the set criterion and 2) study student's satisfaction towards the project based learning activities in mathematics. The sample was 20 grade 2 student of Ban Nongpaklong School in the second semester of the academic year 2013. The data collection instruments constructed by the researcher consisted of 1) a learning achievement test and 2) a student's satisfaction questionnaire. The statistics used for data analysis were mean and standard deviation.

The findings of this research showed that:

1. The student's mathematics achievement after learning with the project based learning activities was higher than that of before. Moreover the student's mathematics achievement after learning was 70% higher than the set criterion.
2. The student's satisfaction towards the project based learning activities in mathematics was at a high level.

Keywords: project based learning, learning achievement, mathematics

บทนำ

สภาพสังคมในยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบให้วิถีการดำรงชีวิตต้องเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วเช่นเดียวกัน ด้วยเหตุนี้การศึกษาไทยจึงได้มีการปฏิรูปการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้และสามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม คณิตศาสตร์เป็นวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์และยังเป็นพื้นฐานของวิทยาการแขนงต่าง ๆ เพราะการศึกษาวิชาคณิตศาสตร์เป็นกระบวนการหนึ่งในการช่วยพัฒนาความคิดของนักเรียนให้เป็นลำดับขั้นตอนอย่างละเอียดถี่ถ้วน มีเหตุผลถูกต้องแม่นยำและรวดเร็ว อีกทั้งยังสามารถตรวจสอบได้ตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่มีระเบียบหลักเกณฑ์ที่แน่นอนในการแก้ปัญหา ดังที่ สิริพร ทิพย์คง (2545: 1) ได้กล่าวถึงคณิตศาสตร์ว่าเป็นวิชาที่ช่วยก่อให้เกิดความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้โลกเจริญก้าวหน้าเพราะจากการคิดค้นทางวิทยาศาสตร์ต้องอาศัยความรู้

ทางคณิตศาสตร์ นอกจากนี้คณิตศาสตร์ยังช่วยให้บุคคลเป็นคนที่สมบูรณ์เป็นพลเมืองที่ดีเพราะช่วยสร้างควมมีเหตุผล เป็นคนช่างคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักทำงานที่เป็นระบบระเบียบ มีการวางแผนในการทำงาน มีความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย และมีลักษณะของความเป็นผู้นำในสังคม ดังที่สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2548: 11) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ควรจัดสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับวุฒิภาวะความสนใจและความถนัดของผู้เรียนเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ ได้คิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหาอย่างเป็นกระบวนการ ตลอดจนปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่เหมาะสมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมรู้ ร่วมคิด ร่วมทำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จึงควรจัดอย่างหลากหลาย ดังที่ยุพิน พิพิธกุล (2540: 2) ได้กล่าวถึงความสำคัญในการเรียนคณิตศาสตร์ว่าผู้เรียนควรจะเรียนคณิตศาสตร์ในเรื่องที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่อาศัยอยู่ และสามารถนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปใช้ในชีวิตรประจำวันให้เกิดความชื่นชมต่อสิ่งต่าง ๆ ในโลกได้มากยิ่งขึ้น และวันเพ็ญ ผลอุดม (2546: 2) ได้กล่าวถึงวิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่ต้องใช้ทักษะและมีเนื้อหาส่วนใหญ่เป็นนามธรรม ยากแก่การอธิบาย และยกตัวอย่างให้ชัดเจน ทำให้การสอนบางครั้งไม่บรรลุวัตถุประสงค์ และส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งจากการประเมินผลการสอบประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน (NT: National Test) ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2553 ของโรงเรียนบ้านหนองปากโลง (รัฐประชานุเคราะห์) อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ที่ผ่านมาพบว่า การสอบวัดความสามารถทางการคิดคำนวณได้คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 24.17 ต้องปรับปรุงคิดเป็นร้อยละ 33.33 (กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1, 2553) ส่งผลต่อคุณภาพการประเมินที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐาน ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์เห็นความสำคัญและตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว จึงได้ศึกษาสาเหตุและพบว่าวิธีการสอนแบบปกติไม่ได้ฝึกทักษะกระบวนการคิดที่หลากหลาย ผู้เรียนขาดความสนใจในการคิดแก้ปัญหา ขาดการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายและเกิดเจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ จึงทำให้เกิดปัญหาในการคิดคำนวณแก้โจทย์ปัญหาต่าง ๆ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ไม่เป็นไปตามมาตรฐาน จากปัญหาดังกล่าวมีความจำเป็นอย่างยิ่งต้องศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้หรือวิธีการสอนที่เหมาะสมโดยเลือกการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานมาใช้ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมรับการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน (NT: National Test) ให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ในปีการศึกษาถัดไป ดังที่พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ (2548: คำนำ) ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาควรเน้นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การสอนแบบโครงงานเป็นการสอนรูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างแท้จริง และประโยชน์สำคัญอีกประการหนึ่งคือเป็นวิธีสอนที่พัฒนาทักษะการคิดและกระบวนการคิด ในการสอน

คณิตศาสตร์แบบโครงงานนี้ ชัยศักดิ์ ลีลาจรัสกุล (2544: 5) ได้กล่าวถึงการสอนแบบโครงงานว่าจะส่งเสริมและฝึกฝนให้ผู้เรียนได้รู้วิธีการศึกษาค้นคว้าลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ภายใต้การดูแลให้คำปรึกษาของครูซึ่งทำให้นักเรียนแสดงออกถึงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้ประมวลความรู้และนำความรู้ความสามารถ ความคิด การประดิษฐ์คิดค้นและการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ เป็นการนำความรู้ทางคณิตศาสตร์มาใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง เป็นส่วนหนึ่งในการเสริมทักษะการเรียนรู้ เป็นการฝึกปฏิบัติจริงให้ผู้เรียนหาข้อสรุป นำเสนอรายงานข้อค้นพบด้วยตนเอง เป็นพื้นฐานของการวิจัยที่ช่วยพัฒนาทักษะและแสวงหาความรู้เพื่อเป็นการเตรียมสร้างนักวิจัยอีกทางหนึ่ง นอกจากนั้นแล้ว การสอนคณิตศาสตร์แบบโครงงานเป็นการสอนตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ที่ต้องการให้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนรู้จักนำประสบการณ์และความรู้มาใช้แก้ปัญหาหรือข้อสงสัยในเรื่องที่ตนเองสนใจ ดังที่ วัฒนา เอี้ยวเล็ง (2544: 4) ได้กล่าวถึงการสอนแบบโครงงานเปรียบเสมือนเป็นการจัดการเรียนรู้ ฝึกการทำงานวิจัยเล็ก ๆ สำหรับผู้เรียน มีขั้นตอนการเขียนคล้ายกับรายงานการวิจัยแต่เนื้อหาที่เขียนไม่ละเอียดเหมือนกับงานวิจัยในระดับสูง มีเพียงการเขียนเฉพาะจุดที่ผู้เรียนสนใจจะศึกษาเท่านั้น และจะศึกษาเพียงจุดเล็ก ๆ ที่เหมาะสมกับความรู้พื้นฐานของผู้เรียน วัย และเวลาเท่านั้น

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าผลการวิจัยของนักการศึกษาหลายท่านสอดคล้องและเป็นที่ยอมรับกันว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านทักษะกระบวนการ และด้านเจตคติที่มีต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังมีผู้ให้ความเห็นไว้ อาทิเช่น ผลการวิจัยของราตรี ทองสามสี (2547: 98) พบว่าการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน นอกจากช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้แล้ว ยังช่วยส่งเสริมและพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของนักเรียนได้ นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้แบบโครงงาน สอดคล้องกับรุ่งทิพา สิงห์หัดชัย (2547: 90) พบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น มีความคงทนในการเรียน มีการพัฒนาความสามารถด้านทักษะกระบวนการแก้ปัญหา การสื่อสาร สื่อความหมาย การนำเสนอ สอดคล้องกับสยาม สิงหาทอง (2549: 70) พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์เรื่องการนำเสนอข้อมูลสถิติ มีความคงทนในการเรียน และความพึงพอใจต่อวิธีสอนแบบโครงงานอยู่ในระดับมาก ดังที่ รุ่งนภา สวรรค์สวัสดิ์ (2550: 84) พบว่าผลการเรียนรู้เรื่องการดำรงชีวิตและครอบครัวก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งพบว่านักเรียนมีความสามารถในการเรียนรู้คะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียน ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เช่นเดียวกับ นนทัย นันทวิสุทธิ (2551: 91) พบว่านักเรียนมีความสามารถในการทำโครงงานอยู่ในระดับสูงมาก ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

แบบโครงการโดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก สอดคล้องกับวรรณวิไล หงส์ทอง (2551: 182) พบว่าผลการเรียนรู้สาระเรขาคณิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบโครงการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนจัดการเรียนรู้ ทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่จัดการเรียนรู้แบบโครงการโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง และสอดคล้องกับศรัญญา มณีไตรรัตน์เลิศ (2553: 96-97) พบว่าผลการเรียนรู้เรื่องโจทย์ปัญหาการบวกและการลบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบโครงการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีคะแนนหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการนำรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการมาใช้ในการวิจัย โดยผู้วิจัยได้นำรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการมาทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2555 ในการสอนวิชาคณิตศาสตร์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการในการเรียนรู้ ผลจากการทดลองพบว่าผู้เรียนเกิดกระบวนการในการเรียนรู้ มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ทำงานเป็นขั้นตอน มีความสามารถในการสร้างสรรค์งานได้ดี ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจ สนุกสนานกับการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบโครงการ ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการมาใช้ในการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2556 ที่ยังไม่เคยได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดกระบวนการในการเรียนรู้สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน และหลังเรียนกับเกณฑ์ที่กำหนด
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการในวิชาคณิตศาสตร์

สมมติฐานการวิจัย

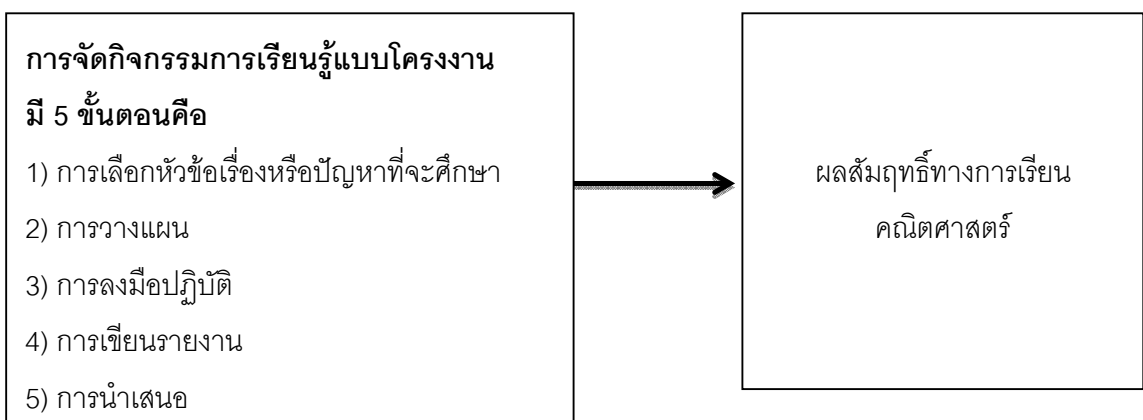
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการพบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการเป็นการจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญตอบสนองความต้องการในการพัฒนาทักษะกระบวนการคิด การแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้เป็นอย่างดี โดยมีขั้นตอนการทำโครงการประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การคิด การศึกษาค้นคว้า การสำรวจ การสอบถามเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา 2) การวางแผนการดำเนินงาน ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบให้เห็นภาพตลอดแนวแล้วเขียนโครงการ 3) การดำเนินงานเริ่มตั้งแต่การนำเข้าโครงการไปสู่การปฏิบัติ การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล 4) การเขียนรายงาน และ 5) การนำเสนอผลงาน (นันทิยา คุมพล, 2545: 8-9) และราตรี ทองสามสี (2547: 6-7) ได้กล่าวถึงการสอนแบบโครงการมี 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นนำ 2) ขั้นกำหนดจุดมุ่งหมาย 3) ขั้นวางแผน 4) ขั้นดำเนินการตามแผน 5) ขั้นนำเสนอและประเมินผล รุ่งทิศา สิงห์ดชัย (2547: 8-9) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบโครงการมี 5 ขั้นตอนคือ 1) การเลือกเรื่องหรือประเด็นปัญหา 2) การกำหนดจุดประสงค์ 3) การกำหนดวิธีการศึกษา 4) ลงมือปฏิบัติ และ 5) การรายงานและนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์โดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน คือ 1) การเลือกหัวข้อเรื่องหรือปัญหาที่จะศึกษา 2) การวางแผน 3) การลงมือปฏิบัติ 4) การเขียนรายงาน และ 5) การนำเสนอ ซึ่งได้นำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ดังแสดงในแผนภูมิดังนี้

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

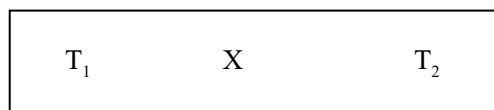
แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 ของโรงเรียนบ้านหนองปากโลง จำนวน 20 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

วิธีดำเนินการ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นการวิจัยเชิงทดลอง (experimental research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองโดยใช้แบบแผนการวิจัยมีลักษณะเป็นแบบกึ่งทดลองแบบกลุ่มเดียว สอบก่อนและหลัง (one group pretest-posttest design)

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการทดลอง

T_1 หมายถึง การทดสอบก่อนเรียน

X หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน

T_2 หมายถึง การทดสอบหลังเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องโจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หารและระคนพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน จำนวน 5 แผน แผนละ 4 ชั่วโมง รวม 20 ชั่วโมง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 เกี่ยวกับมาตรฐานการจัดการเรียนรู้ตัวชี้วัดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์

2. ศึกษาการสร้างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสังเคราะห์เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเลือกหัวข้อเรื่องหรือปัญหาที่จะศึกษา นักเรียนนำเรื่องราวหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันมาใช้ในการสร้างโจทย์ปัญหากำหนดเป้าหมายในการแก้ปัญหา

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการวางแผนการแก้ปัญหา นักเรียนร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการวิเคราะห์หาแนวทางในการแก้โจทย์ปัญหาเพื่อให้ปัญหาสำเร็จลุล่วง

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นลงมือปฏิบัติ นักเรียนดำเนินการตามแผน จัดระบบและลงมือปฏิบัติตามขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นการเขียนรายงาน แสดงวิธีทำในการแก้โจทย์ปัญหาต่าง ๆ ให้ครบถ้วนถูกต้อง
ขั้นตอนที่ 5 ขั้นการนำเสนอ นำเสนอผลงานการแก้โจทย์ปัญหา

3. สร้างแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์เรื่องโจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หาร และระคน ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละแผน ประกอบด้วยหัวข้อต่อไปนี้ 1) มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด 2) สาระสำคัญ 3) จุดประสงค์การเรียนรู้ 4) สาระการเรียนรู้ 5) กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน 5 ขั้นตอน ตามรูปแบบโครงงาน 6) สื่อการจัดการเรียนรู้ 7) การวัดผลประเมินผล และ 8) บันทึกหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยจำนวนเวลาและสาระการเรียนรู้ที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ มีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เวลาและสาระการเรียนรู้ที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้

แผนการจัด การเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	เวลาเรียน (ชั่วโมง)
1	โจทย์ปัญหาการบวกที่มีผลบวกไม่เกิน 1,000	4
2	โจทย์ปัญหาการลบที่มีตัวตั้งไม่เกิน 1,000	4
3	โจทย์ปัญหาการคูณ	4
4	โจทย์ปัญหาการหาร	4
5	โจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณและหาร	4
รวม		20

4. นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างเสร็จแล้ว เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องซึ่งผลพบว่ามีค่า IOC ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00

5. ปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญโดยได้เสนอแนะเกี่ยวกับการใช้ภาษาในการสื่อสาร การออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน ซึ่งได้นำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้อง

6. ผู้วิจัยนำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย โรงเรียนวัดดอนเตาอริยฐานชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 30 คน เพื่อศึกษาเกี่ยวกับเนื้อหาสาระสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน เวลาในการจัดกิจกรรมข้อบกพร่องต่าง ๆ และบันทึกข้อมูลเพื่อตรวจสอบคุณภาพก่อนนำไปใช้จริง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นแบบ 3 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนโดยข้อที่ทำถูกให้คะแนนข้อละ 1 คะแนน ข้อที่ผิดหรือไม่ตอบให้คะแนนข้อละ 0 คะแนน เพื่อนำไปใช้ในการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมีขั้นตอนในการดำเนินการสร้างดังนี้

1.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 เกี่ยวกับมาตรฐานการจัด การเรียนรู้ ตัวชี้วัดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์

1.2 ศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องวิเคราะห์ข้อสอบตามมาตรฐานตัวชี้วัด เนื้อหาสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ จำนวนและการดำเนินการ เรื่องโจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หารและระคน ตามทฤษฎีการพัฒนาคิดของบลูม (Bloom) (พิศนา เขมมณี, 2553: 66-67) มีรายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ข้อสอบปรนัยตามมาตรฐาน ตัวชี้วัด เนื้อหาสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ จำนวนและการดำเนินการ เรื่องโจทย์ปัญหาการบวก การลบ การคูณ การหารและระคน

ตัวชี้วัด	จุดประสงค์	จำนวนข้อ						รวม
		ความรู้ความจำ	การคิด					
			ความเข้าใจ	การนำไปใช้	การวิเคราะห์	การสังเคราะห์	การประเมินค่า	
ค 1.2 ป.2/2 วิเคราะห์และหาคำตอบโจทย์ปัญหาและโจทย์ปัญหาระคนของจำนวนนับไม่เกินหนึ่งพันและศูนย์พร้อมทั้งตระหนักถึงความสมเหตุสมผลของคำตอบ	วิเคราะห์และหาคำตอบโจทย์ปัญหาการบวกได้	-	-	-	3	-	-	3
	วิเคราะห์และหาคำตอบโจทย์ปัญหาการลบได้	-	-	-	4	1	2	7
	วิเคราะห์และหาคำตอบโจทย์ปัญหาการคูณได้	-	4	-	3	4	-	11
	วิเคราะห์และหาคำตอบโจทย์ปัญหาการหารได้	-	2	-	1	1	-	4
	วิเคราะห์และหาคำตอบโจทย์ปัญหาระคนได้	-	-	2	2	1	-	5
รวม		-	6	2	13	7	2	30

1.3 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องโจทย์ปัญหาการบวก การลบ การคูณ การหารและระคน จำนวน 1 ฉบับ เป็นแบบ 3 ตัวเลือก จำนวน 45 ข้อ

1.4 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและตารางวิเคราะห์แบบทดสอบเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือการวิจัย ซึ่งผลพบว่ามีค่า IOC ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00

1.5 ปรับปรุงแบบทดสอบตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญโดยได้เสนอแนะเกี่ยวกับการใช้ภาษาความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ตัวลงในแต่ละข้อ ซึ่งได้นำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขข้อสอบที่สร้างขึ้นปรับคำถามและคำตอบให้ชัดเจน แล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้อง

1.6 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมาทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ผ่านการเรียนเนื้อหาแล้วโรงเรียนวัดดอนเตาอิฐ จำนวน 50 คน

1.7 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตรวจคำตอบให้คะแนนที่ตอบถูกต้องให้ 1 คะแนนและตอบผิดให้ 0 คะแนน นำมาหาค่าคุณภาพของแบบทดสอบพบว่าได้ค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.36-0.76 และค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.22-0.66 จำนวน 30 ข้อ

1.8 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ตรวจสอบหาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบโดยใช้แบบทดสอบที่ผ่านเกณฑ์แล้ว จำนวน 30 ข้อ นำมาหาค่าความเชื่อมั่นแบบคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder Richardson) ใช้สูตร KR-20 กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ผ่านการเรียนเนื้อหาแล้ว จำนวน 50 คน เพื่อตรวจสอบหาคุณภาพของแบบทดสอบอีกครั้ง ซึ่งผลการตรวจสอบความเชื่อมั่น (reliability) มีค่าเท่ากับ 0.86

2. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน 1 ฉบับ จำนวน 10 ข้อ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า (rating scale) มี 3 ระดับของลิเคิร์ท คือ 3=พึงพอใจมาก 2=พึงพอใจปานกลาง และ 1=พึงพอใจน้อย ข้อคำถามแบ่งเป็น 3 ประเด็น ดังนี้ 1) กิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน 2) บรรยากาศการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน 3) ประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน มีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

2.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจจากเอกสารและงานวิจัย

2.2 สร้างแบบสอบถามจำนวน 10 ข้อ ที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน

2.3 นำแบบสอบถามความพึงพอใจเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้อง เนื้อหา ภาษาและวัตถุประสงค์ และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือการวิจัย ซึ่งผลพบว่ามีค่า IOC ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00

2.4 ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญโดยได้เสนอแนะเกี่ยวกับการใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายเหมาะสมกับวัย ซึ่งได้นำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข แล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้อง

2.5 นำแบบสอบถามความพึงพอใจไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเพื่อตรวจสอบหาคุณภาพของแบบสอบถามความพึงพอใจ พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.83

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ทำการทดสอบก่อนเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
2. ดำเนินการทดลองสอนโดยใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานมี 5 ขั้นตอน
ขั้นตอนที่ 1 การเลือกหัวข้อเรื่องหรือปัญหาที่จะศึกษา
ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน
ขั้นตอนที่ 3 การลงมือปฏิบัติ
ขั้นตอนที่ 4 การเขียนรายงาน
ขั้นตอนที่ 5 การนำเสนอผลงาน
3. ทำการทดสอบหลังเรียนซึ่งเป็นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฉบับเดียวกันกับแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน
4. สอบถามความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานกับนักเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการดำเนินการวิจัยผู้วิจัยได้วางแผนการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. นำผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมาดำเนินการหาค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) แล้วเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ของผลการทดสอบก่อนเรียนกับหลังเรียนของนักเรียนและนำผลการทดสอบหลังเรียนของนักเรียนเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม
2. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจโดยใช้ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้สถิติการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยร้อยละ ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

ผลการวิจัย

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ไปใช้ทดสอบนักเรียนก่อนและหลังจัดการเรียนรู้ โดยนำผลการทดสอบไปวิเคราะห์เปรียบเทียบ มีรายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน

(N = 20)

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	μ	σ
ก่อนเรียน	30	14.45	2.54
หลังเรียน	30	23.95	2.21

จากตารางที่ 3 แสดงว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

จากการศึกษาคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานหลังเรียน ผู้วิจัยได้นำผลคะแนนหลังเรียนไปวิเคราะห์เปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม มีรายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานหลังเรียนกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม

(N = 20)

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	μ	σ	คะแนนเกณฑ์
หลังเรียน	30	23.95	2.21	21.00

จากตารางที่ 4 แสดงว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ($\mu = 21.00$)

ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานในวิชาคณิตศาสตร์โดยภาพรวมที่ได้จากการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานในวิชาคณิตศาสตร์ มีรายละเอียดดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานในวิชาคณิตศาสตร์ โดยภาพรวม

(N = 20)

ความพึงพอใจ	μ	σ	ระดับความพึงพอใจ	ลำดับที่
1. ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้	2.68	0.49	มาก	1
2. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	2.51	0.53	มาก	2
3. ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	2.38	0.73	มาก	3

จากตารางที่ 5 แสดงว่าความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานในวิชาคณิตศาสตร์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=2.52$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงตามลำดับดังนี้ ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้ ($\mu=2.68$) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ($\mu=2.51$) และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\mu=2.38$)

อภิปรายผล

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน จากผลการวิจัย พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีกระบวนการและขั้นตอนที่สามารถฝึกให้นักเรียนแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ได้ดีขึ้น โดยผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การเลือกหัวข้อเรื่องหรือปัญหาที่จะศึกษา มาจากความสนใจของนักเรียนในการนำเรื่องราวหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันมาใช้ในการสร้างโจทย์ปัญหาคำหนดเป้าหมายในการแก้ปัญหา ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการวางแผนการแก้ปัญหาจากปัญหาที่สร้างขึ้นมาอย่างท้าทาย โดยการร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการวิเคราะห์หาแนวทางในการแก้ปัญหาโจทย์ปัญหาที่สร้างขึ้นเพื่อให้ปัญหาสำเร็จลุล่วง ขั้นตอนที่ 3 ขั้นลงมือปฏิบัติเป็นขั้นที่ดำเนินการตามแผนที่ได้วิเคราะห์แยกแยะไว้มาจัดระบบลงมือปฏิบัติตามขั้นตอน ขั้นตอนที่ 4 ขั้นการเขียนรายงานตามข้อมูลในการแก้โจทย์ปัญหาต่าง ๆ ให้ครบถ้วนถูกต้อง ขั้นตอนที่ 5 ขั้นการนำเสนอเป็นการนำเสนอผลงานการแก้โจทย์ปัญหาจากโจทย์ปัญหาที่นักเรียนสร้างหรือกำหนดปัญหาขึ้นมา กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นต่อหน้าผู้อื่นด้วยความมั่นใจด้วยการรายงานปากเปล่า การจัดกิจกรรม

การเรียนรู้แบบโครงงานเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งนภา สรรค์สวัสดิ์ (2550: 84-85) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาความสามารถในการทำโครงงานเรื่องการดำเนินชีวิตครอบครัวสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน ผลการวิจัยพบว่าผลการเรียนรู้เรื่องการดำรงชีวิตและครอบครัวก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณวิไล หงษ์ทอง (2551: 181) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานผลการวิจัยพบว่าผลการเรียนรู้สาระเรขาคณิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนจัดการเรียนรู้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของศรัญญา มณีไตรรัตน์เลิศ (2553: 96-97) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาผลการเรียนรู้เรื่องโจทย์ปัญหาการบวกและการลบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานผลการวิจัยพบว่าผลการเรียนรู้เรื่องโจทย์ปัญหาการบวกและการลบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีคะแนนหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้

จากการศึกษาคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานหลังเรียนเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม โดยคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\mu=23.95$) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยเกณฑ์ ($\mu=21.00$) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีกระบวนการและขั้นตอนที่สามารถฝึกให้นักเรียนวิเคราะห์และแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ได้ดีขึ้น สอดคล้องกับลัดดา ภูเกียรติ (2544: 27) ได้กล่าวถึงโครงงานเป็นวิธีการเรียนรู้ที่เกิดจากความสนใจใคร่รู้ของผู้เรียนที่อยากจะศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลาย ๆ สิ่ง ที่สงสัยและอยากรู้คำตอบให้ลึกซึ้งชัดเจนหรือต้องการเรียนรู้ในเรื่องนั้น ๆ ให้มากขึ้นกว่าเดิม โดยใช้ทักษะกระบวนการและแก้ปัญหาหลาย ๆ ด้านมีวิธีการศึกษาอย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนต่อเนื่อง มีการวางแผนในการศึกษาอย่างละเอียดแล้วลงมือปฏิบัติตามแผนที่วางไว้จนได้ข้อสรุปหรือผลการศึกษาหรือคำตอบเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ

ผลการวิจัยแสดงว่าความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับดังนี้

ลำดับที่ 1 ด้านบรรยากาศในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนมีความพึงพอใจในการมีส่วนร่วมกระตือรือร้นในการสร้างโจทย์ปัญหาร่วมกัน พึงพอใจในการช่วยเหลือกันและพึงพอใจในการมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับเพื่อน สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายตามแนวคิดของออสซูเบล (Ausubel) ทิศนา ขัมมณี (2553: 68-69) ได้กล่าวถึงแนวความคิดของทฤษฎีนี้โดยเชื่อว่าความสำคัญของการให้การศึกษาคือการให้ความรู้ที่ถูกต้อง ชัดเจน และต้องเป็นความรู้ที่รวบรวมไว้อย่างมีระเบียบ วิธีการที่จะทำให้การเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ควรกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความต้องการเรียนรู้ใฝ่รู้ รักษาความรู้ไว้ให้ได้นาน ให้ความรู้และวิธีการในการแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

ลำดับที่ 2 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนพึงพอใจในการทำงานร่วมกับเพื่อนเป็นกลุ่ม พึงพอใจในการเรียนคณิตศาสตร์มากขึ้น และพึงพอใจในการนำเสนอผลงานด้วยตนเอง สอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางเชาวน์ปัญญาตามแนวคิดของเพียเจต์ (Piaget) ทิศนา ขัมมณี (2553: 64-65) ได้กล่าวถึงแนวความคิดของทฤษฎีนี้ที่เชื่อว่าคนเราทุกคนตั้งแต่เกิดมามีความพร้อมที่จะมาปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โดยธรรมชาติแล้วมนุษย์เป็นผู้พร้อมที่จะมีกิจกรรมหรือเริ่มกระทำก่อน (active) ในการจัดการเรียนการสอนควรคำนึงถึงวุฒิภาวะของผู้เรียนโดยจัดเนื้อหาให้เหมาะสมกับวัย ควรให้นักเรียนลองปฏิบัติและทำกิจกรรมให้มาก พยายามจัดกิจกรรมที่ให้มีการทำงานเป็นกลุ่มและก่อนที่จะสอนเนื้อหาใหม่ ควรมีการทบทวนเรื่องเดิมก่อนแล้วจึงค่อย ๆ ขยายออกไปสู่ความรู้ใหม่เพื่อให้ นักเรียนมีความพร้อมและสามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ได้

ลำดับที่ 3 ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในผลงาน สามารถนำความรู้เชื่อมโยงกับความรู้ในวิชาอื่นได้ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างความรู้ (constructivism) ทิศนา ขัมมณี (2547: 96-98) ได้กล่าวถึงแนวคิดของทฤษฎีนี้ว่าการเรียนรู้ที่ดีเกิดจากการสร้างพลังความรู้ในตนเองด้วยตนเองของผู้เรียน หากผู้เรียนมีโอกาสได้สร้างความคิดและนำความคิดของตนเองไปสร้างสรรค์ชิ้นงานโดยอาศัยสื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมจะทำให้เห็นความคิดนั้นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน และเมื่อผู้เรียนสร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นมาในโลกก็หมายถึงการสร้างความรู้ขึ้นในตนเองนั่นเอง ความรู้ที่ผู้เรียนสร้างขึ้นในตนเองนี้มีความหมายต่อผู้เรียนจะอยู่คงทน ผู้เรียนจะไม่ลืมง่ายและจะสามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่นเข้าใจความคิดของตนเองได้ดี

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานในครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนให้สูงขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีกระบวนการและขั้นตอนที่สามารถฝึกให้นักเรียนแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ได้ดีขึ้น โดยขั้นตอนที่ 1 การเลือกหัวข้อเรื่องหรือปัญหาที่จะศึกษา มาจากความสนใจของนักเรียนในการนำเรื่องราวหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันมาใช้ในการสร้างโจทย์ปัญหา กำหนดเป้าหมายในการแก้ปัญหา ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนการวางแผนการแก้ปัญหาจากปัญหาที่สร้างขึ้นมาอย่างท้าทาย โดยการร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการวิเคราะห์หาแนวทาง ในการแก้ปัญหาโจทย์ปัญหาที่สร้างขึ้นเพื่อให้ปัญหาสำเร็จลุล่วง ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนมีปฏิบัติเป็นขั้นที่ดำเนินการตามแผนที่ได้วิเคราะห์แยกแยะไว้มาจัดระบบลงมือปฏิบัติตามขั้นตอน ขั้นตอนที่ 4 ขั้นตอนการเขียนรายงานตามข้อมูลในการแก้โจทย์ปัญหาต่าง ๆ ให้ครบถ้วนถูกต้อง และขั้นตอนที่ 5 ขั้นตอนการนำเสนอ เป็นการนำเสนอผลงานการแก้โจทย์ปัญหาจากโจทย์ปัญหาที่นักเรียนสร้างหรือกำหนดปัญหาขึ้นมา กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นต่อหน้าผู้อื่นด้วยความมั่นใจด้วยการรายงานปากเปล่า ดังนั้นครูสามารถนำวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานไปเป็นทางเลือก ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียน โดยคำนึงถึงการจัดเนื้อหาให้เหมาะสมกับวัย เน้นการจัดกิจกรรมให้มีการทำงานเป็นกลุ่ม มีการทบทวนความรู้เดิมแล้วขยายออกไปสู่ความรู้ใหม่ เพื่อให้นักเรียนมีความพร้อมและสามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ได้

1.2 จากผลการวิจัยพบว่าความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน นักเรียนมีโอกาสดำเนินการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันเป็นกลุ่ม มีการนำเสนอผลงานด้วยตนเองและสร้างโจทย์ปัญหาจากข้อมูลที่สามารถได้ ดังนั้นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานครูควรคำนึงถึงความสนใจ อยากเรียนรู้ของนักเรียน เน้นนักเรียนเป็นสำคัญจะทำให้การเรียนการสอนนั้นบรรลุผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์เพื่อเป็นการส่งเสริมทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหา ทักษะการให้เหตุผล ทักษะการสื่อสารสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์ ทักษะการเชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ ทางคณิตศาสตร์ และทักษะกระบวนการคิดริเริ่มสร้างสรรค์

2.2 ควรมีการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมควบคู่ไปกับการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน เช่น แบบฝึก ชุดการสอน บทเรียนสำเร็จรูป เป็นต้น

สรุป

การวิจัยเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน หลังเรียนสูงกว่าร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม
2. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานในวิชาคณิตศาสตร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มนิเทศติดตามประเมินผลการจัดการศึกษา. (2553). **ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ (NT: National Test)**. นครปฐม: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1. ชัยศักดิ์ ลีลาจรัสกุล. (2544). **โครงงานคณิตศาสตร์**. กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ปแมนเนสเม้นท์. ทิศนา แหมมณี. (2553). **ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทย์ นันทวิสุทธิ. (2551). **การพัฒนาผลการเรียนรู้ เรื่องภูมิเศรษฐศาสตร์ โดยการจัด การเรียนรู้แบบโครงงานสำหรับนักเรียนระดับปวช.2 ทวิภาควิทยาลัยอาชีวศึกษา นครปฐม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นันทิยา คุมพล. (2545). **การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2548). **การสอนคิดด้วยโครงงาน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- ยุพิน พิพิธกุล. (2540). **วิธีการทำโครงงานคณิตศาสตร์**. กรุงเทพฯ: พัฒนาคุณภาพวิชาการ.
- ราตรี ทองสามสี. (2547). **การพัฒนาผลการเรียนรู้เรื่องโจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยวิธีสอนแบบโครงงาน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- รุ่งทิวา สิงห์หัดชัย. (2547). การประเมินผลการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนดอนกอกในสวรรค์ อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยทางการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- รุ่งนภา สวรรค์สวัสดิ์. (2550). ศึกษาความสามารถในการทำโครงงานเรื่องการดำรงชีวิตและครอบครัวสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ลัดดา ภูเกียรติ. (2544). โครงงานเพื่อการเรียนรู้หลักการและแนวทางการจัดกิจกรรม. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณวิไล หงษ์ทอง. (2551). การพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วัฒนา เขียวเส็ง. (2544). การศึกษาการจัดโครงงานคณิตศาสตร์ในโรงเรียนประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วันเพ็ญ ผลอุดม. (2546). คณิตศาสตร์การสอนและการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรัญญา มณีไตรรัตน์เลิศ. (2553). การพัฒนาผลการเรียนรู้ เรื่องโจทย์ปัญหาการบวกและการลบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สยาม สิงหาทอง. (2549). ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ความคงทนในการเรียนและความพึงพอใจเรื่องการนำเสนอข้อมูลสถิติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยวิธีการสอนแบบโครงงาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2548). มาตรฐานการศึกษาของชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
- สิริพร ทิพย์คง. (2545). แนวโน้มการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

การใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้าง: กรณีศึกษาจังหวัดนครปฐม UTILIZATION OF THE UNUSED SANDFIELD AREAS: A CASE STUDY OF NAKHON PATHOM PROVINCE

อรรถกร ดอกสายหยุด/ ATTAKORN DOKSAIYUD¹

วิชัย ลำไย/ WICHA LAMYAI²

สมชาย ลักขณานุรักษ์/ SOMCHAI LAKANANURUK³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจสภาพการใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้างในจังหวัดนครปฐม 2) ศึกษารูปแบบการใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้าง และ 3) นำเสนอรูปแบบที่เหมาะสมเพื่อการใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้าง ในจังหวัดนครปฐม กลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนที่อยู่ในอำเภอกำแพงแสน อำเภอเมืองนครปฐม อำเภอดอนตูม และอำเภอบางเลน จำนวน 384 คน กลุ่มเอกรชนผู้ประกอบการธุรกิจทราย 16 คน เจ้าหน้าที่ของรัฐ 16 คน ผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการเฉพาะด้าน 5 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสำรวจ แบบสอบถาม ประเด็นการสัมภาษณ์ ประเด็นการสนทนากลุ่ม การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้าง โดยผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการเฉพาะด้าน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. พื้นที่แหล่งทรายบกร้างในจังหวัดนครปฐมถูกนำมาใช้ประโยชน์เป็นร้านอาหาร บ่อเลี้ยงปลา บ่อตกปลา และรีสอร์ท

2. รูปแบบการใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้าง จากความคิดเห็นของประชาชน เอกชนผู้ประกอบการธุรกิจทราย และเจ้าหน้าที่ของรัฐ คือ เป็นแหล่งกักเก็บน้ำในชุมชน รีสอร์ท ร้านอาหาร บ่อเลี้ยงปลา บ่อตกปลา สวนสาธารณะ แหล่งกิจกรรมนันทนาการทางน้ำ ตลาดกลางน้ำ ที่ฝังกลบขยะ ป่าชุมชนสำหรับปลูกไม้เศรษฐกิจ ที่ผลิตสินค้า และร้านค้าในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ สวนน้ำและเป็นที่รวบรวมพันธุ์ไม้น้ำ

¹นักศึกษาปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

³อาจารย์ ดร. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

3. รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่แหล่งทรายบกร้างในจังหวัดนครปฐม ที่มีความเป็นไปได้และมีความเหมาะสม ได้แก่ ใช้เป็นแหล่งน้ำใช้ในชุมชน รีสอร์ทและร้านอาหาร

คำสำคัญ: การใช้ประโยชน์แหล่งทราย แหล่งทรายบกร้าง ทรายบกนครปฐม

ABSTRACT

The objectives of the research were to 1) survey the unused sandfield's present utilization condition in Nakhon Pathom area; 2) study utilization models of the unused sandfield; and 3) present the suitable utilization models of the unused sandfield in Nakhon Pathom area. The samples were 384 households in Kamphaeng Saen District, Mueang Nakhon Pathom District, Don Tum District and Bang Len District; 16 people from private sand business groups, 16 government officials, 5 specific specialists and academic persons. The research instruments were a survey form, a questionnaire, issues for an interview, issues for focus groups, and evaluation by the specific specialists and academic persons. The collected data were analyzed by percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The results of the research were as follows:

1. The unused sandfield areas in Nakhon Pathom were used as restaurants, fish farms, fishing ponds, and resorts.
2. The utilization models of the unused sandfield according to all subject groups were community reservoirs, resorts, restaurants, fish farms, fishing ponds, parks, recreation sites, floating markets, wasted disposal site, community forest for economic plants growing, factories and One Tambon One Product (OTOP) shops and water-plant collection sites.
3. The suitable utilization models for Nakhon Pathom's unused sandfield that were possible and appropriate were community reservoirs, resorts and restaurants.

Keywords: sandfield utilization, unused sandfield site, Nakhon Pathom sandfield site

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยมีปัญหาด้านที่ดินอยู่ 2 ประเด็นใหญ่ ๆ คือ ปัญหาด้านการถือครอง และ ปัญหาด้านการใช้ประโยชน์ ซึ่งเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศทั้งด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม ทั้งนี้ที่ดินในประเทศไทยส่วนใหญ่ร้อยละ 53.51 เป็นพื้นที่เกษตรกรรม รองลงมาร้อยละ 32.25 เป็นพื้นที่ป่าไม้ โดยมีพื้นที่ชุมชนร้อยละ 4.71 และมีพื้นที่ทิ้งร้างร้อยละ 2.86 (สำนักสำรวจที่ดินและวางแผนการใช้ที่ดิน, 2553) ปัญหาที่ดินเกิดจากการวางแผนพัฒนาประเทศ ที่มีโครงสร้างพื้นฐานเพื่อเร่งรัดเศรษฐกิจส่งออก ทำให้ชนชั้นนำในรัฐและภาคทุนเข้ายึดครองจับจอง ที่ดินของชุมชน กลุ่มอำนาจทางการเมืองผลักดันให้ยกเลิกการจำกัดการถือครองที่ดินเพื่อเปิดเสรี แก่เอกชนและต่างชาติในการเข้ามาครอบครองที่ดิน ประกอบกับภาวะล่มสลายในภาคเกษตรที่เกิด จากผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ ขณะที่รัฐสนับสนุนภาคอุตสาหกรรมทำให้มูลค่าทางอุตสาหกรรมสูง ที่ดินจึงหลุดมือจากชาวไร่ ชาวนาไปสู่กลุ่มทุน การสูญเสียที่ดินทำกิน การละทิ้งไร่นา หรือการกลายเป็น ผู้เช่าที่ดินทำกิน ในการเช่าที่นาทำกินอาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ เพราะผู้เช่าที่ทำกิน ไม่มีความมั่นใจในการเช่าที่ทำกินตลอดไป รวมถึงต้องแบกรับภาระต่าง ๆ ทำให้ประสิทธิภาพในการผลิต ต่ำลง ที่ดินเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นปัจจัยในการผลิตกลายเป็นสินค้า ทำให้เกิดการเก็งกำไรที่ดิน เกิดขึ้น และในภาวะวิกฤติเศรษฐกิจในปี 2540 รัฐได้ออกกฎหมายถึง 11 ฉบับ ในการเปิด ให้ชาวต่างชาติเข้ามาครอบครองที่ดินและประกอบธุรกิจเสรี (กฤษฎา บุญชัย, 2556) ปัญหา การเก็งกำไรทำให้เกิดการบริหารจัดการที่ดินของผู้ถือครองทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำแตกต่างกันมาก ระหว่างผู้ที่มีที่ดินขนาดเล็ก (ต่ำกว่า 5 ไร่) กับผู้ถือครองที่ดินขนาดใหญ่ (มากกว่า 200 ไร่) และยัง ทำให้เกิดที่ดินทิ้งร้างเพิ่มขึ้นเป็น 9,179,624 ไร่ ในปี 2552 ซึ่งส่วนหนึ่งเลิกทำการเกษตร และการถือ ครองที่ดินเพื่อเก็งกำไร การกระจุกตัวของ การถือครองที่ดินส่งผลให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจ ปีละ 127,384,403 ล้านบาท ที่คำนวณโดยสถาบันที่ดิน นอกจากนี้การถือครองที่ดินที่ตกไปอยู่ในมือ ชาวต่างชาติ ย่อมมีผลทำให้สัดส่วนการถือครองของคนไทยลดลง และสูญเสียโอกาสในการถือครอง ที่ดินจากการทำธุรกิจอำพรางจากการถือกรรมสิทธิ์ครอบครองที่ดินโดยผ่านความสัมพันธ์ทางครอบครัว (การสมรสกับผู้มีสัญชาติไทย) การเช่าหรือซื้อผ่านผู้มีสัญชาติไทย การตั้งเป็นนิติบุคคลไทยแล้ว ถวายโอนภายหลัง มีกฎหมายหลายฉบับในการป้องกันและควบคุมคนต่างชาติเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการ ถือครองที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์ แต่กฎหมายเหล่านั้นมีข้อจำกัดมากทำให้เกิดการเลี่ยงกฎหมาย หรือแสวงหาผลประโยชน์อันมิชอบด้วยการทำธุรกรรมผ่านตัวแทนอำพราง ซึ่งมีผลกระทบ ต่อความมั่นคงของประเทศที่อาจเกิดจากการได้เปรียบทางการเงิน ทำให้เข้ามาแทรกแซงทางเศรษฐกิจ และยึดเอาดินแดนที่เป็นของคนไทยในทางอ้อม (ปิยะนุช ไปตะวณิช, 2554) ปัญหาและผลกระทบ เหล่านี้ได้มีการดำเนินการแก้ไขปัญหาด้วยมาตรการต่าง ๆ อาทิ การกระจายการถือครองที่ดินซึ่งมัก จะเป็นไปในรูปแบบการนำเอาที่ดินของรัฐมาจัดสรร การเก็บภาษีที่ดินแบบก้าวหน้า และมีกฎหมาย

ที่เกี่ยวข้องกับที่ดินถึง 16 ฉบับ (มินินท์ สุทธิวัฒนานิติ, 2556) นอกจากนี้การมองปัญหาที่ดินมีความแตกต่างกัน เช่น การมองว่าปัญหาที่ดินมิใช่เรื่องการกระจุกของขนาดการถือครองแต่เป็นปัญหาที่ดินทางการเกษตรถูกทิ้งร้างว่างเปล่า (นิพนธ์ พัวพงศกร, 2554)

พื้นที่ที่ร้าง หมายถึง พื้นที่ที่ถูกปล่อยทิ้งไว้โดยไม่ได้เข้าไปทำประโยชน์ต่อเนื่องกันตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป การปล่อยที่ดินทิ้งร้างไม่ทำให้เกิดประโยชน์ด้วยสาเหตุต่าง ๆ นั้นมีถึง 9,179,624 ไร่ เป็นนาร้าง ไร่ร้าง ป่าละเมาะ ที่ลุ่มต่ำ และที่เป็นเหมืองแร่ บ่อลูกรัง และบ่อทรายมาก่อนมีจำนวนถึง 1,003,636 ไร่ (มินินท์ สุทธิวัฒนานิติ, 2556) ซึ่งมีผลกระทบในทางลบทั้งด้านทรัพยากร สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมโดยรวมอีกด้วย (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2556) นอกจากนี้ กองประสานการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2556) ได้กล่าวถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากแหล่งทรายบกร้างของประเทศไทย ไว้ว่า การขุด ตัก และดูดทราย โดยเฉพาะในส่วนของทรายจากลำน้ำ จะก่อให้เกิดผลดีในแง่ของการช่วยป้องกันการตื้นเขินของแหล่งน้ำตามธรรมชาติและแหล่งน้ำที่มนุษย์สร้าง ซึ่งเป็นประโยชน์ในแง่ของการคมนาคมทางน้ำ และเป็นการเพิ่มศักยภาพในการเก็บกักน้ำในแหล่งน้ำนั้น ๆ แต่หากไม่มีการควบคุมการขุด ตัก และดูดทรายที่ดีจะมีผลกระทบโดยตรงต่อสภาพแวดล้อมอย่างมาก ซึ่งลักษณะผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมดังนี้คือ

1. การผลิตทรายในลำน้ำ เป็นต้นเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดตะกอนแขวนลอยในน้ำ เนื่องจากในกระบวนการผลิต เครื่องจักรจะดูดทั้งตะกอน กรวด ทรายและน้ำปะปนกัน แล้วจึงส่งเข้ากระบวนการแยกกรวดและทรายออกจากกัน โดยจะปล่อยดินปนน้ำที่มีลักษณะขุ่น โดยทั่วไปจะมีสีเหลืองหรือน้ำตาลจางลงสู่ลำน้ำสาธารณะ ในบริเวณที่มีการผลิตทรายหนาแน่นก็จะเกิดปัญหาตะกอนแขวนลอยในน้ำมาก ไม่สามารถเงี่ยจางหรือตกตะกอนได้หมด ทำให้น้ำสามารถพัดพาไปเป็นระยะทางไกลและจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อการใช้ประโยชน์ของประชาชนด้านทำนายน้ำ ผลกระทบต่อการผลิตน้ำประปา ตลอดจนส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศของสิ่งมีชีวิตที่อยู่ในน้ำ แต่ในบริเวณที่มีการผลิตทรายไม่หนาแน่น และผลิตทรายในลำน้ำขนาดใหญ่ ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมก็จะเบาบางลง อีกปัญหาหนึ่งที่พบได้ในบริเวณที่มีการดูดทรายเป็นปริมาณมาก ดูดในแนวลึก หรือใกล้กับแนวตลิ่ง ก็จะเป็นสาเหตุที่ทำให้ตลิ่งทรุดตัวหรือพังลง และเกิดการเปลี่ยนแปลงทิศทางการไหลของน้ำ ส่งผลกระทบต่อที่ดินและสิ่งปลูกสร้างริมตลิ่ง ไม่ว่าจะเป็นบ้านเรือนราษฎรหรือถนนได้รับความเสียหาย

2. การผลิตทรายบก จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับการจัดการของผู้ประกอบ หากไม่มีการควบคุมที่เข้มงวดหรือมีการจัดการที่เหมาะสมก็จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมโดยรอบอย่างมาก ลักษณะของผลกระทบที่เกิดขึ้นได้แก่

- 2.1 พื้นที่ขบบ่อเกิดการพังทลายหรือยุบตัวของดิน ส่งผลกระทบต่อที่ดินที่อยู่ข้างเคียง เนื่องจากมีการดูดทรายหรือขุดตักทรายลึกมากเกินไป หรือมีความลาดชันของขบบ่อไม่เหมาะสม

ตลอดจนการกันระยะห่างจากขอบบ่อกับที่ดินของบุคคลอื่นหรือที่สาธารณะน้อยเกินไป ไม่สัมพันธ์กับความลึกของขอบบ่อ

2.2 กระบวนการผลิตจะมีน้ำขุ่นขึ้นเกิดขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นน้ำโคลน โดยปกติบ่อทรายส่วนใหญ่จะไม่มีกระบวนการระบายน้ำขุ่นออกมาสู่แหล่งน้ำภายนอก เนื่องจากเป็นระบบปิด คือให้น้ำไหลหมุนเวียนอยู่ภายในบ่อ แต่หากน้ำในบ่อมีระดับน้ำสูงมากจนเป็นอุปสรรคต่อการดูทราย ผู้ประกอบการก็จะระบายน้ำออกสู่แหล่งน้ำธรรมชาติโดยตรง ทำให้แหล่งน้ำธรรมชาติเกิดความขุ่นขึ้น มีตะกอนแขวนลอยอยู่เป็นจำนวนมาก ส่งผลกระทบต่อการใช้น้ำและสิ่งมีชีวิตในน้ำ

2.3 ในช่วงระหว่างการดำเนินงาน เมื่อมีการเปิดบ่อลึกจนถึงระดับน้ำใต้ดิน ทำให้น้ำใต้ดินไหลมารวมอยู่ในบ่อทราย ส่งผลกระทบต่อบ่อน้ำต้นของชุมชนในบริเวณโดยรอบ ทำให้มีปริมาณน้ำน้อยลงหรือไม่มีเลยในฤดูแล้ง

2.4 การคัดแยกทรายจะทำให้เกิดวัสดุที่เหลือใช้ เช่น กรวด ซึ่งวัสดุเหล่านี้ถ้าไม่มีการจัดการให้ถูกต้องและเหมาะสม จะก่อให้เกิดปัญหาจากการกองทิ้งวัสดุเหลือใช้ระยะยาว

2.5 การขนส่งทราย ส่วนใหญ่จะมีปัญหาของน้ำหนักการบรรทุก ทำให้ถนนเกิดความชำรุดเสียหาย เกิดปัญหาฝุ่นฟุ้งกระจาย และการรบกวนของทราย ตลอดจนเสียงดังรบกวน ส่งผลกระทบต่อชุมชนที่อยู่ตลอดเส้นทางขนส่ง

2.6 บ่อทรายที่เปิดดำเนินการ เมื่อเลิกประกอบกิจการ ในบางบ่อไม่มีการปรับปรุงสภาพพื้นที่โดยปล่อยทิ้ง ทำให้ไม่สามารถใช้ประโยชน์อื่น ๆ ได้อีก รวมถึงก่อให้เกิดปัญหาทัศนียภาพของพื้นที่

นอกจากนี้ ตติณณ์พลิชฐ์ สุจริต (2549: 17) ได้กล่าวว่า ทราย แม้จะมีประโยชน์หลายอย่าง หากขาดการควบคุมดูแลก็จะส่งผลกระทบในหลาย ๆ ด้าน ดังต่อไปนี้

1. ผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การดูทรายขึ้นมาจากระดับฐานของพื้นที่ ทำให้ขาดสมดุลทางธรรมชาติ เป็นสาเหตุของการพังทลายของตลิ่ง เกิดการชะล้างพังทลาย เกิดการทับถมทำให้แหล่งน้ำตื้นเขิน ก่อให้เกิดการแพร่กระจายของฝุ่นละอองจากทรายโดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้ง และเกิดมลภาวะทางเสียง

2. ผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางชีวภาพและนิเวศวิทยา การขุดตักและดูทรายส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยาทางน้ำโดยตรง ทำให้สภาพแหล่งน้ำ พื้นที่จับสัตว์น้ำหรือแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำเกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีผลกระทบต่อสัตว์น้ำ และสัตว์ที่อยู่อาศัยในน้ำดิน คุณภาพของแหล่งน้ำผิวดินเปลี่ยนไป เนื่องจากตะกอนขุ่นขึ้นที่ไหลลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ

3. ผลกระทบต่อคุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ ทั้งในด้านเกษตรกรรม การคมนาคม สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ

4. ผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต ทำให้เกิดการย้ายถิ่น ทั้งการอพยพเข้าและออก เกิดการเจ็บป่วยจากการสูดเอาฝุ่นละอองเข้าไปหรือสมรรถภาพของการไต่ยีนลดลง และทำให้เกิด ผลกระทบด้านลบต่อทัศนียภาพบริเวณที่ทำการขุดทราย

พื้นที่ศึกษาจังหวัดนครปฐม ตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำท่าจีน ซึ่งเป็นพื้นที่บริเวณที่ราบลุ่มภาคกลาง โดยอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 13 องศา 45 ลิปดา 10 พิลิปดา เส้นแวงที่ 100 องศา 4 ลิปดา 28 พิลิปดา มีพื้นที่ 2,168,327 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,355,204 ไร่ เท่ากับร้อยละ 0.42 ของประเทศ มีลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ราบถึงค่อนข้างราบเรียบ ไม่มีภูเขาและป่าไม้ สภาพพื้นที่มีความลาดเทประมาณ 1-2 องศา โดยทั่วไปลาดจากทิศเหนือสู่ทิศใต้ และตะวันตกสู่ตะวันออกมีแม่น้ำท่าจีนไหลผ่านจากทิศเหนือลงสู่ทิศใต้ พื้นที่ทางตอนเหนือและทางตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนใหญ่เป็นที่ดอน ส่วนพื้นที่ทางตอนกลางของจังหวัดเป็นที่ราบลุ่ม มีที่ดอนกระจายเป็นแห่งต่าง ๆ และมีแหล่งน้ำกระจาย สำหรับพื้นที่ด้านตะวันออกและด้านใต้เป็นที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำท่าจีนมีคลองธรรมชาติและคลองข่อยที่ขุดขึ้นเพื่อการเกษตรและคมนาคมอยู่มาก ระดับความสูงพื้นที่เฉลี่ยประมาณ 3 เมตรจากระดับน้ำทะเล ขณะที่น้ำทะเลขึ้นสูงสามารถหนุนขึ้นมาตามแม่น้ำท่าจีน ทำให้เกิดน้ำท่วมถึงบริเวณอำเภอสมาปราชญ์และอำเภอนครชัยศรี ลักษณะการใช้ที่ดินเพื่อการทำนา ทำไร่ ทำสวน (อุไรวรรณทองบัวศิริไธ, 2554) และจากการศึกษาข้อมูลของสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดนครปฐม (สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดนครปฐม, 2556) พบว่า เขตพื้นที่อำเภอเมืองนครปฐม อำเภอกำแพงแสน อำเภอดอนตูม และอำเภอบางเลน มีผู้ขออนุญาตประกอบกิจการขุดทราย จำนวนทั้งสิ้น 124 ราย และเป็นบ่อทรายร้างประมาณ 42 แห่ง คิดเป็นพื้นที่ประมาณ 840 ไร่ เนื่องจากเมื่อผู้ประกอบการเลิกดำเนินการขุดทรายแล้ว ได้ปล่อยพื้นที่เป็นบ่อทรายร้างเป็นที่รกร้างว่างเปล่า มีลักษณะเป็นบ่อขุมน้ำตามขนาดของพื้นที่ที่ได้ขุดตักและขุด โดยไม่มีการนำพื้นที่กลับมาใช้ประโยชน์ในขณะที่ยังทรุดดินมืออย่างจำกัด ขาดการฟื้นฟู การใช้ประโยชน์จากพื้นที่บ่อทรายร้าง มิได้คำนึงถึงผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม และยังขาดแผนการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจน ทั้งด้านการป้องกันและการแก้ไขผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งนำไปสู่ข้อขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ที่ดิน ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น มลภาวะทางเสียง การพังทลายของตลิ่งรอบบ่อทรายส่งผลกระทบต่อพื้นที่ข้างเคียง คุณภาพของน้ำ หรือสูญเสียความสมดุลและความสวยงามทางทัศนียภาพ และผลกระทบทางด้านสังคมเกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินของประชาชน (ติณณ์พลินฐ์ สุริยดล, 2549: 5)

จากปัญหาดังกล่าวจึงเป็นมูลเหตุให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงการนำพื้นที่บ่อทรายร้างกลับมาใช้ประโยชน์ ก่อให้เกิดรายได้บนพื้นฐานของการอนุรักษ์ควบคู่กันไป ในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้ประโยชน์พื้นที่บ่อทรายร้างของจังหวัดนครปฐม โดยมีพื้นฐานความต้องการของชุมชนและความเหมาะสมของพื้นที่ ตลอดจนชุมชนมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูและการใช้พื้นที่บ่อทรายร้างให้เกิดประโยชน์สูงสุด และอาจกล่าวได้ว่า การใช้ประโยชน์จากพื้นที่บ่อทรายร้างเป็นการสร้างเศรษฐกิจแบบ

พึ่งตนเอง ซึ่งจะสอดคล้องกับแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจพึ่งตนเอง ซึ่งเป็นคำตอบระยะยาวในการแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างแท้จริง และยั่งยืน

วัตถุประสงค์

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์

1. เพื่อสำรวจสภาพการใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้างในจังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษารูปแบบการใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้างในจังหวัดนครปฐม
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบที่เหมาะสมเพื่อการใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้างในจังหวัดนครปฐม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

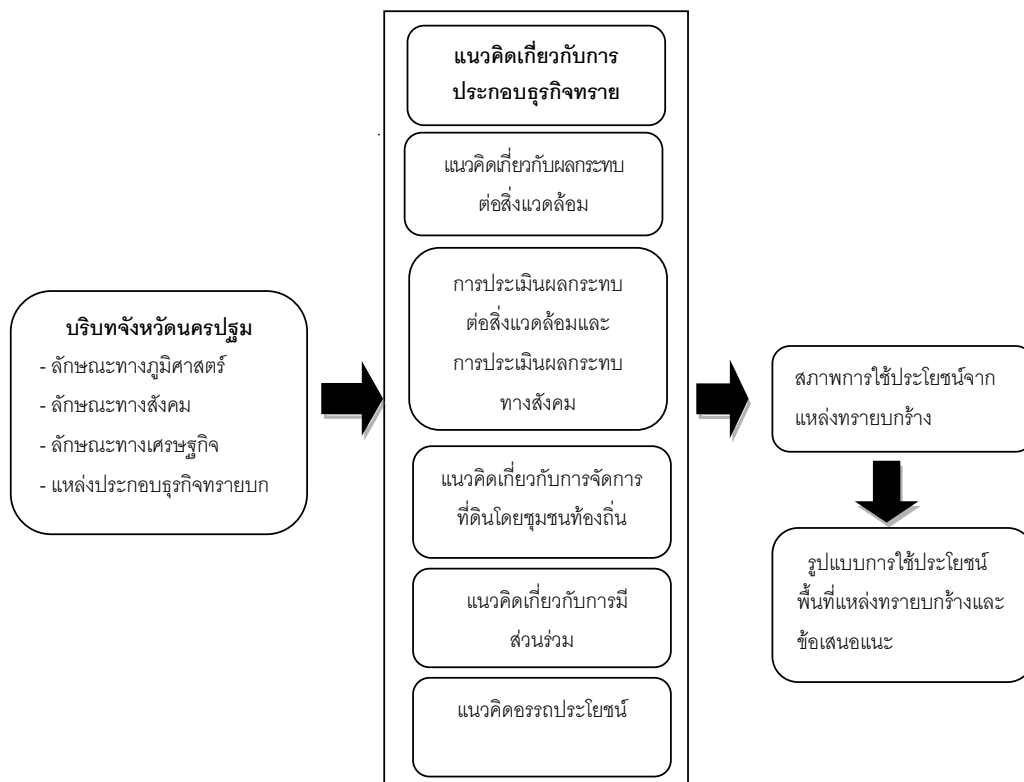
จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีของนักวิชาการ เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับการสังเคราะห์จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน นำมากำหนดเป็นกรอบที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

ในการศึกษาบริบทจังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสาร สำรวจ และสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับจังหวัดนครปฐม

ส่วนการศึกษารูปแบบการใช้ประโยชน์ของพื้นที่แหล่งทรายบกร้างในจังหวัดนครปฐม และสภาพการใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้าง ผู้วิจัยได้รวบรวมจากทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจทราย ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการประเมินผลกระทบทางสังคม การจัดการที่ดินโดยชุมชนท้องถิ่น การมีส่วนร่วม และประโยชน์ที่ได้รับจากเอกสาร งานวิจัย การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และการสนทนากลุ่ม

รูปแบบการใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้างและข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยวิเคราะห์และตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างรูปแบบตามทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และการสัมภาษณ์นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านแบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์เนื้อหา ประกอบการบรรยายสรุปผล

ผลจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่ได้กล่าวมาทั้งหมด ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการวิจัย

การศึกษานี้ดำเนินการด้วยรูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (mixed methods research) ซึ่งใช้วิธีการเก็บข้อมูลหลายวิธี (mix methods) เพื่อให้ได้ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาบริบทของจังหวัดนครปฐมเกี่ยวกับลักษณะทางภูมิศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ จากเอกสารรายงานข้อมูลจังหวัดนครปฐม (อุไรวรรณ ทองบัวศิริไล, 2554: 1-4) แหล่งประกอบธุรกิจรายบก ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร การสำรวจจากสภาพจริงและสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องพบว่า จังหวัดนครปฐมมีผู้ประกอบการกิจการบ่อทรายที่จดทะเบียนทั้งหมด 124 ราย (สำนักงานอุตสาหกรรม จังหวัดนครปฐม, 2556) กระจายอยู่ในทุกอำเภอดังนี้ อำเภอเมืองนครปฐม จำนวน 35 ราย อำเภอ บางเลน จำนวน 20 ราย อำเภอกำแพงแสน จำนวน 40 ราย อำเภอดอนตูม จำนวน 23 ราย อำเภอ สามพราน จำนวน 1 ราย อำเภอนครชัยศรี จำนวน 4 ราย และอำเภอบูรณศิริ จำนวน 1 ราย ส่วนใหญ่มีบ่อทรายขนาดกลาง โดยมีพื้นที่บ่อทรายจำนวน 80-200 ไร่ บ่อทรายทิ้งร้าง จำนวน 42 แห่ง คิดเป็นพื้นที่ประมาณ 840 ไร่

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษารูปแบบการใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้าง ผู้วิจัยดำเนินการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับประกอบธุรกิจการบริหาร จัดการทรัพยากรทรายและการประกอบธุรกิจทราย สิ่งแวดล้อม การจัดการที่ดินโดยชุมชนท้องถิ่น ผลกระทบทางสังคม ทางสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วม และประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ประโยชน์พื้นที่ แหล่งทรายบกร้าง การศึกษาสภาพจริง การสำรวจ การสอบถามความคิดเห็นของประชาชน เจ้าหน้าที่ ของรัฐ ผู้ประกอบการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อได้รูปแบบการใช้ประโยชน์พื้นที่ แหล่งทรายบกร้างในจังหวัดนครปฐม

ขั้นตอนที่ 3 นำเสนอรูปแบบการใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้างที่เหมาะสมในจังหวัด นครปฐม และข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาโดยการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์นักวิชาการและ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย รวมทั้งสิ้น 4 กลุ่ม ประกอบด้วย บุคลากรในหน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการ ประชาชนในท้องถิ่น และผู้เชี่ยวชาญ เฉพาะด้าน ดังนี้

1. บุคลากรในหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ ผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานราชการของ จังหวัดนครปฐม โดยผู้วิจัยคัดเลือกเฉพาะหน่วยงานภาครัฐที่ดูแลและเกี่ยวข้องกับพื้นที่แหล่งทรายบก ในจังหวัดนครปฐมโดยตรง จำนวน 97 คน จาก 7 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองนครปฐม อำเภอกำแพงแสน อำเภอนครชัยศรี อำเภอดอนตูม อำเภอบางเลน อำเภอสามปราชญ์ และอำเภอพุทธมณฑล ผู้วิจัยใช้วิธี การเลือกแบบเจาะจงจากพื้นที่ 4 อำเภอ ที่มีแหล่งทรายบกมากที่สุด ได้แก่ อำเภอกำแพงแสน อำเภอ เมืองนครปฐม อำเภอดอนตูม และอำเภอบางเลน อำเภอละ 4 คน รวมจำนวน 16 คน

2. ผู้ประกอบการ ได้แก่ เจ้าของพื้นที่แหล่งทรายบกร้างในจังหวัดนครปฐมที่จดทะเบียน ดำเนินการธุรกิจบ่อทราย จำนวน 124 ราย จาก 7 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองนครปฐม อำเภอกำแพงแสน อำเภอนครชัยศรี อำเภอดอนตูม อำเภอบางเลน อำเภอสามปราชญ์ และอำเภอพุทธมณฑล ผู้วิจัย ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงจากพื้นที่ 4 อำเภอที่มีแหล่งทรายบกมากที่สุด ได้แก่ อำเภอกำแพงแสน อำเภอเมืองนครปฐม อำเภอดอนตูม และอำเภอบางเลน อำเภอละ 4 คน รวมจำนวน 16 คน

3. ประชาชนในท้องถิ่น ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอกำแพงแสน อำเภอเมือง นครปฐม อำเภอดอนตูม และอำเภอบางเลน จำนวน 93,292 ครัวเรือน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ด้วยตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970: 607-610) ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 ได้ขนาดตัวอย่าง 384 ครัวเรือน และทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบง่าย (simple random sampling)

4. ผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการเฉพาะด้าน ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านสิ่งแวดล้อม จำนวน 5 คน ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling)

เครื่องมือและวิธีการเก็บข้อมูล

เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย แบบสำรวจสภาพการใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้าง แบบสอบถามประชาชน ประเด็นสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจแหล่งทราย ประเด็นสนทนากลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐ และการประเมินรูปแบบการใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้างที่เหมาะสมในจังหวัดนครปฐมจากผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการเฉพาะด้าน

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยสำรวจบริบทของจังหวัดนครปฐม สภาพการใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้างโดยการลงพื้นที่ สัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจแหล่งทรายบก และจัดสนทนากลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐโดยนัดหมายล่วงหน้า การสอบถามประชาชนใช้แบบสอบถามโดยขอความอนุเคราะห์จากองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่กลุ่มตัวอย่าง ได้แบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ตามที่กำหนด จำนวน 384 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของประชาชน ใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ ข้อมูลความคิดเห็นต่อรูปแบบการใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้าง ใช้ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจทรายและข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และการประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการเฉพาะด้านเกี่ยวกับรูปแบบที่เหมาะสมในการใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้าง ใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. จังหวัดนครปฐมมีพื้นที่แหล่งทรายบกร้าง 840 ไร่ โดยอำเภอที่พบมากที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ อำเภอกำแพงแสน อำเภอเมืองนครปฐม และอำเภอดอนตูม ผลกระทบที่เกิดจากพื้นที่แหล่งทรายบกร้าง 3 อันดับ ได้แก่ ปัญหาการถือครองที่ดิน ปัญหาความยากจน และปัญหามลภาวะที่เกิดจากกิจกรรมการใช้แหล่งทรายบก การใช้ประโยชน์จากพื้นที่แหล่งทรายบกร้างในจังหวัดนครปฐมพบมากที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ ร้านอาหาร ปอเลี้ยงปลา/บ่อดกปลา และรีสอร์ท มีรายละเอียดดังนี้คือ สภาพการใช้ประโยชน์จากพื้นที่แหล่งทรายบกร้าง พบว่า พื้นที่แหล่งทรายบกร้างในจังหวัดนครปฐมได้มีการนำรูปแบบการใช้ประโยชน์จากพื้นที่แหล่งทรายบกร้าง ดังนี้ 1) ร้านอาหาร เนื่องจากจังหวัดนครปฐม มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญหลายแห่ง ประกอบกับการคมนาคมที่สะดวก ทำให้เป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวชมและลิ้มรสอาหารที่อร่อย ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจทรายนำพื้นที่ทิ้งร้าง

มาปรับปรุงเป็นร้านอาหาร (อุไรวรรณ ทองบัวศิริไล, 2554: 1-4) 2) บ่อเลี้ยงปลา/บ่อตกปลา จากการศึกษาพบว่า แหล่งทรายบกร้างสามารถนำมาใช้ประโยชน์เป็นบ่อเลี้ยงปลา สอดคล้องกับกาญจนา จันทรพิง และคณะ (2545: 56) กล่าวว่า การจัดการพื้นที่บ่อทรายร้างเพื่อพัฒนาเป็นบ่อเลี้ยงปลา จะบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ขึ้นอยู่กับความยากง่ายหรือความซับซ้อนของโครงสร้างทรัพยากรสิ่งแวดล้อมในพื้นที่และที่สำคัญที่สุดคือประสบการณ์ ความรู้ และวิสัยทัศน์ในการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนความสนใจในการปฏิบัติงาน เนื่องจากความสำเร็จในการฟื้นฟูและการจัดการอาจไม่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามความต้องการ แต่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างคุ้มค่าซึ่งการจัดการนี้จะใช้หลักการผสมผสานเพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับพื้นที่ และจากการศึกษาพบว่าบ่อทรายร้างมีหลายขนาด ดังนั้นเมื่อจะทำบ่อตกปลาควรมีพื้นที่ตั้งแต่ขนาดเล็กถึงขนาดกลาง (50-100 ไร่) เพื่อนำปลาน้ำจืดซึ่งมีคุณค่าทางเศรษฐกิจมาเลี้ยงเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนผู้เลี้ยงปลา เพื่อทำเป็นบ่อตกปลาที่มีเศรษฐกิจที่ดีขึ้น สอดคล้องกับดิณณ์พลสิทธิ์ สุริตล (2549: 87) ประชาชนมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการใช้ที่ดินเพื่อเป็นบ่อตกปลาอยู่ในระดับสูง และกาญจนา จันทรพิง และคณะ (2545: 56) พบว่าแนวทางการฟื้นฟูและจัดการพื้นที่บ่อทรายร้างเป็นการแนะนำและส่งเสริมให้ผู้ประกอบการชุดตกทราย และเกษตรกรมีแนวคิดหรือการลงทุนอย่างต่อเนื่องภายหลังการชุดตกทรายโดยเฉพาะพื้นที่หลังจากที่สิ้นสุดการประกอบการแล้ว พื้นที่บ่อทรายมักจะถูกล่อยทิ้งร้างไว้ พื้นที่โดยทั่วไปมีสภาพเป็นหลุมหรือบ่อน้ำขนาดใหญ่ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการเลี้ยงปลาเพื่อเปิดเป็นบ่อตกปลาได้ ดังนั้นการวางแผนก่อนการชุดตกทรายนี้ ผู้ประกอบการชุดตกทรายต้องวางแผนการชุดตกทรายให้ลักษณะของพื้นที่ภายหลังการชุดตกทรายแล้วมีสภาพเหมาะสมต่อการเลี้ยงปลา แนวทางนี้สามารถดำเนินการไปพร้อม ๆ กับการชุดตกทรายในพื้นที่ ซึ่งจะทำให้ประหยัดเวลาและลดค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงพื้นที่ และ 3) รีสอร์ท การพัฒนาพื้นที่แหล่งทรายบกร้างเพื่อทำรีสอร์ทเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่กำลังได้รับความนิยมอย่างสูง เนื่องจากเมืองไทยกำลังส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก พื้นที่ควรอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยว การคมนาคมสะดวก บรรยากาศดี เป็นธรรมชาติ มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกครบครัน และราคาไม่แพง ในการใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้างเพื่อทำรีสอร์ท ส่งผลกระทบต่อชุมชนในทางบวกคือ ประชาชนในชุมชนมีรายได้ มีความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน มีส่วนร่วมในการคิด วางแผน และรับประโยชน์ ส่งเสริม การอนุรักษ์ธรรมชาติ อยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างมั่นคง ส่วนผลกระทบในด้านลบ คือ ความขัดแย้งทางการเมืองในท้องถิ่น ความไม่เข้าใจกันระหว่างผู้ประกอบการกับประชาชนในชุมชน เป็นต้น

2. รูปแบบการใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้างในจังหวัดนครปฐม จากความคิดเห็นของประชาชน เอกชนผู้ประกอบการธุรกิจทราย และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้รูปแบบการใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้างในจังหวัดนครปฐม จำนวน 13 รูปแบบ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รูปแบบการใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้างในจังหวัดนครปฐม

(n = 384)

รูปแบบการใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้าง ในจังหวัดนครปฐม	รูปแบบการใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้าง ในจังหวัดนครปฐม		
	ประชาชน	ผู้ประกอบการ	เจ้าหน้าที่รัฐ
1. แหล่งน้ำใช้ในชุมชน/แหล่งกักเก็บน้ำเมื่อมีน้ำหลาก	/		/
2. รีสอร์ท	/	/	
3. ร้านอาหาร	/	/	
4. บ่อเลี้ยงปลา/เลี้ยงปลาในกระชัง	/		/
5. บ่อดกปลา	/		/
6. สวนสาธารณะ	/	/	
7. แหล่งกิจกรรมนันทนาการทางน้ำ	/		
8. ตลาดกลางน้ำ	/		/
9. สถานที่ฝังกลบขยะ	/	/	
10. ป่าชุมชน/ปลูกไม้เศรษฐกิจ	/		
11. สถานที่ผลิตสินค้าและร้านค้าในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์	/		
12. สวนน้ำ	/	/	/
13. สถานที่รวบรวมพันธุ์ไม้	/		/

จากตารางที่ 1 พบว่า ประชาชน เอกชนผู้ประกอบการธุรกิจทราย และเจ้าหน้าที่ของรัฐได้มีความคิดเห็นสอดคล้องกันเกี่ยวกับรูปแบบการใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้างในจังหวัดนครปฐม จำนวน 5 รูปแบบ ดังนี้ รีสอร์ท ร้านอาหาร สวนสาธารณะ สถานที่ฝังกลบขยะ และสวนน้ำ

ประชาชนมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้างในภาพรวม โดยมีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.84$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้างในด้านการเกษตรมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.19$) รองลงมาเป็นด้านนันทนาการ ($\bar{x} = 3.91$) ด้านธุรกิจ ($\bar{x} = 3.48$) และด้านอื่น ๆ ($\bar{x} = 3.18$) ตามลำดับ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อรูปแบบการใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้าง ในภาพรวม

(n = 384)

รูปแบบการใช้ ประโยชน์พื้นที่แหล่ง ทรายบกร้าง	$\bar{X}$	S.D.	เห็นด้วยในระดับ	อันดับที่
ด้านการเกษตร	4.19	0.29	มาก	1
ด้านธุรกิจ	3.48	0.49	ปานกลาง	3
ด้านนันทนาการ	3.91	0.33	มาก	2
ด้านอื่น ๆ	3.18	0.62	ปานกลาง	4
รวม	3.84	0.28	มาก	

การใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้างจากการเสนอของประชาชน ได้แก่ ใช้ประโยชน์พื้นที่เป็นป่าชุมชน/ปลูกไม้เศรษฐกิจ เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ แหล่งนันทนาการทางน้ำ และตลาดกลางน้ำ ตามลำดับ และประชาชนให้ข้อเสนอแนะว่า ควรคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนและควรเป็นรูปแบบที่เอื้อประโยชน์ต่อชุมชนด้วย

การใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้างจากการเสนอของผู้ประกอบธุรกิจทราย ได้แก่ ใช้ประโยชน์พื้นที่เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ บ่อเลี้ยงปลา/เลี้ยงปลาในกระชัง ร้านอาหาร รีสอร์ท ตลาดกลางน้ำ แหล่งนันทนาการทางน้ำ ป่าชุมชน/ปลูกไม้เศรษฐกิจ เป็นที่รวมพันธุ์ไม้น้ำและเป็นสวนน้ำ

การใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้าง จากการเสนอของเจ้าหน้าที่รัฐ เนื่องจากที่ดินที่ประกอบธุรกิจทรายเป็นที่ดินกรรมสิทธิ์ของเอกชน ดังนั้นผู้ประกอบการก็จะทำอะไรก็ได้ตามขอบเขตที่มีอยู่ไม่สามารถบังคับได้ แต่ควรฟื้นฟูพื้นที่ทันทีที่หยุดดำเนินการตามระเบียบที่ได้วางไว้ตั้งแต่ขออนุญาตเข้าใช้พื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ประกอบธุรกิจทรายต้องการให้ผู้ประกอบการธุรกิจทรายพัฒนาพื้นที่เป็นสาธารณะประโยชน์บ้าง ได้แก่ การใช้พื้นที่สวนสาธารณะไว้ให้ประชาชนพักผ่อนหย่อนใจ ป่าชุมชน/ปลูกไม้เศรษฐกิจ แหล่งน้ำใช้ในชุมชน/แหล่งกักเก็บน้ำเมื่อมีน้ำหลาก เป็นที่รวบรวมพันธุ์ไม้น้ำ บ่อฝังกาบขยะ และเป็นที่ผลิตสินค้าและร้านค้าในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ของชุมชน และมีข้อเสนอแนะว่า การใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้างในรูปแบบใดควรคำนึงถึงความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ผลกระทบทางสังคมที่มีต่อประชาชนในชุมชน

3. รูปแบบการใช้ประโยชน์จากพื้นที่แหล่งทรายบกร้างที่เหมาะสมในจังหวัดนครปฐม คือ เป็นแหล่งน้ำใช้ในชุมชน/แหล่งกักเก็บน้ำเมื่อมีน้ำหลาก รีสอร์ท และร้านอาหาร

การพิจารณารูปแบบการใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้างทั้ง 13 รูปแบบจากผู้เชี่ยวชาญ และนักวิชาการเฉพาะด้าน ในด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการใช้ประโยชน์ในภาพรวม มีดังนี้

ด้านความเหมาะสม ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ/นักวิชาการเฉพาะด้านให้ความเห็นว่าทุกรูปแบบ มีความเหมาะสม รูปแบบที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 100) จากการพิจารณา ได้แก่ การใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้างเป็นแหล่งน้ำใช้ในชุมชน/แหล่งกักเก็บน้ำเมื่อมีน้ำหลาก รีสอร์ท และร้านอาหาร

ด้านความเป็นไปได้ ผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการเฉพาะด้านให้ความเห็นว่า รูปแบบการจัดการพื้นที่ทั้ง 13 แบบ มีความเป็นไปได้ทุกรูปแบบ รูปแบบด้านความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 100) ได้แก่ การใช้ประโยชน์พื้นที่เป็นแหล่งน้ำใช้ในชุมชนแหล่งกักเก็บน้ำเมื่อมีน้ำหลาก บ่อเลี้ยงปลา รีสอร์ท ตลาดกลางน้ำ ร้านอาหาร แหล่งกิจกรรมนันทนาการทางน้ำ และเป็นสวนสาธารณะเพื่อเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ

ด้านความเป็นประโยชน์ ผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการเฉพาะด้าน ให้ความเห็นว่าทุกรูปแบบ การใช้พื้นที่แหล่งทรายบกร้างเป็นประโยชน์ และรูปแบบด้านความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 100) ได้แก่ การใช้ประโยชน์พื้นที่เป็นแหล่งน้ำใช้ในชุมชน/แหล่งกักเก็บน้ำเมื่อมีน้ำหลาก บ่อเลี้ยงปลา/เลี้ยงปลาในกระชัง รีสอร์ท และร้านอาหาร

นอกจากนี้ ผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการเฉพาะด้านให้ข้อเสนอแนะไว้หลายประการ ดังนี้

1. พื้นที่แหล่งทรายบกร้างมีลักษณะเป็นบ่อขนาดใหญ่ และลึกมาก อีกทั้งคุณภาพของน้ำ ไม่เหมาะที่จะทำบ่อเลี้ยงปลา การทำกิจกรรมนันทนาการทางน้ำ และการทำสวนน้ำ ในน้ำที่ลึกมาก อาจก่อให้เกิดอันตรายในการทำกิจกรรม

2. การใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้างเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจและร้านค้าในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ไม่มีความเหมาะสมกับสถานที่ที่มักอยู่ห่างไกลจากชุมชน การคมนาคมไม่ดี และ ห่างไกลจากวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต จะทำให้การใช้ประโยชน์รูปแบบนี้มีปัญหา

3. การรวบรวมพันธุ์ไม้น้ำ แหล่งทรายบกร้างกว้างและลึกเกินไปจะทำให้ไม่ได้ผลเท่าที่ควร

4. การปลูกป่าชุมชน/ปลูกไม้เศรษฐกิจ จะทำได้ในบริเวณรอบ ๆ ตามขอบแนวบ่อเดิมเท่านั้น ถ้าขอบบ่อแคบเกินไปก็ไม่เหมาะสม แต่การปลูกป่าเป็นการพัฒนาสิ่งแวดล้อม เพิ่มความหนาแน่น และขนาดของพื้นที่ป่า จึงน่าจะพิจารณาถึงความคุ้มค่าด้วย

5. การใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้างเป็นสวนสาธารณะเพื่อพักผ่อนหย่อนใจนั้น สถานที่อยู่ไกล ความปลอดภัยในการใช้บริการอาจเป็นปัญหา ควรใช้ประโยชน์พื้นที่หลาย ๆ รูปแบบ

ในพื้นที่เดียวกัน เช่น เป็นสวนสาธารณะ ปลูกป่า เป็นสวนสนุก หรืออื่น ๆ จะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด หรืออาจทำเป็นสวนพักผ่อนหย่อนใจในรูปแบบเชิงธุรกิจที่มีองค์ประกอบหลายอย่างในที่เดียวกัน เช่น มีเครื่องเล่น สวนสัตว์ และร้านค้าเป็นสิ่งจูงใจเพิ่มขึ้นจะสามารถดำเนินการได้

6. การทำเป็นร้านอาหารมีความเหมาะสมหลายอย่างถ้าอาหารอร่อย บริการดี จะเป็นสิ่งจูงใจให้ลูกค้ามาใช้บริการ แม้จะอยู่ห่างไกลก็ตามเนื่องจากบรรยากาศเอื้ออำนวยอยู่แล้ว

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาพบว่า

1. จังหวัดนครปฐมมีพื้นที่แหล่งทรายบกร้าง 840 ไร่ โดยอำเภอที่พบมากที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ อำเภอกำแพงแสน อำเภอเมืองนครปฐม และอำเภอดอนตูม ผลกระทบที่เกิดจากพื้นที่แหล่งทรายบกร้าง 3 อันดับ ได้แก่ ปัญหาการถือครองที่ดิน ปัญหาความยากจน และปัญหาผลภาวะที่เกิดจากกิจกรรมการใช้แหล่งทรายบก การใช้ประโยชน์จากพื้นที่แหล่งทรายบกร้างในจังหวัดนครปฐม พบมากที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ ร้านอาหาร บ่อเลี้ยงปลา/บ่อตกปลา และรีสอร์ต ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า สภาพการใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้างในจังหวัดนครปฐม ถูกนำมาใช้ประโยชน์เป็นร้านอาหาร บ่อเลี้ยงปลา บ่อตกปลา และทำรีสอร์ต ซึ่งสามารถอภิปรายได้ดังนี้ มีการใช้ประโยชน์พื้นที่เป็นร้านอาหารมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะจังหวัดนครปฐมเป็นเขตปริมณฑล มีการคมนาคมสะดวก เป็นทางผ่านที่จะไปแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรี จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดกาญจนบุรี และจังหวัดสุพรรณบุรี อีกทั้งเป็นแหล่งปลูกพืชผักและใกล้แหล่งอาหารทะเลจากมหาชัย ทำให้ได้วัตถุดิบที่สด รวมทั้งฝีมือการประกอบอาหารที่อร่อยและหลากหลายแล้ว พื้นที่ยังมีบรรยากาศที่ดี เนื่องจากเป็นบ่อทรายร้างที่มีน้ำท่วมขังเมื่อได้รับการปรับปรุงให้ร่มรื่น สวยงาม จึงเป็นที่ดึงดูดใจลูกค้าที่มาใช้บริการ

การทำเป็นบ่อเลี้ยงปลา เนื่องจากมีการขุด ดักทราย ทำให้พื้นที่เป็นบ่อ/ขุมน้ำที่สามารถพัฒนาเป็นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำได้โดยเฉพาะปลาน้ำจืด (กองประสานการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2556) และบ่อเลี้ยงปลาในจังหวัดนครปฐมนั้นส่วนใหญ่เลี้ยงปลานิล

การใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้างเป็นบ่อตกปลา เป็นธุรกิจที่มีจำนวนมากและกระจายอยู่ในพื้นที่บ่อทรายบกร้างหลายแห่ง อาจเนื่องมาจากใช้ทุนน้อย ทำให้มีคู่แข่งทางธุรกิจมาก ผู้ประกอบการใช้จำนวนปลา ความหลากหลายของชนิดปลามาเป็นสิ่งจูงใจลูกค้า และมีการทำธุรกิจอื่นร่วมด้วย เช่น ทำร้านอาหาร โดยเฉพาะการนำปลาที่ตกได้มาปรุงเป็นอาหาร

ส่วนการใช้ประโยชน์พื้นที่ทำรีสอร์ตนั้นเป็นธุรกิจที่เริ่มไม่นานนัก และเป็นธุรกิจที่ประสบผลสำเร็จด้วยดี เนื่องจากสภาพพื้นที่ที่เอื้อต่อการดำเนินงาน และเกิดการขยายตัวของความเจริญทำให้กลายเป็นพื้นที่ไม่ห่างจากชุมชนมากนัก เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจจากการที่ชาวบ้านในชุมชนได้งานทำ มีการปรับปรุงถนนทางเข้ารีสอร์ตที่สะดวกขึ้นกว่าเดิม เกิดระบบการคมนาคมในชุมชนที่ดีขึ้น

จากผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้าง จากความคิดเห็นของประชาชน เอกชนผู้ประกอบการธุรกิจทราย และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้รูปแบบจำนวน 13 รูปแบบ คือ เป็นแหล่งน้ำใช้ในชุมชน/แหล่งกักเก็บน้ำเมื่อมีน้ำหลาก รีสอร์ท ร้านอาหาร บ่อเลี้ยงปลา/เลี้ยงปลา ในกระชัง บ่อตกปลา สวนสาธารณะ แหล่งกิจกรรมนันทนาการจากน้ำ ตลาดกลางน้ำ ที่ฝั่งกลบขยะ ป่าชุมชน/ปลูกไม้เศรษฐกิจ ที่ผลิตสินค้าและร้านค้าในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ สวนน้ำ และเป็นสถานที่รวบรวมพันธุ์ไม้น้ำ อภิปรายได้ว่า

การใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้างในจังหวัดนครปฐม จากการเสนอของประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ผู้ประกอบการธุรกิจทราย ต้องการให้เป็นป่าชุมชน/ปลูกไม้เศรษฐกิจ เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ สาธารณะ แหล่งกิจกรรมนันทนาการทางน้ำ และตลาดกลางน้ำ จะเห็นได้ว่า แนวคิดของประชาชน จะเน้นในภาพรวมที่เกิดประโยชน์ร่วมกันในชุมชน และสอดคล้องกับที่ผู้วิจัยได้สอบถามประชาชนพบว่า ประชาชนเห็นด้วยกับการนำพื้นที่มาใช้ประโยชน์เป็นป่าชุมชน ปลูกไม้เศรษฐกิจ สวนสาธารณะ ไว้พักผ่อนหย่อนใจ แหล่งกิจกรรมนันทนาการทางน้ำ และเป็นตลาดกลางน้ำ

การใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้างจากการเสนอของผู้ประกอบการธุรกิจทราย ได้แก่ ใช้ประโยชน์พื้นที่เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ บ่อเลี้ยงปลาหรือเลี้ยงปลาในกระชัง ร้านอาหาร รีสอร์ท ตลาดกลางน้ำ แหล่งนันทนาการทางน้ำ ป่าชุมชน/ปลูกไม้เศรษฐกิจ เป็นที่รวมพันธุ์ไม้น้ำ และสวนน้ำ จะเห็นได้ว่าผู้ประกอบการธุรกิจเสนอการใช้ประโยชน์พื้นที่หลายรูปแบบตามความต้องการ และจะเป็นธุรกิจที่ก่อให้เกิดกำไร สอดคล้องกับที่อรรถัย วานิชดี (2545: 5-9) สุดาทิพย์ ตันตินิกุลชัย และศักดา หงส์ทอง (2547: 1-17) อธิบายไว้ว่า ผู้ประกอบการธุรกิจจะคำนึงถึงการลงทุน ผลตอบแทนที่ได้รับโดยเป็นผลกำไรเป็นหลัก

การใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้างจากการเสนอของเจ้าหน้าที่รัฐ ต้องการให้ผู้ประกอบการธุรกิจพัฒนาพื้นที่เป็นสาธารณะประโยชน์บ้าง ได้แก่ การใช้พื้นที่เป็นสวนสาธารณะไว้ให้ประชาชนพักผ่อนหย่อนใจ ป่าชุมชน/ปลูกไม้เศรษฐกิจ แหล่งน้ำใช้ในชุมชน/แหล่งกักเก็บน้ำเมื่อมีน้ำหลาก เป็นที่รวมพันธุ์ไม้น้ำ บ่อฝั่งกลบขยะ และเป็นที่ผลิตและร้านค้าโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ของชุมชน ซึ่งเป็นแนวคิดที่ต้องการให้ประชาชนในชุมชนได้ประโยชน์สูงสุด

จากผลการศึกษาการใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้าง จากความคิดเห็นของประชาชน ผู้ประกอบการธุรกิจ และเจ้าหน้าที่รัฐ จะเห็นว่านักธุรกิจจะมองทุกเรื่องเป็นธุรกิจที่ต้องได้รับผลประโยชน์ ตามที่อรรถัย วานิชดี (2545: 5-9) สุดาทิพย์ ตันตินิกุลชัย และศักดา หงส์ทอง (2547: 1-17) อธิบายไว้ว่า ผู้ประกอบการธุรกิจมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินธุรกิจเพื่อผลกำไร ความอยู่รอด และความรับผิดชอบต่อสังคม แต่ประชาชนกับเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบในท้องที่จะมองให้เป็นแนวทางสาธารณะ ซึ่งเป็นไปได้ยากหรือน้อยมาก เพราะพื้นที่ที่ผู้ประกอบการธุรกิจเป็นที่ดินกรรมสิทธิ์ของเอกชน การจะให้เป็นที่สาธารณะก็จะสูญเสียผลประโยชน์ ดังที่สุณี ไชยรส และศยามล ไกยูรวงศ์ (2551: 42-45) กล่าวว่า

ตามกฎหมายไทยกรรมสิทธิ์เหนือที่ดินทุกแห่งในประเทศไทยแบ่งเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ กรรมสิทธิ์ของรัฐ และกรรมสิทธิ์ของเอกชน เอกชนมีสิทธิ์ตามกฎหมายเหนือที่ดินผืนใดก็ตามจะมีสิทธิ์เบ็ดเสร็จเด็ดขาดในการกระทำการใด ๆ เหนือที่ดินและทรัพยากรต่าง ๆ ในที่ดินผืนนั้น ไม่ว่าจะเป็นการใช้การไม่ใช้ การถาวรโอน แต่พื้นที่แหล่งทรายบกที่ถูกทิ้งร้างมานานประชาชนอาจมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากพื้นที่โดยขอใช้เป็นพื้นที่สาธารณะได้ตามขอบเขตที่กฎหมายตามมาตรา 6 แห่งประมวลกฎหมายที่ดินและตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยบัญญัติว่า บุคคลใดทอดทิ้งไม่ทำประโยชน์ในที่ดินหรือปล่อยที่ดินให้เป็นที่รกร้างว่างเปล่าเกินกำหนดเวลา 10 ปีติดต่อกัน เป็นต้น

การใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกกว้างมีหลากหลายรูปแบบ ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าได้รูปแบบการใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกกว้าง จำนวน 13 แบบ บางรูปแบบมีความสอดคล้องกับผลการศึกษการพัฒนาฟื้นฟูแหล่งทรายบกกว้าง เช่น กองประสานการจัดทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (กองประสานการจัดทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2556) ได้นำเสนอรูปแบบที่เหมาะสมไว้ 5 รูปแบบ คือ การใช้ประโยชน์เพื่อการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตร การใช้ประโยชน์เพื่อเป็นแหล่งน้ำสำหรับอุปโภค/บริโภค การใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นที่ฝังกลบขยะของเสียอันตราย และการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นที่รองรับน้ำเพื่อบรรเทาอุทกภัย ดังที่ ดิณณพลิสฐ์ สุริยดล (2549: 38) ศึกษาความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับการใช้พื้นที่เหมืองทรายบกกว้างเพื่อรูปแบบการใช้ที่ดินตำบลนรสิงห์ อำเภอบางบาล จังหวัดอ่างทอง ผลการศึกษาพบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเป็นป่าเศรษฐกิจหรือป่าชุมชนสูงที่สุด รองลงมา การใช้ที่ดินเพื่อเป็นที่รองรับน้ำในฤดูน้ำหลาก การใช้ที่ดินเพื่อเป็นบ่อน้ำใช้หรือเลี้ยงปลา การใช้ที่ดินเพื่อเป็นพื้นที่สาธารณะประโยชน์หรือแหล่งนันทนาการ ตามลำดับ และสอดคล้องกับที่สุโขทัย นิจอนันต์ชัย (2549: 54) ที่ได้ศึกษาแนวทางการจัดการพื้นที่แหล่งทรายบกอย่างมีส่วนร่วม กรณีศึกษาแหล่งทรายบกอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการพื้นที่บ่อทรายบกกว้างที่มีพื้นที่ขนาดเล็กกว่าควรนำมาเป็นแหล่งรองรับกากตะกอนจากการขุดลอกแม่น้ำลำคลอง ส่วนพื้นที่ขนาดใหญ่ควรพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือสวนสาธารณะชุมชน เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาและเลี้ยงสัตว์น้ำหรือปรับปรุงสภาพเป็นอ่างเก็บน้ำ

ในการใช้ประโยชน์พื้นที่เป็นสวนสาธารณะนั้น จรัสพิมพ์ บุญญานันต์ (ม.ป.ป.) อธิบายไว้ดังนี้ สวนสาธารณะและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่ประสบความสำเร็จนั้น จะต้องอาศัยการออกแบบที่เกิดจากความร่วมมือกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทำความเข้าใจถึงความต้องการของคนในชุมชน และหน้าที่ที่สวนสาธารณะแห่งนี้จะให้บริการแก่กลุ่มคนเหล่านั้น สวนสาธารณะและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในชุมชน เป็นสถานที่สำคัญที่สามารถให้ผู้คนได้เข้ามาพบประสบการณ์ที่แตกต่างจากในชีวิตประจำวัน ได้พบบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติ และมุมมองที่สงบใช้พื้นที่ในการทำกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น วิ่งออกกำลังกาย ดูนก รับประทานอาหารกลางวัน จิบกาแฟ หรือนั่งพักผ่อนเฉย ๆ ซึ่งสอดคล้อง

กับการศึกษาครั้งนี้ที่หน่วยงานของรัฐ (องค์การบริหารส่วนตำบล) ต้องการใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้างเป็นสวนสาธารณะ

ส่วนความต้องการในการใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้างเป็นที่ฝังกลบขยะนั้น จากผลการศึกษาครั้งนี้เป็นทางเลือกที่เป็นแนวคิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากการกำจัดขยะโดยการฝังกลบจะมีค่าใช้จ่ายถูกที่สุด แต่หากขาดการจัดการที่ดีก็อาจส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมหลายประการ เช่น เกิดกลิ่นเหม็นรบกวนชุมชนรอบข้าง อาจเกิดการรั่วซึมของน้ำจากปุ๋ยพื้นซึ่งจะเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และเป็นแหล่งกักเก็บเชื้อโรคต่าง ๆ เป็นต้น ปัจจุบันได้มีการพัฒนาการฝังกลบให้เป็นมิตรต่อสภาพแวดล้อมเพิ่มขึ้น เช่น การบีบอัดเพื่อเอาน้ำชะขยะออก การมดขยะให้เป็นก้อน และหุ้มด้วยพลาสติกก่อนนำไปฝังกลบ เป็นต้น และเมื่อฝังกลบขยะมูลฝอยในพื้นที่นั้นเสร็จเรียบร้อยแล้ว อาจใช้พื้นที่นั้นเป็นประโยชน์ เช่น เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ สนามเทนนิส สนามกอล์ฟ ที่จอดรถ สนามกีฬา ศูนย์การค้าหรือก่อสร้างอาคารที่พักอาศัยที่ไม่สูงเกินไป หรืออาจปรับปรุงคุณภาพดินให้เหมาะแก่การปลูกพืชซึ่งอาจจะนำหญ้า ไม้พุ่ม ไม้ยืนต้นมาปลูก เพื่อตกแต่ง ให้สวยงามเป็นระเบียบยิ่งขึ้น (บริษัท เอ็นทีซี เซฟตี้ แอนด์เนโรวอน แมนทอล เซอร์วิส, 2556) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมลวรรณ วรกาญจน์ (2554: ง) ศึกษาเรื่อง การเลือกพื้นที่ฝังกลบขยะและการเตรียมการใช้งานหลังการฝังกลบ กรณีศึกษาเทศบาลเมืองจะเชิงเทรา พบว่า พื้นที่ฝังกลบขยะเมื่อสิ้นสุดการใช้งานแล้ว จะมีการพัฒนาเพื่อใช้งานเป็นพื้นที่สาธารณะประโยชน์อยู่ 3 ประเภทคือ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ และสนามกีฬา

2. รูปแบบการใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้าง จากความคิดเห็นของประชาชน เอกชน ผู้ประกอบธุรกิจทราย และเจ้าหน้าที่ของรัฐ คือ เป็นแหล่งน้ำใช้ในชุมชน แหล่งกักเก็บน้ำเมื่อมีน้ำหลาก ริสอร์ต ร้านอาหาร บ่อเลี้ยงปลา เลี้ยงปลาในกระชัง บ่อตกปลา สวนสาธารณะ แหล่งกิจกรรมนันทนาการทางน้ำ ตลาดกลางน้ำ ที่ฝังกลบขยะ ป่าชุมชน/ปลูกไม้เศรษฐกิจ ที่ผลิตสินค้าและร้านค้าในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ สวนน้ำ และเป็นที่รวบรวมพันธุ์ไม้น้ำ อภิปรายได้ว่า รูปแบบการใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้าง 13 รูปแบบนั้น ผู้ประกอบธุรกิจทรายหรือผู้มีส่วนได้เสีย จะดำเนินการปรับปรุงหรือฟื้นฟูในรูปแบบใดนั้นขึ้นอยู่กับความพอใจและความแตกต่างระหว่างบุคคลจากการให้อรรถประโยชน์ (utility) หรือความพอใจที่จะได้รับจากสิ่งที่ต้องการนั้น เป็นสำคัญ (เสารัตริ สุขสมบัติ, 2556) สอดคล้องกับกาญจนา จันทรพิง และคณะ (2545: 3) พบว่า การนำพื้นที่บ่อทรายร้างมาพัฒนาเพื่อเป็นบ่อเลี้ยงปลาเชิงการค้าและอนุรักษ์ ซึ่งเป็นการใช้ประโยชน์จากพื้นที่บ่อทรายร้างถือว่าการใช้ทรัพยากรให้มีคุณค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ดังนั้น ผู้ประกอบธุรกิจทรายจะตัดสินใจใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้างอย่างไรในรูปแบบใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับอรรถประโยชน์หรือความพอใจในการตัดสินใจเลือกรูปแบบที่ดีที่สุดเพื่อให้เกิดความพอใจสูงสุด

3. จากผลการศึกษารูปแบบการใช้ประโยชน์จากพื้นที่แหล่งทรายบกร้างที่เหมาะสมในจังหวัดนครปฐม คือ เป็นแหล่งน้ำใช้ในชุมชน/แหล่งกักเก็บน้ำเมื่อมีน้ำหลาก รัสเซียร์ต และร้านอาหาร การพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการเฉพาะด้าน ในด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการใช้ประโยชน์นั้น มีความสอดคล้องกัน คือ การใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้างเป็นแหล่งน้ำใช้ในชุมชนเป็นแหล่งเก็บน้ำเมื่อน้ำหลาก ใช้พื้นที่ทำรัสเซียร์ต และใช้พื้นที่ทำร้านอาหาร อภิปรายได้ดังนี้

รูปแบบที่ 1 การใช้ประโยชน์จากพื้นที่แหล่งทรายบกร้างเป็นแหล่งน้ำใช้ในชุมชน/แหล่งกักเก็บน้ำเมื่อมีน้ำหลาก เนื่องจากจังหวัดนครปฐมปัจจุบันจะมีน้ำท่วมทุกปี ดังนั้น การใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้างเป็นแหล่งน้ำใช้ในชุมชน/เป็นแหล่งเก็บน้ำเมื่อน้ำหลาก จึงมีความเหมาะสม น้ำท่วมเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดได้ แต่สามารถหาวิธีลดความรุนแรงและบรรเทาผลกระทบและความสูญเสียที่จะเกิดได้ โดยมาตรการป้องกันความเสียหายและบริหารจัดการน้ำท่วม เป็นการพยายามเรียนรู้และเข้าใจในผลกระทบจากน้ำท่วมที่มีต่อชุมชน สังคม เศรษฐกิจที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้คนที่ย้ายอยู่ในบริเวณลุ่มน้ำและพื้นที่น้ำท่วมถึง แนวทางการป้องกันความเสียหายจากน้ำท่วมและการบริหารจัดการน้ำท่วมประกอบไปด้วยมาตรการที่นำสิ่งก่อสร้างมาใช้ลดขนาดความรุนแรงของน้ำท่วม เช่น การปรับปรุงสภาพลำนน้ำ การใช้อ่างเก็บน้ำ เขื่อน และพนังกั้นน้ำ เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีมาตรการไม่ใช้สิ่งก่อสร้างซึ่งประกอบไปด้วยมาตรการสำหรับการป้องกันความเสียหายและการบรรเทาทุกข์ เช่น การวางผังเมือง การพยากรณ์และเตือนภัย น้ำท่วม ซึ่งโดยทั่วไปควรใช้มาตรการทั้งสองอย่างร่วมกันเพื่อประสิทธิภาพในการบรรเทาภัยพิบัติที่ดียิ่งขึ้น ส่วนการปรับปรุงพื้นที่เพื่อให้เป็นแหล่งเก็บกักน้ำมีความคล้ายคลึงกับการสร้างแหล่งกักเก็บน้ำในระบบทางน้ำเปิด เช่น การสร้างอ่างเก็บน้ำในสวนสาธารณะหรือสนามเด็กเล่น การออกแบบระบบระบายน้ำบริเวณลานจอดรถซึ่งปรับมาใช้ในการผันน้ำเพื่อชะลอการเกิดน้ำท่วม นอกจากนั้นยังมีการออกแบบคูระบายน้ำและบริเวณเนินหรือที่ลาดเพื่อป้องกันไม่ให้น้ำไหลเร็วเกินไป การขุดบ่อน้ำเพื่อดักน้ำแล้วคาดผิวด้วยหินหรือการก่อสร้างโดยใช้วัสดุที่น้ำซึมผ่านผิวดได้ หรืออาจมีการสร้างและปรับปรุงพื้นที่เก็บน้ำที่เรียกว่า แก้มลิง (monkey cheek) กระจายทั่วไป โดยแก้มลิงมีขนาดแตกต่างกัน ดังนี้

1) แก้มลิงขนาดใหญ่ (retarding basin) คือ สระน้ำหรือบึงขนาดใหญ่ ที่รวบรวมน้ำฝนจากพื้นที่บริเวณนั้น ๆ โดยจะกักเก็บไว้เป็นระยะเวลาหนึ่งก่อนที่จะระบายลงสู่ลำน้ำ การจัดสร้างพื้นที่ชะลอน้ำ หรือพื้นที่เก็บกักน้ำจะมีหลายประเภท คือ เขื่อน อ่างเก็บน้ำ ฝาย พุงเกษตรกรรม เป็นต้น

2) แก้มลิงขนาดกลาง เป็นพื้นที่ชะลอน้ำที่มีขนาดเล็กกว่า ได้มีการก่อสร้างในระดับลุ่มน้ำ

3) แก้มลิงขนาดเล็ก (regulating reservoir) เป็นแก้มลิงที่ขนาดเล็ก อาจเป็นพื้นที่สาธารณะ สนามเด็กเล่น ลานจอดรถ หรือสนามในบ้าน ซึ่งต่อเข้ากับระบบระบายน้ำหรือคลอง โดยมีทั้งส่วนแก้มลิงที่อยู่ในพื้นที่เอกชนและส่วนที่อยู่ในพื้นที่ของราชการและรัฐวิสาหกิจ

ซึ่งประโยชน์ที่ได้รับคือ ประการแรก สามารถแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ สำหรับการอุปโภคบริโภค เกษตรกรรม และอุตสาหกรรมของประชาชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชนได้ทันตามความต้องการ ป้องกันและบรรเทา แก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์น้ำในเรื่องน้ำแล้ง รวมทั้งควบคุมการใช้น้ำให้เหมาะสมกับศักยภาพและความจำเป็นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ประการที่สอง ประชากรหรือผู้ใช้บริการได้รับผลผลิตที่ดี มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลดีต่อเศรษฐกิจของประชาชนในพื้นที่และเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม

รูปแบบที่ 2 การใช้ประโยชน์จากพื้นที่แหล่งทรายบกร้างเป็นรีสอร์ต ซึ่งจะทำให้ประชาชนในพื้นที่มีงานทำ เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจในชุมชน เกิดการขยายตัวของความเจริญ อภิปรายได้ดังนี้ เนื่องจากในปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยเป็นอุตสาหกรรมที่มีลักษณะเด่นเฉพาะตัว แตกต่างจากอุตสาหกรรมการผลิตอื่น ๆ กล่าวคือเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่อาศัยทรัพยากรประเภทสิ้นเปลืองมาเป็นวัตถุดิบในการผลิต แต่อาศัยสภาพทางธรรมชาติ บรรยากาศ และวัฒนธรรม ประเพณีที่สั่งสมกันมาช้านานจนเป็นเอกลักษณ์ ตลอดจนฤดูกาลซึ่งเป็นจุดอ่อนหรือข้อจำกัดของอุตสาหกรรมอื่น ๆ เช่น ภาคเกษตรกรรม กลับกลายเป็นจุดขายที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่มีส่วนส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย เนื่องจากจังหวัดนครปฐมมีสถานที่ท่องเที่ยวหลากหลาย ได้แก่ องค์พระปฐมเจดีย์ พระราชวังสนามจันทร์ พุทธมณฑล พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งวัดไร่ขิง ตลาดน้ำดอนหวาย ตลาดน้ำลำพญา งานแสดงช้างและฟาร์มจระเข้สามพราน สวนสามพราน (โรสการ์เด้น) การล่องเรือเที่ยวคลองมหาสวัสดิ์ เป็นต้น ซึ่งแต่ละรูปแบบก็จะมีจุดเด่นแตกต่างกันไป ทำให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติให้เดินทางมาท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี ดังนั้น การใช้ประโยชน์จากพื้นที่แหล่งทรายบกร้างเป็นรีสอร์ต จึงมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการใช้ประโยชน์สอดคล้องกัน ญัฐา สามีตสมบัติ (2552: 123) กล่าวว่า ในการจัดตั้งรีสอร์ต จำเป็นจะต้องอาศัยความสามารถในการบริหารจัดการและการวางแผนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นอย่างยิ่ง โดยสามารถจำแนกปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการดำเนินงานได้ 2 ส่วน ดังนี้ 1) ปัจจัยภายในองค์กร คือปัจจัยต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินงานขององค์กร ได้แก่ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยด้านเงินทุน และ 2) ปัจจัยภายนอกองค์กร ได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและการเมือง เนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจและการเมืองที่ไม่มั่นคงของประเทศในปัจจุบันอาจส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวและการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศลดลง ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรมในปัจจุบันสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลต่อเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อพฤติกรรมในการรับข้อมูลข่าวสารของกลุ่มเป้าหมาย เป็นต้น

จากเหตุผลดังกล่าว การปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้ประโยชน์จากพื้นที่แหล่งทรายบกร้างเป็นรีสอร์ต ต้องมีพื้นฐานความต้องการของชุมชน มีความเหมาะสมของพื้นที่ ตลอดจนชุมชนมีส่วนร่วมในการฟื้นฟู จะทำให้การใช้ประโยชน์จากพื้นที่แหล่งทรายบกร้างเกิดประโยชน์สูงสุด

รูปแบบที่ 3 การใช้ประโยชน์จากพื้นที่แหล่งทรายบกร้างเป็นร้านอาหาร ทั้งนี้ก็อธิบายได้ว่า จังหวัดนครปฐมเป็นจังหวัดขนาดเล็กอยู่ในภาคกลาง อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรและแหล่งน้ำ การคมนาคมสะดวก และมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย อีกทั้งยังเป็นเส้นทางที่สามารถผ่านไปยังสถานที่ท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้เคียงกันอีกด้วย เหล่านี้สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศแวะเวียนมาพักผ่อนหย่อนใจ ลิ้มรสอาหาร ผลไม้ เป็นต้น อีกทั้ง อาหาร ถือเป็นปัจจัยหลักในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ถ้าขาดอาหารมนุษย์ก็ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ในปัจจุบันอาหารมีหลากหลายประเภท หลากหลายชนิด เพราะมนุษย์นั้นต้องได้รับสารอาหารต่าง ๆ เข้าไปในร่างกายเพื่อหล่อเลี้ยงการเจริญเติบโตของร่างกายที่มีอย่างต่อเนื่อง อาหารจึงเป็นสิ่งสำคัญที่มนุษย์ไม่สามารถขาดได้ ส่วนมากผู้คนมักจะนิยมไปรับประทานอาหารนอกบ้านเพราะสะดวกกว่าการที่ซื้อมาทำเองที่บ้าน ซึ่งร้านอาหารในปัจจุบันมีอยู่อย่างมากมายทั่วทุกที่ ร้านอาหารที่เป็นที่นิยมส่วนมากจะเป็นร้านอาหารทั่วไปที่มีอยู่ในปัจจุบันคือ ร้านอาหารริมทางหรือร้านอาหารข้างถนน เพราะอาหารมีรสชาติที่อร่อยและราคาไม่แพง จึงเป็นสาเหตุให้ร้านอาหารริมทางหรือร้านอาหารข้างถนนเป็นที่นิยมของคนทุกเพศทุกวัย มากกว่าร้านอาหารที่อยู่ในห้างสรรพสินค้าหรือโรงแรม (เชิดศักดิ์ เรือนคำ และคณะ, 2554: 1) ดังนั้น การใช้ประโยชน์จากพื้นที่แหล่งทรายบกร้างเป็นร้านอาหารจึงมีความเหมาะสมความเป็นไปได้ และการใช้ประโยชน์สอดคล้องกัน โดยการใช้ประโยชน์จากพื้นที่แหล่งทรายบกร้าง จำเป็นจะต้องทราบจุดเด่นและข้อจำกัดของทรัพยากรที่มีอยู่รวมทั้งลักษณะของสภาพแวดล้อมโดยผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการใช้ประโยชน์จากพื้นที่แหล่งทรายบกร้าง ได้แก่ ประชาชนผู้อยู่อาศัย นักธุรกิจ และผู้ประกอบการค้า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้เยี่ยมเยือนที่เข้ามาใช้บริการ ซึ่งสามารถสร้างให้เหมาะแก่การเป็นแหล่งท่องเที่ยว พักผ่อนหย่อนใจ และได้รับความเพลิดเพลิน

ข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1.1 จากผลการศึกษาที่พบว่า การประกอบธุรกิจทรายบกในจังหวัดนครปฐม ซึ่งมีพื้นที่แหล่งทรายอยู่มากมาย แต่ไม่มีข้อมูลที่ชัดเจนในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล ดังนั้นควรมีการสำรวจพื้นที่ในการประกอบธุรกิจทรายว่ามีประเภทใดบ้าง (ทรายบก ทรายน้ำ) การประกอบกิจการชุด ตก ดูปทรายตั้งอยู่บริเวณใดบ้าง มีการทำแผนที่ตั้งและขอบเขตให้ชัดเจน พร้อมทั้งระบุว่าเป็นที่ของรัฐหรือเอกชน เพื่อประโยชน์ในการวางแผนการใช้ที่ดินของจังหวัด

1.2 รูปแบบที่ได้จากการศึกษานั้นในการนำไปปฏิบัติควรคำนึงถึงความเหมาะสมกับบริบทชุมชน ขนาดของพื้นที่ และอย่าละเลยความต้องการการมีส่วนร่วมของชุมชนด้วย เพื่อการใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกเมื่อสิ้นสุดการดำเนินการแล้วอย่างยั่งยืนต่อไป

1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรตรวจตรา ส่งเสริมให้มีการปรับปรุง พื้นฟูสภาพพื้นที่ประกอบธุรกิจทรายในขณะที่กำลังดำเนินการอยู่ และเตรียมความพร้อมในการประกอบธุรกิจอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อทัศนียภาพของชุมชน อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการอีกด้วย

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษากิจการประกอบธุรกิจทรายในทุกประเด็นตั้งแต่แรกเริ่มดำเนินงาน ปัญหาของกระบวนการในการผลิต การซื้อขาย การขนส่ง ผลกระทบแต่ละด้านที่มีต่อชุมชน และอื่น ๆ เพื่อให้เห็นกระบวนการ/การทำธุรกิจทรายที่ชัดเจน เป็นต้น

2.2 ควรมีการศึกษาบ่อทรายที่ทิ้งร้างว่ามาจากสาเหตุใด และการพัฒนาพื้นที่ที่สิ้นสุดการดำเนินการแล้วมีผลเป็นอย่างไร

สรุป

จากการวิจัยการใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้าง กรณีศึกษาจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า

1. จังหวัดนครปฐมมีพื้นที่แหล่งทรายบกร้าง 840 ไร่ โดยอำเภอที่พบมากที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ อำเภอกำแพงแสน อำเภอเมืองนครปฐม และอำเภอดอนตูม ผลกระทบที่เกิดจากพื้นที่แหล่งทรายบกร้าง 3 อันดับ ได้แก่ ปัญหาการถือครองที่ดิน ปัญหาความยากจน และปัญหามลภาวะที่เกิดจากกิจกรรมการใช้แหล่งทรายบก การใช้ประโยชน์จากพื้นที่แหล่งทรายบกร้างในจังหวัดนครปฐมพบมากที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ ร้านอาหาร บ่อเลี้ยงปลา/บ่อตกปลา และรีสอร์ท

2. รูปแบบการใช้ประโยชน์พื้นที่แหล่งทรายบกร้าง จากความคิดเห็นของประชาชน เอกชนผู้ประกอบการธุรกิจทราย และเจ้าหน้าที่ของรัฐ คือ เป็นแหล่งน้ำใช้ในชุมชนแหล่งกักเก็บน้ำเมื่อมีน้ำหลาก รีสอร์ท ร้านอาหาร บ่อเลี้ยงปลา เลี้ยงปลาในกระชัง บ่อตกปลา สวนสาธารณะ แหล่งกิจกรรมนันทนาการทางน้ำ ตลาดกลางน้ำ ที่ฝั่งกลบขยะ ป่าชุมชน/ปลูกไม้เศรษฐกิจ ที่ผลิตสินค้าและร้านค้าในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ สวนน้ำ และเป็นที่รวบรวมพันธุ์ไม้น้ำ

3. รูปแบบการใช้ประโยชน์จากพื้นที่แหล่งทรายบกร้างที่เหมาะสมในจังหวัดนครปฐม คือ เป็นแหล่งน้ำใช้ในชุมชน/แหล่งกักเก็บน้ำเมื่อมีน้ำหลาก รีสอร์ท และร้านอาหาร

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2556). การรณรงค์ปลูกไม้ยืนต้นในพื้นที่ทิ้งร้าง หวังฟื้นฟูทรัพยากรดิน เพื่อเพิ่มมูลค่า การผลิตให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว. <http://www.moac.go.th/ewt_news.php?nid=2723&filename=fao> (10 เมษายน).
- กฤษฎา บุญชัย. (2556). การเคลื่อนไหวยานนโยบาย สถานภาพงานศึกษาเรื่องการปฏิรูปที่ดินในประเทศไทย. บทความลำดับที่ 183 ของมหาวิทยาลัยเที่ยงคืน. <<https://www.google.co.th/search?hl=th& source=hp&q=%E0%B8%A1%>> (10 เมษายน).
- กองประสานการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อม. (2556). องค์ความรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. <<http://www2.onep.go.th/NREM/know-03.asp>> (5 เมษายน).
- _____. (2556). รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เหมาะสมของแหล่งทราย. <<http://www.onep.go.th/nrem/index.php/sand-management-rehabilitation>> (5 เมษายน).
- กาญจนา จันทพงษ์ และคณะ. (2545). การฟื้นฟูและจัดการพื้นที่บ่อทรายร้างเพื่อพัฒนาเป็นบ่อเลี้ยงปลาเชิงการค้าและอนุรักษ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- จรัสพิมพ์ บุญญานันต์. (ม.ป.ป.). สวนสาธารณะ. เอกสารการสอนวิชาภูมิสถาปัตยกรรม. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- เชิดศักดิ์ เรือนคำ และคณะ. (2554). การพัฒนาศักยภาพทางการตลาด กรณีศึกษา: ร้านอาหาร อามิน. เชียงใหม่: โรงเรียนพายัพเทคโนโลยีและบริหารธุรกิจ.
- ณัฐา สามีตสมบัติ. (2552). ความเป็นไปได้ในการจัดตั้งรีสอร์ทขนาดเล็ก บริเวณชายหาดบ้านกรูด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ดิณณ์พลิชู สุจริต. (2549). ความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับการใช้พื้นที่เหมืองทรายบกร้างเพื่อรูปแบบการใช้ที่ดิน ตำบลนารายณ์ อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นิพนธ์ พัวพงศกร. (2554). การจำกัดการถือครองที่ดินเพื่อเกษตรกรรม. เอกสารการสัมมนา “วิพากษ์ข้อเสนอทางปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม”. ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันที่ 11 มีนาคม 2554.
- บริษัท เอ็นทีซี เซฟตี้ แอนด์เนโรวอน แมนทอลเซอวิส. (2556). ชยะฝั่งกลบ. <http://www.npc-se.co.th/npc_date/npc> (10 เมษายน).
- ปิยะนุช ไปตะวณิช. (2554). ตัวแทนอำพราง. กรุงเทพฯ: สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน.

- มนินทร์ สุทธิวัฒนานิติ. (2556). บทวิเคราะห์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความเหลื่อมล้ำหรือความไม่เป็นธรรมในระบบเศรษฐกิจไทย และแนวทางปฏิรูปเพื่อแก้ไขปัญหา: ปัญหาการถือครองที่ดินโดยไม่ได้ใช้ประโยชน์และข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวในประเทศไทย. <[http://www.google.co.th/url?url=http://aihr.info/ThaiHRSS2012/%25E0%](http://www.google.co.th/url?url=http://aihr.info/ThaiHRSS2012/%25E0%>)> (10 เมษายน).
- ศมสวรรณ วรกาญจน์. (2554). การเลือกพื้นที่ฝังกลบขยะและการเตรียมการใช้งานหลังการฝังกลบกรณีศึกษา: เทศบาลเมืองจะเข้เชิงเขา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาภูมิสถาปัตย์กรรม บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2556). ผลกระทบจากการขุดตักและดูแลทราย. <[http://www.onep.go.th/nrem/index.php/sand-management-mitigations/sand- Management-mitigations-01](http://www.onep.go.th/nrem/index.php/sand-management-mitigations/sand-Management-mitigations-01)> (5 เมษายน).
- สำนักงานสำรวจที่ดินและวางแผนการใช้ที่ดิน. (2553). ข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินประเทศไทย. กรุงเทพฯ: กรมพัฒนาที่ดิน.
- สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดนครปฐม. (2556). รายชื่อผู้ประกอบการธุรกิจปอทราย. นครปฐม: สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดนครปฐม.
- สุขโข นิจอนันต์ชัย. (2549). แนวทางจัดการพื้นที่แหล่งทรายบกอย่างมีส่วนร่วมกรณีศึกษา: แหล่งทรายบก อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สุดาทิพย์ ตันตินิกุลชัย และศักดิ์ หงส์ทอง. (2547). ธุรกิจทั่วไป. กรุงเทพฯ: เอมพันธ์.
- สุนี ไชยรส และศยามล ไกยูรวงศ์. (2551). การขัดแย้งการใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าต้นน้ำ อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.
- เสาววิตรี สุขสมบัติ. (2556). ทฤษฎีอรรถประโยชน์. <<http://www.l3nr.org/posts/261284>> (25 ธันวาคม).
- อรทัย วาณิชดี. (2545). ธุรกิจทั่วไป. กรุงเทพฯ: ประสานมิตร.
- อุไรวรรณ ทองบัวศิริไล. (2554). รายงานข้อมูลวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครปฐม. นครปฐม: กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรรม สำนักงานเกษตรจังหวัดนครปฐม.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30, 607-610.

บทวิจารณ์หนังสือ: พฤติกรรมองค์การ

BOOK REVIEW: ORGANIZATIONAL BEHAVIOR

ผู้เขียน รองศาสตราจารย์ ดร.นิติพล ภูตะโชค

บทวิจารณ์โดย อาจารย์ ดร.พิชญภา ยืนยาว*

บทคัดย่อ

หนังสือพฤติกรรมองค์การเล่มนี้แต่งโดย รองศาสตราจารย์ ดร.นิติพล ภูตะโชค เป็นการจัดพิมพ์ครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2557 จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เนื้อหาในหนังสือประกอบด้วย 15 บท ได้แก่ บทที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับพฤติกรรมองค์การ บทที่ 2 ทฤษฎีพฤติกรรมองค์การ บทที่ 3 พื้นฐาน ความแตกต่างส่วนบุคคล บทที่ 4 ทักษะ บทที่ 5 การรับรู้ บทที่ 6 การเรียนรู้ บทที่ 7 ค่านิยม บทที่ 8 บุคลิกภาพ บทที่ 9 วัฒนธรรมองค์การ บทที่ 10 กลุ่มในองค์การ บทที่ 11 ความพึงพอใจในการทำงาน บทที่ 12 การจูงใจ บทที่ 13 ข้าราชการและการติดต่อสื่อสาร บทที่ 14 ภาวะผู้นำ และบทที่ 15 ความขัดแย้ง ในหนังสือเล่มนี้ ผู้แต่งได้รวบรวมความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับพฤติกรรมองค์การได้อย่างครบถ้วน โดยมีเนื้อหาครอบคลุมหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีพฤติกรรมองค์การ เพื่อให้ผู้อ่านสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้แต่งสามารถนำเสนอเนื้อหาที่อ่านเข้าใจง่าย มีตัวอย่างประกอบคำอธิบายชัดเจน ในแต่ละบทจะมีบทสรุปเพื่อให้เข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น และทุกบทจะมีคำถามท้ายบทเพื่อให้ผู้อ่านทบทวนความเข้าใจของตนเอง ดังนั้นหนังสือเล่มนี้จึงเหมาะสำหรับนิสิต นักศึกษา และอาจารย์เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน รวมทั้งผู้ทำงานในหน่วยงานต่าง ๆ และผู้ที่สนใจทั่วไป เพื่อให้เข้าใจถึงพฤติกรรมองค์การได้อย่างชัดเจน

คำสำคัญ: พฤติกรรมองค์การ

*อาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

ABSTRACT

The book of Organizational Behavior was written by Associate Professor Dr. Nitipon Putachote. It was the 2nd edition which was published in 2014 by Chulalongkorn University Press. The book consists of fifteen chapters: Chapter 1 Introduction to Organizational Behavior, Chapter 2 Organizational Behavior, Chapter 3 Foundations of Individual Differences, Chapter 4 Attitudes, Chapter 5 Perception, Chapter 6 Learning, Chapter 7 Values, Chapter 8 Personality, Chapter 9 Organizational Culture, Chapter 10 Organization Groups, Chapter 11 Work Satisfaction, Chapter 12 Motivation, Chapter 13 Information and Communication, Chapter 14 Leadership, and Chapter 15 Conflict. The authors completely compiled the introduction of organizational behavior. The subject matters related to organizational behavior theory, the readers can apply their knowledge for enhance their work performance. The author composes simply content and illustration. In each chapter, there is the summary in order to understand the content and practice questions for promoting the readers' understanding. This book is suitable for undergraduate students and instructors using for their learning and teaching. Moreover, the book can be used for personnel in others organization and general interested person for understanding the organizational behavior clearly.

Keywords: organizational behavior

บทนำ

พฤติกรรมองค์การ เป็นการศึกษาการกระทำของบุคคลในองค์การ และผลกระทบของพฤติกรรมต่อการแสดงออกขององค์การ ดังนั้น พฤติกรรมองค์การมักจะเกิดจากวิชาต่าง ๆ โดยมีพื้นฐานของการวิจัยเป็นกรอบในการวิเคราะห์ และแก้ปัญหา ซึ่งในการศึกษาพฤติกรรมองค์การ จำเป็นต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับองค์การและความเปลี่ยนแปลงต่อความอยู่รอดขององค์การในอนาคต เพื่อส่งผลให้บุคคลสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม และสามารถนำพาองค์การให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยแต่ละองค์การจะสร้างรูปแบบของการดำเนินงาน ตลอดจนการปฏิบัติงานต่าง ๆ ขึ้น เพื่อสนองตอบการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม และสภาวะที่เกิดจากการดำเนินงานของบุคคลและของกลุ่ม หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า รูปแบบเฉพาะในการดำเนินงานที่องค์การสร้างขึ้นนั้น เป็นผลมาจากการปรับองค์ประกอบต่าง ๆ ให้สอดคล้องกันและกันได้ โดยผู้เขียนนำเสนอไว้ทั้งหมด 15 บท ดังรายละเอียดดังนี้

สังเขปเนื้อหา

บทที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับพฤติกรรมองค์การ

ผู้เขียนได้นำเสนอความหมายของพฤติกรรมองค์การจากนักวิชาการ ซึ่งเป็นนักวิชาการต่างประเทศทั้งหมด ในหัวข้อต่อมา ผู้เขียนได้สรุปความหมายของพฤติกรรมองค์การตามความเห็นของตนเอง จากนั้นจึงนำเสนอหัวข้อลักษณะของวิชาพฤติกรรมองค์การ และ ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมองค์การกับศาสตร์อื่น เช่น จิตวิทยา สังคมวิทยา จิตวิทยาสังคม มานุษยวิทยา และ รัฐศาสตร์ เป็นการเชื่อมโยงให้เห็นถึงการนำศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ มาใช้ในการศึกษาพฤติกรรมองค์การได้อย่างถูกต้อง โดยผู้เขียนได้นำเสนอเป็นแผนภาพให้เห็นความสัมพันธ์ได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น จากนั้น ผู้เขียนนำเสนอการวิเคราะห์พฤติกรรมองค์การทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์การ สำหรับในบทสรุป ได้กล่าวถึง ลักษณะและความสำคัญของพฤติกรรมองค์การ ทั้งนี้ ผู้เขียนได้นำเสนอด้วยรูปภาพให้เข้าใจง่ายและมีการสรุปใจความสำคัญท้ายบท โดยใช้ภาษาที่กระชับ เข้าใจง่าย ผู้อ่านจะได้เรียนรู้ความหมายของพฤติกรรมองค์การในภาพรวมตามที่คุณเขียนนำเสนอมา ซึ่งเหมาะสำหรับผู้อ่านที่มีเวลาศึกษาไม่มากนัก เพราะผู้เขียนนำเสนอเพียงใจความสำคัญเท่านั้น

บทที่ 2 ทฤษฎีพฤติกรรมองค์การ

ผู้เขียนได้นำเสนอทฤษฎีพฤติกรรมองค์การตั้งแต่สมัยก่อน ค.ศ. 1900 เป็นต้นมา โดยได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎีพฤติกรรมองค์การของวิชาการต่าง ๆ ไว้มากมาย จากบทนี้จะทำให้ผู้อ่านได้ทราบความเป็นมา และวิวัฒนาการของทฤษฎีของพฤติกรรมองค์การโดยได้สรุปเฉพาะใจความที่สำคัญ ๆ ทำให้ผู้อ่านได้เรียนรู้แนวความคิดหลักของพฤติกรรมองค์การแบบต่าง ๆ โดยที่ผู้เขียนยังไม่ได้นำเสนอตัวอย่าง หรือกรณีศึกษาให้ผู้อ่านได้เข้าใจได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้ หากผู้อ่านประสงค์จะได้เนื้อหา หรือ ตัวอย่างที่ละเอียดมากขึ้น ควรศึกษาเอกสารอื่น ๆ ประกอบเพิ่มเติม

บทที่ 3 พื้นฐานความแตกต่างส่วนบุคคล

ผู้เขียนได้นำเสนอปัจจัยพื้นฐานความแตกต่างของบุคคล ซึ่งเป็นมูลเหตุให้คนในองค์การแสดงพฤติกรรมออกมาในรูปแบบที่ต่างกันไป ทำให้พฤติกรรมองค์การของแต่ละแห่งแตกต่างกันด้วย โดยนำเสนอให้เห็นถึงความฉลาดทางอารมณ์ (E.Q.) กับ ความฉลาดทางด้านเชาว์ปัญญา (I.Q.) รวมถึงได้นำเสนอหลักการในการบริหารความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้องค์การได้ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ จุดเด่นของบทนี้คือผู้เขียนได้นำเสนอคุณลักษณะและการพัฒนาทักษะของความฉลาดทางอารมณ์ (E.Q.) กับความฉลาดทางด้านเชาว์ปัญญา (I.Q.) ได้อย่างกระชับ เข้าใจง่าย ผู้อ่านสามารถเข้าใจเนื้อหาโดยใช้เวลาไม่มากนัก แต่ยังขาดตัวอย่างหรือกรณีศึกษาในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (E.Q.) กับ ความฉลาดทางด้านเชาว์ปัญญา (I.Q.) เพื่อให้ผู้อ่านนำไปเป็นตัวอย่างในการปรับใช้ได้อย่างชัดเจนและถูกต้อง

บทที่ 4 ทศนคติ

ผู้เขียนได้นำเสนอรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับทศนคติตั้งแต่ ความหมาย การแสดงทศนคติ หน้าที่ องค์ประกอบ ลักษณะ ประเภท วิธีการเปลี่ยนแปลงทศนคติ และลักษณะของการเปลี่ยนแปลงทศนคติ โดยผู้เขียนได้สรุปเนื้อหาในแต่ละส่วนอย่างสั้น ๆ โดยเน้นนำเสนอเฉพาะแนวคิดหลักเท่านั้น ในแต่ละหัวข้อยังไม่มีสรุปใจความสำคัญ แต่ได้นำเสนอสรุปในภาพรวมไว้ในตอนท้ายของบท และเช่นเดียวกับบทอื่น ๆ ที่ผ่านมา ที่ผู้เขียนนำเสนอเฉพาะเนื้อหาในภาพรวมเท่านั้น

บทที่ 5 การรับรู้

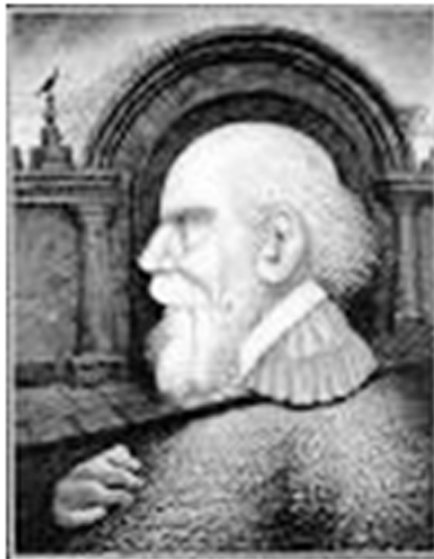
ผู้เขียนได้นำเสนอรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ไว้อย่างครบถ้วน อาทิ ความหมาย การตีความจากประสาทสัมผัส การจัดกลุ่มการรับรู้ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ อุปสรรคการรับรู้ เป็นต้น จุดเด่นของบทนี้คือนำเสนอภาพลงตาให้ผู้อ่านได้ทดสอบประสาทสัมผัสการรับรู้

ภาพที่ 1 ภาพลงตา

ที่มา (นิติพล ภูตะโชติ, 2556: 62)

จากภาพให้ผู้อ่านพิจารณาว่าเป็นภาพหญิงสาว หรือ หญิงชรา

ภาพที่ 2 ภาพลวงตา

ทีมา (นิติพล ภูตะโชติ, 2556: 62)

จากภาพลวงตานี้ ทำให้ผู้อ่านได้ทดสอบประสาทการรับรู้ของตนเองว่าสามารถเห็นรูปอื่น ๆ ได้นอกจากเนื้อจากประสาทสัมผัสแรกหรือไม่ นับว่าเป็นจุดเด่นของบทนี้ ที่แตกต่างจากบทอื่นที่สอดแทรกตัวอย่างของการทดสอบประสาทสัมผัส ทำให้ผู้อ่านได้รับเนื้อหาในรูปแบบที่แตกต่างจากบทที่ผ่านมา ทั้งนี้ ผู้เขียนไม่ได้เฉลยในตอนท้ายของภาพว่าภาพที่เห็นนั้น สามารถมองเห็นภาพใด ๆ ได้บ้าง และการนำภาพลวงตามานำเสนอในบทนี้ต้องการให้ผู้อ่านได้เรียนรู้อะไรและนำไปประยุกต์ใช้อย่างไร

บทที่ 6 การเรียนรู้

ผู้เขียนได้นำเสนอรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ อาทิ ความหมาย ทฤษฎีการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ กระบวนการเรียนรู้ องค์ประกอบในการส่งเสริมการเรียนรู้ วิธีของการเรียนรู้ และการลิ้มของมนุษย์ เป็นต้น ในบทนี้ ผู้เขียนได้ใช้รูปแบบการนำเสนอเช่นเดียวกับบทอื่น ๆ โดยนำเสนอในภาพรวม เน้นเฉพาะใจความสำคัญ และมีบทสรุปเพียงตอนท้ายของบทเท่านั้น ซึ่งเป็นรูปแบบการนำเสนอที่ผู้เขียนนำเสนอในบทอื่น ๆ หากผู้อ่านต้องการทราบรายละเอียดของเนื้อหาในเชิงลึกต้องอ่านเอกสารอื่นควบคู่ไปด้วยกัน จึงจะก่อให้เกิดประโยชน์มากขึ้น

บทที่ 7 ค่านิยม

ผู้เขียนได้นำเสนอรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับความหมาย ที่มา ประเภท และลักษณะของค่านิยม ซึ่งนอกจากจะนำเสนอแนวคิดหลัก ๆ แล้ว ผู้เขียนยังนำเสนอตารางเปรียบเทียบค่านิยมในยุคต่าง ๆ ทำให้ผู้อ่านเข้าใจความแตกต่างของค่านิยมในแต่ละยุคได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยนำเสนอในรูปแบบที่กระชับ พร้อมสรุปเนื้อหาในภาพรวมไว้ในตอนท้ายของบท หากผู้เขียนได้นำเสนอค่านิยมขององค์กรต่าง ๆ ในประเทศไทยที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ เช่น บริษัทในเครือซีเมนต์ไทย หรือ SCG หรือ บริษัทระดับแนวหน้าของประเทศไทย เพื่อเปรียบเทียบค่านิยมในการทำงาน ก็จะทำให้ผู้อ่านในหนังสือเล่มนี้ดีมากยิ่งขึ้น

บทที่ 8 บุคลิกภาพ

ผู้เขียนได้นำเสนอรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพ ทั้งในด้านความหมาย องค์ประกอบ ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดบุคลิกภาพ ทฤษฎีบุคลิกภาพในแบบต่าง ๆ รวมถึงอิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดูที่มีผลต่อบุคลิกภาพด้วย ทำให้ผู้อ่านได้เรียนรู้บุคลิกภาพ ที่มีความจำเป็นต่อทุกคน และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนในองค์กร ทั้งยังส่งผลต่อการทำงานร่วมกันในสังคมอีกด้วย ทั้งนี้ หากผู้เขียนได้นำเสนอบุคคลตัวอย่างที่มีบุคลิกภาพที่ดี เหมาะสมแก่การนำมาเป็นต้นแบบในแวดวงต่าง ๆ เช่น นักการเมือง ดารา นักแสดง นักวิชาการ ฯลฯ ก็จะทำให้ผู้อ่านได้เห็นภาพของคนที่มีความบุคลิกภาพที่เหมาะสมได้ชัดเจนขึ้น

บทที่ 9 วัฒนธรรมองค์กร

ผู้เขียนได้นำเสนอรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมองค์กร อาทิ ความหมาย องค์ประกอบ ประเภท ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อวัฒนธรรมองค์กร การสร้างวัฒนธรรมองค์กร เป็นต้น ผู้อ่านจะได้เรียนรู้ถึงวัฒนธรรมองค์กรที่เป็นแบบแผนที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ค่านิยม ความเข้าใจ ความเชื่อ ความรู้สึกของสมาชิกในองค์กรเพื่อที่จะนำไปปรับองค์การของตนเองให้เป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพและเป็นเลิศได้ เพื่อเตรียมพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ เช่นเดียวกันกับข้อคิดเห็นในบทอื่น ๆ ผู้เขียนควรยกตัวอย่างวัฒนธรรมองค์กรของไทยที่มีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศ ว่าองค์กรดังกล่าวมีการกำหนดวัฒนธรรมองค์กรอย่างไร จนสามารถทำให้ประสบความสำเร็จได้

บทที่ 10 กลุ่มในองค์การ

ผู้เขียนได้นำเสนอรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มในองค์การ โดยนำเสนอหัวข้อที่เกี่ยวกับความหมาย ลักษณะ ประเภท องค์ประกอบของทั้งกลุ่มที่เป็นทางการและกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ รวมทั้งกระบวนการพัฒนากลุ่มและปัจจัยพื้นฐานของประสิทธิผลของกลุ่มด้วย ผู้อ่านจะได้เรียนรู้ถึงลักษณะของกลุ่มที่มีประสิทธิภาพและกลุ่มที่ขาดประสิทธิภาพ เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มได้ร่วมมือกันเพื่อให้งานของกลุ่มบรรลุผลสำเร็จ มีประสิทธิภาพ และมีบรรยากาศการทำงานที่ดี ดังนั้น จะเห็นว่ากลุ่มต่าง ๆ ในองค์การจึงมีอิทธิพลต่อสมาชิกทุกคน รวมทั้งผู้บริหารและบุคลากรในองค์การด้วย ผู้เขียนยังคงรูปแบบการนำเสนอที่เน้นแต่ใจความสำคัญ และยังขาดการยกตัวอย่าง หรือการเชื่อมโยงกับสภาพการณ์ปัจจุบัน ซึ่งอาจจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาที่ผู้เขียนได้นำเสนออย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

บทที่ 11 ความพึงพอใจในการทำงาน

ผู้เขียนได้นำเสนอรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับความหมาย องค์ประกอบ ผลกระทบของความพึงพอใจในการทำงาน รวมถึงการแสดงความไม่พึงพอใจในการทำงานของพนักงานและคุณภาพชีวิตในการทำงาน ผู้เขียนได้นำเสนอว่าความพึงพอใจในการทำงานที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิต ซึ่งความพึงพอใจในงานนี้มีผลมาจากระบบบริหารจัดการ การบังคับบัญชา ค่าตอบแทน เพื่อร่วมงาน ลักษณะของงาน สภาพแวดล้อมในการทำงาน ขวัญและกำลังใจในการทำงาน ดังนั้น องค์การควรส่งเสริมและสนับสนุนปัจจัยต่าง ๆ ให้เหมาะสมเพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน และคนในองค์การเกิดความสุข ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ขององค์การด้วย ดังจะเห็นว่าความพึงพอใจในการทำงานเป็นปัจจัยสำคัญ เพราะคนในสังคมปัจจุบัน มักจะเรียกร้องสิทธิ เสรีภาพของตนมากยิ่งขึ้น เห็นได้จากการร้องเรียนที่มีขึ้นมากมาย แต่อย่างไรก็ดี ผู้เขียนก็ได้สรุปความสำคัญของกำลังใจและความพึงพอใจในการทำงานที่จะส่งเสริมให้พฤติกรรมองค์การพัฒนาไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บทที่ 12 การจูงใจ

ผู้เขียนได้นำเสนอรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับความหมายและกระบวนการจูงใจ โดยเน้นทฤษฎีการจูงใจของนักวิชาการต่างประเทศหลายทฤษฎี นอกจากนี้ยังเสนอทฤษฎีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจูงใจ อาทิ ทฤษฎีความคาดหวัง ทฤษฎีการเสริมแรง และทฤษฎีการกำหนดเป้าหมาย โดยผู้เขียนได้สรุปว่าการจูงใจเป็นพลังที่เกิดขึ้นภายในตัวของบุคคลและผลักดันให้เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งจะก่อให้เกิดความสำเร็จในองค์การได้ ทั้งนี้ หากผู้เขียนได้นำเสนอแนวคิดทฤษฎีของนักวิชาการไทยเพิ่มเติมด้วย จะยิ่งส่งเสริมให้ผู้อ่านได้เรียนรู้ และสามารถนำแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

บทที่ 13 ข่าวสารและการติดต่อสื่อสาร

ผู้เขียนได้นำเสนอรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสาร โดยนำเสนอความหมาย กระบวนการติดต่อสื่อสารทั้งแบบเป็นทางการ กับไม่เป็นทางการ ช่องทางการติดต่อสื่อสาร ในรูปแบบต่าง ๆ วิธีการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล เครือข่ายการติดต่อสื่อสาร และปัญหาของการติดต่อสื่อสาร ซึ่งผู้อ่านจะได้เรียนรู้ถึงกระบวนการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เพราะนับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารองค์การ เพราะหากมีการติดต่อสื่อสารที่ผิดพลาดก็จะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพขององค์การได้ ในการนำเสนอเนื้อหาในบทนี้มีรูปแบบเหมือนกับบทอื่น ๆ โดยส่วนใหญ่ ที่ผู้เขียนจะนำเสนอแนวคิดของนักวิชาการต่างประเทศ และสรุปเนื้อหาเฉพาะในภาพรวมจึงเหมาะแก่การอ่านเพื่อศึกษาแนวคิดและใจความสำคัญ เท่านั้น

บทที่ 14 ภาวะผู้นำ

ผู้เขียนได้นำเสนอรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับความหมาย รูปแบบ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้นำ ทั้งผู้นำที่ดีและผู้นำที่ควรหลีกเลี่ยง โดยผู้เขียนได้สรุปใจความสำคัญในคุณลักษณะของผู้นำแต่ละประเภท อาทิ ผู้นำแบบญี่ปุ่น และผู้นำแบบอเมริกา ผู้เขียนได้นำเสนอเป็นแผนภาพพร้อมคำอธิบาย เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจง่ายขึ้น ผู้อ่านสามารถศึกษาองค์ความรู้เรื่องคุณลักษณะของภาวะผู้นำ เพื่อให้เข้าใจพฤติกรรมของผู้นำในองค์การได้อย่างถูกต้อง เช่นเดียวกันกับบทอื่น ๆ เห็นควรว่าผู้เขียนน่าจะยกตัวอย่างผู้นำที่เป็นที่ยอมรับในสังคม อาทิ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของปวงชนชาวไทย ที่เป็นผู้นำชาติที่ยอมรับทั้งในประเทศและทั่วทั้งโลก และนำเสนอผู้นำที่บริหารองค์การล้มเหลว เพื่อให้ผู้อ่านเกิดการเชื่อมโยงกับทฤษฎีภาวะผู้นำที่ผู้เขียนนำเสนอในตอนต้น

บทที่ 15 ความขัดแย้ง

ผู้เขียนได้นำเสนอรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับความหมาย แนวคิด กระบวนการของความขัดแย้ง รวมถึงประเภทของความขัดแย้งและการบริหารความขัดแย้ง โดยผู้เขียนได้นำเสนอเนื้อหาได้อย่างชัดเจน ซึ่งนำเสนอทั้งแผนภาพประกอบคำบรรยาย และเนื้อหาทฤษฎีที่กระชับ เข้าใจง่าย ผู้อ่านสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปจัดปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในองค์การของตนเองได้ แต่ในทางกลับกัน หากองค์การใดปราศจากความขัดแย้ง ก็จะทำให้เกิดการหยุดนิ่ง เฉื่อยชา และไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีได้ แต่ถ้าองค์การใดมีความขัดแย้งมากเกินไป ก็ไม่สามารถพัฒนาองค์การได้เช่นเดียวกัน และหากผู้เขียนได้วิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย ของความขัดแย้งในองค์การ โดยเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ในปัจจุบันจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

บทวิจารณ์

ในปัจจุบันหนังสือ หรือตำราวิชาการที่บรรยายถึงพฤติกรรมองค์การมีมากมายหลายเล่ม สำหรับหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนได้แบ่งเนื้อหาเป็นหัวข้อย่อยถึง 15 บท ในแต่ละบท ผู้แต่งได้นำเสนอเนื้อหาในแต่ละบทได้อย่างสมบูรณ์ โดยเริ่มนำเสนอหัวข้อจากความหมาย ความสำคัญ องค์ประกอบ ทฤษฎีหรือแนวคิดที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งมีการนำเสนอแผนภาพ ตาราง และตัวอย่างประกอบ คำบรรยายอย่างเหมาะสม ชัดเจน ง่ายต่อการศึกษาและการทำความเข้าใจ แต่ยังขาดรายละเอียดในเชิงลึก หรือตัวอย่างของเนื้อหาในแต่ละประเภท ผู้เขียนจะสรุปแต่ใจความหลักเท่านั้น ไม่มีสรุปท้ายของแต่ละหัวข้อ แต่ผู้เขียนจะมีสรุปความคิดรวบยอดไว้ในท้ายบทของทุกบท สุดท้ายนี้ขอแนะนำว่า หนังสือเล่มนี้เหมาะสมและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อนักศึกษา คณาจารย์ ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่สนใจศึกษาทฤษฎีพฤติกรรมองค์การให้ดีขึ้น หนังสือเล่มนี้มีการเรียบเรียงเนื้อหาที่ง่ายต่อความเข้าใจ เหมาะสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาเรียนรู้ลักษณะของพฤติกรรมองค์การแบบเร่งรัด หากผู้อ่านต้องการศึกษารายละเอียดในเชิงลึก หรือตัวอย่างประกอบ ควรศึกษาหนังสือหรือตำราวิชาการอื่น ควบคู่ไปด้วยจะเป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

นิติพล ภูตะโชค. (2557). **พฤติกรรมองค์การ** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

วารสารสังคมศาสตร์วิจัย (Journal for Social Science Research) เป็นวารสารบัณฑิตศึกษา ด้านสังคมศาสตร์เกิดจากความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏภูมิภาคตะวันตก 4 มหาวิทยาลัย (มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม และมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี) โดยมีมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ กำหนดตีพิมพ์วารสารราย 6 เดือน (จำนวน 2 ฉบับต่อปี) วารสารสังคมศาสตร์วิจัยเน้นการนำเสนอบทความวิจัย โดยอาจมีบทวิจารณ์หนังสือ (book review) หรือบทความปริทัศน์ (review article) ตีพิมพ์พร้อมด้วย บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารต้องผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 2 คน ชื่อผู้เขียนและผู้ทรงคุณวุฒิถือเป็นความลับ และการประสานงานระหว่างผู้เขียนและผู้ทรงคุณวุฒิต้องผ่านกองบรรณาธิการเท่านั้น

ผู้ประสงคจะส่งบทความ ให้กรอกรายละเอียดในหนังสือนำส่งบทความเพื่อรับรองว่าผลงานดังกล่าวเป็นของตนเองจริงและเป็นผลงานใหม่ไม่เกิน 2 ปี ไม่เคยเผยแพร่ในที่ใด ไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาเพื่อเผยแพร่ในที่ใด และจะไม่ส่งเพื่อพิจารณาเผยแพร่ในที่ใดภายใน 90 วัน จากวันที่รับบทความ กรณีที่บทความเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาควรใส่ชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาเป็นผู้เขียนร่วมด้วย

การเรียงลำดับเนื้อหา จัดรูปแบบ และการพิมพ์ขนาดอักษร สำหรับบทความวิจัยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้

การเรียงลำดับเนื้อหา

1. ชื่อเรื่อง (Title) ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
2. ชื่อผู้เขียน (Author) ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
3. บทคัดย่อภาษาไทย ความยาว 15-20 บรรทัด (300-350 คำ) โดยให้สรุปเนื้อหาของบทความทั้งหมดให้เข้าใจที่มาของการทำวิจัย วิธีการโดยย่อ ผลที่ได้จากการวิจัย และนำไปใช้ประโยชน์อย่างไร และได้ผลลัพธ์อย่างไร
4. คำสำคัญภาษาไทย ไม่เกิน 5 คำ (ไม่ใช่วลี หรือ ประโยค)
5. บทคัดย่อภาษาอังกฤษ แปลจากบทคัดย่อภาษาไทย มีขนาดและเนื้อหาเหมือนกับบทคัดย่อภาษาไทย
6. คำสำคัญภาษาอังกฤษ (Keywords) แปลจากคำสำคัญภาษาไทย
7. บทนำ (Introduction) ชี้ให้เห็นความสำคัญของเรื่องที่ทำ และขอบขอบเขตของปัญหาวิจัย

8. วัตถุประสงค์ (Objective) ระบุวัตถุประสงค์การวิจัย หรือวัตถุประสงค์เฉพาะที่นำเสนอในบทความวิจัยนี้

9. วิธีดำเนินการ (Material and Method) อธิบายวิธีการดำเนินการวิจัยในสาระสำคัญที่จำเป็น โดยกล่าวถึงวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ที่มาของกลุ่มตัวอย่าง แหล่งที่มาของข้อมูล การเก็บและรวบรวมข้อมูล การใช้เครื่องมือ สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล

10. ผลการวิจัย (Result/Finding) แสดงผลที่เกิดขึ้นจากการวิจัยโดยตรง ซึ่งอาจมีภาพประกอบ แผนภูมิ ตารางหรือการสื่อในลักษณะอื่น ๆ ที่เข้าใจได้ง่าย

11. อภิปรายผล (Discussion) อภิปรายและอ้างอิงให้เห็นว่าผลการวิจัยดังกล่าวนั้น ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ ในส่วนใด และอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดจากผลการดำเนินงานให้เห็นเป็นรูปธรรมได้อย่างไร เหมือนหรือแตกต่างจากผลการวิจัยอื่น ๆ

12. ข้อเสนอแนะ (Suggestion) แนะนำการนำไปใช้ และแนะนำเพื่อนำไปต่อยอดการวิจัย

13. สรุป (Conclusion) สรุปประเด็นข้างต้นทุกข้อให้ได้ความกะทัดรัด ประมาณ 1 ย่อหน้า

14. เอกสารอ้างอิง (Reference) ให้ดูการลงรายการเอกสารอ้างอิงท้ายบทความประกอบข้างต้น

การพิมพ์ ขนาดตัวอักษร และความห่างระหว่างบรรทัด

ให้พิมพ์ต้นฉบับด้วยโปรแกรม Microsoft Word 2007 มีความยาวรวมทุกรายการ (ชื่อเรื่อง-เอกสารอ้างอิง และตาราง) จำนวน 15-20 หน้า (4,500-6,000 คำ) ขนาดกระดาษ A4 ห่างจากขอบทุกด้าน 1 นิ้ว ใช้แบบอักษร AngsanaNew ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระยะห่างระหว่างบรรทัด 1 เคาะ (Single Space) โดยมีรายละเอียดแต่ละรายการ ดังต่อไปนี้

1. ชื่อเรื่อง (Title) ขนาดตัวอักษร 20 จุด/หนา จัดไว้กึ่งกลางหน้ากระดาษ
2. ชื่อผู้เขียน (Author) และหัวข้อ "บทคัดย่อ" หรือ "Abstract" ขนาดตัวอักษร 18 จุด/หนา จัดไว้กึ่งกลางหน้ากระดาษ

3. คำสำคัญ (Keywords) และ หัวข้อหลัก (Heading) ขนาดตัวอักษร 18 จุด/หนา เนื้อหาของคำสำคัญขนาดตัวอักษร 16 จุด จัดชิดขอบกระดาษด้านขวา

4. ชื่อข้อหัวข้อย่อย (Sub-heading) และชื่อตารางขนาด 16 จุด/หนา ข้อความในตารางขนาดตัวอักษร 14 จุด จัดไว้กึ่งกลางหน้ากระดาษ

5. ความห่างระหว่างข้อความ เมื่อสิ้นสุดเนื้อหาแล้วขึ้นหัวข้อหลักเคาะ 2 ครั้ง เนื้อหาบรรทัดใหม่ถัดจากหัวข้อให้เคาะ 1 ครั้ง ตามปกติ

การลงรายการเอกสารอ้างอิงในเนื้อเรื่องของบทความ (Citation)

การอ้างอิงในเนื้อหาของบทความ ใช้การอ้างแบบนาม-ปี (Author-year) ปรากฏแทรกอยู่ในเนื้อหาของบทความ (In-text Citation) มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. การอ้างอิงมี 2 แบบ คือ แบบที่ชื่อผู้แต่งอยู่ในวงเล็บ และที่ชื่อผู้แต่งอยู่นอกวงเล็บ

แบบที่ 1 ชื่อผู้แต่งอยู่ในวงเล็บ ให้เรียงตามลำดับ ข้อความที่อ้างถึง...(ชื่อ//นามสกุลผู้แต่ง,ปีที่พิมพ์:/หมายเลขหน้าที่อ้าง)/ ถ้าผู้แต่งเป็นชาวต่างชาติ ใช้เฉพาะนามสกุล เช่น

...ชาวเขามีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (ประไพ อุดมทัศน์, 2530: 20)

...จึงค้นหาข้อมูลโดยการใช้ห้องสมุดอื่น ๆ (Taylor, 1968: 181-182)

แบบที่ 2 ชื่อผู้แต่งอยู่นอกวงเล็บ ให้เรียงตามลำดับ ชื่อผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์:/หมายเลขหน้าที่อ้าง)/ข้อความที่อ้าง... ถ้าผู้แต่งเป็นชาวต่างชาติ เมื่อนามสกุลของผู้แต่งอยู่นอกวงเล็บ ต้องเขียนนามสกุลของผู้แต่งเป็นภาษาอังกฤษไว้ในวงเล็บด้วย เช่น

ประไพ อุดมทัศน์ (2530: 20) ได้กล่าวถึงเป้าหมายของการดำเนินงาน...

เทเลอร์ (Taylor, 1968: 181-182) ได้แสดงความเห็นไว้ว่า เมื่อบุคคลต้องการข้อเสนอเทศ...

2. การอ้างอิงที่ไม่ระบุหมายเลขหน้า ให้เรียงเลขตามข้อ 1 ต่างเพียงตัดหมายเลขหน้าออกเท่านั้น

3. การลงรายการอ้างอิง

3.1 ให้ตัดยศ ตำแหน่งทางวิชาการ วิชาชีพ ฐานการสมรสออก เช่น ศาสตราจารย์ ดร.เปลื้อง ณ นคร ให้เขียนว่า (เปลื้อง ณ นคร, 2536: 42)

3.2 กรณีผู้แต่งใช้นามแฝง ให้ใช้นามแฝงตามที่ปรากฏจริง เช่น (หยก บุรพา, 2525: 41-45)

3.3 กรณีผู้แต่งเป็นชาวต่างประเทศ ให้ใช้เฉพาะนามสกุลเท่านั้น เช่น Douglas Cockerell ให้เขียนว่า (Cockerell, 1985: 56-60) หากนามสกุลของผู้แต่งอยู่นอกวงเล็บ ต้องเขียนนามสกุลของผู้แต่งเป็นภาษาอังกฤษไว้ในวงเล็บด้วย เช่น ค็อกเกอร์เวลล์ (Cockerell, 1985: 56-60) อธิบายว่า...

3.4 กรณีผู้แต่งคนไทย เขียนเอกสารเป็นภาษาต่างประเทศ ให้ใส่ชื่อและนามสกุล เช่น เกษม สุวรรณกุล ให้เขียนว่า (Kasem Suwanagul, 1982: 60-75)

3.5 กรณีผู้แต่งมีฐานันดรศักดิ์ บรรดาศักดิ์ สมณศักดิ์ หรือเป็นองค์กร หน่วยงาน ให้คงไว้ตามเดิม เช่น (กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์, 2516: 16-25), (สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ [จวน อุฏฐายี], 2512: 95), (สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย, 2540: 27)

3.6 กรณีผู้แต่งหลายคน

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยมีคำว่าและคั่นระหว่างกลาง เช่น (ชุดิมา สัจจามันท์ และนันทิพา มีแต้ม, 2530: 17-25), (Marks and Neilwson, 1991: 26-29)

ผู้แต่ง 3-6 คน ให้ระบุผู้แต่งทุกคน โดยใช้เครื่องหมายจุลภาค (,) คั่นผู้แต่งทุกคน ยกเว้นคนสุดท้ายให้คั่นด้วยคำว่า “และ” เช่น (เจือ สตะเวทิน, ฐะประนีญ์ นาครทรรพ และประภาศรี สีหอำไพ, 2519: 98-100)

ผู้แต่งมากกว่า 6 คน ให้ระบุเฉพาะชื่อ 3 คนแรก และตามด้วยคำว่า “และคณะ” ถ้าเป็นภาษาต่างประเทศให้ตามด้วยคำว่า “and other” หรือ “et al” (กอบแก้ว โชติบุญชู, สุกานดา ดีโพธิ์กลาง, กาญจนา ใจกว้าง และคณะ, 2540: 42), (Sarton, Saffdy, Gate et al., 1982: 67)

3.7 อ้างเอกสารของผู้แต่งคนเดียวกัน และมีหลายเรื่อง แต่มีปีที่พิมพ์เดียวกัน ให้ใส่ ก ข ค กำกับ หรือ a b c ถ้าเป็นภาษาต่างประเทศ เช่น (ธานินทร์ ทรัพย์วิเชียร, 2520 ก: 64-75), (ธานินทร์ ทรัพย์วิเชียร, 2520 ข: 52-55)

3.8 กรณีอ้างอิงเนื้อหาที่เหมือนกัน สอดคล้องกัน หรือ มีความหมายเดียวกัน ของผู้แต่งหลายคน ให้ระบุผู้แต่งและรายละเอียดทุกคนโดยใช้เครื่องหมายอัฒภาค (;) คั่น เช่น (ธงชัย สันติวงษ์, 2533: 45-47; นิพนธ์ จิตต์ภักดี และทิพาพันธ์ สังฆพงษ์, 2547: 15)

3.9 กรณีที่เอกสารไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ ให้ลงรายการว่า ม.ป.ป. หรือ n.d. ในกรณี ภาษาต่างประเทศ เช่น (นิธิตรา ฐิตะธรรมานนท์ และคณะ, ม.ป.ป.: 12)

3.10 กรณีอ้างอิงเอกสารต่อจากเอกสารอื่น

1) หากให้ความสำคัญกับเอกสารต้นฉบับเดิมมากกว่า ให้ลงรายการของเอกสารต้นฉบับ ตามด้วยคำว่า “อ้างถึงใน” หรือ “quoted in” หรือ “cited by” ในกรณีเอกสารภาษาอังกฤษ แล้วจึงอ้างรายการเอกสารรอง เช่น (ม.ล.จ้อย นันทิวัชรินทร์, 2514: 110 อ้างถึงใน วัลลภ สวัสดิวัลลภ, 2534: 171), (Felix, 1993: 17 quoted in Rampel, 1994: 94)

2) หากให้ความสำคัญกับเอกสารรองมากกว่า ให้ลงรายการเอกสารรองตามด้วยคำว่า “อ้างจาก” หรือ “quoting” หรือ “citing” ในกรณีภาษาต่างประเทศ แล้วจึงอ้างรายการเอกสารต้นฉบับเดิม เช่น (วัลลภ สวัสดิวัลลภ, 2534: 171 อ้างจาก ม.ล.จ้อย นันทิวัชรินทร์, 2514: 110), (Rampel, 1994: 94 citing Felix, 1993: 17)

3.11 กรณีเอกสารอ้างอิงไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง แต่ปรากฏชื่อบรรณาธิการ (ed.) ผู้รวบรวม (comp.) หรือ ผู้แปล (trans.) ให้ลงชื่อบรรณาธิการ ผู้รวบรวม หรือผู้แปล เช่น (สัมพัฒน์ มนัสไพบุลย์, บรรณาธิการ, 2541: 25), (Normans, ed., 1999: 68-72)

การลงรายการเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (Reference)

ใช้การลงรายการอ้างอิงแบบสมาคมจิตวิทยาอเมริกา (American Psychological Association, APA) ระบุเฉพาะรายการที่ถูกอ้างอิงในเนื้อหาของบทความเท่านั้น โดยให้เรียงเอกสารภาษาไทยไว้ก่อนภาษาอังกฤษ และให้เรียงเอกสารปฐมภูมิไว้ก่อนเอกสารทุติยภูมิ แสดงการลงรายการเพื่อเป็นตัวอย่าง ดังนี้

1. **หนังสือทั่วไป** ให้ลงรายการเรียงตามลำดับ ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// **ชื่อหนังสือ**.// ชื่อชุดหนังสือและลำดับที่ (ถ้ามี).// เล่มที่ใช้อ้าง (ถ้ามี).// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์. เช่น เทพนารินทร์ ประพันธ์พัฒน์. (2548). **วิศวกรรมเครื่องมือ (Tool engineering)**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์. Longman, S. V. (2004). Page and stage: An approach to scrip analysis. Boston, MA: Pearson.
2. **หนังสือรวมเรื่อง** ให้ลงรายการเรียงตามลำดับ ผู้เขียนบทความ.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ. /ใน/ชื่อบรรณาธิการ, ตำแหน่ง (ถ้ามี).// **ชื่อหนังสือรวมเรื่อง**.// (หมายเลขหน้าบทความ).// ชื่อจังหวัดที่พิมพ์: /ชื่อสำนักพิมพ์. เช่น สุปราณี แจ่มบำรุง. (2546). ปริมาณสารอาหารอ้างอิงที่ควรได้รับประจำวัน. ใน สุปราณี แจ่มบำรุง และคณะ, บรรณาธิการ. **ปริมาณสารอาหารอ้างอิงที่ควรได้รับประจำวันสำหรับคนไทย พ.ศ. 2546** (พิมพ์ครั้งที่ 3 หน้า 21-26). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (รสพ).
3. **หนังสือแปล** ให้ลงรายการเรียงตามลำดับ ชื่อผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// **ชื่อหนังสือแปล**.// แปลจาก/ชื่อหนังสือต้นฉบับ.// (พิมพ์ครั้งที่).// โดย/ชื่อผู้แปล.// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์. เช่น พาริกินสัน, ซี บอร์โทค และรัสตอมจิ, เอ็ม เค. (2536). **การบริหารยุคใหม่**. แปลจาก Rarlties in management. โดย เริงคักดี ปานเจริญ. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
4. **วิทยานิพนธ์และดุษฎีนิพนธ์** ให้ลงรายการเรียงตามลำดับ ผู้เขียนวิทยานิพนธ์.// (ปีที่วิจัยสำเร็จ).// **ชื่อวิทยานิพนธ์**.// วิทยานิพนธ์ปริญญา(ระดับ)/ชื่อสาขาวิชา/สังกัดของสาขาวิชา/มหาวิทยาลัย. เช่น เข้มทอง ศิริแสงเลิศ. (2540). **การวิเคราะห์ระบบประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนกรุงเทพมหานคร**. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
5. **รายงานการวิจัย** ให้ลงรายการเรียงตามลำดับ ชื่อผู้วิจัย.// (ปีที่พิมพ์).// **รายงานการวิจัยเรื่อง**.//...//สถานที่พิมพ์: /ผู้จัดพิมพ์. เช่น ชวนพิศ สุทัศนเสนีย์. (2534). **รายงานการวิจัยเรื่อง การใช้และไม่ใช้บริการกฤตภาคของนักศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
6. **วารสาร** ให้ลงรายการเรียงตามลำดับ ชื่อผู้เขียนบทความ.// (ปีที่พิมพ์, /เดือน).// ชื่อบทความ.//ชื่อวารสาร.//ปีที่(ฉบับที่), เลขหน้าบทความ. เช่น ประหยัด หงษ์ทองคำ. (2544, เมษายน). **อำนาจหน้าที่ของรัฐสภาตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540**. **รัฐสภาสาร**, 49 (4), 1-16.

7. **หนังสือพิมพ์และกฤตภาค** ให้ลงรายการเรียงตามลำดับ ชื่อผู้เขียนบทความ.// (ปีที่พิมพ์./เดือน/วันที่).//ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./เลขหน้าบทความ. เช่น
ทิมชาวเศรษฐกิจ. (2545, กันยายน 18). ผลพวงแห่งการพัฒนา 4 ทศวรรษ บทเรียนแผน 9 –
ก้าวอย่างยั่งยืน. มติชน, 7.
8. **อินเทอร์เน็ตหรือเว็บไซต์** ให้ลงรายการเรียงตามลำดับ ชื่อผู้จัดทำเว็บไซต์.// (ปีที่เข้าถึง).//ชื่อเว็บไซต์./<แหล่งที่อยู่ที่สามารถเข้าถึงได้>/(วัน/เดือนที่เข้าถึง). เช่น
มหาวิทยาลัยนเรศวร, สำนักหอสมุด. (2548). ฐานข้อมูลทรัพยากรห้องสมุด. <<http://library.nu.ac.th/>>
(1 ตุลาคม)

การเขียนบทวิจารณ์หนังสือ ให้ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียน บทนำ บทวิจารณ์ บทสรุป และเอกสารอ้างอิง โดยเรียงลำดับ ดังนี้

1. ชื่อเรื่อง ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และสื่อความหมายได้ชัดเจน โดยอาจตั้งตามชื่อหนังสือที่วิจารณ์ ตั้งชื่อตามตามจุดมุ่งหมายของเรื่อง หรือตั้งชื่อด้วยการให้ประเด็นชวนคิด
2. ชื่อผู้เขียน ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
3. บทนำ เป็นการเขียนนำเกี่ยวกับเรื่องที่วิจารณ์ เช่น ชื่อหนังสือ ชื่อผู้แต่ง ความเป็นมาของหนังสือ และอธิบายเหตุผลใจที่ทำให้วิจารณ์หนังสือนั้น
4. บทวิจารณ์ เป็นส่วนแสดงความคิดเห็นและรายละเอียดในการวิจารณ์ โดยเสนอแนะจุดเด่นและจุดบกพร่องของเรื่องอย่างมีหลักเกณฑ์และเหตุผล หากต้องการเล่าเรื่องย่อ ควรเขียนเล่าอย่างสั้น ๆ เพราะการวิจารณ์ไม่ใช่การสรุปเรื่อง แต่เป็นการแสดงความคิดเห็นของผู้วิจารณ์ต่อหนังสือเรื่องนั้น ผู้เขียนต้องการสื่อความหมายอะไรมายังผู้อ่านหนังสือ และสื่อสารชัดเจนหรือไม่อย่างไร ถ้าประเด็นในการวิจารณ์มีหลายประเด็นควรนำเสนอตามลำดับ เพื่อให้ผู้อ่านบทวิจารณ์เข้าใจง่ายไม่สับสน ในกรณีที่มีจุดเด่นและจุดด้อยควรเขียนถึงจุดเด่นก่อนแล้วจึงกล่าวถึงจุดด้อยเพื่อให้เกียรติและแสดงให้เห็นว่าการวิจารณ์ คือการสร้างสรรค์ไม่ใช่การทำลาย
5. บทสรุป เป็นการเขียนสรุปความคิดทั้งหมดที่วิจารณ์และให้แง่คิด หรือข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้อ่านได้ทบทวนประเด็นสำคัญของเรื่องและความคิดสำคัญของผู้วิจารณ์
6. เอกสารอ้างอิง ใช้การลงรายการอ้างอิงแบบสมาคมจิตวิทยาอเมริกา (American Psychological Association, APA) ระบุเฉพาะรายการที่ถูกอ้างอิงในเนื้อหาของบทความเท่านั้น โดยให้เรียงตามลำดับอักษร และเอกสารภาษาไทยไว้ก่อนภาษาอังกฤษ

องค์ประกอบและรูปแบบการพิมพ์บทความปริทัศน์ ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียน บทนำ บทปริทัศน์ บทสรุป และเอกสารอ้างอิง

1. ชื่อเรื่อง ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และสื่อความหมายได้ชัดเจน
2. ชื่อผู้เขียน ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
3. บทนำ กล่าวถึงความน่าสนใจของเรื่องที่น่าเสนอ และเป็นการเขียนนำไปสู่เนื้อหาแต่ละประเด็น

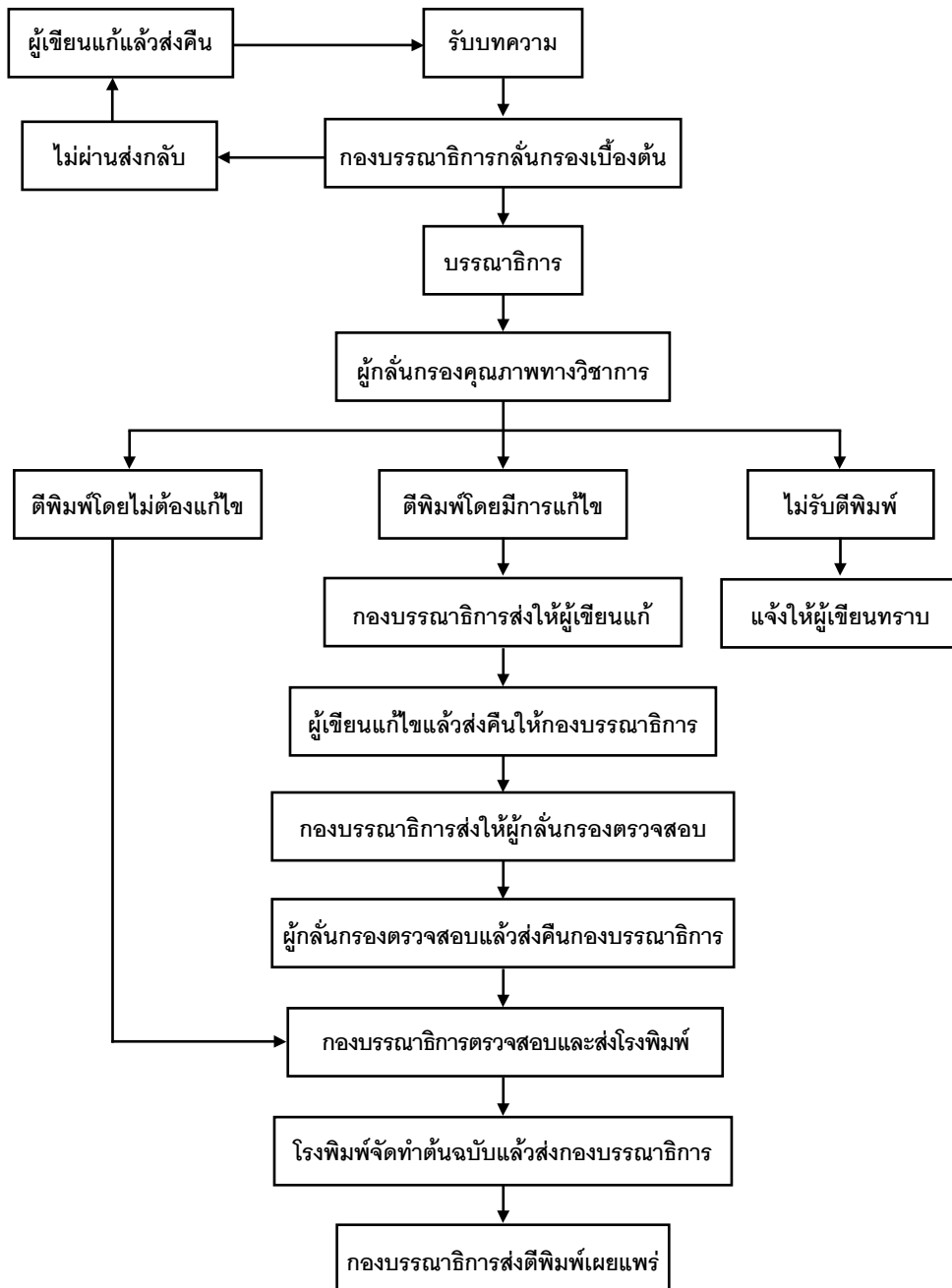
4. บทปริทัศน์ เป็นการเขียนวิพากษ์งานวิชาการ ที่มีการศึกษาค้นคว้าอย่างละเอียด วิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ ทั้งทางกว้างและทางลึกอย่างทันสมัย โดยชี้ให้เห็นแนวโน้มที่ควรศึกษาและพัฒนาต่อไป

5. บทสรุป เป็นการเขียนสรุปเรื่องที่น่าเสนอ พร้อมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว

6. เอกสารอ้างอิง ใช้การลงรายการอ้างอิงแบบสมาคมจิตวิทยาอเมริกา (American Psychological Association, APA) ระบุเฉพาะรายการที่ถูกอ้างอิงในเนื้อหาของบทความเท่านั้น โดยให้เรียงตามลำดับอักษร และเอกสารภาษาไทยไว้ก่อนภาษาอังกฤษ

การพิมพ์ต้นฉบับวิจารณ์หนังสือและบทความปริทัศน์ ให้พิมพ์ด้วยโปรแกรม Microsoft Word 2007 มีความยาวรวมทุกรายการ ไม่เกิน 20 หน้า ขนาดกระดาษ A4 ห่างจากขอบทุกด้าน 1 นิ้ว ใช้แบบอักษร AngsanaNew ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระยะห่างระหว่างบรรทัด 1 เคาะ (Single Space) ชื่อเรื่องใช้ขนาดตัวอักษร 20 จุด/หนา จัดไว้กลางหน้ากระดาษ ชื่อผู้เขียนใช้ขนาดตัวอักษร 18 จุด/หนา จัดไว้กลางหน้ากระดาษ หัวข้อหลักใช้ขนาดตัวอักษร 18 จุด/หนา จัดชิดขอบกระดาษด้านซ้าย เนื้อหาใช้ขนาดตัวอักษร 16 จุด จัดข้อความกระจายแบบไทย

ขั้นตอนการพิจารณาตีพิมพ์ผลงานวิชาการในวารสารสังคมศาสตร์วิจัย

หนังสือนำเสนอบทความวิจัย

วันที่ เดือน พ.ศ.

เรียน บรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์วิจัย

เรื่อง นำส่งบทความวิจัย

สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. เอกสารบทความวิจัยจำนวน 3 ชุด

2. CD บทความวิจัยจำนวน 1 แผ่น (พิมพ์ด้วยโปรแกรม Microsoft word 2007)

ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว ชื่อ และ นามสกุล

I, Mr./Mrs./Miss Name & Surname

(ชาวไทยระบุทั้งชื่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ชาวต่างชาติระบุเฉพาะชื่อภาษาอังกฤษ)

ที่อยู่เพื่อการติดต่อโดยละเอียด แขวง/ตำบล.....

เขต/อำเภอ จังหวัด รหัสไปรษณีย์ โทรศัพท์.....

โทรศัพท์เคลื่อนที่..... โทรสาร E-mail:

ขอส่งบทความวิจัย ☐ ไม่เป็น หรือ ☐ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร.....

สาขา..... มหาวิทยาลัย/สถาบันการศึกษา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ชื่อบทความภาษาไทย

2. ชื่อบทความภาษาอังกฤษ

3. เจ้าของผลงาน (ระบุคำนำหน้าชื่อ นาย นาง นางสาว พระมหา เป็นต้น ซึ่งไม่ใช่ตำแหน่งงาน/ตำแหน่งทางวิชาการ)

คนที่ 1 ชื่อ (ภาษาไทย).....(ภาษาอังกฤษ).....

ตำแหน่งงาน/ตำแหน่งทางวิชาการ

สถานที่ทำงาน/สถาบันการศึกษา

คนที่ 2 ชื่อ (ภาษาไทย).....(ภาษาอังกฤษ).....

ตำแหน่งงาน/ตำแหน่งทางวิชาการ

สถานที่ทำงาน/สถาบันการศึกษา

คนที่ 3 ชื่อ (ภาษาไทย).....(ภาษาอังกฤษ).....

ตำแหน่งงาน/ตำแหน่งทางวิชาการ

สถานที่ทำงาน/สถาบันการศึกษา

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นความจริงทุกประการ นอกจากนี้ ผลงานดังกล่าวยังไม่เคยเผยแพร่ในที่ใด

ไม่ได้อยู่ในขั้นตอนการพิจารณาเพื่อเผยแพร่ในที่อื่น และจะไม่ส่งเพื่อเผยแพร่ในที่ใดภายใน 90 วัน

จึงขอส่งบทความมาเพื่อพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

รับบทความเมื่อวันที่..... เดือน..... พ.ศ.

ลงชื่อ..... (ผู้ส่งบทความ)

ลงชื่อ (ผู้รับบทความ)

(.....)

ใบสมัครสมาชิก

วารสารสังคมศาสตร์วิจัย

JOURNAL FOR SOCIAL SCIENCES RESEARCH

กำหนดออก ปีละ 2 ฉบับ
ค่าสมัครสมาชิก 1 ปี 220 บาท (รวมค่าจัดส่งทางไปรษณีย์)
จำหน่ายปลีก ฉบับละ 120 บาท
บอกรับตั้งแต่ ปีที่.....ฉบับที่.....เป็นเวลา.....ปี
ชื่อ.....นามสกุล.....
ที่ทำงาน.....
โทรศัพท์.....โทรสาร.....
ที่บ้าน.....
โทรศัพท์.....โทรสาร.....
สถานที่จัดส่ง
☐ ที่ทำงาน ☐ ที่บ้าน
(ลงชื่อ).....

ชำระค่าสมาชิกโดย

- ☐ เงินสด ในนาม.....
☐ ธนาณัติ (สั่งจ่าย ปณ. สนามจันทร์) ในนาม อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 73000 โทรศัพท์ 0-3426-1021-36 โทรสาร 0-3426-1071
☐ โอนเงินเข้าบัญชีออมทรัพย์ในนาม วารสารสังคมศาสตร์วิจัย (มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม)
ธนาคารกรุงไทย สาขานครปฐม เลขที่บัญชี 701-0-68818-4 พร้อมแฟกซ์หลักฐาน
การโอนเงินและที่อยู่สำหรับจัดส่งวารสารฯ มาที่ โทรสาร 0-3426-1069

หมายเหตุ เริ่มออกปีที่ 1 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2553

